Sanat Eğitimcileri Derneği, SEDER 2021 yılında '2021 mayıs etkinlikleri' adıyla "ya tutarsa" temalı çevrimiçi sergi ile Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ortaklığında "eğitimde ve sanatta ya tutarsa" temalı çevrimiçi panel düzenlemiş ve etkinlikleri kapsayan iki kitap hazırlamıştır.

'Ya Tutarsa / Eğitimde ve Sanatta / Ya Tutarsa-I' başlıklı birinci kitap sergide yer alan 30 sanatçının ve çalışmalarının görselleri ile künyelerinin yer aldığı bir sergi kataloğudur.

'SALGIN SÜRECİNDE ÇEVRİMİÇİ SANAT VE SANAT EĞİTİMİ -Ya Tutarsa / Eğitimde ve Sanatta / Ya Tutarsa-II' adlı ikinci kitap ise eğitim fakültelerindeki sanatla ilgili alanlardan akademisyenlerle, güzel sanatlar fakültelerindeki sanatçı akademisyenlerin görüşlerini ve yükseköğretimdeki çevrimiçi sanat ve sanat eğitimi üzerine SEDER adına yapılan araştırmanın sonuçlarını içeren bir kaynak kitaptır.

SALGIN SÜRECİNDE ÇEVRİMİÇİ SANAT VE SANAT EĞİTİMİ başlıklı kitapta yer alan yazılarda salgın sürecinin toplumdaki, bireydeki veya eğitim özelindeki etkileri sanat odaklı ele alınarak değerlendiriliyor. Çevrimiçi hayat tartışmaya açılırken sanat üzerinden yapılan okumalarla sürecin yansımaları, olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konuyor. Yüksek öğrenim kurumlarındaki sanat eğitimiyle ilgili yaşananlar, yapılanlar, yapılamayanlar; eksiklikler, aksaklıklar ve/veya olasılıklar farklı açılardan irdeleniyor, sorgulanıyor ve ulaşılan sonuçlar paylaşılıyor.

ya tutarsa
eğitimde ve sanatta
ya tutarsa

II

salgın sürecinde çevrimiçi sanat ve sanat eğitimi

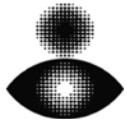
SEDER
2021mayıs etkinlikleri

ya tutarsa
eğitimde ve sanatta
ya tutarsa

II

salgın sürecinde çevrimiçi sanat ve sanat eğitimi

SEDER
2021mayıs etkinlikleri

ankara üniversitesi yayınları no: 718
eğitim bilimleri fakültesi yayınları no: 241

ya tutarsa
eğitimde ve sanatta
ya tutarsa
II
kitap

salgın sürecinde çevrimiçi sanat ve sanat eğitimi

editör
ödül ışıtman

ISBN : 978-605-136-584-8
tüm hakları saklıdır

ocak- 2023 ©
ankara

ankara üniversitesi basımevi müdürlüğü
incitaşı sok No:10, 06 510, beşevler/ankara
TEL: 0 312 213 66 55
baskı tarihi: 27/01/2023

Sanat Eğitimcileri Derneği, SEDER 2021 yılında '2021 mayıs etkinlikleri' adıyla 17 mayıs -17 haziran 2021 tarihleri arasında http://www.sanategitimcileridernegi.com, web adresinde yayımlanan bir ay süreli "ya tutarsa" temalı çevrimiçi sergi ile 25 Mayıs 2021tarihinde Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ortaklığında davetli konuşmacıların katılımıyla "eğitimde ve sanatta ya tutarsa" temalı çevrimiçi panel düzenlemiş ve etkinlikleri kapsayan "ya tutarsa /eğitimde ve sanatta/ ya tutarsa" başlıklı iki kitap hazırlamıştır.

'Salgın sürecinde çevrimiçi sanat ve sanat eğitimi' başlıklı; İkinci kitap *eğitim fakültelerindeki sanatla ilgili alanlardan akademisyenlerle güzel sanatlar fakültelerinden sanatçı akademisyenlerin görüşlerini ve SEDER adına yapılan* yükseköğretimde çevrimiçi sanat ve sanat eğitimi konulu araştırmanın sonuçlarını kapsamaktadır.

tasarım
ödül ışıtman

içindekiler

önsöz.....**i-ii**
selahiddin öğülmüş

giriş.....**ii-viii**
ödül ışıtman

birinci bölüm.....**1-9**
sanatsal yaratmanın psikolojik kaynakları.....**1-3**
ayşe okvuran

sanat eğitimi **5-9**
nursel baykasoğlu

ikinci bölüm.....**11-20**
eğitimde ve sanatta ya tutarsa!
ayşe bilir

üçüncü bölüm.....**21-36**
covid-19 pandemi sürecinde
plastik sanatlar eğitiminde sorunlar ve fırsatlar
k. özlem alp

dördüncü bölüm.....**37-52**
küresel salgın sürecinde sanat eğitimi
kazım artut

beşinci bölüm.....**53-70**
bir müsibet bin nasihattan yeğdir
ödül ışıtman

altıncı bölüm.....**71-79**
covid-19 salgını sürecinde
dijitalleşen sanat üzerine bir değerlendirme
sezer cihaner keser

yedinci bölüm.....**80-173**
covid-19 salgını sürecinde, yükseköğretimde
sanat ve sanat eğitiminin sorunları ve çözüm önerileri
nergiz üçüncü altuğ, ayhan özer, ceren güneröz,
ayşe okvuran. ayşe çakır ilhan, ömay çokluk bökeoğlu

önsöz

*selahiddin öğülmüş**

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de 2020 yılının ilk aylarından itibaren başlayan ve halen devam eden pandemi dolayısıyla olağanüstü bir dönem yaşanmaktadır. COVİD 19 Pandemisinin sadece sağlık alanında değil hayatın bütün alanlarına yansıyan etkileri nedeniyle artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı düşüncesi yaygın bir kanaat halini almıştır. Eğitim, pandemi sürecinden en çok etkilenen sektör olmuştur. Dünya genelinde okullarda yüzyüze eğitime ara verilmesi ve uzaktan eğitim uygulamalarına geçilmesi, beraberinde öğrenme kayıpları da dahil olmak üzere çok ciddi tartışmalara yol açmıştır.

Pandeminin bütün sektörlere yansıyan en önemli etkisi, sosyal izolasyon nedeniyle kişilerarası etkileşimin sınırlandırılmasıdır. Doğası gereği sosyal bir varlık olan insanın sosyal izolasyona zorlanması, beraberinde başka bazı olumsuz sonuçlara neden olmuştur. Bunlar arasında özellikle eğitime yansıyan sonuçlardan biri, uzaktan eğitim uygulamaları nedeniyle öğrenme-öğretmen süreçlerinde bütün duyuları kullanmak

* *prof. dr. , ankara üniversitesi, eğitim bilimleri fakültesi dekanı*

yerine eğitimin sadece görme ve işitme gibi iki duyuya indirgenmiş olmasıdır. Oysa öğrenmenin gerçekleşmesi için bu iki duyunun yanı sıra dokunma, koku alma, tad alma, kinestetik duyu gibi diğer bütün duyularıyla insanların yeni deneyimler edinmeleri gerekir. Pandemi koşullarında yürütülen eğitim süreçlerinde öğrencilerin deneyimleri bu nedenle çok sınırlı kalmıştır.

Deneyim, öğrenmenin temelidir; hatta deneyim olmadan öğrenme olmaz! Pandemi koşullarında kişisel deneyimleri görme ve işitme duyularıyla sınırlandırılan öğrencilerin deneyim eksikliği nasıl telafi edilebilir? Bunun bir yolu, yöntemi var mıdır? Eğitim bilimleri bakış açısıyla değerlendirildiğinde bu soru "sanat ve eğitim" ilişkisine odaklanmamızı gerektirmektedir. Başta sinema, tiyatro, resim, dans, müzik olmak üzere sanatın her türü, izleyicilerin doğrudan deneyimleyemedikleri duygu ve düşünceleri deneyimlemeleri için eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Bunu sanatın "doğrudan deneyimi ikame etme" gücü olarak değerlendirebiliriz. Zira bir sinema filmini veya tiyatro eserini izleyen kişilerin o esnada hissettikleri duygular ve düşünceler, kişilerin davranışlarında, hayata bakış açılarında, düşüncelerinde çok ciddi değişikliklere yol açma potansiyeli taşımaktadır. Bu da öğrenmenin temelini oluşturan deneyimin sanat aracılığıyla ikame edilmesi anlamına gelmektedir.

Eğitim Bilimleri Fakültesi ile Sanat Eğitimcileri Derneği'nin işbirliği sonucu gerçekleştirilen bu bilimsel toplantıda, sanat eğitiminin pandemi koşullarından nasıl etkilendiği farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. Toplantıya katılarak değerli görüşlerini kamuoyu ile paylaşan tüm katılımcılara, toplantının gerçekleşmesinde emeği geçen herkese teşekkür ediyor, bu işbirliğinin artarak devam etmesini diliyorum.

giriş

ödül ışıtman

Covid 19, dört ay içinde tüm dünyayı sardığında kimse geri dönülemez bir değişimin başladığını bilemedi, 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edildiğinde de... Kabul edilmelidir ki böylesi olağan dışı bir dönem için çevrimiçi eğitim-öğretim iyi bir alternatif oldu. Kaldı ki şu an için alternatiften öte bir zorunluluk. Çevrimiçi eğitim modeli tüm paydaşlar tarafından alkışlandı, ebeveynler, öğretmenler, yatırımcılar, öğrenciler, öğrenme ve öğretmede karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için çalıştı, çabaladı halen çalışmalar devam edilyor. Yolumuz uzun... Neredeyse çevrimiçi hayatla büyük kuantum sıçraması yaşanıyor; çoğu eğitimcinin, teknolojik becerilerini geliştirerek öğrenme ve öğretme konusunda yoğun gayret içinde olduğu inkâr edilemez. Ancak kabul edilen bir gerçek daha var. Eğitim alanında öğretenler öğretemedi, öğrenenler öğrenemedi, eşitsizlik engellenemedi, hatalarla ilerleniyor 'ya tutarsa' anlayışıyla ilerlemeye de devam ediliyor. Bu sürecin etkisi, algısı, sonuçlarının ne olacağı geleceğe nasıl yansıyacağına dair endişeler halen giderilemedi, giderilemiyor. Eksiklerin giderilmesini bekleyecek zaman da yok, kervan yolda kurulacak.

Şimdi beklenenden de hızlı bu dünyanın dilini öğrenmeye, öğretmeye, yolunda yürümeye çalışıyoruz. Bilinenler, alışkanlıklar geride bırakılırken hedeflenen yeni normale uyum sağlamak. Sanat Eğitimcileri Derneği Yönetim Kurulu da 'Yeni Normal' süreçte deneyimlenen çevrimiçi yaşantıdaki sanat eğitimini ve sanatı değerlendirmek amacıyla '2021 mayıs etkinlikleri' adıyla 17 mayıs -17 haziran 2021 tarihleri arasında http://www.sanategitimcileridernegi.com, web adresinde yayımlanan bir ay süreli "ya tutarsa" temalı çevrimiçi sergi ile 25 Mayıs 2021tarihinde Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ortaklığında davetli konuşmacıların katılımıyla "eğitimde ve sanatta ya tutarsa" temalı çevrimiçi panel düzenlemiş, etkinlikleri kapsayan "ya tutarsa / eğitimde ve sanatta/ ya tutarsa" başlıklı iki kitap hazırlamıştır.

'Ya Tutarsa / Eğitimde ve Sanatta / Ya Tutarsa-I' başlıklı birinci kitap sergide yer alan sanatçıların ve çalışmalarının görselleri ile künyelerinin yer aldığı bir sergi kataloğudur.

'Salgın Sürecinde Çevrimiçi Sanat ve Sanat Eğitimi -Ya Tutarsa / Eğitimde ve Sanatta / Ya Tutarsa-II' adlı ikinci kitap ise eğitim fakültelerinde sanatla ilgili alanlarda görev yapan akademisyenlerle, güzel sanatlar fakültelerinde görev yapan sanatçı akademisyenlerin konuyla ilgili görüşlerini ve salgın sürecinde yükseköğretimdeki çevrimiçi sanat ve sanat eğitimi üzerine Sanat Eğitimcileri Derneği (SEDER) adına yapılan araştırmanın sonuçlarını içermektedir.

Kitabın;
Birinci bölümünde bireysel ya da toplumsal ölçekte sanatsal yaratımın kökleri ve sanat eğitiminin önemi üzerine iki görüş yer alıyor. Bunlardan ilki; Ayşe Okvuran'ın sanatla ilgili herhangi bir şeyi anlamak için öncelikle sanatsal yaratıcılığı anlamak ve yorumlamak gerektiği görüşüyle kaleme aldığı 'Sanatsal Yaratmanın Psikolojik Kaynakları' adlı yazısı. Okvuran yazısının giriş ya da özet niteliğinde olduğunu vurgulayarak sanatsal yaratıcılığın psikolojik köklerini ve alanla ilgili yorumları ele alıyor. Okvuran'a göre yaratıcılığın en genel tanımı farklı düşünmek ve davranabilmek. Bunu sağlayacak, besleyecek ve açığa çıkartacak olanın da yaratıcılığa ve farklı düşüncelere açık olan, bunlara dayanabilen ebeveynler olduğu görüşünde. Örneklerle desteklediği yazısında sanatçıların psikanalitik incelemelerine, eser analizlerine, çalışmalarına yer vererek yaratıcılığı tanımlamaya,

sınırlarını çizmeye çalışıyor. Nursel Baykasoğlu ise 'Sanat Eğitimi' adlı makalesinde sadece pandemi süreci özelinde değil genel olarak her durumda sanat eğitiminin önemini vurguluyor. Sanat eğitiminin özünün gelenekselden öte geleceğe yönelik bir yapıyla ilgili olduğunu söylüyor. Baykasoğlu'na göre; sanat eğitimi bireyin yetişmesinde, iyi bir insan, iyi bir yurttaş olmasında önemli ve vazgeçilmez bir role sahip. Bu nedenle; sanat eğitiminin dünyada ve ülkemizde okul öncesinden yükseköğretime uzanan eğitim sürecindeki önemini vurguluyor, kazanımlarının izlenebileceği göstergelere dikkat çekiyor.

Salgın sürecinde çevrimiçi sanat ve sanat eğitimine odaklanan, farklı perspektiflerden konuyu ele alan, araştırmalar, görüş ve yorumları bulabileceğiniz diğer bölümlerde ise sırasıyla;

Ayşe Bilir 'Eğitimde ve Sanatta Ya Tutarsa!' başlıklı yazısında salgının eğitimi nasıl etkilediğini, uygulanan uzaktan eğitim modelinin Türkiye'deki geçmişinin yeni olmadığını, yaşanan pandemiyle de çok geniş bir alana yayıldığını aktarıyor yaygınlaşan çevrimiçi eğitim süreçlerine değiniyor. Bilir'e göre; fiziki iletişimin sınırlandırılması gerçeklikle aramıza mesafe koyduğundan pek çok yerde olduğu gibi sanatın ve eğitimin yapıldığı ortamlar da değişmiş durumda. Bu değişim bir tercih ya da bir seçenek değil, bir zorunluluk olarak karşımıza çıktığından "Eğitimde ve Sanatta ya Yutarsa" gibi bir beklentinin ne derece gerçekçi olabileceğini sorguluyor. Salgınla birlikte dijital sanatın daha çok öne çıktığına dikkat çeken Bilir "salgın sürecinde sanat" başlığı altında salgın sürecinin sanattaki etkilerine odaklanıyor. Dijital ortamda oluşturulan sanat yapıtlarının yine dijital ortamda satışları yapıldığını, sanat yapıtının fiziksel varlığı olmaksızın gerçekleştirilen satışlar ve dijital sertifika anlamına gelen (non-fungible token) NFT ve blokchain teknolojisi, Bitcoin, kripto para, kripto sanat, ether gibi uygulamalar ve birimlerin sıklıkla duyulmasını ele alarak salgının yarattığı değişimin nasıl ilerleyeceği sorunsalı üzerinden her bireye düşen bir sorumluluk olduğunu hatırlatıyor.

K. Özlem Alp "Covid-19 Pandemi Sürecinde Plastik Sanatlar Eğitiminde Sorunlar ve Fırsatlar" başlıklı yazısında plastik sanatlar eğitiminde öğrenme süreci üzerinde duruyor ve pandeminin eğitimde neden olduğu sorunları ortaya koyuyor. Pandemi süreciyle ilgili ölçme-değerlendirme ve geri bildirim süreçlerinin pandemi boyunca nasıl yönetildiği, yeni yöntem ve tekniklerin ne düzeyde

etkili olduğu, öğrenme çıktılarının ne kadar gerçekleştirildiğine dair bilgilerin önemine değiniyor. Plastik sanatlar eğitiminin alana özgü eğitim süreçlerini yönetme, sürdürme ve değerlendirme durumu pandemide büyük bir sekteye uğradığı görüşünde olan Alp'e göre hem öğrenciler, hem de sanat eğitimcileri açısından hazırlıksız yakalanılan bir süreç yaşanmışsa da bunun yarattığı dezavantajları birer fırsat olarak değerlendirmek de mümkün. Çevrimiçi etkinliklerin eğitimciler ve öğrencilere günlük hayatta ulaşılması zor olan birçok olanak sağladığına dikkat çeken Alp, genel olarak eğitimde, özel olarak da sanat eğitiminde fırsatı değerlendirebilmek için yönetici konumunda olanlara ayrı sanat eğitimcilerine ayrı öneriler sunuyor.

Kazım Artut 'Küresel Salgın Sürecinde Sanat Eğitimi' adlı yazısının omurgasını oluşturan sorular soruyor ve bunları sırasıyla cevaplıyor. Dünya pandemi sürecinde sanat alanları nasıl etkilendi? Pandemi döneminde üniversitelerde okul öncesi ve sınıf eğitimi anabilim dallarında sanat eğitiminde neler yaşandı? Uzaktan sanat eğitiminin hem zayıf yönleri/sınırlılıkları, zorlukları hem de güçlü yönleri/ kazanımları/kolaylıkları nelerdi? Pandemi sonrası çevrimiçi sanat eğitimi devam etmeli mi? Yazısının son bölümünde bu soruların cevapları üzerinden ulaştığı sonuç ve önerilerini paylaşıyor. COVID-19'un genel olarak dünya çapında her toplum üzerinde özel olarak sanatçılar, sanat eğitimcileri üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkilere, değişikliklere neden olduğunu, önemli bir deneyimin kapılarını açtığını belirtiyor. Artut'a göre henüz belirsiz de olsa pandemi sorunu bir şekilde çözüldükten sonra hayat akışımızı ve hayata bakışımızı tam anlamıyla etkilediği gerçeğini, doğa ve başta sanat alanları olmak üzere bize insani değerleri yeniden hatırlattığını, kişinin kendisini önceleyen, zinde tutan, yeni ufuklar açtığını, yaratıcı yönlerimizi zorladığını görmezden gelmek mümkün olmayacak.

Ödül ışıtman 'Bir Musibet Bin Nasihatten Yeğdir' adlı yazısında pandemi üzerinden sanat özelinden bağımsız eğitim odaklı bir okuma yapıyor. Tüm dünyayı bir anda saran toplumları, bireyleri kısıtlayan, fiziksel ve ruhsal yalnızlığı zorunlu hale getiren, küresel belirsizliğe ve gelecek kaygısına neden olan virüs, covid-19'la dijital dünyaya geçildi ve daha çok zamanı olduğu düşünülen gelecek geldi, diyor. Pandeminin moderniteyle başlayan post modernite ve ardından dijital devrimle devam eden yüzyıllık toplumsal değişimin neredeyse

derli toplu bir özeti gibi olduğunu; teknolojik gelişimle hayat arasındaki kopuşa bir çözüm aranırken bir anda her şeyi alt üst eden, hızlandıran ve kim bilir belki de yoluna sokan bir durum, bir musibet yaşattığını söylüyor. Bir musibet bin nasihatten yeğdir deyimini haklı çıkarırcasına pandemiyle dijital hayata geçildiğini, yaşamın enstrümanlarının beklenmedik bir hızla değiştiğini, yaşananların ise ne yeni ne de normal olduğunu belirtiyor. Işıtman'a göre, bu musibetin olumlu taraflarından biri de uzun zamandır söylenmekte olan başta eğtim alanı olmak üzere her alanda eğitim odaklı değişimin şart olduğunu, yüzyıllık kalıpların yetersiz kaldığını, dijital çağa uyumlu nokta atışı bir yapılanma gerektiğini çok açık biçimde göstermiş olması olabilir... İster sanat ister başka bir alan olsun çağın enstrümanları ile yol alabilmek için o çok popüler mottoyu hatırlatıyor 'eğitim şart'.

Sezer Cihaner Keser 'Covid-19 Salgını Sürecinde Dijitalleşen Sanat Üzerine Bir Değerlendirme' adlı yazısında dijital teknolojinin gelişmesi, internetin icadı ve yeni medya araçlarının insanların hayatına girmesiyle dijital ortamda sanatsal faaliyetler gerçekleştirme imkânı oluştuğundan bahsediyor. Pandemi sürecinde galerilerden müzelere, tiyatrolardan sinemalara, yayınevlerinden bağımsız sanatçılar ile tasarımcılara kültür-sanatın üretimine ve yaygınlaşmasına katkıda bulunan pek çok kişi ve kurum faaliyetlerini uzun bir süre ertelemek veya iptal etmek zorunda kaldığını; ülkemizde de durumun dünyada yaşananlardan farklı olmadığını, arka arkaya sanatsal etkinliklerin iptal edildiğini ve/veya ertelendiğini belirtiyor. Ancak kısa bir süre içinde birçok müze ve galerinin arşivini ve koleksiyonunu dijital platformlarda izleyiciyle paylaştığını, izleyiciyle sanatçı arasındaki fiziksel engellerin kalktığını, yaşanabilecek bir kopuşa izin verilmediğini örneklerle anlatıyor. Bu sayede izleyicinin belki de hiç bir zaman ulaşılamayacağı sanat yapıtlarıyla buluşma olanağı bulmasının önemine değiniyor. Cihaner'e göre; kültür-sanat alannın, küresel düzeyde yaşanan bu krizde, toplumsal kalkınmanın temel bileşenlerinden biri olduğu bir kez daha görüldü, kapsayıcı ve dönüştürücü gücü görünür oldu ve geniş kitlelere ulaşabildi.

Kitabın yedinci ve son bölümünde Sanat Eğitimcileri Derneği (SEDER) tarafından salgın sürecinde sanat ve sanat eğitimi derslerinin işlenişine yönelik öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin saptanması amacıyla yapılan bir araştırmaya ve sonuç

raporuna yer verilmiştir. Geniş kapsamlı bu araştırmayı Nergiz Üçüncü, Altuğ, Ayhan Özer, Ceren Güneröz,, Ayşe Okvuran, Ayşe Çakır İlhan ve Ömay Çokluk Bökeoğlu yapmış; 'Covid-19 Salgını Sürecinde Yükseköğretimde Sanat ve Sanat Eğitiminin Sorunları ve Çözüm Önerileri' başlığı altında raporlamışlardır. Rapor salgın sürecinde sanat eğitimiyle ilgili nelerin yapıldığına, nelerin yapılamadığına dair değerlendirmeler için önemli bir kaynak niteliğinde. Araştırmada; sanat eğitimi veren güzel sanatlar fakülteleri, sanat ve tasarım fakülteleri, eğitim fakültelerinin resim-iş öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde sanat eğitimi derslerini veren öğretim elemanlarının deneyim ve görüşleri yer alıyor. Her biri toplam on katılımcıdan oluşan üç farklı odak gurubuyla görüşülen araştırmanın verileri on iki maddeden oluşan görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve analizi yapılmış. Raporun sonuç kısmında yapılan değerlendirmede; idari, teknik ve teknolojik altyapı sorunlarına, malzeme ve ders materyalleri ile ilgili sorunlara, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin çevrimiçi derslerle ilgili yaşadıkları sorunlara yer verilerek bunlara ilişkin çözümlerin neler olması gerektiğine dair saptanmalar ile bu doğrultuda geliştirilen öneri ve görüşler paylaşılıyor.

Burada çevrimiçi yazımıyla ilgili bir not düşülmeli. Başta da belirtildiği gibi kervan yolda kurulduğundan afişlerde ve kitaptaki bazı metinlerde -diğer pek çok kaynakta da rastlanabileceği gibi- çevrimiçi kelimesi 'çevrim içi' olarak ayrı yazılıydı. Bu süreçte başlarda online kelimesi ardından online yerine çevrimiçi kelimesi kullanılır oldu ama 'çevrim içi' şeklinde ayrı yazımı. Kelime benimsenip yaygınlaşınca doğru yazımı netleşti, bitişik yazılmalı... Bu nedenle hataya neden olmamak adına yazarların izniyle kitapta hepsi çevrimiçi olarak bitiştirildi.

Kitapla ilgili son not da etkinliklerin gerçekleşmesi ve kitapların yayımlanmasındaki değerli katkılarından dolayı; Sayın SEDER Yönetim Kuruluna, Sayın Sergi ve Panel katılımcıları ile yazılarıyla katkı sağlayan Sayın Akademisyenlere, önerileriyle destek olan sevgili Dostlara, herkese ayrı ayrı teşekkür ederim.

Kaynak oluşturması temennisiyle...

salgın sürecinde çevrimiçi sanat ve sanat eğitimi

sanatsal yaratmanın psikolojik kaynakları

*ayşe okvuran**

Sanatsal yaratmanın psikolojik kaynakları adlı bu yazıda kısaca sanatsal yaratıcılığın psikolojik kökleri ve alanla ilgili yorumlar ele alınacaktır. Yazı giriş ya da özet niteliğinde sanatsal yaratıcılığı anlamak ve yorumlamak üzerinedir.

Yaratıcılığın en genel tanımı farklı düşünmek ve davranabilmektir, yoktan var etmek değildir. Var olanlardan yani bilinenlerden yola çıkarak yeni ve bilinmeyen bir şey yaratmaktır. Yaratıcılığın içinde merak, sabır, ilgi gibi pek çok duyu, duygu bulunur: katı olmamak, belirsizliğe karşı dayanıklı olmak, yılmazlık, oyun oynama güdüsü, eğlenceli olmak, heyecanlı olmak, tekrar deneme arzusu içinde olmak, farklı düşünmeye karşı cesur olmak ve benzerleri içinde en önemlisi de sabırlı ve çalışkan olmaktır. Bunların hepsinin altında yatan, yaratıcılığa ve farklı düşünmeye dayanabilen ebeveynlere sahip olmaktır (Okvuran, 2018).

* *prof.dr. ankara üniversitesi, eğitim bilimleri fakültesi, ilköğretim bölümü*

Freud, 'Sanat ve Sanatçılar Üzerine' (2001) adlı kitabında Leonardo, Michelangelo, Shakespeare vb. büyük sanatçıların psikanalitik incelemesini yapmış, yorumlarda bulunmuş, çocukluk dönemindeki gereksinim ve çatışmalarla sanatsal yaratıcılıklarını açıklamaya çalışmıştır. Jung ise 'Anılar, Düşler, Düşünceler'(2001) adlı kitabında sanatta ve yaşamda arketiplerin önemine ve kolektif bilinçdışı kavramına ağırlık vermiştir.

Özellikle 'psikanalitik kuram'ı sanatsal yaratmayı savunma mekanizmalarıyla açıklamaktadır. Sözgelimi yüceltme savunma mekanizması çocukluk çağındaki engelleme ve çatışmaların ve yoksunlukların sanatçıda olumlu ve anlamlı bir uğraşa dönüştürülmesi olarak tanımlanabilir. Sanatsal yaratıcılığın açıklanması için savunma mekanizmaları da yeterli olmamaktadır (Okvuran, 2018). Van Gogh'u hiçbir eserini satamamasına rağmen çılgınca resim yapmaya iten neydi? Ya da bir yazar neden günlerce gecelerce masa başında çalışır? Sanatçıyı yılmadan usanmadan, yapmaya/ yaratmaya yönelten şey nedir? Sanatçı Emre Zeytinoğlu bir söyleşisinde günlerce Mardin sokaklarında bir imge uğruna dolaştığından söz eder. Diğer bir sanatçı Refik Anadol ise instagramda, hayallerinin peşine düşmekten ve kendine inanmaktan bahseder. Sanatsal yaratıcılıkta azim ve sabır, merak ve araştırma güdüsü bulunmakta, çalışkanlık ise belki de en önemli ögeyi oluşturmaktadır.

Prof.Dr.Neriman Samurçay 'Sanatta Psikanaliz' (2008) adlı kitabında sanatçıların yaratma eylemini, hem psikanalitik testler, hem görüşme hem de eser analizi yoluyla sorgulamıştır.

Otto Rank ise psikoterapide insanları nevrotik, normal ve artist olarak sınıflamıştır. Artist insanın bir ev kadını da, bir işçi de olabileceğini ancak toplumun genel geçer yargılarından ayrılabilen ve buna katlanabilen kişi olarak tanımlamıştır. İnci San da derslerinde yaratıcılık tanımları içinde farklı yollardan eve gitmekten söz eder. San'a göre yaratıcılığın içinde herkesin hemen kabul ettiğini kabul etmemek, var olan kurallardan/ kabullerden ayrıksı düşünebilmek, uygucu olmamak, belirsizliğe karşı tolerans gösterebilmek yatar. San, yaratıcı düşünme sürecini hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve gerçekleme olarak sınıflamıştır. Rollo May 'Yaratma Cesareti' (1987) adlı kitabında

sanatçının bir fikirle, duygu ile ya da durumla karşılaşması kavramını vurgular, karşılaşma anında sanatçı büyük bir coşkunluk yaşar, yoğunlaşır. Bugünlerde yazar Ahmet Ümit, Bergama üzerine romanını bitirdi ve büyük bir coşkuyla Bergama Antik şehrinde gezinmekte. May'in vurguladığı yoğunluğu Ahmet Ümit'de yaşamakta.

Diğer taraftan yukardakilerin hiçbiri sanatsal yaratmayı açıklamaya yetmemektedir. Sanatsal yaratmanın anlaşılamamasının nedeni de çok öznel ve kişiye özel olmasındadır. Sanatçı ya da kişi yaratma öncesinde ne düşünür, ne hisseder, hangi duyu, imge, duygusunu seyircisiyle paylaşır, üstelik anlattıklarında içten midir, rol mü yapar? Yaparken, görünür imgeleri göstermek istedikleri midir? Benzer daha pek çok soru akla takılmakta. Sanatçı kadar yaratma var ve seyirci kadar da eser…

Kaynakça

Erinç, S. M.(2004).Sanat Psikolojisine Giriş. Ankara: Ütopya yayınevi.

Freud, S. (2001).Sanat ve Sanatçılar Üzerine. İstanbul: TİB yayınları.

Geçtan, E.(1981). Psikanaliz ve Sonrası. İstanbul: Hür yayın.

Güney, M. (2011).Sanat ve Psikiyatri. Ankara: Öz Baran matbaacılık.

Habip, B. (2019). Kültür ve Psikanaliz; Sinema, Edebiyat ve Güncelin Psikanalizi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Jung, C. G. (2001).Anılar, Düşler, Düşünceler. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

May, R. (1987).Yaratma Cesareti. İstanbul: Metis yayınevi.

Okvuran, A. (2018).Sanat Psikolojisi yüksek lisans dersi. Yayınlanmamış ders notları.

Samurçay, N. (2008).Sanatta Psikanaliz. İstanbul: TİB yayınları.

San, İ. (1981).Sanat ve Eğitim ders kitabı. Ankara: Ankara Üniversitesi basımevi.

Storr, A. (1992).Yaratma Dürtüsü. İstanbul: Yayınevi yayıncılık.

sanat eğitimi

*nursel baykasoğlu**

Dünyada ve ülkemizde sanat eğitiminin gerekliliği, okul öncesinden yükseköğretime uzanan eğitim sürecinde, çeşitli kademelerde, müfredat programları içerisinde yer alarak kendini gösterir. Sanat eğitimi bireyin yetişmesinde, iyi bir insan, iyi bir yurttaş olmasında önemli rol oynar.

Eğitimle kişilik kazanan bir varlık olan insanı, genetik özellikleri yanında, doğduğu ortam, yetiştiği aile ve çevre, gittiği okullar, okuduğu kitaplar, gezdiği müze ve galeriler, izlediği etkinlikler vb eğitir. Sanat eğitimi ise, bireyin kendi yaşantılarını amaçlı ve yöntemli olarak olumlu yönde değiştirme, dönüştürme, geliştirme ve yetkinleştirme sürecidir (Uçan, 2002).

Başka bir deyişle sanat eğitimi, görsel sanatların tümünün eğitimi ve öğretimiyle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara denilmektedir (Buyurgan, 2012).

* *dr. ankara hacı bayram veli üniversitesi,sanat ve tasarım fakültesi*

Sanat eğitimini bir enstrümana benzetecek olursak, onun doğru çalınması ve doğru kitleye ulaşması önemlidir. Bireyler aldıkları sanatsal bilgi sonucunda yaratıcılıklarını sergileyerek, sorumluluk duyma, yetenek ve eşgüdüm gösterecek böylece kendi sanatsal gelişimlerini oluşturabileceklerdir.

Sanattan söz ettiğimizde genel olarak; resim, heykel, seramik, fotoğraf, bale, müzik, tiyatro vb disiplinler aklımıza gelir. Oysa sanat yaşamın kendisidir. Günlük yaşantımızın içine kadar giren sanat, ister tasarlanan herhangi bir obje olsun, ister kullanılan bir eşya olsun meydana gelim aşamasına kadar pek çok hayalin son şeklini sunmaktadır.

Görsel sanatların başlangıcından söz etmemiz gerekirse, ilk mağara resimlerine kadar gitmemiz gerekir. Önceleri fonksiyonel bir amaç güdülen yaratma ediminde zamanla estetik kaygılar belirir. İnsanlığın başlangıcından bu yana insanlar yaratmaya devam etmektedir (Uçar, 2007).

Kalıtımsal özelliklerle çocuğa geçen, devamında usta-çırak ilişkisiyle devam eden bilgi ve beceri aktarımı, gelişim ve yaratıcılığın ortaya çıkarılmasında görsel sanat eğitiminin ilk evreleridir diyebiliriz.

Sanat eğitimi ve sanat her yaşta ve herkes için gereklidir. İnsanı yaşama bağlayan, duygu ve düşüncelerinin dışa vurumunu sağlayan mutluluk veren özellikleri yanında yaşamsal özellikleri de barındırmaktadır. Sanat sözel dilin dışında bir iletişim aracıdır.

İnci San'a göre, 20. yüzyılın başından günümüze sanat eğitimi kavramı, kaplamsal ve genel anlamda sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır (San, 1985).

İnsanın olduğu her yerde, sanat da vardır. Sanatın tarih boyunca gösterdiği değişim incelendiğinde insanın akıl ve duygu gücünü, özgürce yansıttığı bir alan olduğu görülür. Koşullar ne olursa olsun insanlar bir biçimde sanat üretmiştir. Aklın ve duyguların, estetik bir dille, dışa vurulduğu bir anlatım yoludur sanat. Bazen bireyin duygu ve düşüncelerini dışa vurmasıyla, bazen de dolaylı olarak, dönemin koşulları gereği biçimlenir.

Sanat eğitimi, gelenekselden öte geleceğe yönelik bir yapıyı içerir. Toplumun içinde bulunduğu sorunlara karşı, yeni görüşler geliştiren, tutarlı, yaratıcı insanlar yetiştirir.

Sanat eğitimi ve sanat her yaşta ve herkes için gereklidir. İnsanı yaşama bağlayan, duygu ve düşüncelerinin dışa vurumunu sağlayan, mutluluk veren özellikleri yanında yaşamsal özellikleri de barındırmaktadır.

İnsanın çevresini algılayışı, merakı ve yaratıcılığı hayatının farklı evrelerinde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bireyin gelişim sürecinde erken veya küçük yaş dönemi bu algılayış ve yaratıcılık potansiyelinin ortaya çıkarılabileceği ve yoğrulabileceği evrelerdir.

Sanat alanında kullanılan yetenek ve teknik beceriler, bilimsel yaratmalarda da geçerlidir. Küçük yaşlarda verilmeye başlanılan sanat eğitiminin, çocuklara yaratıcı bir kimlik kazandırmada, önemli bir rolü vardır (Ersoy, 1993).

Diğer yandan, sanat eğitimi, genel eğitimin önemli bir bileşeni olmaktadır. Var olanı görmek, algılamak, aralarındaki ilişkileri doğru sorgulamak, yeniden kurgulamak alternatif gerçekdışı bir bütün oluşturmak ancak sanat eğitimi ile mümkündür (Ünver, 2016).

Sanat aynı zamanda, bireyin ve bireylerin oluşturduğu toplumun olaylara bakış açısında da farkındalık kazanmalarını sağlar. Bu açıdan sanat her kültür ve yaş için gereklidir. Yaşam şartlarının ağırlaştığı buhranlı ve bunalımlı dönemlerden, ruh sağlığımızı bozmadan, çıkış yolu sağlayan araçlardan biri de yine sanattır. Duygusal rahatlama, öfke ve hayal kırıklıkları ile başetme ancak sanat ile mümkündür. Ayrıca sanat eğitimi alan bireylerin şiddet eğilimi yaşamadıkları da bilinmektedir.

Atamızın "Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir" sözü de bu gerçekliği ispatlar niteliktedir. Ayrıca Atamızın sanata ve sanatçıya yönelik pek çok deyişinden biri olan, "Bir millet ki resim yapamaz, bir millet ki heykel yapamaz, bir millet ki fennin gerektirdiği şeyleri yapamaz, o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur" sözü de, sanatın ilerleme yolu için şart olduğunu vurgulamaktadır.

Ülkemizde eğitim politikalarının sıklıkla değiştirilmesi, ya tutarsa zihniyeti ile gelişmiş ülkelerden hiçbir ön çalışma yapılmadan transfer edilen ve uygulamaya konulan programların tutmadığı görülmekte ve her değişim yeni problemleri de beraberinde getirmektedir. Yeterli donanımlardan yoksun okullar ve donanımsız öğretmenlerle görsel sanat eğitiminin önemi de yeterince anlaşılmamaktadır. Eğitimin her kademesinde verilmesi gereken sanat eğitiminin, her kademedeki seviyeye uygun olarak verilmesi önem taşımaktadır.
Sanat eğitiminde, donanımlı öğretmenlerle, teknik bilgiden sonra uygulamaya geçilmeli, uygulamalar görsel materyallerle desteklenmelidir. Ancak bu öğretmenlerle, gelecek nesillerin sağlıklı yetişmesi sağlanabilir.

Mesleki eğitimde etkin eğitmen yetiştirme yaklaşımı, eğitim programlarının hitap ettiği öğrencileri tanımayı, öğrencilerin eğitim ihtiyacı ve hazır bulunuşluk düzeyleri ile programı ilişkilendirmeyi, etkin bir öğretim programı yürütme ve öğrencilerin istihdam edilecekleri sektörün mevcut özellikleri ile eğitim programlarını sürekli ilişkilendirmesi ve şekillendirmeyi gerekli kılmaktadır (Aydın ve Gürcüm, 2010).

Sanat herkes için gereklidir. Herkes sanatçı olamaz ama herkes sanatsever olabilir, sanatla uğraşabilir. Günümüzde, sanat eğitimi için teknolojik deneyimin önemine, daha fazla vurgu yapılmakta sanat eğitimi programlarının, görsel kültürün eleştirel analizine imkân verecek biçimde yeniden yapılandırılması ve ona uygun, ölçme ve değerlendirme tekniklerine odaklanılması önerilmektedir (Mamur, 2014).

Görsel imgelerin sayıca çoğaldığı, yaşamın her alanını etkilediği ve yönlendirdiği bir dönemde, görsel sanatların günlük yaşama etkisinin artmasıyla, insanların artık daha çok görüntülerle ilgilenir hale geldiği söylenebilir (Mamur, 2014).

Sonuç olarak en önemli amaçlarından biri de eleştirel düşünmeyi geliştirmek olan sanat eğitimine, ülkemizde de gereken önemin verilmesi en büyük dileğimizdir.

Kaynakça

Aydın, Semiha ve Gürcüm, Banu (2010). Gösteri Sanat Dallarına Yönelik Mesleki Eğitimde Eğitmen Yetiştirme Yaklaşımı. Gösteri Sanatlarında Mesleki Eğitim Sempozyumu Bildiri Kitabı.

Buyurgan, Serap ve Buyurgan, Ufuk (2012). Sanat Eğitimi ve Öğretimi; Eğitimin Her Kademesine Yönelik Yöntem ve Tekniklerle, (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Ersoy, Ayla (1993) Sanat Eğitiminin Genel Eğitime Katkısı "Eğitim Bilimleri 1. Kongresi" Eğitim Programları ve Öğretim. Milli Eğitim Basımevi, s.273-277

Mamur, Nuray (2015) Post Modernizmin Sanat Eğitimine Yansıma Biçimleri Görsel Kültür ve Eleştirel Pedagoji. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(2).

San, İnci (1985). Sanat ve Eğitim, Ankara Üniversitesi Basım Evi.

Uçan, Ali (2002). Türkiye'de Çağdaş Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci ve Başlıca Yapılanmalar. Gazi Üniversitesi "1. Sanat Eğitimi Sempozyumu" Ankara, s.1-23

Uçar, Alpaslan (2007). Türkiye ve İtalya'da Yüksek Öğretimde Plastik Sanatlar ve Bilgi Teknolojisinin Sanat Eğitimine Katkısı. Marmara Ü. E. B. E. G. S. E. Anabilim Dalı Resim-iş Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Tezi

Ünver, Nihal (2016). Neden ve Nasıl Sanat Eğitimi. İdil Dergisi 5 (23), s.865-878

eğitimde ve sanatta ya tutarsa!

*ayşe bilir**

Dünyada (01 Aralık 2019, Çin'in Wuhan kentinde) ve Türkiye'de (11 Mart 2020[1]) Covid-19[2] olayının açıklanmasıyla birlikte yaşam zorunlu bir değişime uğradı. 20 Mart itibariyle 'Hayat Eve Sığar', 'Evde Kal', 'Sosyal Mesafe', 'Maske', 'Hijyen' kavramları gibi yaşamı belirleyen kurallarla birlikte 'ev hapsi' süreci başlatıldı. Gelişi onlarca yıl öncesinden öngörüldüğü halde hazırlıksız yakalandık. Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyemeyen ve dönüşüme ayak uydurmakta hep geciken bir toplum olarak bu dönüşümü de öngöremedik. Kaza geliyorum dedi! Ve geldi. Bir yılı aşkın bir süredir kaza anının şaşkınlığından çıkabilmiş değiliz. Bu şaşkınlıkla neden-sonuç ilişkilerini kavrayabilecek bir bilince ulaşabilecek miyiz, yoksa sorgulamaksızın bu yeni duruma uyum sağlamanın yollarını mı arayacağız?

Son yıllarda sıklıkla karşılaşılan doğal felaketlerin başlıca nedeni insanın doğal dengeyi bozan etkilerinden kaynaklandığı bilinmektedir. İnsan bilincinden bağımsız var olan doğa ile insan eliyle oluşturulmuş yapay

* *prof. dr. hacettepe üniversitesi, güzel sanatlar fakültesi, resim bölümü*

doğa arasındaki ilişkide, bugün yaşanan sorunların kaynağı da çözümü de bulunmaktadır aslında. Ve sorunların en önemlisi de insanın doğaya tahakkümü ile insanın insana tahakkümünün ayrılmazlığıdır. Doğa ile kültür arasındaki ayrımın derinleştirdiği sorunlardan sadece biri olan bugün yaşadığımız salgın olayı; doğa-insan-teknoloji ilişkisinin düzenlenmesinde 'ilerleme virüsü'nden, kapitalist sistemin her şey satılabilir ve satın alınabilir anlayışından, sınırsız büyüme arzusundan, tüketim çılgınlığından bağımsız olduğu düşünülebilir mi?

Milyonları bulan insan ölümlerinin sayısal veri, grafik ve istatistiklere indirgendiği ve ekonomik kayıpların öne çıkarıldığı şu günlerde salgının sosyal sonuçları ve boyutu henüz öngörülememektedir. Ancak eğitim ve sanat, sosyal sonuçların içinde belki de en geniş ve en önemli yeri alacaktır. Küresel bir krize dönüşen salgın sürecinde yaşananları, doğa-insan-teknoloji ilişkilerinin düzenlenişindeki çelişik yapıyı görmeksizin, bugünü anlamak ve gidilecek yönü belirlemek pek olası görünmüyor. İnsan zekasının bir uzantısı olarak tanımlanan teknolojinin yaşamı kolaylaştıran, değiştiren, dönüştüren etkisinin bir bedeli olacağını öngörememek ve bu bedelden kurtuluşun yine daha gelişmiş teknolojiler geliştirerek gerçekleştirilebileceği inancına sarılmak... Peki, nereye kadar? Harari[3], "Doğal seçilimle evrimleşen dört milyar yıllık organik yaşamın ardından bilim akıllı tasarımla şekillendirilmiş inorganik yaşam çağını açıyor" diyerek insanın kendini yok edecek bir teknolojiye ulaşacağını belirtir ve Biyoteknoloji ve yapay zekâyla insan bilincinin bedensel ve fiziksel kısıtlamalardan kurtularak sanal dünyada dolaşabileceğini ileri sürer.

Peki, ev hapsinde olduğumuz şu günlerde yaşama ilişkin deneyimlerin sanal ortamlara indirgenerek fiziki ve bedensel sınırların aşılması, insanın duygu dünyasını nasıl etkileyecektir? Elbette bilimsel ve teknolojik gelişmeler yaşam biçimimizi değiştirdiği gibi düşünce ve duygu dünyamızı da değiştirmektedir. Bu değişimlerin kökeni insanın araç kullanmaya başladığı çağlara kadar uzanır. İnsanın araç kullanmaya başlamasıyla birlikte insanla eylemi arasına giren araç-teknoloji nedeni ile insani özelliklere yüklenen değerlerde, duygu dünyasında kayıplar olduğu ileri sürülür.[4] Dijital kültüre geçişle birlikte bu kayıpların artmakta olduğu ve insanı somut gerçeklikten giderek uzaklaştırdığı da görülmektedir.

İnsan dış dünyayı duyuları ile algılar. Duyusal verileri imgeye dönüştürür. İmgeler ise kavramların, düşünmenin ham maddeleridir. Ham maddelere ulaşma yollarının değişmesi insanları da değiştirir. İşitsel-dokunsal kültürden, sözün soyut simgesi olan yazılı kültüre geçiş bunun bir örneğidir. Sözel kültürden yazılı-görsel kültüre geçişle yeni yaratıcı yollar keşfedilmişse de duygu kayıpları da olmuştur. Dış dünyadan edinilen bilgilerin salt sayısal ve görsel verilere indirgendiği teknolojik bir çağda, dış gerçeklikler bu teknolojik araçlarla algılanmaya, tanınmaya ve kavranmaya çalışıldıkça insan somut gerçekliğe yabancılaşır.

Somut gerçekliğe yabancılaşan toplumda ise; "Tek bir duyunun egemenliği, hipnozun formülüdür. Ve bir kültür, duyulardan herhangi birinin uykusunda hapsolunabilir"[5].Görme ve işitme duyusu diğer duyularla da zenginleştirildiği zaman ancak algıyı güçlendirir. Duyular, bilgi edinme ve akıl yürütmenin ötesinde hayatta kalmanın da biyolojik kaynağıdır. Ve duyular ayrıştırılıp biri öne çıkarılarak diğerleri işlevsiz hale getirildiğinde insanı tek tipleştirerek çoraklaştırmaktadır. Duyular arası etkileşime olanak tanıyan bir kültürden salt görsel-işitsel sanal bir kültüre geçişte yaşanan duyu eksilmesi ve duygu kaybının sonuçları ruhsal dünyada birçok soruna neden olabilmektedir.

Bugün duyular arası etkileşimin zayıfladığı, görsel duyunun diğer duyulardan yalıtılarak baskın hale getirildiği bir çağda yaşıyoruz. Salgınla birlikte hapsolduğumuz kapalı mekânlardan dış dünyayı deneyimleme ve algılamada 'beş duyudan üçünü kaybetmiş'[6] olduğumuz ileri sürülmektedir. Ancak tamamen kaybolmasa da işlevinin azalması insanın kendine yabancılaşmasını daha da derinleştireceğini söylemek yanlış olmasa gerek. Mc Luhann'a göre yazılı kültüre geçiş sonrası; "Gutenberg tipografisi dünyayı doldurdukça, insan sesi kısıldı, susturuldu. İnsanlar tüketiciler olarak sessizce ve edilgince okumaya başladılar".[7]

Şimdilerde ise ekranlar karşısında hareketsiz, evlere hapsolmuş, iletişimde dokunma, koklama ve tat alma duyuları işlevsizleştirilmiş görünmektedir. Yaşamın her alanında olduğu gibi, sanatın, eğitimin salt görsel-işitsel sanal dünya ile sınırlandırıldığı bir yaşamla cebelleşiyoruz.

"Duyu bakımından ölmek, toptan ölmenin yolunu tutmak demektir. Duyusal davranışın incelmesi, insanın bütün özünün, bütün mayasının incelmesidir. Vurdumduymaz bir halde yaşadıkları dünyanın renklerine kapılmış giden insanlardan çok, duyuları canlı ve uyanık olan insanlarda ruh kanat çırpar."[8] Her tür iletişimin, eğitimin ve sanatın ekranlara hapsedildiği bu salgın döneminde duyuları ve duyguları nasıl canlı ve uyanık tutabiliriz? Sanat eğitiminin ve yaratıcılığın temeli olan nesneler dünyasından imgeler dünyasına geçişte, gördüğünü doğru algılama, nesneyle ilişki kurma ve nesneleri tanıma, farkına varma ve özellikleri ayırt etme yetisi kazandırma amacı çevrimiçi eğitimle gerçekleştirilebilir mi? Bazı duyular olmadan ya da algı salt görsel ve işitsel duyuya indirgendiğinde zihnin yaratıcı düşünmesi sağlanabilir mi?

ÇEVRİMİÇİ EĞİTİM SÜRECİ

Bölgesel olarak yaşanan savaşlar, hastalıklar, doğal felaketler vb. durumlarda eğitimin kesintiye uğradığı zamanlar olmuştur. Ancak küresel olarak tüm insanlığı ölümle karşı karşıya getiren bu salgında eğitimin kesintiye uğradığı ve 1,5 milyardan fazla öğrencinin etkilendiği belki de ilk krizdir. Salgının başlaması ile ülkemizde eğitime üç hafta ara veren üniversiteler de tekrar açılamamış ve zorunlu olarak uzaktan eğitime geçilmiştir.

Uzaktan eğitim modeli, Türkiye'de ilk kez 1924 yılında John Dewey tarafından öğretmen yetiştirme konusunda önerilir. 1927'de dönemin MEB Mustafa Necati halkı okur-yazar hale getirmede yararlanılabileceğini belirtmiş ancak öğretmensiz öğrenme gerçekleşmeyeceği düşüncesiyle başlatılamamış. 1956'da uygulamayı Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku enstitüsü başlatmıştır. 1960'da 'Mektupla Öğretim', 1975'de Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR) kurulmuş, 1982'de Anadolu Üniversitesi uzaktan eğitimi üstlenmiştir.[9]

Belli alanlarda planlı bir düzenlemeyle geçilen uzaktan eğitim modeline, günümüzde alan gözetmeksizin, plansız ve zorunlu bir geçiş yapılmıştır. Bu geçiş özellikle uygulamalı eğitimi gerektiren alanlarda

yetersiz kalmaktadır. Kuramsal derslerle birlikte uygulama ağırlıklı atölye derslerini içeren ve birebir nesneyle ilişkiye dayanan plastik sanatlar eğitiminin de sanal ortama taşınma zorunluluğu birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Her ne kadar sanatta malzemesınırı olmasa da salt uzaktan eğitime indirgenmek zorunda bırakılması, sanat eğitimi programlarının uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Çevrimiçi eğitimle görsel ve işitsel duyuya indirgenen öğrenmenin bütüncül yapısının olumsuz yönleri ağır basmaktadır. Sanal olanla gerçeklik arasında oluşacak boşluğu kapatmak sorun yaratacak gibi görünüyor. Çünkü eğitim kurumları yalnızca bilgiyi aktaran değil, aynı zamanda duygu ve düşünce paylaşımı ile kişiliğin oluşmasını sağlayan ortamlardır. Yani öğrenci, okulda bilgi edinmekle kalmaz, düşüncesini, duygusunu paylaşarak geliştirip kişilik de kazanır.

Atölye ortamları özendiricidir ve öğrenciler eğiticilerden çok birbirlerinden öğrenebilirler. Aileden, okula, çevreye, eğitimci ve öğrenci arasında bütüncül bir etkileşim kurulmasına olanak sağlar. Ancak salgınla birlikte toplumsal hayat, sanat ve eğitim gerçeklikten koparılarak çevrimiçi ortama zorunlu bir geçiş yapılmıştır. Başlangıçta ulaşım, trafik gibi zaman alan konularda rahatlama duyulması ve kişinin gündelik koşuşturmalardan, hızlı yaşam ritminden uzaklaşarak kendine daha çok zaman ayırabilmesi gibi olumlu sonuçlar yaşandığı gözlemlenmiştir. Ancak zamanla kapanma süresinin uzaması ve belirsizliği, maske, mesafe ve zorunlu sanal iletişim gibi sınırlılıklar huzursuzluk yaratmaya başlamıştır.

Fiziki iletişimin sınırlandırılması gerçeklikle aramıza mesafe koyduğu için zihin ve duygular karmaşıklaşmış, sanatın ve eğitimin yapıldığı ortamlarda bir değişime gidilmiştir. Bu değişim ise bir tercih ya da bir seçenek değil, bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmıştır. Bu nedenle "Eğitimde ve Sanatta ya Yutarsa" gibi bir beklenti ne derece gerçekçi olabilir? Örneğin Giorgio Agamben'e[10] göre bu salgın ve uzaktan eğitim; 'olağanüstü hali normalleştirmek için ideal bir bahane' olarak icat edilmiştir. 2020 Mayıs'ında yayınlanan bir yazısında[11] Agamben uzaktan eğitimi, dijital teknolojilerin yaygınlaştırılması için bir bahane olarak yorumlarken, öğrenci-öğretmen iletişiminin fiziksel varlığının, toplu tartışma ortamlarının yok edilerek ekranlara hapsedilmenin ve hayat deneyiminin dışlandığı teknolojik bir barbarlık olarak değerlendirir. Ayrıca bu yeni teknoloji diktatörlüğüne boyun eğerek

uzaktan eğitim yöntemini kabul eden ve çevrimiçi ders veren profesörleri, 1931'de Mussolini'nin faşist rejimine bağlılık yemini eden (1251 akademisyenden sadece 15 i bu yemini etmez) profesörlere benzetir. Agamben'in dikkat çeken bu tespitleri birçok soruyu da akla getirmektedir; insanlığı sanal dünyaya mahkûm etmek, özgürlükleri kısıtlamak bilimin, teknolojinin, kapitalizmin istediği bir sonuç mudur? Bu sonuç bizleri mutlu ediyor mu ya da kimleri mutlu ediyor? Kimler bu durumdan yara almadan ve daha da güçlenerek çıkacak? Küresel krizlere küresel çözümler adil ve eşit koşullarda sağlanabilecek mi? Özgürlükler kısıtlanıp, eşitsizlikler daha da derinleşecek mi? Yoksa iletişimin, sanatın ve eğitimin dijitalleştiği bir dünyada fiziksel olana ihtiyaç daha da artacak mı ve teknolojinin sağladığı olanaklar duygu alışverişini giderebilecek mi?

Türkiye'de iki yıla yaklaşan karantina sürecinde zorunlu olarak devam eden çevrimiçi eğitime öğrencilerin erişebilmesi tam olarak sağlanamadı ve eğitim hakkındaki eşitsizlikler giderilemedi. Yeterli teknolojiye sahip olamayan öğrenci eğitim alamaz hale geldi. Bir tarafta ekonomik temelli teknolojik yetersizlikler (bilgisayar, kamera, mikrofon, internet) ve uzaktan iletişim becerilerinin geliştirilmesi konusunda yeterli desteğin sağlanamaması öğrenciler arasında eşitsizliğe neden olurken, diğer tarafta gençlerin en çok bire bir iletişime, arkadaşlığa, düşünsel ve duygusal paylaşımlara, sosyalleşmeye ihtiyaç duydukları, kişiliklerinin ve yaşamlarının şekillendiği kampüs ortamı yaşanamaz oldu. Arkadaşlarından uzakta, üniversitenin bulunduğu şehirde yaşayamamak ve dört duvar arasında ekrandan dersleri izlemek... Bu kayıpların, duygu ve düşünce iletişimi sağlanamamış ortamların, tatmin edilememiş yaşantıların gelecekte sosyal yaşamda iletişimsizlik, bıkkınlık, yalnızlaşma ve ölüm korkusu gibi durumların bireysel, sosyal, ekonomik ve psikolojik sonuçlarının olacağını öngörmek yanlış olmasa gerek. Bu nedenle teknolojinin bir amaç değil, bir araç olduğu göz ardı edilmeden çözümler bulunmalıdır.

Sadece eğitim içeriklerini yüklemek, bilgi aktarımı yapmakla yetinilmemeli ve öğrencilerin gereksinimlerinin neler olduğu araştırılmalıdır. Örneğin sanat öğrencilerinin malzeme temin etmede sorunlar yaşadıkları gözlenmektedir. Özellikle üniversitelerin olduğu şehirlerden uzakta küçük yerleşimlerde bulunan öğrenciler için hem malzeme temini hem de internet erişimi yetersizliği derslerin düzenli

izlenmesini engellemektedir. Bir taraftan özgürlüklerin kısıtlanması, eksikler, zorluklar yaratıcılığı tetikleyebildiği için sorunlara yeni çözümler getiren öğrenciler de olmaktadır. Ancak diğer taraftan nesneyle doğrudan ilişki engellenip araya giren araçlar karmaşıklaştıkça duyusal algı zayıflayacağı için duyguların anlatımında kayıplar olabileceği de dikkate alınmalıdır. Çevrimiçi eğitim, yüz yüze eğitimin yerini alacak bir uygulamadan çok yüz yüze eğitimi destekleyici bir seçenek olacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Eğitimde benzer kesintilerin yaşanmaması için bu salgın sürecinde çevrimiçi eğitim deneyimlerinden ders çıkarılmalı ve acil durumlarda kullanılabilmesi için alternatif bir öğrenme yöntemi olarak geliştirilmelidir. Bu nedenle geleceğin toplumunu oluşturacak yaratıcı ve sağlıklı kuşakları yetiştirmek için acilen sadece teknolojiyi merkeze alan, bilgiyi aktaran değil, yaşam deneyimleri, becerileri kazandıracak, eğitimde normalleşmeyi sağlayacak gereksinimleri gidermek ve gerekli düzenlemeleri yapmak yönetimlerin de önceliği olmalıdır.

SALGIN SÜRECİNDE SANAT

Salgınla birlikte karantina dönemi başladığında eğitimde olduğu gibi sanat dünyasında da kısıtlılıklar ortaya çıkmıştır. Önceden planlanmış olan sanat fuarları, bienaller, sergiler, konserler vb. iptal edilmiş ya da ertelenmiş ve bu mekânlarda çalışanların çoğu işlerini kaybetmiştir. Sosyal mesafe ile sanatçı, yapıt ve izleyici ilişkisi de sanal ortama taşınmıştır. Birçok müze ve galeri yeni duruma uyum sağlayarak koleksiyonlarını çevrimiçi ziyarete açmıştır. Sanat ve sanat etkinlikleri (konser, tiyatro, galeri, müze, sergi gezileri vb.) çevrimiçi yapılmaya başlamıştır. Çevrimiçi düzenlenen bu etkinliklere başlangıçta kilometrelerce yol almadan, bulunduğunuz yerden, odanızda izleme olanağı bulmak cazip gelmiştir. Dünyadaki birçok müzeyi ziyaret edebiliyor olmak ilgi çekmiştir. Ancak bir yapıtla karşılaşmanın duyusal ve düşünsel algıyı harekete geçiren, besleyen, zenginleştiren etkisinden uzaklaştıran, duygu alışverişine izin vermeyen, hareketsiz ve edilgin böylesi bir deneyimin ne kadar tatmin edici olabileceğini zaman gösterecektir.

Sanatın büyük yaratılarını zor ve baskı altında olunduğu dönemlerde oluşturduğu bilinmektedir. Salgın süreci de tüm dünyada yaşanmakta olan bu dönemlerden biridir.

Sanat dünyasında salgının sınırlayıcı etkileri devam ederken sanat eleştirmeni Jerry Saltz[12] , sanatın yapıldığı ortamların değiştiğini, sanatın büyük stüdyolardan daha küçük alanlara kaydığını, mutfak masalarında, el altındaki nesnelerle, yakınlardaki çocuklarla, arkada pişen yemekle, yıkanan çamaşırlarla birlikte hayatın her yerinde yapılmaya devam ettiğini ve virüslerin sanatı öldürmeyeceğini belirtir. Saltz'a göre; mağara döneminden bugüne bizimle birlikte, vücudumuzdaki her kemiğin içine işleyen yaratıcılık son bulmayacak ancak sınırları zorlayacaktır ve ölüm meleğinin aramızda dolaştığı bu kasvetli günlerin sonunda yeni bir hayat ışığının doğacağı umudu da vardır.

Salgınla birlikte dijital sanatın da daha çok öne çıktığı görülmektedir. Dijital sanat yapıtları ve satış yöntemleri medyada sıklıkla yer almaktadır. Dijital ortamda oluşturulan sanat yapıtlarının yine dijital ortamda satışları yapılmaktadır. Sanat yapıtının fiziksel varlığı olmaksızın gerçekleştirilen satışlar ve dijital sertifika anlamına gelen (non-fungible token) NFT ve blokchain teknolojisi, Bitcoin, kripto para, kripto sanat, ether gibi uygulamalar ve birimlerin adları son dönemde sıklıkla duyulmaktadır. Örneğin Beeple'nin (Mike Winkelmann) 'First 5000 Days' adlı dijital yapıtı Christie's müzayedesinde 69 milyon dolara satılır ve ödeme kripto ile yapılır. Bu 'para', Jeff Koons ve David Hockney'den sonra yaşayan bir sanatçının işine ödenen en yüksek paradır. Yapıta dijital ortamda herkes ulaşabilir. Alıcısının elinde yapıtın kendisi değil, yalnızca satın alma işleminin belgesi kalır.[13] Türkiye'de Tarık Tolunay'ın, Fractal İstanbul Projesi, Murat Pak'ın tek bir pikselden oluşan 'Pixel' adlı çalışmaları da dijital ortamda hazırlanmış ve bu ortamda milyon dolarlık satışı gerçekleştirilmiş örneklerdendir. Dijital kültürün yarattığı sanal ortamda oluşun sanal bir sanat yapıtı, sanal bir piyasa ve kripto ödeme aracının yaratığı yeni sanat pazarıyla yeni bir kültürün neden olduğu şaşkınlık ve sanalla gerçek arasında oluşan bu boşluğun nereye varacağı ilerde kendini gösterecektir.

Salgın dönemi sanatının ve sanat pazarının dijitale dönüşmesinin salgın sonrası dönemde kendisine nasıl yer açacağı, küresel düzeyde yaşanan bu duruma karşı toplumların geleceği belirleme potansiyellerine göre şekillenecektir. İnsanlığı özgürlüklerin kısıtlanması noktasına getiren ve ölümle karşı karşıya bırakan bu küresel sorunun neden-sonuç bağını kurabilmeyi, doğa-insan-teknoloji ilişkisinin gerçekçi sorgulanmasını hızlandıracağı ve özgür, eşitlikçi, adil, güvenli, doğayla barışık bir geleceğe olan inancın kaybolmaması için küresel işbirliğine ve mücadeleye doğru yönelmek ve bu doğrultuda kararlar alınmasını ve uygulanmasını talep etmek her bireyin sorumluluğu olmalıdır.

Son Not;

1. Aynı tarihte Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın ilan edildi.
2. "SARS-CoV-2 (Şiddetli Akut Solunum Sendromu-Koronavirus-2)"
3. Noah Harari, 21. Yüzyılda 21 Ders, 2020, s.122
4. Günümüzden iki bin beş yüz yıl öncesi Çinli bir bilge olan Chuang-Tzu insanın araç kullanımı konusunda şöyle der; "Tzu-Gung Han ırmağının kuzey bölgelerinde yolculuk ederken, bostanında çalışmakta olan bir yaşlı bir adam gördü. Yaşlı adam, bir sulama kanalı kazmıştı. Önce kuyuya iniyor, bir kova su alıp kanala döküyordu. Çok büyük bir çaba göstermesine karşılık, aldığı sonuçlar son derece yetersiz görünüyordu. Tzu-Gung dedi ki: 'Günde yüz kanalı sulayabilmenin, bunun için de pek az çaba harcamanın bir yolu var. Bunu dinlemek ister misin? Bostancı doğruldu, ona baktı ve sordu: 'Neymiş o peki?' "Tzu-Gung yanıt verdi: 'Arkası ağır, önü hafif olan tahta bir kaldıraç yap. Böylece suyu o kadar hızlı çekersin ki, neredeyse kendiliğinden fışkırır. Buna çekmeli kuyu denir.' "Bunun üzerine yaşlı adamın yüzünde öfke belirdi ve şöyle dedi: 'Hocam bana derdi ki, makine kullanan kişi işini makine gibi yapar. İşini makine gibi yapan kişinin, yüreği de makineye benzer, ve göğsünde bir makine yüreği taşıyan kişi, yalınlığını yitirir. Yalınlığını yitiren kişi ise ruhunun çabalamalarından emin olamaz. Ruhunun çabalamalarından emin olamamak ise,

samimiyetle bağdaşmaz. Söylediğin gibi şeyleri bilmez değilim ama onları kullanmaktan utanç duyarım.'" (Aktaran: McLuhan, 45, 2007).

5. Marshall McLuhan, Gutenberg Galaksisi, 2007, s. 107
6. Evrim Altuğ, https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2020/05/10/prof-dr-ali-akay-bes-duyumuzdan-ucunu-kaybettik-gelin-dogayla-bulasalim
7. Marshall McLuhan, Gutenberg Galaksisi, s.349
8. Irwin Edman, "Sanat ve İnsan", İnkılâp ve Aka Yayınları 1998, s. 47
9. http://www.uzaktan-egitim./?.2.+T%C3%BCrkiye%E2%80%99de+Uzaktan+E%C4%9Fitime+%C4%B0li%C5%9Fkin+%C4%B0lk+Uygulamalar+
10. "Agamben'in "Budalalığı": Bir Salgın Nasıl İcat Edilir?", https://www.e-skop.com/skopbulten/agambenin%E2%80%9Cbudalaligi%E2%80%9D-bir-salgin-nasil-icat-edilir/5785
11. "Giorgio Agamben: "Öğrencilere Ağıt", https://uni-versus.org/2020/05/23agambenkoronavirusogrencilere-agit/
12. Saltz. J. "The Last Days of the Art World ... and Perhaps the First Days of a New One Life after the coronavirus will be very different." https://www.vulture.com/2020/04howthecoronaviruswilltransform-the-art-world.html
13. Ali Artun, "Kripto Sanat, Kripto Para", https://e-skop.com/skopbulten/kripto-sanat-kripto-para/6130

covid-19 pandemi sürecinde plastik sanatlar eğitiminde sorunlar ve fırsatlar

*k. özlem alp**

210 ülkede 1.6 milyar öğrenciyi etkileyen Covid-19 pandemisi, 168 milyondan daha fazla öğrencinin okullarının bir yıldan daha uzun süredir kapalı kalmasına neden olmuştur (Unicef, 2021). Eğitimin zaten var olan sorunlarının daha da derinleşmesine neden olan pandemi, öte yandan yeni fırsat ve olanakları da beraberinde getirmiştir.

Örgün eğitimin Covid-19 pandemisi ile gelişen sorunlarına ilişkin daha çok paydaşlara yönelik yapılan araştırmalarda öne çıkan konular; pandemi ile iyice görünür olan eğitim eşitsizliği (Yıldız ve Vural, 2020), eğitimde ölçme-değerlendirme süreçlerine ilişkin dezavantajlar ve bu konuda yeni düzenlemelere olan ihtiyaçlar (Sarı, 2020), öğrencilerin internet ve bilgisayar olanaklarının yetersizliği, sosyalleşme, motivasyon ve iletişim eksikliği (Özdoğan ve Berkant, 2020), öğencilerin derse katılım yetersizliği ve öğrenmede nitelik sorunu (Can, 2020) gibi konularda yoğunlaşmaktadır.

* *prof.dr., ankara üniversitesi, güzel sanatlar fakültesi, temel sanat eğitimi bölümü*

Covid-19 pandemi sürecinde, eğitime ilişkin dünya ölçeğinde yapılan toplam 152 araştırmanın detaylı olarak incelendiği bir çalışmada (Sezgin, 2021) öne çıkan sorunlar, dijital uçurum, çevrimiçi öğrenmeye ilişkin tekno-pedagojik deneyimsizlik ve olumsuzluklar, içerik tasarım kalitesi, uzaktan eğitim yönetimi, ekonomik sıkıntılar, bağımsız öğrenme becerileri ve çalışma ortamı, destek ve geri bildirim, pandemi psikolojisi, sağlık ve ailevi kısıtlılıklar, veri güvenliği, uygulama gerektiren alanlarda uygulama eksikliği ve genel sorunlar olarak rapor edilmiştir. Diğer taraftan, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve Dünya Bankası tarafından yayınlanan eğitim raporlarının incelenmesini kapsayan bir diğer araştırmada (Sarı ve Nayır, 2020) benzer sorunlar tespit edilirken, paydaşların eğitimin varlığı, gerekliliği ve işlevine yönelik algılarının farklılaştığı, farklı becerilerin farklı yöntemler kullanılarak ölçme ve değerlendirmenin ve alternatif (hibrit) eğitim yapılanmalarının yeniden düzenlenmesi, 21. Yüzyılın eğitim yapılanmasının yeniden değerlenlenmesi için bir fırsat olduğu vurgulanmıştır.

Genel eğitimde saptanan bu sorunların sanat eğitimi özelinde de benzer paydaları taşıdığı söylenebilir. Genel eğitimin sorunlarından soyutlanamayacak olan sanat eğitimi de bu süreçten olumsuz etkilenmiştir. Henüz Covid-19 pandemisinin sanat eğitimine etkileri tam olarak ölçülememiş olmakla birlikte bu iki yılı aşan süreçte değerli ve dikat çekici araştırmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Ancak pandeminin genel eğitimde olduğu gibi, sanat eğitimi süreçlerinde de yarattığı etkileri tüm dünya ölçeğinde ele almak doğru ve gerçekçi bir yaklaşım değildir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, sanat okullarının çevrimiçi (online) ya da yüzyüze eğitime geçtikleri süreler, eğitim-öğretim süreçlerinin yönetimi, eğitim-öğretim materyalleri ve öğretim teknolojilerinin dağılım ve kullanımlarının paydaşlar arasında eşit ölçüde sağlanması, uzaktan eğitime dönük yeterlikler vb. konular, pandemi sürecinde sanat eğitiminde en yoğun hangi ülkelerin ve grupların etkilendiğini belirleyen parametrelerden bir kaçıdır. Bu süreçte Türkiye ölçeğinde plastik sanatlar eğitimine ilişkin az sayıda yayın dikkat çekmektedir. Paydaş görüşlerine dayalı çalışmalara bakıldığında, grafik tasarım proje dersi özelinde yapılmış karşılaştırmalı bir araştırmada, pandeminin çalışmalar üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı vurgulanmış olup, bu durumun öğrencilerin son sınıf olması ile ilgisi bulunduğu yorumlarda belirtilmiştir (Türkkan, 2021).

Temel sanat eğitimi dersine ilişkin öğrenci görüşlerini içeren bir başka araştırmaya göre, ders materyal ve malzemelerine ulaşma zorluğu, yüzyüze eğitim ile çevrimiçi eğitimin aynı yeterlikte olmadığı görüşleri dezavantaj olarak saptanmıştır (Kahraman, 2020). Hiçyılmaz (2021) ise, "Görsel sanatlar eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri" başlıklı, farklı il ve okullarda görev yapan 12 görsel sanatlar öğretmeni ile yaptığı çalışmada, öğretmenlerin öğrenciler ile duygusal bağ yakalayamamaları, internete erişim ve alt yapı eksikliği, öğrenci ilgisizliği, motivasyon düşüklüğü gibi dezavantajları saptamıştır.

Bu sürece ilişkin plastik sanatlar eğitiminde belirlenen dezavantaj ve sorunlar ile avantaj ve fırsatlara ilişkin daha ayrıntılı ve odaklanmış çalışmalara ihitiyaç olduğu açıktır.

PLASTİK SANATLAR EĞİTİMİNDE ÖĞRENME SÜRECİ PANDEMİ VE SORUNLAR

Son otuz yıla kadar farklı yaklaşım modellerine karşın sanat eğitiminin amacı genel olarak, yaratıcı, özgün, sorgulayan bireyler yetiştirmek, yaşamı değerli ve anlamlı kılmak, bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olmak (Erinç, 2004; İlhan, 2003; Kırışoğlu, 2002; San, 2003) olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan, sanatçı yetiştirme amacına yönelik ana unsurlarda ise, özgünlük, yaratıcılık, naiflik, sorgulama, farkındalık, seçenek olmak gibi kavramlar genel geçer değerler olarak nitelenmektedir. Bu amaçlara ulaşmak için, plastik sanatlar eğitiminin alana özgü eğitim süreçlerini yönetme, sürdürme ve değerlendirme durumu pandemi sürecinde büyük bir sekteye uğramıştır.

Güzel sanatlar temel alanında yürütülen sanat eğitimi, akademik anlamda, sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve sanat uygulamaları adı altında (Artut, 2004; Özsoy, 2007) hayata geçirilen "disiplin merkezli sanat eğitimi" yaklaşımına dayanır. Pandemi sürecine dek akademik sanat eğitiminin ana eksenini oluşturan bu bütünsel anlayış, iyisi ve kötüsü ile denenmiş, belirli sonuçları tartışılmış, süregelen bir model olarak benimsenmiştir. Bu temel model içerisinde, plastik sanatlar eğitiminde uygulamaya dönük öğrenme süreci ise genel olarak, görmek, anlamak ve sezmek, uygulamak ve yaratmak aşamalarından oluşur (Artut, 2004: 98).

Plastik sanatlar eğitiminde öğrenme süreci öğrenme yöntemleri, öğrenme araç-gereçleri ve öğrenme ortamının bütünsel örgütlenmesine dayanır. Bu sistem pandemi süreci ile tamamen değişmiştir. Öyle ki, sanat öğretmeni, daha önceden tanımlanmış, amaç ve öğrenme çıktıları belirlenmiş, öğrenme yöntemleri ve araç-gereçleri belirli olan bu süreci hazırlıksız ve plansız bir biçimde değiştirmeye mecbur kalmıştır. Bu süreç gerçek bir uzaktan eğitim süreci olmayıp zorunlu bir uzaktan eğitim süreci olmuştur. "Uzaktan eğitim, planlı, sistemli öğrenme-öğretme faaliyetleri içeren, bir çok farklı bileşene sahip multidisipliner bir eğitim sistemi" (Bozkurt vd.,' den aktaran Sezgin, 2021: 276) iken, pandemi sürecinde uygulanan zorunlu çevrimiçi eğitim, uzaktan eğitim sisteminden farklıdır. Pek çok sanat eğitimcisi bu aşamada dersin gereğine uygun ya da uygun olmayan kendine özgü yeni yöntemler kullanmak zorunda kalmıştır. Özellikle pandeminin ilk altı ayını kapsayan dönemde hem öğrenciler, hem de sanat eğitimcileri açısından hazırlıksız yakalanılan bir süreç yaşanmıştır. Bu bakımdan, sanat eğitiminin niteliğini belirleyen öğrenme sürecinin her bir fonksiyonunun pandemi ile bir birinden bağımsızlaşması en önemli dezavantajlardan birisi olarak ele alınabilir.

Bu sürece daha yakından bakıldığında, plastik sanatlar eğitimine ilişkin çalışmalar uzun bir inşa sürecini kapsar ve bütünsel bir yapıya dayanır. Dört yıla uzanan teori-uygulama programları sistemli ve planlanmış bir bütün oluştururlar. Bu sistemin herhangi bir aşamasında oluşan eksiklik tüm sistemi etkiler. Kırışoğlu'nun (2002: 102) da belirttiği gibi, sanat eğitiminde çalışma alanları birbirini tamamlayan bir bütünün parçaları gibi düşünüldüğünde ancak ve gerçek anlamda sanatsal öğrenme tamamlanmaktadır. Pandemi sürecinde, aynı ya da farklı guruplara farklı ya da benzer dersleri veren sanat eğitimcilerinin kolektif ve etkin iletişimlerinin sınırlanmış olması, bu yeni ve belirsiz süreci neredeyse her bir sanat eğitimcisinin kendi olanakları ve deneyimleri dolayımında yürütmüş olmaları, sanat eğitiminin bütünsel yapısını bozan etkenlerden birisi olmuştur. Öte yandan, plastik sanatlar eğitiminde atölye içi ve atölyeler arası etkileşim sadece sanat eğitimcileri açısından değil, sanat öğrencilerinin de temel motivasyonlarından birisidir. Pandemi sürecinde bu etkileşim büyük bir darbe almış, öğrenci ve sanat eğitimcisi tartışma ve etkileşim süreçlerinden uzak kalmıştır.

Uygulama temelli özel bir eğitim alanı olan plastik sanatlar eğitiminde temel başlangıç, hem motivasyon hem de plastik sanatların temel öğretim uygulamaları açısından çok önemlidir. Çünkü bu başlangıcın üzerine sanatsal öğrenmenin diğer aşama ve süreçleri eklenir. Her yeni bilgi ve deneyim öğrencinin daha önceki öğrenmelerinin bir devamı niteliğindedir. Öğrencinin, önceden hazırlanmış bir atölye ortamında, o ortama konsantre duygu ve düşüncelerle katılımı, öte yandan kolektif bir deneyimin yaşanması sanat eğitimi süreçlerinin temel koşuludur. Pandemi sürecinde öğrenci ve sanat eğitimcilerinin atölye ortamından uzak kalmaları özellikle başlangıç sınıfları açısından motivasyon kırıcı ve temel sanat uygulamaları öğretiminin de eksik kalmasını getirmiştir.

Düzenlenmiş eğitim ortamları, öğrenmenin temel ayaklarından birisidir. Özellikle uygulamalı eğitime dayalı olan plastik sanatlar eğitiminde uygulama atölyeleri her dersin özel gereksinimleri göz önüne alınarak düzenlenir. Kırışoğlu'nun (2002: 160) da belirttiği gibi atölye ortamı, öğretimi doğrudan etkiler. Atölye ortamlarının işlevsel, estetik ve iletişimsel düzenlemeleri (Kırışoğlu, 2002: 163), öğrenci ve eğitimciyi motive etme, etkili öğrenme, yaratıcılığı geliştirme, ders araç gereçlerinin etkili kullanımı gibi özel düzenekleri gerekli kılar. Pandemi sürecinde okulların kapalı olması, paydaşların düzenlenmiş ve planlı eğitim ortamlarına ulaşamamaları yukarıda söz edilen etkili öğrenmeye dezavantaj oluşturmuştur. Plastik sanatlar eğitiminde amaca uygun düzenlenmemiş ortamlar, aynı zamanda fırsat eşitliği açısından da dezavantajlıdır. Her öğrencinin kendisine ait bir atölyesi ya da özel bir alanı olmadığı düşünüldüğünde eğitim ortamlarının önemi bir kez daha anlaşılmaktadır. Eğitim programlarında, çizim, boya ve üç boyutlu çalışmaların çok yoğun olarak yer aldığı plastik sanatlar alanı, öğrencinin en azından uygulamalı çalışmaları yapabileceği bir masa ve özel bir alanı gerekli kılar. Özellikle çevrimiçi derslerde öğrencilerin derse katılımlarının göreceli de olsa düşük düzeyde olması, derse katılan öğrencilerin kameralarının kapalı olmasının nedenlerinden birisi de, bazı öğrencilerin ev şartlarının uygun olmaması, kendilerine ait özel bir alanlarının olmaması ya da yetersiz olması olabilir. Diğer taraftan, çevrimiçi eğitim alan öğrencilerin ev/ mekan şartlarının yüksek düzeyde farklı olması pandemi sürecinde fırsat eşitsizliğinin öne çıkarttığı en önemli konulardan birisi olmuştur.

Üniversite yaşamı ve okul ortamı sadece akademik öğrenmenin mekanı olmayıp aynı zamanda sosyal ilişkiler, kültürel faaliyetler gibi ortamları da içerir. Pandemi sürecinde, üniversitelerin kapalı olması bu sosyal ilişkilerin kopmasına, öğrencilerin üniversitenin kavramsal ve işlevsel niteliklerinden uzak kalmalarına neden olmuştur. Diğer taraftan sanat eğitimi sürecinde farklı düzeylerde özel eğitim ihtiyacı olan ve daha çok sanat eğitimcisinin bire bir ilgilenmesi gereken öğrenciler bu süreçte büyük kayıp yaşamışlardır. Benzer bir şekilde, pandemi sürecinin getirdiği çok farklı nedenlere bağlı olarak (internet, tablet, bilgisayar vb.,alt yapı sorunları ve olanaksızlıklar, ekonomik yetersizlikler, motivasyon eksikliği, çeşitli hastalıklar, ailevi durumlar, aileye destek amaçlı çalışmak zorunda kalınması ve diğer) bazı öğrencilerin bu süreçte kayıt dondurmaları, okulu bırakmaları gibi dezavantajlar sıkça yaşanmıştır.

Öğretim yöntem ve teknikleri açısından bakıldığında, 1915'de Dewey'in (Dewey&Dewey, 1915) geliştirdiği "yaparak öğrenme" modeli plastik sanatlar eğitiminin temelini oluşturur. Öğrenci tasarımın her aşamasında malzeme, teknik ve estetik bütünlüğü atölyede yaparak-bozarak ve deneyerek oluşturur. Yaparak öğrenme, deneysel bir süreci kapsadığı gibi, atölye içi etkileşimi de yüksek bir modeldir. Bu modelde sanat eğitimcisi tasarımın her aşamasında öğrenciye yoğun bir rehberlik sunar. Plastik sanatlar eğitiminde alanın bir gereği olarak, anında müdahale, demonstrasyon ve eleştiri tek bir öğrenci üzerinden yürüyor gibi görünse de sonuçta kolektif bir öğrenme sürecini kapsar. Tek öğrenci üzerinden yapılan bir eleştiri diğer öğrencilerin aynı hatayı yapmalarını engeller. Yanlış bir çizimin anında düzeltilmesi yanlışların tekrarlanmaması açısından önem taşır. Belirli çizim ve boya tekniklerinin, yeni malzeme ve materyallerin sanat eğitimcisinin gözetiminde öğretilmesi, denenmesi ve toplu eleştiriler alanın temel öğretim yöntemleridir.

Diğer taraftan öğrencilerin atölyede etkileşim halinde olmaları, sanatsal yaratımda beyin fırtınası, eleştiri ve tartışmalar, fikir alıp vermeler salt motivasyon açısından değil, öğrenme yöntem ve teknikleri açısından da önem taşır.

Atölye çalışmalarının dışında sanat eğitiminde sıkça kullanılan işbirlikli öğrenme yöntemi (Dilmaç ve Budancamanak, 2018; Yıldız, 1999),

kolektif proje üretimleri, yaratıcı drama çalışmaları (Adıgüzel, 2010; Alp, 2019; Okvuran, 2002) belirli derslerde müzede eğitim (Karadeniz, Okvuran, Artar ve İlhan, 2015) galeri ziyaretleri gibi aslında plastik sanatlar eğitimini önemli ölçüde besleyen yöntemler bu süreçte malesef etkili bir biçimde kullanılamamıştır. Bu alternatif yöntemler, etkili öğrenme, yerinde ve yaşayarak öğrenme gibi sanat eğitiminin kalıcılığı ve devamlılığı açısından önemlidir. Görsel sanatlar eğitiminde yaratıcılığı, özgür düşünceyi, paylaşmayı, tartışmayı, problem çözme yetilerini geliştirebilmek için, sanatın farklı ifade biçimlerini birleştiren yöntem ve tekniklerin kullanımı önemlidir. Pandemi sürecinde bu tamamlayıcı yöntem ve teknikler de büyük ölçüde kullanılamamıştır.

Eğtim-öğretim süreçlerinin diğer önemli bir ayağı ise ölçme-değerlendirme ve geri bildirimdir. Ölçme-değerlendirme, saptanan eğitim hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığını belirlemede kullanılır (Turgut&Baykul, 2015: 12). Ölçme-değerlendirme ve geri bildirim, eğitim yoluyla elde edilmesi beklenen tüm çıktıların değişik yöntem ve tekniklerle ölçülmesini ve değerlendirilmesini içerir. Eğitimde klasik anlamda, bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve psikomotor davranışların ölçülmesi ve değerlendirilmesi temel alınırken, plastik sanatlar alanında bu klasik ölçme-değerlendirme anlayışının dışında, özellikle uygulamalı derslerde, öğrencilerin yaratıcılık, sorgulama, yetenek gibi daha üst düzey ve kompleks performanslarını ölçme-değerlendirme anlayışı önem kazanır.

Plastik sanatlarda ölçme-değerlendirme süreci sadece sınav haftası verilen sınav ile değil tüm dönem boyu öğrencinin gösterdiği performans ile ele alınır. Bir başka söyleyişle uygulama temeline dayanan plastik sanatlar eğitiminde ölçme-değerlendirme, alanın gereği olarak, sonuç odaklı değil süreç odaklıdır. Plastik sanatlar eğitiminde uygulamalı işler üzerinden ölçme-değerlendirme süreci sanat eğitimcisi ve öğrencinin yoğun bir iletişim içerisinde bulunmasını gerekli kılar. Plastik sanatlarda, demonstrasyon-deneme-yanılma-tekrar deneme-eleştiri-deneme, ölçme-değerlendirme ve geri bildirimin bütün dönem boyunca devam eden sürecidir.

Bu bakımdan plastik sanatlar eğitiminde yukarıda söz edilen bütünsel süreç, ölçme-değerlendirme açısından da bütünseldir. Pandemi sürecinde özellikle uygulamalı derslerde öğrencilerin yaptıkları sanat

uygulamalarının geri dönütü atölye ortamındaki yoğun etkileşim sekteye uğradığı için sıkıntılı bir hal almıştır. Öğrencilerin bir kısmının zorunlu ya da farklı nedenlerle kamera ve mikrofon kullanmıyor olması, derslere katılımın düşük olması, çevrimiçi eğitimde uygulamaların yönlendirilmesi ve değerlendirilmesini zorlamıştır. Değerlendirme ve yönlendirmenin devamlılığı olmadığı durumlarda öğrenecilere daha çok ara ödevler yolu ile ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte sanat eğitimcilerinin bir kısmı, daha kolay ulaşılabilirlik gibi nedenlerle resmi çevrimiçi kanallardan farklı olarak whatsApp gibi alternatif iletişim kanallarını kullanmışlardır. Bu tür uygulamalar pratik olmakla birlikte sanat eğitimcilerinin yoğun zaman ve emek harcamaları açısından dezavantajlı olmuştur.

Çeşitli nedenlerle (internet alt yapı eksikliği, ortam eksikliği, elektirik kesintileri, motivasyon eksikliği, hastalık, diğer vb.) düzenli şekilde çevrimiçi derslere devam edemeyen öğrencilere uygulamalı çalışmalarında yeterince rehberlik edilememiş, geri bildirim alınamamış, ancak bu duruma rağmen, ara sınav ve final sınavlarında ödevlerini yükleyen bu öğrenciler, takibi yapılamamış ödevler üzerinden değerlendirmeye alınmışlardır. Buna benzer durumlar pandemi sürecindeki uygulamalı derslerde öğrenmeyi ölçmede farklı zorluk düzeyleri yaşanmasına neden olmuştur. Ölçme-değerlendirme ve geri bildirim süreçlerinin pandemi boyunca nasıl yönetildiği, yeni yöntem ve tekniklerin ne düzeyde etkili olduğu, öğrenme çıktılarının ne kadar gerçekleştirildiği ise daha sonra yapılacak çalışmalar ile ortaya konulması gereken önemli konu başlıklarından birisidir.

Tüm dünyada pandemi sürecine damgasını vuran diğer önemli bir konu ise teknoloji kullanımıdır. Teknoloji kullanımı eğitim alanında küreselleşmenin yaşama getirdiği bir alan olmuş ve eğitim ekinliğinin bir aracı olmaktan çıkarak eğitimin amacı haline gelmiştir. Bugün ise, pandemi ile birlikte teknoloji ve internet olmadan eğitimin sürdürülemez oluşu, bu süreçte paydaşlar açısından hem fırsat eşitsizliği, hem alt yapı sorunları gibi önemli dezavantajları gündeme getirmiştir.

"Pandemi döneminde Türkiye'de üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada; öğrencilerin sadece %63'nün evinde internet bağlantısı bulunduğu, %66'sında bilgisayar veya tablet

bulunduğu tespit edilmiştir. Yani öğrencilerin üçte birlik bölümü bilgisayar ve tablete sahip değildir. Öğrencilerin uzaktan erişimli eğitimlerinin %64'ünün bilgisayar veya tabletlerinden; %32'sinin ise akıllı telefonlarından sürdürdükleri; %23'nün ise uzaktan eğitime katılamadıkları belirtilmiştir" (Karadağ ve Yücel'den aktaran Sirer, 2020, s.20).

Öte yandan Türkiye'nin farklı üniversitelerinden toplam 299 mimarlık bölümü öğrencisi ve 51 üniversitenin mimarlık bölümünden toplam 123 öğretim elemanı ile uzaktan eğitime ilişkin yapılan bir çalışmada, öğrencilerin yüzde seksenden fazlası ve öğretim elemanlarının yüzde yetmişbiri uzaktan eğitim esnasında internet ve elektirik kesintileri gibi altyapı sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir (Şekerci, Danacı ve Elinç, 2021: 60). Pandemi sürecinde yapılan bu araştırmaların daha derin sonuçlarından da anlaşıldığı gibi, bilgisayarı ve/veya internet bağlantısı olmayan, elektrik kesintisi gibi alt yapı sorunları yaşayan öğrenciler için bu süreçte derslere sürekli ve etkin katılımın sıkıntılı olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan Bozkurt'un (2020: 120) da belirttiği gibi acil uzaktan eğitime geçiş sürecinde pek çok eğitmen, ders içeriklerini çevrimiçi ortama taşımak zorunda kalmıştır. Pandemi sürecinde çevrimiçi ortamlarda eş-zamanlı ve eş-zamansız içerik sunumu sıklıkla kullanılmakla beraber bu içerikler ortamın (eş-zamanlı, eş-zamansız) gerekliliğine göre tasarlanmalıdır. Ancak sanat eğitimcileri için de bu süreçte teknolojik okur yazarlık sorunu, çevrimiçi eğitim programlarının kullanımındaki zorluk ve yetersizlikler, çevrimiçi eğitim materyali hazırlamanın getirdiği bilgisizlik, zorluk ve zaman yetersizliği pek çok dersin, ödev ya da materyal yükleme şeklinde yürütülmesini gerektirmiştir. Özellikle pandeminin ilk altı ayında bazı üniversitelerin alt yapı eksiklikleri, sanat eğitimcilerinin yukarıda söz edilen sorunları neticesinde eş-zamanlı çevrimiçi eğitim yapılamamış, daha çok eş-zamansız içerik paylaşımları yapılmıştır. Çevrimiçi öğretim materyallerinin hazırlanması ise bir uzmanlık alanı olup, sanat eğitimcilerinin kendi öğretim materyallerini kendi deneyimleri ile hazırladıkları oldukça zorlayıcı bir süreç olmuştur.

Sanat eğitiminde güncel sanat yaklaşımlarının ve öne çıkarılan görsel kültür alanlarının tamamı ise teknolojiye dayalı işlemektedir. Her gün

çeşitlenen ve yenilenen çizim programları küçük bir servet niteliğinde olup, bu programlara öğrencilerin bireysel olarak ulaşmaları çok zordur. Bu programlar, pek çok okulda sanat eğitimi süreçlerinde kullanılan programlardır. Teknoloji ve çizim programlarına dayalı dersler bu bakımdan oldukça zor bir sürece girmiştir. Çoğunlukla özel tasarım programı gerektiren dersler, olması gerekenden farklı çözüm yolları ile sanat eğitimcilerinin kendi buldukları özel çözümler üzerinden yürümek zorunda kalmıştır. Bu durum derslerin içerik ve öğrenme çıktılarını büyük ölçüde olumsuz etkilemiştir.

Ekranlar aracılığıyla dijital eğitimin en olumlu tarafı içeriğin yinelenmesi, sonsuz sayıda izlenebilmesidir. Ancak sonsuz sayıda yeniden üretim; gerçeğin biricikliğinin tüm aurasının yitip gitmesine neden olmakta, iletişimin o anda orada olabilen biricikliğini yok etmektedir (Sirer, 2020: 4). Bu sorun salt plastik sanatlar eğitimine ilişkin olmayıp tüm aşamalarda yer alan örgün eğitimin pandemi sürecindeki en önemli sorunudur. Yüz yüze iletişimin olmadığı bu süreçte, tüm paydaşlar için, iletişim eksikliği, empati, motivasyon eksikliği, güvensizlik, performans düşüklüğü, sosyalleşememe, duygusal uzaklık gibi sorunlar, derse katılım oranlarını etkilemiş, öğrencilerin kamera ve mikrofon kullanmamalarını çoğaltmış, öğrenmede nitelik sorunlarına yol açmıştır denilebilir.

Öte yandan tüm paydaşların pandemi sürecinde çevrimiçi ortamlara yönelmesiyle dijital veri ve bu verilerin nasıl kullanılacağına ilişkin mevcut etik kaygılar giderek artmıştır (Bozkurt, 2020: 121). Ders materyallerinin değişik ortamlarda istem dışı kullanılması, eğitimcilerin dersi anlatırken kayıt alma ve resmi sisteme yükleme zorunluluğu gibi konular, derslerin özgür ve özgün olarak işlenmesinde belirli tartışmaları gündeme getirmiştir.

PLASTİK SANATLAR EĞİTİMİNDE ÖĞRENME SÜRECİ PANDEMİ VE FIRSATLAR

Pandemi süreci, bütün dünyada her alanda yarattığı olumsuz etkilerin yanı sıra, yep yeni bir deneyim olarak bazı avantaj ve fırsatları da beraberinde getirmiştir. Özellikle eğitim alanında teknoloji temelli yeni bir döneme girildiği düşünüldüğünde, eğitim paradigmalarında büyük ve geri dönüşü olmayan değişimlerin olduğu açıktır. Sarı ve Nayır'ın (2020), pandemi döneminde eğitimde dezavantajlar ve fırsatlara ilişkin yaptıkları bir araştırmada, OECD, UNESCO ve Dünya Bankası resmi raporlarına göre dünya ölçeğinde eğitimde pandemi döneminde ortaya çıkan fırsatlara ilişkin temaları; yeni eğitim algısı, alternatif eğitim yapılanmaları, 21.yüzyıl öğrenme ve öğretme becerileri, veli katılımı, okul yönetim becerileri ve okulların işlevi genel başlıkları altında topladıkları görülmektedir. Bu genel başlıklar, yaparak, dokunarak, tartışarak, deneyerek ve en önemlisi grup ve öğretmen etkileşim süreçleri içerisinde ilerlemesi gereken plastik sanatlar eğitimi için de geçerlidir.

Plastik sanatlar eğitiminde yer alan paydaşlar açısından, yeni koşullara hızlı adapte olabilmek, zorlukların içinden yeni yaratım olanaklarının bulunması, hızlı organize olabilmek, daha önce deneyimlenmemiş yeni bir çalışma sistemi kurabilmek gibi zorlayıcı ama geliştirici bir süreç yaşanmıştır. Öte yandan pandemi ile gündeme gelen internet ve bilgisayar teknolojilerinin paydaşlar tarafından etkin kullanım becerilerinin önemi de bu süreçte ortaya çıkmıştır. Plastik sanatlar eğitimde pandeminin getirdiği bu avantajlara daha ayrıntılı bakıldığında ise;

Sanat eğitimcileri ve öğrenciler için esnek öğrenme-öğretme anlayış ve modellerinin önemi anlaşılmıştır. Sanat okullarının halen atölye odaklı ve hantal yapılanmasından nasıl daha özgür ortamlara geçileceği gibi yeni ve yaratıcı fikir ve sistemlerin düşünülmesi önemli fırsatlardır. Özellikle mekandan bağımsız öğrenme ortamı imkanı sağlayan uzaktan eğitim, hem öğrenmeye ayrılan zamanın artmasına, hem de öğrencilere kendi seçtikleri mekanlarda öğrenme olanağı sağlamıştır denilebilir. Yüz yüze eğitimden farklı olarak, öğrencilerin ders kayıtlarını zaman ve mekandan bağımsız olarak istedikleri kadar izleyebilmeleri ve arşivleyebilmeleri öğrenme sürecinde bir avantaj olarak düşünülebilir.

Pandemi döneminde, sanat eğitiminin çevrimiçi öğrenme-öğretme sürecinde yeni değişkenler ile yeniden değerlendirilip düzenlenmesi gündeme gelmiştir. Bu bakımdan, sanat eğitimi ortamları ve öğretim yöntemleri açısından bakıldığında, 1970 sonrası sanatın yeni paradigmalarına paralel gitmesi gereken sanat eğitimi paradigmaları genel olarak dünyada işçilikten çok, düşünsel ve kavramsal bir temelde yol almaya başlamıştır.

Ülkemizde ise yeni paradigmaların akademik sanat eğitiminde yeterli bir karşılık bulamadığı söylenebilir. Pandemi sürecinin özellikle ilk altı ayı, teknik ve malzeme açısından esnek işlenen dersler, öğrencilerin zorunlu olarak buldukları malzemelere yönelmeleri, işçilikten çok kavram üzerinde düşünmeleri avantaj olarak değerlendirilebilir. Sanat eğitiminde tüm paydaşlar açısından, teknolojik öğrenme-öğretme deneyimi kazanmış olmak, dijital ve görsel okur-yazarlığın öneminin yeniden düşünülmesi önemli fırsatlardır.

Öte yandan sanat öğrencilerinin bağımsız öğrenme becerilerinin önemini fark etmiş olmaları, öğrenme ortamlarını düzenlerken geliştirdikleri yaratıcı deneyimler, zaman yönetimini deneyimlemeleri pandeminin getirdiği önemli avantajlar arasında sayılabilir. Diğer taraftan sanat eğitimcilerinin çevrimiçi ders içerik tasarımlarını ve uygulamadaki eksiklikleri saptamaları ve yeniden düzenlemeleri, çevrimiçi eğitim ortamlarını yönetmeyi deneyimlemiş olmaları, öğrencilere destek ve geri bildirime ilişkin yeni yöntem ve medyumları kullanmış olmaları, ölçme-değerlendirmede yeni ve esnek koşulları yeniden düşünmeleri önemli avantajlar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle pandemi sürecinde, sanat alanında yapılan formal ya da informal çevrimiçi etkinliklerin çoğalması, çevrimiçi eğitim sürecinde paydaşların youtube gibi sosyal paylaşım ortamlarında, alana ilişkin konuları zaman ve mekandan bağımsız olarak farklı eğitimci ve uzmanlardan dinleme fırsatları büyük bir zenginlik olarak düşünülebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Covid-19 Pandemi süreci, bütün dünyada sağlık başta olmak üzere eğitim alanlarını da derinden etkilemiştir. Eğitimde hazırlıksız yakalanılan ve halen belirsizliğini koruyan bu süreçte, tüm paydaşlar açısından yaşanan dezavantaj ve fırsatları belirlemek ve değerlendirmek, yaşanacak olan süreci yönetmek açısından önemlidir. Pandemi sürecinde eğitime ilişkin en önemli soru, eğitimin nasıl yönetilip, yürütüleceği sorusu olmuştur. Bu sorunun acilen yaşama geçirilmesi ise zorunlu uzaktan eğitim sistemi çerçevesinde ele alınmıştır. Bu bakımdan eğitime ilişkin sorun ve fırsatlar da zorunlu uzaktan eğitim ya da çevrimiçi eğitim çerçevesinde ele alınmıştır.

Temelde uygulamalı bir eğitim alanı olan plastik sanatlar eğitimi ise, uzaktan eğitim modellerine en az uyum sağlayan özel bir alandır. Bu duruma rağmen, pandemi sürecinde mevcut (yüz yüze) sanat eğitimi modelinin çevrimiçi eğitime entegre çabaları, teknolojik ve alt yapı sorunları, sanat eğitimcileri ve sanat öğrencilerinin yaşadığı sorunlar sürecin çok yönlü olarak ele alınıp incelenmesini ve değerlendirilmesini gerektirmektedir. Plastik sanatlar eğitimi, sanat eğitimcisinin aktif ve yoğun anlatım ve gösterimine dayalı bir eğitim modeli olmaktan çok sanat öğrencisinin aktif olduğu bir modeldir.

Öğrencilerin atölyede hem eğitimci hem de birbirleri ile yoğun etkileşim içinde bulundukları bu model, pandemi sürecinde tamamen değişmek durumunda kalmıştır. Ancak tüm paydaşlar için, daha önce deneyimlenmemiş bu yeni şartlar, problemlere yeni ve yaratıcı çözüm yolları ve fırsatları da ortaya çıkarmıştır. Önümüzdeki süreci daha iyi yönetebilmek tüm paydaşların çözüm odaklı bakış açıları ve ortak çabaları ile mümkün olabilir.

Sonuç olarak, genelde eğitimde ve özelde sanat eğitiminde; Yönetim konumunda olanlar için etkili ve zamanında karar verme, uzaktan eğitim sisteminin güçlendirilmesi için teknolojik alt yapı eksikliklerinin giderilmesi ve gerekli donanımların acilen sağlanması, uzaktan eğitim ile ilgili gerekli hizmet içi eğitimlerin yaygınlaştırılması, fırsat eşitliğinin sağlanması için kaynak ve yeni modellerin araştırılması sürecin daha rahat yürütülmesini sağlayabilir.Sanat eğitimcileri açısından, yeni, esnek ve sürdürülebilir eğitim modellerinin geliştirilmesi, eğitim-öğretim

materyallerinin hazırlanmasında destek sağlanması, paydaşlara ilişkin sorunların ayrıntılı bir şekilde belirlenmesi, belirlenen sorunlara tüm paydaşların işbirliği ve önerileri ile çözüm odaklı yaklaşılması, özellikle sanat eğitimi sürecinde öğrencilerin aktif hale getirilerek, kendilerini ifade edebilecekleri ve içerik hazırlayabilecekleri video çekimlerine teşvik edilmeleri, öğrencilerin grup ve kolektif proje odaklı çalışmalara yöneltilmeleri, uygulama derslerinde daha esnek ve yaratıcı öğrenme yöntemlerinin araştırılması, öğrencilerin çevrimiçi derslere devam edebilmeleri için gerekli motivasyonun oluşturulması, öğrenme sürecinde farklı etkileşim ortamlarının oluşturulması, daha az ödev, daha çok katılımcı ve etkileşimsel öğrenme modellerinin araştırılması, ölçme ve değerlendirme kriterlerinin çevrimiçi öğrenme modellerine uygun olarak yeniden düzenlenmesi, halen belirsiz olan önümüzdeki süreçte başalangıç önerileri olarak ele alınabilir.

Kaynakça

Adıgüzel, Ö. (2010). Eğitimde yaratıcı drama. Ankara: Natürel.

Alp, K.Ö. (2019). "Görsel sanatlar eğitiminde kolektifin gücü ve bir örnek yaklaşım" VI. International Eurasian Educational Research Congress: Empowering Education, Research, Theory and Practice. 19-22 June 2019, Ankara University. Bildiri Kitabı. Editör: Şakir Çınkır. 1136-1144. Ankara: Anı

Artut, K. (2004). Sanat eğitimi, kuramları ve yöntemleri. Ankara: Anı.

Bozkurt, A. (2020). "Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması", Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6(3), 112-142.

Can, E. (2020). "Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları", Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, A.Ü Ad., 6(2), 12-53.

Dewey, J., Dewey, E. (1915). Schools of Tomorrow, E. P. Dutton & Company, New York.

Dilmaç, O. Budancamanak, M. (2018). "İşbirlikli öğrenmenin görsel sanatlar öğretmen adaylarının problem çözme becerilerine etkisi". Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 1(1), 113-126.

Erinç, S. (2004). Sanatın boyutları. Ankara: Ütopya.

Hiçyılmaz, Y. (2021). "Covid-19 Pandemi sürecinde uzaktan görsel sanatlar eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri", Tarih Okulu Dergisi, 14(1), 697-711.

İlhan, A. Ç. (2003). "Sınıf öğretmeni yetiştirme programları ve sanat eğitimi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 36(2), 1-2.

Kahraman, M. E. (2020). "COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği", Medeniyet Sanat Dergisi, 6(1), 44-56.

Karadeniz, C., Okvuran, A., Artar, M., ve İlhan, A.Ç. (2015). "Contemporary approaches and museum educator within the context of new museology". Ankara Üni.Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 48(2), 203-226.

Kırışoğlu, O. (2002). Sanatta eğitim. Görmek öğrenmek yaratmak. Ankara: Pegem.

Okvuran, A. (2002). "Dramanın öğretimi ve dramaya dayalı öğrenme". Eğitim Bilimi ve Uygulama, 1(1), 115-131.

Özdoğan, A.Ç., Berkant, H.G. (2020). 'Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi", Milli Eğitim Dergisi, 49(1), 13-43.

Özsoy, V. (2007). Görsel sanatlar eğitimi. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

San, İ. (2003). Sanat eğitimi kuramları. Ankara: Ütopya.

Sarı, H. İ. (2020). "Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız?", Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 121-128.

Sarı, T., Nayır, F. (2020). "Pandemi dönemi eğitim: Sorunlar ve fırsatlar", Turkish Studies, 15(4), 959-975.

Sezgin, S. (2021). "Acil uzaktan eğitim sürecinin analizi: Öne çıkan kavramlar, sorunlar ve çıkarılan dersler", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(1), 273-296.

Sirer,E. (2020). "Eğitimin ekran üzerinden teknolojik dönüşümünde pandemi dönemi'nin etkisi", Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 16(29), 1-32.

Şekerci, Y., Danacı, H.M., Elinç, Z.K. (2021). "Uzaktan eğitimin uygulamalı derslerde sürdürülebiliriliği: Mimarlık bölümü örneği", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 12(1), 54-68.

Turgut, M. F., & Baykul, Y. (2015). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Ankara: Pegem.

Tükkan, H. (2021). "Yüzyüze ve uzaktan eğitim ile verilen grafik tasarım proje derslerinin değerlendirilmesi", Sanat Dergisi, 37, 95-104.

Yıldız, A., Vural, R. A. (2020). "Covid-19 pandemisi ve derinleşen eğitim eşitsizlikleri", TTB Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu. 556-565.

Yıldız, V. (1999). "İşbirlikli öğrenme ile geleneksel öğrenme grupları arasındaki farklar". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(17), 155-163.

https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BClтenleri/ Erişim Tarihi: 09/05/2021.

küresel salgın sürecinde sanat eğitimi

*kazım artut**

Küresel salgın bütün dünyada sosyal ve ekonomik dinamikleri olumsuz yönde etkilemiş yüz yüze iletişim ve etkileşimi gerektiren tüm toplumsal aktivitelerin askıya alınmasına neden olmuş, bireysel alışkanlıklar, toplumsal ritüeller ve pratikler kontrol altına alınmıştır.

Diğer pek çok alanda olduğu gibi sanat alanları da küresel salgından önemli düzeyde etkilenmiştir. Bu söyleşide bilgi paylaşımım aşağıdaki alt başlıklar biçiminde olacaktır.

1. *Dünya Pandemi Sürecinde Sanat Alanları Nasıl Etkilendi?*
2. *Üniversite ve Pandemi / Okul Öncesi ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dallarında Sanat Eğitimi*
3. *Uzaktan Sanat Eğitiminin Zayıf Yönleri/Sınırlılıklar, Zorluklar*
4. *Uzaktan Sanat Eğitiminin Güçlü Yönleri / Kazanımlar/ Kolaylıklar*
5. *Pandemi Sonrası Çevirimiçi Sanat Eğitimi Devam Etmeli mi?*
6. *Sonuç ve Öneriler*

** öğr. gör., çukurova üniversitesi eğitim fakültesi, temel eğitim bölümü*

Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemi olarak ilan ettiği COVID-19 salgınının sanat ve kültürel miras sektörü üzerinde ani ve önemli bir etkisi oldu. Tüm dünyada insanlar iş ve yaşam koşullarındaki ani değişime uyum sağlamaya çalışırken, pandemi sürecinin uzun vadede neleri etkileyebileceğini de öngörmeye çalışıyor.

Küresel olarak 30 milyondan fazla insanı istihdam eden kültür sektörü, koronavirüs salgınından beklenenden çok daha fazla etkilendi. UNESCO'ya göre, dünyadaki sanat galerilerinin hemen hemen tümünün kapandığı, 2021'in ilk çeyreğinde müzelerin yaklaşık yüzde 43'ü kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı, benzer şekilde, film ve özellikle müzik endüstrisinin 10 milyar dolardan fazla kayıp yaşandığı ifade edilmektedir. Ayrıca BM kültür ajansı tarafından yayınlanan yeni bir araştırma, COVID ile ilgili okulların kapanması nedeniyle beklenenden 100 milyondan fazla çocuğun okuma konusunda minimum yeterlilik seviyesinin gerisinde kaldığını ortaya koyuyor.

2019'da 64,1 milyar ABD Doları değerindeki küresel sanat pazarı, yükselmesi gerekirken bir önceki yıla göre satışlar % 5 oranında düşmüş, dünyanın dört bir yanındaki kültür kurumlarının çoğu süresiz olarak kapatılmış ya da büyük ölçüde kısıtlanmıştır. Yüz yüze sergiler, etkinlikler ve performanslar iptal edilmiş veya süresiz ertelenmiştir. Buna karşılık, dijital platformlar aracılığıyla alternatif veya ek hizmetler sağlayarak asgari kaynaklarla temel sanat etkinliklerini sürdürmek yeni yaratıcı çalışmalara yönelik yoğun çabalar gözlemlenebilmektedir.

UNESCO Genel Direktörü Audrey Azoulay pandeminin dünyadaki eğitim sistemine olan etkisine ilişkin yaptığı bir açıklamada; "özellikle kültürün geliştirilmesi gerektiğini, okulların geçici olarak kapanmasının küresel bir problem olduğunu ve uzun bir süre eğitim hakkını tehdit edebileceğini ifade etmiştir (Azoulay, 2020) Salgın tehdidi dünyanın her yerindeki insanlar için bir gerçeklik haline geldiğine göre, bu küresel tehdite karşı belki de sanatın ve sanatçıların, sanat eğitimcilerinin rollerinin ne olması gerektiği sorusuna bu süreçte yanıt aranması gerekiyor.

Ülkeleri sınırlarını kapatmaya zorlayan bu dönemde, kültür-sanat ve yaratıcılık bir kez daha kültürlerarası iletişimin ve etkileşimin temelinde yer almaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık

Örgütü kültürlerarası iletişimin ve etkileşimin temelinde koronavirüsle mücadelede, kamuda farkındalık sağlayabilmek için en kritik araçlardan birinin yaratıcılık olduğunu ortaya koymuştur. Çünkü yaratıcı bireyler dünya hakkında benzersiz bir bakış açısı sunar ve bizi dünyanın birçok sorununa yeni fikirler ve çözümler bulmaya zorlar. Özellikle pandemi sürecinde bu kavram hayati bir anlam taşımaktadır. Çünkü kültür ve sanat pratikleri özgün, yaratıcı kolektif anlatıların geliştirilmesine, toplulukları iyileştirme, pekiştirme ve çeşitliliği teşvik etme becerilerine katkısının sürdürülebilirlik bağlamındaki en güçlü varlık nedenlerinden biri olarak düşünülebilir.

Günümüzde yeni teknolojiler sayesinde yaratıcılık belirli kişilere has bir yetenek olmaktan çıkarak artık herkesin sahip olabileceği bir beceri hâline dönüşüyor. Bu yaratıcılığı ortaya koymak ve farklı ifade biçimlerinin yaygınlaşmasını sağlamak açısından yeni teknolojiler oldukça işlevsel bir hale getirilmiştir (İKSV, 2017).

Kuşkusuz Covid-19 salgını hayatın her alanını etkiledi, ancak belki de hiçbiri eğitim alanı kadar değil. Pandeminin başlangıcında sınıflar çevrimiçine taşınırken, eğitimcilerden, öğrencilerden ve ebeveynlerden, öğrenme sanallaştıkça yeni ortamlara, yöntemlere ve beklentilere hızla uyum sağlamaları istendi. UNESCO'nun potansiyel "kuşaksal felaket" olarak adlandırdığı durumun üstesinden gelebilmek için, öğretmenlere akademik destek verilmesi, öğrencilerin okulu bırakmasını önleme girişimleri ve dijital öğrenme araçlarının mevcudiyetinin hızlanması yönünde çalışmalar yapılıyor.

Uzaktan eğitim İletişim teknolojilerinin globalleşmesi küresel eğitim sisteminin oluşmasına neden olmuş; internet, fiber optik, bilgisayar, televizyon ve diğer bilişim sistemlerinde yaşanan baş döndürücü gelişmeler eğitimde yeni uygulamaların meydana gelmesini sağlamıştır. Böylelikle posta yoluyla başlayan uzaktan eğitim farklı boyutlar kazanmaya başlamıştır (Kırık, 2020).

Türkiye de ilk uzaktan eğitim uygulaması 1956 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsünde başlatılmıştır. 1974 yılında Türkiye/de mektupla öğretim okulu oluşturulmuş olup daha sonra mektupla yükseköğretim merkezine (YAYKUR) dönüştürülmüş, ilk defa sanat (müzik ve sanat

eğitimi) kitapları basılmıştır. AÜ Açık öğretim Fakültesi, 1982 yılında iktisat ve iş idaresi programları ile eğitime başlayarak günümüze kadar uzaktan eğitim sisteminde hızlı bir şekilde dönüşüm ve gelişim göstermiştir.

ÜNİVERSİTE VE PANDEMİ

Üniversitelerin sadece bir eğitim ve araştırma merkezi olmadığı, gençlerin sosyal ve fiziksel gelişimleri için de önemli bir işlev gördüğü düşünülürse, salgından dolayı kampuslerin kapalı oluşu, üniversiteler bünyesinde sportif, sanatsal ve diğer sosyal faaliyetlerini sürdüren milyonlarca öğrencinin de bu alanlarda atıl kalmalarını beraberinde getirmektedir. Bazı faaliyetler internet alanına uyarlanabilse de, çoğu öğrenci ders dışı aktivitelerden uzak kalmaktadır (Erhan,&Gümüş.2020). Atölye ortamında gerçekleştirilmesi planlanan birçok çalışma, proje tamamlanamamıştır. Küresel ölçekte sosyal hayatı bitiren, bütün insanlığı eve kapatarak, hayatın merkezinde bulunan insanı her şeyden izole eden, bütün boyutlarıyla adeta bir distopyayı yaşatan yeni Koronavirüs (COVID-19) tehdidinin sanatsal pratiklerde önemli bir yol ayrımına getirdiği ifade edilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı ve TRT işbirliğinin ile TV üzerinden ders yayınları yapılmış, senkronize olarak EBA üzerinden öğretmenler dersler işlemeye devam etmişlerdir. Yükseköğretimde ise TV kullanımı şeklinde değil internet tabanlı bazı farklı programlar üzerinden dersler yürütülmektedir. Gerek ders akışının tekdüze sunu ve videolarla mekanik bir şekilde aktarımı, iletişimin sınırlılığı, gerekse farklı nedenlerden dolayı derslere erişim sorunları nedeniyle canlı derslere katılan öğrencilerin %70'ten fazlası derslerde sadece dinleyici konumunda kalmışlar.

Bu süreçte diğer eğitsel ve öğretimsel alanlarda olduğu gibi sanat alanlarında da çok sayıda video sunularına, power pointler, blog ve vloglar'a internet ortamından ulaşmak mümkündür. Bu durum kısmen de olsa öğretim elemanının ya da öğrencinin alana ilişkin eksiklerini tamamlamak gibi görünse de yanıltıcı, eksik ya da güvenilir olmayan bilgi kirliliklerine de açık olabilmektedir.

Sanat eğitiminin geleceğine ilişkin uluslararası bir makaledeki anket sonuçları pandemi sürecinde teknolojinin önemli bir rol oynadığını gerçek anlamda sanatlar öğretiminin ve öğreniminin, bir sanat stüdyosunda olması gerektiği, eğiticilerin gözetiminde, öğrencilerin birbirlerinin enerjilerinden ve coşkusundan beslenmesinin önemli olduğu ifade edilmektedir (Joseph, 2020).

OKUL ÖNCESİ VE SINIF EĞİTİMİ ANABİLİM DALLARINDA SANAT EĞİTİMİ

Özellikle okulöncesi ve ilkokulda okul ortamı son derece etkili bir sosyal çevredir. Okulun öğrenciler ve öğretmenler üzerindeki bilişsel, duygusal ve sosyal katkıları oldukça yüksektir. Bu bağlamda okul öncesi ve sınıf eğitimi lisans programlarında gerçekleştirilen sanat pratikleri öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve kendilerini ifade etme, ilişki ve örüntüler kurabilme ve diğer sosyal becerilerini geliştirmelerine ve sağlıklı seçimler yapmalarına yardımcı olunması bakımından son derece önemli etkinliklerdir. Bu beceriler, pandemi sürecinde dayanıklılığın, zorlukların, korku, trajedi, tehdit ve stres kaynakları ile mücadelede başa çıkma yetilerinin gelişimleri açısından önemli kazanımlar olarak düşünülebilir.

Öğrencilerin kültür ve sanat alanlarına aktif katılımlarını sağlayıcı özendirici, ilgi çekici yaklaşımlar öğrencileri izleyicilikten aktör olmaya doğru götüren önemli bir kültürel hareket olarak görmek gerekir. Bu bakımdan etkili ders materyalleri, yaşanmışlıklara ilişkin somut örnekler, video sunuları ve diğer görseller derslerde verimi arttırabilecektir.

Pandemi öncesinde derslerin amaçları ve içerikleri bilgi paketlerinde yer aldığı şekliyle teori ve uygulamalı olarak iki ünite şeklinde işlenmektedir. Örneğin okulöncesi "Görsel Sanatlar Eğitimi" sınıf eğitiminde verilen "Görsel Sanatlar Öğretimi" adlı derslerin işleniş biçimlerinde fazla bir fark yoktur. Dersin ilk haftasında ilgili derslerin içerik, amaç, kazanımlar ve işleyiş biçimleri üzerinde bilgilendirmeler yapılmıştır. Dersler vize haftasına kadar slaytlar ve ilgili görseller eşliğinde güncel örneklerle interaktif bir şekilde (tartışma ve soru cevaplar biçiminde) verilmektedir. Öğretim elemanı bazı

durumlarda "moderatör" konumunda bulunarak farklı düşünce ve görüşlerin paylaşımına fırsatlar vererek sınıf içinde dinamik bir ortam yaratılmasına olanak sağlanmaktadır. Bu süre içinde işlenen konular üzerinden klasik ve çoktan seçmeli soruları içeren vize sınavı yapılır. Sınav sonrası ilk haftadan itibaren sanat eğitiminin ikinci ünitesine geçiş yapılarak iki ve üç boyutlu uygulamalı sanat etkinliklerine başlanır. Uygulamalar sonucunda öğrencilerin tasarımlarından bazı örnekler (random) rastgele seçilerek sınıfça değerlendirilerek kritikler yapılır. En son ilgili öğretim elemanı tarafından tüm çalışmalar final sınavı olarak değerlendirilir.

Sınıf eğitimindeki eski programda yer alan "Sanat Eğitimi" dersi görsel sanatlar uygulamalarında olduğu gibi aynı formatta işlenmiş olup vize sınavından sonra ilgili dersin kapsam alanı içinde yer alan konular çerçevesinde bireysel veya grup çalışmaları, proje hazırlama şeklinde yürütülmüştür.

2018-2019 Öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulanmasına başlanan yeni lisans programlarında sınıf eğitimi anabilim dalında verilen "Sanat Eğitimi" dersi kaldırılmış olup "Görsel Sanatlar "Dersi ise 8. yarıyıl bahar dönemine yerleştirildiğinden bu yarıyıl bu dersin verilmesi mümkün olamamaktadır. Her ne kadar YÖK programlarını tasarlama konusundaki yetki devrini fakültelere bırakmış olsa da özellikle akreditasyon sürecine girmiş fakültelerde bu durum şimdilik mümkün görünmemektedir. Okul öncesi anabilim dalında yer alan "Erken Çocuklukta Sanat Eğitimi" adlı dersin içeriği büyük ölçüde uygulamalardan arındırılarak uzman sanat eğitimcileri olmasına rağmen alanı "Çocuk Gelişimi" olan öğretim elemanlarına verilmesine yönelik anlayışın bazı üniversitelerimizde yaygınlaşması düşündürücüdür. Görünen o ki, birkaç yıl daha sanat alanlarına yapılan tahribat temel eğitim bölümlerinde etkisini sürdürecektir.

Dolayısıyla son iki yarıyıl, yani pandemi sürecinde sanat dersleri alandışı (Çocuk Resimleri ve Resimlerinin Analizi, Çağdaş Sanatı Anlamak ve Sanatsal Kültür ve Estetik) seçmeli dersler ile yürütülmüştür. Bu seçmeli derslerin uzaktan eğitim ile yürütülmesinde izlenen yol pandemi öncesi sınıf eğitim anabilim dalında verilen "Sanat Eğitimi" dersi ile hemen hemen aynıdır. Örneğin "Çocuk Resimleri ve Çocuk Resimlerinin Analizi" adlı dersin işlenişine ilişkin işlem basamakları ana hatlarıyla aşağıdaki gibidir.

- Dersin içerik, amaç, kazanımlar ve işleyiş biçimleri üzerinde bilgilendirmeler yapılmıştır.
- Bilgi paketinde verilen konular üst başlıklara göre yürütülmüştür
- Ders akışı içinde öğrencilerin kamera ve mikrofonlar kapalı tutulması önerilmiştir
- Katılımcıların derse devam ve ders işlenişine yönelik katkıları/soru, düşünce ve önerilerinin sanal ortamda paylaşılmasının öğrencilerin akademik başarısında etkili olacağı hatırlatılmıştır
- Sınav yönergesi hazırlanıp "dosyalar" kısmından paylaşılmıştır.
- Çocuk resimlerinin analizi bölümünde öğrencilerden karalama, şema öncesi ve şematik döneme ilişkin çocuk resimleri örneklerini bir hafta öncesinden ilgili öğretim elemanının e-posta adresine göndermeleri istenir. Bu resimler öğretim elemanı tarafından Power Point'e aktarılarak öğrencilerle sunum şeklinde paylaşılır ve öğrenciler ile birlikte yorumlar yapılır.
- Konuya ilişkin sosyal medyada yer alan paylaşımların kritikleri sanal ortamda/sınıfça yapılır.
- Ders akışı içerisinde işlenen (yönergede belirlenen) konular kapsamında ödev dağılımları yapılır (Vize+Final). Sınav haftalarında ödevlerin sisteme yüklenmesi sağlanır.

Yukarıda Ders Akışına İlişkin Karşılaşılan Problemler Nelerdir?

- Ders akış sürecinde en büyük sorun katılım oranının düşük olması. Örneğin sınıf 40 kişi ortalama derse katılan öğrenci sayısı 20 kişi. Bunlardan 10 öğrencinin sistem üzerinde aktif diğerlerinin ise pasif olduğu görülebilmektedir.
- Bazen soru sorduğum öğrenci cevap vermiyor, oturumu açmış kendisi ortada yok. Yani bir bakıma duvara konuşmuş gibi oluyorsunuz. Bu durum bir anlamda öğretim elemanın da motivasyonunu olumsuz etkileyebiliyor.
- Öğrencinin uzun süre ekran başında bulunup derse odaklanma konusunda şüpheler var. Birebir etkileşimin olmaması, motivasyon ve konsantrasyon düşüklüğüne neden olabiliyor.
- Çoğu kez dersler aralıksız iki ders saati devam ettiği için öğretim elemanı ve öğrencinin zinde ve aktif olması bekleniyor. Bazen

teknik arızalar, internet kesintileri gibi olumsuzluklar neticesindeki bu yorucu ve sıkıcı durum iki saatlik bir dersin bir saatte bitirilmesini gerekli kılabiliyor.

- Öğrenci çalışmalarını yerinde ve anlık gözlemleme şansımız yok.
- Ödevlerini başkalarına yaptırma olasılıkları var. Bu açıdan objektif değerlendirme zor.

UZAKTAN SANAT EĞİTİMİNİN
ZAYIF YÖNLERİ / SINIRLILIKLARI /ZORLUKLARI

Dijital Türkiye raporunda (2020) Türklerin günde ortalama 7 saat 29 dakikalarını internette geçirdiklerinin altı çizilirken Türklerin günde ortalama 3 saat 4 dakikalarını televizyon izleyerek, 2 saat 51 dakikalarını sosyal medyada, 1 saat 21 dakikalarını müzik dinleyerek, 58 dakikalarını da oyunla geçirdiklerini ortaya koyuyor. Özellikle öğrencilerin ders dışında geçirdikleri bu süreler ortalama günde 2 ile 4 saat ders izleme aktivitelerini eklediğimizde durumun vahameti daha da açık bir şekilde ortaya çıkabilmektedir. Televizyon ve bilgisayarın, akıllı telefonların uzun sürelerle kontrolsüz bir şekilde kullanılması, günün yarısından fazlasında ekrana bakmak zorunda kalan insanların yaşam kalitesini bozabilmekte, aile ilişkilerini zayıflatabilmekte, ruh sağlıklarını tehdit edebilmektedir. Bu durum özellikle genç kuşaklarda teknoloji bağımlılığına neden olabilmekte ileride nörolojik sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmektedir.

1- Öğrencilerin öğretmenleriyle sağlıklı bir şekilde iletişim ve etkileşimde bulunamadıkları, internette pek bir şey öğrenemedikleri; örneğin öğretmenin çocuklara YouTube videoları izlettirmesi, ödevler vermesinin verimli olmadığı, bilgisayar ekranından video izleyerek taklit edilmesi ya da kopyalanmasıyla hedeflenen kazanımlara ulaşılması zordur.

2- Sanat eğitiminin uygulamalı doğası, çevrimiçi eğitime evrilerek sosyalleşmenin, özellikle atölye ortamın oluşturduğu estetik iklimin ortadan kalkmasına neden olabilmektedir.

3- Çevirimiçi ortamda öğrencilerin stres ve kaygılarını giderici motivasyondan yoksun oldukları ifade edilmektedir (Joseph, 2020).

4- Sadece öğretim elemanları değil, öğrencilerden ve ebeveynlerden, öğrenme sanallaştıkça yeni ortamlara, yöntemlere ve beklentilere hızla uyum sağlamaları beklenmekte bu durum kaygı ve akademik verimliliği olumsuz etkileyebilmektedir.

5- Sanatsal, kültür ve estetik beceri ve tutuma yönelik davranışların, hedeflenen kazanımların gerçekleştirilmesinde etkililiğin sınırlı olması.

6- Sanatın kuramsal, teknik ve uygulama alanlarına yönelik geri bildirim alamama.

7- Yardımsız kendi kendine yeterli olamayan, öğrenme alışkanlığı ve becerileri sınırlı olan öğrencilere destek sağlayamama.

8- Teknoloji bağımlılığı yaratma

9- Uzaktan eğitim sürecinde devam zorunluluğunun olmaması, sağlıklı ölçme ve değerlendirmelerin yapılamaması öğrenci katılımı üzerinde olumsuz rol oynaması

UZAKTAN SANAT EĞİTİMİNİN GÜÇLÜ YÖNLERİ / KAZANIMLARI / KOLAYLIKLARI

18 milyondan fazla öğrenci için uzaktan eğitime başlanmasıyla tüm öğrencilerin internet kullanımının olanak ve sınırlılıkların keşfetmelerine olanak yaratmıştır. Global sosyal medya ajansları "We Are Social" ve "HootSuite" tarafından yayımlanan "Dijital Türkiye 2020" raporuna göre, 83,88 milyon nüfusa sahip Türkiye'de yetişkinlerin yüzde 74'ü, yani 62,7 milyonu internet kullanıyor. Türkiye'de son bir yılda internet kullanan kişi sayısı 2,4 milyon, cep telefonu kullanıcısı 2,6 milyon, aktif sosyal medya kullanıcısı sayısı da 2,2 milyon arttı.

Bu bağlamda konuya ilişkin kazanımlar aşağıdaki şekliyle belirlenmiştir.

1. Bağımsız, bireysel araştırma ve öğrenme olanaklarını keşfedebilme ve yoğunlaşma
2. Uygulama beceri, sorumluluk ve özgürlüğünü kullanabilme
3. Öğrencileri sınıf/atölye gibi kapalı ortamlarında görmeye zorlamama, serbestlik sağlama

4. Eğitim ve öğretimde maliyeti düşürme
5. Bir sanatsal etkinliği çevrimiçi olarak izlemek, incelemek
6. Sanal ortamda yeni yaratıcı sanat etkinliklerinin keşfedilebilmesi
7. Geleneksel yüz yüze eğitime göre daha geniş ve hızlı fırsatlar sunarak bilgiye erişimi kolaylaştırması
8. Uygulamada zaman ve mekân sınırlamasının olmaması, esnek çalışmaya olanak sağlaması.
9. Öğrenciye zengin bir görsel ortamlar ve seçenekler yaratabilme, bilgi akışı oldukça hızlı ve güçlü olması
10. Aynı anda çok sayıda kişiye erişimin sağlanmasıyla kısmen de olsa eğitimde fırsat eşitsizliğini aza indirme bakımından önemli olduğu
11. Sanatsal etkinliklerin, sanat ürünlerinin ulusal ve uluslararası düzeyde çok hızlı bir biçimde paylaşımı, yayılımı sağlanabilmektedir. Sanat etkinliklerine hızlı erişim, sanat ürünlerinin sınıflandırılmasını ve arşivlenmesini kolaylaşmıştır.

ÇEVRİMİÇİ SANAT EĞİTİMİI DEVAM ETMELİ Mİ?

Sanatın uygulama boyutunda geleneksel derin bazı yerleşik yerleşik inançlar vardır. Örneğin "atölye ortamında kağıt, kalem, boya, fırçası, şövale gibi kullanılan araç ve gereçlerle olmadan asla sanat yapılamayacağı gibi. Bu düşünce teknoloji destekli sanat uygulamaları açısından zorlayıcı olabilir. Ayrıca sanatın tamamen yetenek ve genetik özelliklerle ilgili olduğu düşüncesi teknolojik olanakların kullanımıyla kırılabilir.

YÖK verilerine göre pandemi ve online eğitim sürecinde uygulamalı derslerin yürütülme şekline ilişkin her hafta ya da belli haftalar %73.92 oranında canlı derslerle işlendiği belirtilmiştir. Ders materyalleri ve dökümanların elektronik ortamda paylaşılma oranı ise %61.56 olarak belirlenmiştir (YÖK, 2021). Teknolojik sanat programları geleneksel sanat yöntemlerinden bıkan veya sıkılan öğrenciler için tatmin edici bir yaratıcı çıkış noktası olabilir. Küçük başarıları yakalamak ve yaşamak öğrencinin motivasyon ve güven duygusunu geliştirebilir. Çünkü teknoloji sanatçıya sanat eserinin üretim/tasarlama sürecinde

farklı yöntemleri deneme ve farklı ifade şekillerini kullanma fırsatı yaratmıştır. Dijital olanaklar ile birçok tasarımsal işlemler saniyeler içinde gerçekleşebilmekte, görsel bilgi akışı sağlanabilmekte, imgeler dijitale dönüştürülebilmekte, simüle edilebilmekte, taranabilmekte, tekrar işlenebilir bir hale getirilebilmekte 3D tasarımlar ve baskılar gerçekleştirilebilmektedir. Günümüzde hızlı bir şekilde gelişen teknolojinin yarattığı olanaklar sanatçılar tarafından uzun süredir takip edilmektir. Bu süreçte bilişim teknolojisinin sanatçılar tarafından kullanılmaya başlanması ile yeni sanat biçimleri de ortaya çıkarmıştır. Meksikalı sanatçı Stefan Brüggeman bir konuşmasında "Kimin bir stüdyoya ihtiyacı var ki? Bugün bir sanatçının bütün ihtiyacı olan, bir bilgisayar ve bir telefon hattıdır" demiştir. Bu sözler sanatçının özgün ya da asli malzemelerle çalışan bir üretici olmaktan çıkıp, mevcut kültürel nesnelerin yeni bağlamlara yerleştirilmesi alanında bir editör görevi üstlenmeye başladığını açıklamaktadır (Oliveira, 2006: Akt: Bulut, 2014).

Yeni medya okuryazarlığını teşvik eden teknolojik uygulamalar artan yaratıcılık ve kültürel bağlantı yoluyla sanat eğitimini geliştirme potansiyeline sahiptir. Teknoloji entegrasyonu sanatın öğretilmesine, anlaşılmasına ve / veya uygulanmasına yardımcı olabilir.

Milli Eğitimde 21. yüzyıl öğrenci nitelikleri açısından; yaratıcılık, inovasyon, eleştirel düşünme, problem çözme, tasarım becerisi, medya okuryazarlığı, iletişim ve işbirliği gibi çağdaş eğitsel kavramların karşılığı olan STEAM eğitimi bu hareketin bir başlangıcı sayılabilir.

Neticede küresel salgın uluslararası uzaktan eğitim sisteminde bütün dünya da eşi görülmemiş bir deneyim yarattı. Bu deneyimi salgının bitiminde yok sayamayız. Yüzyüze eğitime geçişte bu deneyimlerimizi bir kenara atamayız. Özellikle sanatın grafik tasarımı alanlarında zaten kullanılan teknoloji bugün daha gelişmiş bir şekilde sanatın tüm alanlarında yüz yüze eğitime destek olarak kullanılmalıdır. Bugün bazı üniversitelerde özellikle sanatın kuramsal alanların derslik sıkıntısından dolayı uzaktan eğitim şeklinde verilmesi tartışılmaktadır.

Üniversitemizde 2020-2021 eğitim-öğretim yılında küresel salgın sürecindeki çevrimiçi eğitim ve etkinlikler hakkında öğretim elemanları ve öğrencilerin düşüncelerini ve önerilerini değerlendirmek amacıyla

gerçekleştirilen anket sonuçlarına ilişkin bulgularda şu sonuca ulaşılmıştır.

"Öğretim elemanı ve öğrencilerin çevrimiçi eğitime verdiği genel not dağılımı karşılaştırıldığında çevrimiçi eğitimi zayıf olarak değerlendirme oranı eğitim elemanlarına göre (%24,6) öğrencilerde daha yüksek (%35,2) olduğu gözlenmesine rağmen gelecekte eğitimin yüzyüze olması talebi öğrencilerde (%49,7) eğitim elemanlarına (%61,3) göre daha düşüktür. Eğitimin karma (hibrid) olarak tasarlanabileceğini düşünen öğretim elemanlarının oranı %24,8, öğrencilerin oranı ise %23.0'dir. Çoğunluğunun çevrimiçi olması talebi eğitim elamanlarında %13,9 iken öğrencilerde bu oran %27,3'tür. Ayrıca gelecekte planlanacak olan eğitim yönteminin yüz yüze veya en azından karma (hybrid) model olması gerektiği, uygulamalı eğitimlerde yüz yüze eğitimin kaşınılmaz olduğu ve yapılamayan eğitimlerin telafilerinin yapılması gerektiğini beyan etmektedir.

Gelecekte çevrimiçi eğitim planlanacak ise; üniversitenin hem öğretim elemanlarına hem de öğrencilere sağladığı olanakların geliştirilmesi gerektiği (bu konuda bazı başlıklara verilen puanların 3 puanın altına düştüğü izlenmektedir) ortaya çıkmaktadır." (Kaynak: Çukurova Üniversitesi Çevirimiçi Anket Verileri, 2021).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanat etkinliklerinin izleyici ile paylaşmaya devam edilmesi gerektiğini; Dünyada ve Türkiye'de bunun ilk örnekleri ortaya çıktığını görebiliyoruz. İtalyanlar ve İspanyollar kilitlenme sırasında balkonlarından keder ve dayanışma içinde şarkı söyleyerek ilk adımları attılar.

COVID-19, dünya çapında hem olumlu hem de olumsuz birçok değişiklik için bir katalizör olarak önemli bir deneyimin kapılarını açmıştır. Başta sanatçılar, sanat eğitimciler olmak üzere toplumun büyük bir kesiminde online/dijital platformda içerik ürettiği bu süreçte, covid 19 salgınıyla birlikte yaratıcılık salgının da ileriki zaman dilimlerinde hızla yayılabileceğini düşünüyorum. Dijital platforma sanat ve eğitim/ öğretim yöntemlerini uyarlamak ve yenilemek, izleyicisini genişletmek

ve yeni bir çağa geçmek için bir fırsat olabilir. Buna eğitim de dahil olmak üzere kültür ve sanat alanlarının hayatta kalması, bu fırtınayı nasıl atlatabileceklerine bağlı olacaktır.

Kültür-sanatta katılımcı yaklaşımlar alanın takipçilerine izleyicilikten aktör olmaya doğru giden bir yol açar. Kültür-sanata katılım alışkanlığı geliştiren bireyler zaman içinde toplumsal hayatta daha görünür ve söz sahibi olabilirler. Kültür-sanat kurumlarının benzer bir bakış açısı ile işbirliği hâlinde hareket etmeleri de Türkiye'de kültür-sanatın gelişmesine ve toplumsal gelişim ve dönüşüme katkı sağlayabilir (İKSV). Dolayısıyla her krizlerde yeni yeni fırsatlar ortaya çıkabileceği gerçeğinden baktığımızda sanatçıların, sanat eğitimcilerinin, öğrencilerin artık çevrimiçi platformları, sosyal medya olanaklarını ve fırsatlarını keşfedebildiklerini, yeni veri analizleri yapılıp yaratıcı yeteneklerini geliştirebildiklerini görebiliyoruz.

Eğitimde bir paradigma değişimine, yeni yaratıcı, inovatif programlara ihtiyacımız var. Şu anki programlar 20 yıl sonrasının ihtiyaçlarını karşılamayacaktır. Tüm sanat ve sanat eğitimi programlarına yönelik ders güncellemeleri dijital düşünceler ve dijital bir portföyün geliştirilmesi ve sürdürülmesini merkeze alan bir anlayışla yeniden tasarlanmalıdır (Jesse, 2020).

ÖNERİLER

Sanat alanları toplumsal problemler ve olağanüstü durumlar karşısında çözümler üretebilen yeni durumlara karşı hızlı uyum sağlayabilen, seçenekler üretebilen, özgün, yaratıcı pratikler sunar. Bu bakımdan pandemi sürecinde çevirimiçi / multimedya uygulamaları yaratıcı bulaşmanın önünü açabilir, yeni fırsatlar yaratabilir. Sanatsal, tasarımsal, pratikler uzaktan eğitim yoluyla sosyokültürel etkileşimlere bağlı sanatın diğer bütünleşik alanlarına yönelik yaratma, gerçekleştirme, sunma, paylaşma, üretme, yanıtlama ve bağlantı kurmanın sanatsal süreçleri, özgün fikirler verici yeni açılımlar oluşturabilir. Petterson ve Avgerinou (2016) Multimedya araçlarıyla bilgiyi çok çeşitli, farklı formatlarda sunarak öğrenme alanlarına yönelik oldukça zengin ortamlar sağlanabileceğini ifade etmektedir.

- Pandemi sürecinden öğrencilere verilen derslere ilişkin sosyal medyada yer alan uzun süreli videoların izlettirilmesi tartışmalıdır. Eğer gerekliyse video linkleri paylaşılır, öğrenciler ders haricinde bu linklere ulaşabilir. Örneğin yeni bilgi ve beceriler edinmek amacıyla veya bir sanatçının otobiyografisini araştırmak biçiminde videolar önerilebilir.
- Sanatın olanak ve sınırlılıkları göz önüne alınarak sanat programlarının uzaktan eğitime göre, yeniden revize edilmesi gerekir.
- Sunularda sanatsal bilgi ve görsellere ulaşılmasına yönelik barkot sistemi aktif hale getirilebilir. Bu konuda üniversitelerin ilgili birimlerinden teknik destek alınabilir
- Uzaktan eğitim sürecinin, öğrencilerin kendi öğrenme süreçleri içerisinde kendi sorumluluklarını alabilmeleri, teknolojik özgüvenlerini kazanabilmeleri, kültürel araştırmalara ve bazı web tabanlı grafiksel tasarımları gerçekleştirebilmeleri bakımından önemli bir deneyime sahip olmaları sağlanabilir.

- Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin çekince, stres, kaygı, motivasyon gibi durumlara yönelik üniversitelerin ilk açıldığı haftada kısa süreli bir oryantasyon kursu düzenlenebilir.
- Özellikle ödev ve proje teslimlerinde etik ihlallerin önüne geçilebilmesine yönelik önlemler alınmalıdır. Örneğin öğrenci ödevini, projesinin aşamalarını kamera ile kayıt altına alabilir, yazılı ödevlerde her sayfa el yazısıyla yazılıp tüm sayfaların imzalanarak pdf'e dönüştürülerek teslim etmeleri istenebilir.
- İnternet erişimi olmayan öğrenciler tespit edilerek erişiminin ve sınav güvenliğinin sağlanması eğitimde fırsat eşitliği anlamında önemli olduğu düşünülmektedir.
- İlgili video ve diğer görsel materyaller ve ders içerikleri yazılı materyallerle desteklenmelidir.
- Pandemi bitiminde sanatın kuramsal alanları uzaktan verilebilir. Bu durum üniversiteleri zaman, mekân ve mali yönden kısmen de olsa rahatlatabilecektir.
- Sanatın diğer uygulama/atölye alanları bilgisayar/teknoloji destekli olarak yürütülmesinin (hybrid) koşulları yaratılabilir.

- Öğretim elemanlarının güzel sanatların uygulamalı alanlarına yönelik düzenli geri bildirim alınabilmesine yönelik bir sistem oluşturulabilir.

Belki pandemi sorununu kısa ya da uzun sürede çözebileceğiz ancak pandeminin hayat akışımızı ve hayata bakışımızı etkilediği doğa ve başta sanat alanları olmak üzere bize insani değerleri hissettiren, önceleyen, zinde tutan ve yeni ufuklar açtığını, yaratıcı yönlerimizi zorladığını görmezden gelmek mümkün değil. Mevcut krizden öğrendiğimiz deneyimler, yaşanmışlıklar, bizi dayanışmaya dayalı daha duyarlı, sürdürülebilir, adil ve eşit bir geleceğe götürebilir mi? Belki bu süreçte bu sorunun yanıtını bulabileceğiz. Karamsarlık yok, pes etmek yok, duyarsızlık yok, içe kapanma yok, sessizliğe gerek yok, umutsuzluk yok, korkuya yer yok. Konuşuyoruz, yazıyoruz, çiziyoruz, üretiyoruz, sanat yapıyoruz. İyileşme ve gelişmeye yönelik en büyük katkı da sanırım bu süreçteki bu yaşam dinamikleri içinde saklı olsa gerek.

Kaynakça

Bulut, İnci. (2014). 21. Yüzyılda Yeni teknolojilerin Yarattığı Sanat Anlayışları ve Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Eğitim Programlarındaki Yeri. Journal of Educational Sciences Research. International e-Journal. Vol.4

Erhan, Çağrı&Gümüş, Şenay. (2020). Küresel Salgının Anatomisi. İnsan ve Toplumun Geleceği.Küresel Salgın Sonrasında Yükseköğretimde Fırsatlar ve Riskler: Üniversitelerin Geleceği. TÜBA. Ed:Şeker, M., Özer, A. ve Korkut. Cem. 195-209 .

İKSV, (2017). Kültür Sanatta Katılımcı Yaklaşımlar. İstanbul Kültür Sanat Vakfı Yayınları.

Joseph, R., Ann. (2020). What is the Future of Arts Education in the Midst of a Pandemic? It's Essential, Virtual, and Hybrid for Now! Online Journal. International Dialogues on Education: Past and Present. November 11, Vol. 7

Kırık, M. Ali. (2020). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. Marmara İletişim Dergisi / Marmara University Journal of Communication . Sayı / Issue: 21 ss/pp. 73-94.

Petterson, Rune, Avgerineu. D., Maria. (2016). Information design with teaching and learning in mind. Journal of Visual Literacy. Vol.35 NO.4. 253-267.

Strycker, Jesse. (2020). K-12 Art Teacher Technology Use and Preparation.Heliyon CellPress. Vol:6. Issue7.

https://www.aon.com/unitedkingdom/insights/impact-of-a-global-pandemic-on-the-art-market.jsp (Erişim: Nisan, 2020)

https://news.un.org/en/story/2020/12/1080572 (Erişim: Mayıs, 2020)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Uzaktan_e%C4%9Fitimin_tarihsel_geli%C5%9Fimi (Erişim Nisan, 2020)

https://www.artsandmindlab.org/how-storytime-builds-resilient-young-minds/ (Erişim: Mayıs, 2020)

https://odatv4.com/gunde-ortalama-kac-saatimiz-internette-geciyor-25022035.html (Erişim Mayıs, 2020)

https://www.yok.gov.tr/Dergi/yok-dergi-sayi-20/index.html#page/87 (Erişim, Mayıs, 2020)

bir müsibet bin nasihattan yeğdir

*ödül ışıtman**

Evrende hiçbir şeyin değişmeden kalamayacağını "aynı nehirde iki kere yıkanılmaz" sözleriyle savunan ve değişimin önemini vurgulayan düşünür Herakleitos'tur. Herakleitos'tan beri biliniyor ki her şey bir başka şeyin yıkımı / ölümü / yitimi sayesinde varlık kazanır, daha sonra o da yok olup gider, yerini bir başkası alır. Sürekliliği sağlayan da bu değişime dayalı döngüdür. Yirmibirinci yüzyılda yaşanan değişimin; üçüncü sanayi devrimiyle (1970) adı duyulan ve etkisi her alanda görülen dijital devrimle başladığı biliniyor. "Dördüncü Sanayi Devrimi (2011), Endüstri 4.0 ile de robotların üretimi devralmasına, yapay zekânın gelişimine, üç boyutlu yazıcılarla üretimin fabrikalardan evlere inmesine, çok büyük boyuttaki bilgi yığınının ayıklanıp değerlendirilmesine, hayatın sayısallaşmasına, çevrimiçi yaşanmasına, bildiğimiz veya henüz bilemediğimiz daha birçok yeniliğe kapı açılmıştır… Şimdi toplum kendisini yeniden değiştireceğini, dönüştüreceğini bildiği yeni gerçeğin hızına yetişmeye" (Işıtman, 2018) çalışırken odağında eğitim var, özellikle yaratıcılığa dayalı bir eğitim. Tüm değerler post-modernist söylemi boşa çıkaracak nitelikte tartışılıyor, bilinenler siliniyor ve yeniden yazılıyor.

* *doç. dr.,orta doğu teknik üniversitesi, müzik ve güzel sanatlar bölümü,*

Tüm bu tartışmaların ortasında, teknolojik gelişimle hayat arasındaki kopuşa bir çözüm aranırken bir anda her şey alt üst eden, hızlandıran ve belki de yoluna sokan bir gelişme yaşandı. Bir müsibet bin nasihattan yeğdir deyimini haklı çıkarırcasına belli bir zamana, eğitime, uyum sürecine ihtiyaç olduğu düşünülürken hepsi göz ardı edilmek zorunda kalındı, hızla dijital hayata geçildi. Alt yapı buna cevap verebilecek mi, herkesin erişimi mümkün olacak mı, dünya genelinde uygulanabilirliği ne olacak, dijital etik ve benzeri pek çok eksiklik, olumsuzluk veya soru göz ardı edildi, edilmek zorunda kalındı. Tüm dünyayı bir anda saran toplumları, bireyleri kısıtlayan, fiziksel ve ruhsal yalnızlığı zorunlu hale getiren, küresel belirsizliğe ve gelecek kaygısına neden olan virüs, covid-19'la dijital dünyaya geçildi ve daha çok zamanı olduğu düşünülen gelecek geldi…

Artık biliyoruz ki pandemiyle hemen tüm düşünürlerin teknolojik gelişimle ilişkilendirdikleri ve yüzyılın bitişini hazırladığını öngördükleri toplumsal değişim süreci tamamlanmış yeni dönem başlamıştır. Şimdi durup düşünmek, yaşanılanları yerli yerine koymak gerekiyor. Biz ne yaşadık, ne yaşıyoruz… Kesin olarak tüm bu sorulara cevap bulmak zor şimdilik bildiğimiz tek şey yeni çağı şekillendirmek için 'eğitim şart'…

NE YAŞADIK; COVID-19; PANDEMİ

Daha önce yaşanan SARS, MERS ve Ebola gibi virüsler veya yaşanılan tüm salgınlar bölgesel/yerel düzeyde kalmıştır. Covid-19 ise Aralık 2019'da Asya'da başlamış dört ay gibi kısa bir sürede tüm dünyayı sarmış, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ-WHO) 11 Mart 2020 tarihinde pandemi[1] ilan etmek zorunda kalmıştır. Hiç bir virüs bu denli küresel, hızlı ve yayılmacı olmamışken aradan geçen bir yılı aşkın sürenin sonunda hala bu virüse karşı bilinmeyenler bilinenlerden çok daha fazla.

Pandemi toplumsal, sosyal ve kültürel davranış kalıplarını, alışkanlıkları değiştirdi, Toplu yapılan her şey yasaklandı, eğlence, kutlama, nişan, düğün, ibadet, cenaze töreni, taziye, tokalaşma alışkanlığı, aile ilişkileri vb. değerler değişti. Mevsimler değişti ama kurallar değişmedi sokaklar boş kaldı, kucaklaşmak, öpmek sevgi göstergesi olmaktan çıktı. Artık

sevgi; yalnızlaşmak, aile büyüklerinden, eş, dost, akrabalardan konu, komşudan uzak durmak, ziyaret etmemek. Yalnızlaşmak bir tercih değil sağlıklı bir zorunluluk.

Kimse bu virüsün nasıl durdurulacağını veya tedavi edileceğini bilmiyor, bulaşmasının nasıl engellenebileceği, kaç yıl süreceği bilinmiyor. Bilinen ve güvenilen yegane yöntem maske, mesafe, hijyen… Şimdilik aşıların covid-19 özelinde koruyucu olduğu biliniyor, ilaçta araştırmalar devam ediyor, Gelişmiş ülkeler tarafından uygulanan politikalar nedeniyle az gelişmiş veya gelişmekekte olan diğer ülkelerin dezenfektan, maske veya aşı gibi tıbbi malzemelere nasıl ulaşacağı belli olmasa da umutlar kaybedilmiş değil… Tam bir 'belirsizlik' içinde gelişmeler takip ediliyor, günlük bilgilerle yol alınmaya çalışılıyor. Nedeninin, sonucunun ne olacağı bilinmiyor, sorulara cevap bulunamıyor, insanlar içinde bulundukları durumu tanımlayamıyor, kararlar eksik bilgi ile alınıyor olması, bilgi eksikliğinin yaşanıyor olması belirsizlik durumunu daha da pekiştiriyor.

Yaşanan belirsizliğin alandaki karşılığı olarak pandeminin ilk aylarında akla gelen her şey 'ya tutarsa' umuduyla denenmiş, akla hayale gelmeyen uygulamalar geliştirillmiştir. Dışardan alınan her şey paketler dâhil dezenfekte edilmeye çalışılmış bu amaçla kapılarda iki saat bekletilerek içeri alınmış, sıcak sularla çamaşır sularıyla yıkanmıştır. Kapı ağzında kıyafetler çıkarılmış, torbalanmış ve 90-60 derecelerde yıkanmıştır… Akıllarda oluşan sorulara kesin, net cevaplar verilemiş, yaşananlar anlamlandırılamamış, geleceğe dair endişeler giderilememiştir. Yolda yürürken düşüp ölenlerden, yaşlı bakım evlerinde toplu ölümlerden, hasta sayılarının beklenmedik oranda yükselmesiyle doktorların hasta seçmeye başlandığından ve daha pek çok felaketten söz edilir olmuştur. Küresel kurumların, büyük güçlerin çözüm üretememesi, dayanışma gösterememesi önlemlerin yerel kalmasıyla sonuçlanmıştır. Pandemi verilerinin derlendiği 'Worldometers' internet sitesinde, yaklaşık yüz altmış beş milyon kişinin hastalandığı ölenlerin sayısının ise üç milyonu geçtiği (int.kay.1) gözüküyorsa da sayıların sürekli değişiyor olması hastalık ve ölümlerin dünya genelinde bu rakamlardan çok daha yüksek sayılara ulaşacağı tahmin ediliyor. Tüm bunların büyük bir paniğe, korkuya ve çaresizliğe yol açmış belirsizlik derinleşirken umudu ayakta tutan tek şey balkonlardan balkona söylenen şarkılar olmuştur.

Bugün içinde bulunulan 'belirsizlik' hali yaşanan pandeminin oluşturduğu anominin doğal sonucudur. Küresel ölçekte ortaklaşa yaşama düzenini sağlayan normların bir anda askıya alınması, rutin olanın, normal olanın, norm olanın yerini bilinmezliğin düzensizliğin alması, toplumsal kuralsızlık sorunu olan anomi'ye yol açmıştır. Toplumsal bütünlüğü işlevselcilikle açıklayan Émile Durkheim'a (1858-1917) göre ortak bilinç /kollektif bilinç bir toplumun sahip olduğu ortak inançlar ve duygular bütünüdür[2]. Toplumların sahip olduğu ortak bilinç insanları bir arada tutan normları oluşturur. Genel olarak toplumu özel olarak insanları bir arada tutan hukuk kuralları işlevsiz hale geldiğinde veya işleyeceğine dair inanç kaybedildiğinde ortak ahlaki (etik) değerler zayıflar, normlar dağılır, anomi ortaya çıkar. Sosyal kural eksikliği değil, uyumsuzluk durumu olan anomi savaş, deprem, sel, salgın gibi çok hızlı değişiklikler, beklenmedik olaylar yaşayan toplum yapılarında görülür (Durkheim, 2006). Anomi; bireyleri ve toplumları birleştiren, bir arada yaşatan normlar arasındaki uyuşmazlıktır, bir çeşit kopuştur. Bugün toplumda görülen anomi durumunun nedeni de pandeminin neden olduğu işte bu tip bir kopuştur.

Diğer taraftan normların, kuralların işleyeceğine dair inancın yitirilmesi, kaybedilmesi toplumsal yapıda etik boşluğun doğmasına neden olur. İnancın yitimine neden olan ise beklenmedik olayın aşılıp aşılamayacağına dair belirsizliktir. Bu tip bir inaç yitimi ve bunun sonucu oluşan belirsizlik ortamı genellikle olayın başlangıç döneminde ilk anlarında yaşanan bir durumdur. Belli bir süre içinde tekrar kurallar devreye girecek, normlar işlemeye başlayacak ve başlangıçta yaşanan kaos dinecektir. Ancak pandemilerde ne zaman biteceğine dair öngörülemezlik, belirsizlik hali vardır. Salgın, sel veya deprem gibi belli bir süre içinde gerçekleşip bitmez. Savaş gibi süreci, sonrası, çözümü belirsizdir, Belirsizliğin, bilinmezliğin neden olduğu etik boşluk ise menfaatlerin öncüllenmesine neden olur. Menfaatlere meşruluk kazandırır. Bu durum toplumda iki zıt yönelimi tetikler. Eş zamanlı olarak ya bencilleşme ya da paylaşımcı olma hali yaşanır. Örneğin pandemi sürecinde bilim insanları her türlü deneyimlerini neredeyse günlük, vaka özelindeki bilgileri dahi birbirleriyle paylaşmış, hızla ortak doğrulara ulaşmak ve insanlık yararına sunmak için çalışmışlardır.

Oysa Nisan 2020'de ABD; Almanya ve Fransa'nın maskelerine, Fransa İspanya ve İtalya'nın maskelerine, Çekya İtalya'nın, İtalya,

Tunus'un tıbbi alkol gemisine el koymuştur. İsveç merkezli sağlık şirketi Mölnlycke'nin resmi internet sitesinden yapılan açıklamada, Çin'den İspanya ve İtalya'ya gönderilmek üzere ithal ettikleri milyonlarca yüz maskesi ve eldivene Fransa'nın el koyduğunu bildirmiştir. (int. kay-2) Gelişmiş Batılı ülkeler 'modern korsanlık' ve/veya 'Vahşi Batı' olarak adlandırılabilecek bir yöntemle, birbirlerinin satın aldığı tıbbi malzemelere el koymuş, piyasanın çok üzerinde fiyat teklifleri vererek birbirlerinin anlaşmalarını bozmuş, ihtiyaçlarının 4-5 katı fazla aşı stoklamış ve bunları meşru görmüşlerdir. Nisan 2020'de yaşananlar belirsizlik durumu başladığında bencilleşmenin, özellikle siyasi karar mekanizmalarında paylaşımcılıktan çok daha ağar bastığını göstermiştir. Etik boşluğun oluşmasıyla orman kanunları, adaletsizlik, eşitsizlik durumu meşrulaşmış, önce ben anlayışı öne çıkmıştır.

Aradan geçen bir yılı aşkın sürenin sonunda kendileri özelinde tünelin sonundaki ışığı görmeye başlayan gelişmiş Batılı ülkeler covid-19'un bir insandan tüm dünyaya çok kısa süre içinde yayıldığını kavramış gözüküyor. Bu bağlamda ABD Başkanı Joe Biden 17 Mayıs 2021tarihinde yaptığı açıklamada, ABD'nin Haziran ayı sonuna kadar diğer ülkelere en az 80 milyon doz koronavirüs aşısı göndereceğini (int. kay.3-4) söylemesi pandeminin başında yaşanan bencilleşme yöneliminin önce ben mottosunun yerini yavaş yavaş paylaşımcı yönelime terk ettiğini göstermektedir.

"Dünyaya yardım etmek için bir adım daha atıyoruz" diyen ABD başkanı Joe Biden'ın gecikerek de olsa "Yapılacak doğru şey bu. Yapılacak akıllıca şey bu" demesi çok önemlidir. Ayrıca 20 milyon dozun Pfizer, Moderna ve Johnson & Johnson'dan geleceğini eklemiş, daha önce, ABD'de Gıda ve İlaç Dairesi tarafından acil kullanım için izin verilmeyen 60 milyon doz AstraZeneca'nın aşısını paylaşmayı da kabul ettiğini belirtmiştir. Bu kararın alınmasında gelişmekte olan ülkeler aşıya ulaşma mücadelesi verirken gelişmiş ülkelerin, aşıları tekelleştirdiklerine yönelik artan eleştirilerle karşı karşıya kalmaları etkili olmuştur. Biden, Beyaz Saray koronavirüs koordinatörü Jeff Zients'in küresel aşılama çalışmalarına liderlik edeceğini, ABD'nin, koronavirüs aşılarına eşit erişimi amaçlayan dünya çapında bir girişim olan COVAX ile çalışacağını da eklemiştir. (int. kay.3-4)

NE YAŞIYORUZ; İNFODEMİ

Belirsizliğin büyük oranda arttığı dönemlerde insan bulunduğu durumu anlamlandırmak, sonrasını ön görebilmek en önemlisi kendini güvende hissedebilmek için bilgiye en kısa sürede ulaşmak ister. Bugün iletişim teknolojilerinin gelişimiyle bilgiye ulaşma hızında sorun yaşanmıyormuş gibi görülse de ulaşılan bilginin doğruluğu ve güvenilirliği sorunludur. Oysa insanların bilgiye ulaşmakta ve sürekli güncellenen verileri takip etmekte zorlandığı bu dönemde doğru bilgiye erişim önemlidir. Aksi takdirde sosyal medya aracılığıyla hızla yayılan birtakım mitler, kulaktan dolma, bilimsel olmayan söylemler, yanlış haber ve komplo teorileriyle oluşan bilgi kirliliği doğru bilginin yerini alacaktır. Bugün yaşanan tam da budur; asılsız bilgiler, komplo teorileri, yanlışlarla doğruların harmanlanması ve bilimsel olmayan -mış gibi olan tartışmalar, cevap vermekten çok kafa karışıklığına neden olan veriler hızla yayılmaktadır. Öyle ki neye inanacağını şaşırmış olan insanlar için doğruya dayanan bilimsel bilgiler bile inandırıcılığını yitirmiştir. Kurunun yanında yaşta yanmış, gerçeğin saptırıldığı görüşü kuvvetlenirken, bilimsel inandırıcılık kaybolmuştur.

Oysa bilimsel bulgular laboratuvarlarda araştırılarak, konferanslarda tartışılarak, hakemli dergilerde otoritelerin onayıyla yayınlayarak ve yıllar süren bir süreç sonrasında olumlu, olumsuz, eksik, sorunlu her türlü unsurlarıyla ortaya konmaktadır. Bilgiler kapsadığı alanın terminolojisine uygun olarak belirsizlik ve/veya bilinmezlikler yaşatmayacak ölçüde açık bir dille ifade edilmektedir. Tüm bu çalışmalar ve onaylar ise belli süre alan kontrol mekanizmalarına bağlıdır. Ancak yaşanan süreç bir istisna gerektirmiştir. Dünya tarihinde görülen en hızlı yayılma potansiyeline sahip ölümcül bir virüsle mücadele edildiğinden zamana karşı yarışıldığından pandemi koşulları nedeniyle bu süreçler hızlandırılmıştır. Hızlı bilgi üretimi ihtiyacı nedeniyle bilimsel kontrol mekanizmaları zayıflatılmış, aşı çalışmalarına acil kullanım onayı verilmiştir. Ortak akıl platformu oluşturan bilim insanları hızla alanda yaşadıkları her türlü deneyimi paylaşarak, bilgilerini güncelleyerek arka arkaya yayınlar yaparak kısa zamanda farklı teknik ve yapıda birden çok aşının gelişimini sağlamışlardır. Bilimsel alanda yaşanılan ortaklaşma, paylaşma veya bütünleşme bilim tarihine not düşülen umut verici bir gelişme olarak kayda geçmiştir.

Kayda geçirilen bir diğer konu da bilimsel inandırıcılığın kaybolduğu böylesi bir ortamda bilim insanlarının yaşanan kaosa deva olabilmek adına bireysel olarak bilgi aktarmak toplumu bilgilendirmek zorunda kalmış olmalarıdır. Bu durumun yaşanmasında; salgın gibi kaygı bozukluğu ve korku duygusunu tetikleyen felaketlerin muhakeme ve karar mekanizmalarını bozarak gerçek dışı inanışlara yol açmasının da rolü vardır. Böyle zamanlarda özellikle fısıltı gazeteleri de doğru olmayan söylentileri hızla yayılmasını sağlar. Belirsiz, güvencesiz ve güvensiz ortamı pekiştiren her duruma göre tasarlanmış söylemler dolaşıma girer.

Örneğin; covid-19 pandemisinde "*Hindistan sosyal medyasını takip eden bir kısım vatandaş inek çişi içmek ve dışkısını yemeyi koronavirüse karşı tedbir olarak göze alırken, Suudi Arabistan sosyal medyasında virüsten korunmak için deve çişi ve limon suyu tavsiye edilmiş. Sarımsak yemekten, sıcak çorap giymeye, kaz ciğerini göğse sürmekten daha nice koca karı ilaçlarına kadar birçok gayri bilimsel yöntem virüsten korunmak için dünyanın çeşitli yerlerinde sosyal medyaya konulan sahte bilgiler arasında yerini almıştır. Birçoğunun bilgi kaynağı belli bile değildir. Bir de daha da ileri gidip devasa komplo teorileri kurarak, aşı satışlarını artırmak için Bill Gates'in biyosilah olarak koronavirüsü ürettiği gibi ipe sapa gelmez iddialar*" (int kay.5) ortaya atılmıştır. Böylesi bir virüsün olmadığı küresel ekonominin oyunu olduğu da, aşılarla insanları yönetmek ve takip etmek için cip takıldığı da, kısırlaştırmak için olduğu da... Hatta endişe yaratan bir aşının, aslında üreticileri tarafından kendilerine saklamak için kara propagandasının yapıldığı veya uluslararası onay listelerine alınmayan başka bir aşının o ülkenin saygınlık kazanmaması için ya da ekonomik kazanç sağlamaması için onay listesine alınmadığı sosyal ağlar sayesinde hızla dünyanın dört bir köşesine fısıldanmıştır. Bu tip bilgiden uzak söylemler, olayların birilerinin kontrolünde olduğu ve bir gün bitirileceği inancıyla umudu canlı tuttuğundan bir noktaya kadar sağlıklı kabul edilse de belli bir noktadan sonra ciddi bir endişe konusu olduğu açıktır.

Tüm bu yaşananlar karşısında DSÖ, 2 Şubat 2020 tarihinde salgına dair yaşanan söylem kaosu içinden doğru bilgiyi ayırt etmenin her geçen gün daha zor hale geldiğini vurgulayarak mevcut krizi 'infodemi'[3] olarak adlandırmıştır. Sosyal medya aracılığıyla hızla yayılan yalan haber, yanlış haber ve komplo teorileri insanları yanlış bilgiye, endişe

ve paniğe yönelterek pandeminin seyrini kötü etkilemesi karşısında Dünya Sağlık Örgütü yöneticisi Tedros Adhanom Ghebreyesus "Biz sadece bir pandemiye karşı savaşmıyoruz, aynı zamanda infodemiye karşı savaş veriyoruz." sözleriyle tüm dünyada yaşanan bilgi kirliliğine dikkat çekmiştir (int. kay.6).

NE YENİ NE NORMAL!

Pandemi, moderniteyle başlayan post modernite ve ardından dijital devrimle devam eden yüzyıllık toplumsal değişimin neredeyse derli toplu bir özeti gibi... Hemen tüm düşünürlerin teknolojik gelişimle ilişkilendirdikleri ve yüzyılın bitişini hazırladığını iddia ettikleri toplumsal değişim sürecinin tamamlandığının göstergesi sanki… Pandemi, dijital devrim temelinde değişim, dönüşüm yaşatan yeni bir sistem inşasının başlangıç bölümünün tamamlanmasını sağlamış, yıllardır sürmekte olan, pandemiyle hızlanmış, etki alanını onlarca kat artırmıştır. Hem de her değişime gösterilen direnç pandemi sayesinde yok denecek ölçüde minimalize olarak. Pandemi, küreselleşmenin başlattığı kültürel hegemonyanın dijital devrimin algoritmik kültürüyle birleşiminin, dünyanın geneline bugüne kadar olmadığı ölçüde hızla yayılmasını ve kabul görmesini sağlamıştır. Toplumların her noktasına, her katmanına nüfus etmiştir. Mart ayında pandemi ilanından sadece beş ay sonra çevrimiçi yaşamın normalleştirilmiş olması, bütün dünyanın, aynı pratikleri ve davranış biçimlerini uygular olması yeni sistemin ilk adımları sayılmalıdır. Toplumların kültürlerini ortak bir dünyaya taşıyarak paylaşmaları ve tek bir kültür çatısı altında toplanmalarına olanak sağlayan 'ekran' yeni normal olarak adlandırılan sürecin yaşam alanına dönüşmüştür.

Temmuz 2020'de gazeteler "Avrupa ülkeleri 'yeni normal' sürecinde son aşamaya giriyor" (int.kay.8) manşetleriyle bilgi bombardımanı altında çevrimiçi bir hayatın yaşandığı, 'yeni normal' düzenin tamamlanmak üzere olduğunu ilan etmişlerdir. Yeni normal olarak adlandırılan bu hayatta, iş, eğitim, siyaset, sanat, sosyal hayatın gerektirdiği akla gelen gelmeyen hemen her şey ekran üzerinde çevrimiçidir. Dünyanın her yerinde konferans, sempozyum, seminer, vb. etkinliklere katılmayı da, etkinliğin bir parçası olmayı da, alış veriş, sohbet, ziyaret yapmayı da, sağlayan ekran üzerinde çevrimiçi

bir dünya. Aslında bu dünya için yeni demek de normal demek de biraz zor. Ne söylemler yeni ne de eylemler normal… Daha 1960'larda Marshall McLuhan'ın 'Global Köy' söylemi bugünleri zaten betimlemiştir. McLuhan'ıa göre, teknolojideki gelişmeler iletişim yoluyla insanları, toplumları değiştirecek dünyayı global bir köye dönüştürecekti. Bunu kitle iletişim araçlarının gelişmesi sağlarken dünya küçülerek bir küreye dönüşecek ve bu değişimle mesafeler kısalacak insanlar birbirleriyle kolaylıkla iletişim kurabileceklerdi... Leonidas Donskis[4] 2013'de "ya çevrimiçisinizdir ya da değilsinizdir. Bu akışkan modern toplumun halkoylamasıdır" diyerek noktayı koymuştu. Şu an olan da bu değil mi veya yıllardır yaşanan. Yani yeni bir şey değil…

Dünyanın, kurmacanın gerçekten daha gerçek olduğu hiper gerçeğin ötesinde bir yere herkesin her şeyi kendine göre eğip büktüğü, değer atfettiği, kendi gerçeğini belirlediği bir yapıya dönüştüğünü de Baudrillard zaten söylemişti. Yaşanan postmodernitede 'hem süreklilik hem de değişiklik söz konusu olduğundan hızlı, esnek, sınırları ve keskinliği olmayan akışkan yapının belirsiz, güvencesiz ve güvensiz bir ortam yaratacağını da Bauman yıllar önce öngörmüştü. Değişim çarkını döndürecek olanın "reklam olduğunu 1960'larda söyleyen Herbert Marcuse'a (1898-1979) göre kar amacıyla üretilen kültürel ve sanatsal ürünler reklam aracılığıyla bireye bir yaşam biçimi, bir dünya görüşü benimsetmekte, birey şartlandırılmaktaydı. Marcuse'un ve diğer Frankfurt Okulu teorisyenlerinin; değişik toplum sınıflarında benzer yaşam biçimleri yaratılmasını sağlayan bu yöntemle, toplumlarda tek boyutlu düşünce ve davranışlar biçimlenir (Marcuse, 2010) diyerek olumsuzladıkları durum, bugün farklı kültürlere sahip bireylerin beklentilerinde görülen aynılaşmada kendini göstermektedir. İktidar biçimlerinin hedefleriyle ilgili olan aynılaşmayı sağlayan 1950'lerde reklamsa 1980'lerde küreselleşme, 1990'larda internet, 2000'lerde sosyal ağlar ve bilgisayar oyunlarıdır"(Aktaran; Işıtman, 2016). Bugün sürece noktayı koyan ise pandemi olmuştur. Bireyin alenileşmiş bir sistemle belirlenmiş bir kalıba sokulması Foucault için öznenin yeniden inşası, Adorno için kültür endüstrisinin hem nedeni hem de sonucuydu… Adorno, kültür endüstrisinin eski olanla tanıdık olanı yeni bir nitelikte birleştirirken tüketicilerini de kendisine uydurduğunu söyler… Bunu da bireye aynı olanlar arasından seçim yapma özgürlüğü /zorunluluğu yaratarak yapar. (Aktaran; Işıtman,

2016) Bauman'nın özgürlüğün tercihte bulunabilme durumu olduğu görüşüyle (2014: 140-144) kastettiği elbette Adorno'nun söylemindeki aynılar arasında yapılmak durumunda kalınan tercihler değildir. Ona göre postmodernite kesinlikten, sınırlardan, tanımlardan uzaktır ('her şey mübah' olduğundan akışkandır) bu da belirsizlik demektir. Buradaki belirsizlik işini kaybetme kaybetmeme belirsizliği gibi pandemi döneminde yaşanan günlük hayata dair olan değil düşünsel olandır. Düşünsel temeldeki belirsizlik yaratıcılığı tetikleyip cevaplar bulmaya, çözümler üretmeye iterken tercihler de yaptırır. Belirsizlik tercih olanağı sağladığı için de özgürlük demektir. Özgürlük belirsizlik ortamında mümkündür, tercihin olmadığı bir yerde özgürlükten bahsetmek mümkün değildir. Ancak her değer zıddıyla var olduğundan belirsizlik de günlük hayatta karşılığını bulan güvensiz, güvencesiz bir ortamı beraberinde getirecektir. Tıpkı bugün olduğu gibi.

Terry Eagleton'ın "postmodernizmde söylenen bir söz bile başkalarının sözlerinden alıntılanmıştır, daha önce yapılmış, söylenmiş, görülmüş olanın, yaşanmış ve tüketilmiş olanın tekrarları, var olanların kopyaları yaşanmaktadır"(Aktaran; Işıtman, 2018) sözleri reddedilebilir mi? Düşünürlerin ve fütüristlerin öngörüleri tutmuş, yaşamda karşılığını bulmuş pandemi; yüzyıllık sürecin sorgusuz sualsiz kapanmasına tamamlanmasına vesile olmuştur.

BİR MUSİBET BİN NASİHATTAN YEĞDİR

Pandemi sürecinde neredeyse tek kurtuluş olarak görülen çevrimiçi hayat dünya genelinde kapsama alanını arttırmış, çok büyük bir hızda yayılımıştır. Hızı çok şaşırtıcıdır. Şaşırtıcı olan pandemi döneminde dijital sistemlerin hiç beklenmedik veya öngörülmedik bir hızla kapsama alanını kat be kat arttırması değil bunu sadece ilk beş ayda başarmış olmasıdır. Pandeminin başlamasıyla dijital sistemler hızla duruma el koymuş, çözümler üretmiş ve kendi dünyalarına hapsolmak zorunda kalan bireylerin sosyalleşmesini, eğitim almasını, paylaşım yapmasını, iş hayatından, sanattan, kültür hayatından uzak kalmamasını özellikle yalnızlaşmamasını sağlamıştır. Sanat özelinde ücretsiz konserler, tiyatro, opera, bale gösterileri, sinema gösterimleri; sanatçı ve sanat alanından düşünür, eleştirmen, tarihçi, vb kişilerle söyleşiler, bilgi, belge ve müze koleksiyonlarının paylaşımı, sergiler ve daha

pek çok olanak arka arkaya dolaşıma sokulmuştur. O güne değin görülmesi, duyulması, ulaşılması hiç de kolay olmayan belki de hiç olamayacak bir çok etkinliğin dünyanın her yerinden deneyimlenmesi sağlanmıştır. Böylesine bir deneyim sanat ve sanat eğitimi için eğitici, destekleyici, teşvik edici; toplum için ise en hafif ifadeyle heyecan vericidir. Yaşanan süreç de zaten kaçmanın, kaçınmanın mümkün olamayacağı bir ortam oluşturmuşken. Diğer alanlarda sunulan hizmetlerde eklenince onlarca yıl alacağı düşünülen çevrimiçi hayata geçiş; hiç direnç gösterilmeden sorgusuz sualsiz ilk beş ayda aşılmıştır. Üstelik avantajlarının yanında eğitim, ekonomi ve sağlık gibi alanlarda karşılaştığı eşitsizlikler ortadayken. İşini kaybedenlerin, risk altında çalışanların, öğrencilerin, üçüncü dünya ülke vatandaşlarının yaşadığı eşitsizlik ortadayken. Bu durumun mutlaka bir cevabı var; mecbur kalındı, zorunluluk vardı, kaçınılmazdı, vb. evet ama, artık geri dönülemez olduğu da bir gerçek. Donskis'in ifadesinin (:64) pandemiyle, 'ya çevrimiçisinizdir ya da yaşamıyorsunuzdur'a dönüşmediğini söylemek mümkün mü?

Aslında pandemi; üçüncü sanayi devrimiyle (1970) adını duyuran, dördüncü sanayi devrimiyle (2011) etkisini arttıran dijital devrimin jenerikleri yaşanırken bir anda her şeyi alt üst eden, hızlandıran ve belki de yoluna sokan bir musibet... Dünya tarihine büyük bir sıçrama yaptıran önemli bir kırılma noktası, yüzyıllın sonunun tescili sayılacak bir musibet. Yaşananlar, yaşananlara gösterilen tepkiler, boşa çıkan ahlaki öğretiler, hazırlıksız olunan alanlar ve daha pek çok boşluğun farkına vardıran bir musibet. Yaşamın tüm boyutlarını etkileyeceği, hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı, yeni bir sürecin başladığının farkedilmesini sağlayan bir musibet. Öyle bir musibet ki bin nasihattan yeğ çıkan; insanlığıa küresel çapta birbirine ne kadar bağımlı olduğunu gösteren, yıllardır görmezden geldiği, iklim, doğa, insanlık gibi ötelediği değerleri hatırlatan farkındalığı arttıran bir musibet. Şimdi 1989'da internetin icadıyla başlayan ve zamanla gelişen internet tabanlı çevrimiçi eğitim için bu farkındalıkla yol alınmalı. Tıptan, hukuka mühendislikten sanata, beşeri bilimlerden ekonomiye, kurumsal yapılardan özel sektöre, mimariden eğitim, araştırma, bilişim teknolojilerine, her alanda ama her alanda yenilikçi fikirlere odaklanılmalıdır. Bir kez daha sosyal sorunlar, iklim değişikliği, siyasi kutuplaşma, salgınlar, adalet, eşitsizlik, etik ve daha pek çok soruna eğitim odaklı cevaplar aranmalıdır.

EĞİTİM ŞART

Sayısallaşan yeniçağ düzeni içinde 1990'lardan itibaren eğitim sisteminn ve yöntemlerinin artık değişmesi gerektiği anlaşılmıştı. İster sanat özelinde ister farklı bir alanda olsun bu çağın dilinden konuşmak için ilkokuldan üniversiteye okul düzeni de anlayışında da, bilginin ve öğrenmenin yöntemi de değişmeliydi. Bu amaç doğrultusunda her alanda 'eğitim şart' mottosuyla çeşitli uygulama ve çalışmalar yapılıyordu. Pandemi tüm bu çalışmaların sağlaması oldu ve ne denli hazırlıksız olunduğu ortaya çıktı. Görüldü ki; eğitim alanının tüm paydaşları için olduğu kadar toplumun her kesimi için de 'eğitim şart. Ama nasıl? Çevrimiçi mi yüz yüze mi?

Çevrimiçi eğitim ve öğrenimin onlarca yıldır yapılıyor olmasına karşın pandemiye kadar istenen düzeyde yaygın değildi. Değişim karşısındaki direnç olarak olarak adlandırılabilecek bu tutum sadece Türkiye'de değil dünyada da aynıdır. Çevrimiçi eğitimin yüz yüze eğitimin yerine geçemeyeceği düşüncesine dayanan bu tutum hala büyük çoğunluk tarafından benimseniyor. Çevrimiçi eğitimim yüz yüze eğitimden uzaklaşılması anlamına geleceği düşüncesiyle eğitimde doğru strateji ve yöntemlerin uygulanmasını hedefleyen eğitim pedagojisi açısından da sorunlu olduğu düşünülüyor. Yüksek öğretimde dijital devrim çoktan gerçekleşti, hiç kimse fark etmedi (2015) diyen Clay Shirky[5]'e göre, "*çevrimiçi eğitim örgütsel bir devrimden ziyade pedagojik bir devrim olarak tartışıldığı sürece, doğru bir sonuca ulaşılması beklenmemeli. Çevrimiçi eğitimin dramatik şekilde benimsenmesi, esas olarak üniversite ders içeriğinde yapılan bir değişiklikle ilgili değil, kurumsal bir değişikliktir. Giderek karmaşıklaşan iş, aile ve okul üçgenini yönetmek zorunda olan öğrencilerin daha fazla esneklik talep etmesiyle ilgilidir. Göreceli olarak bir avuç seçici yatılı kurum dışında, üniversitenin temel işlevi insanları iş için eğitmek ve yetki vermektir. Lisans veya Yüksek Lisans yapmak artık iyi bir iş bulmanın yolu değil, düşük ücretle çalışmanın veya işsizlikten kaçınmanın neredeyse tek yolu haline gelmiştir. Üniversite diplomasına sahip olmanın kazanç sağladığı zamanlarda değiliz ama üniversite mezunu olmakta bir mecburiyet. Dijital devrimin gerçekleştiği bu süreçte lise diploması ile yetinmek mümkün değil. Üniversite biçimi artık istihdam edilebilirlik diplomasına ihtiyaç duyan insanlar için işe yaramadığı da biliniyor.*" (6 Kasım 2015 tarihli röportajından, int kay.9)

Ancak pandemi her şeyi alt üst eden bir musibet, tüm dünya bir gecede zorunlu olarak çevrimiçi hayata nasıl geçtiyse aynı şekilde çevrimiçi eğitime de bir gecede öyle geçti. Tartışamadan, direnemeden... Her değişimin avantajları ve dezavantajları olacağı bilinir. Bir zorunluluk olarak uygulanması ise dezavantajların avantaja dönüştürülebilmesi için fırsatlar yaratır. Bugün dünyada çevrimiçi eğitimin avantaj ve dezavantajları tartışılmakta değerlendirmeler yapılmakta iyileştirmeler üzerine çalışılmakta. Çünkü devletler de, eğitim kurumları da; eğitim yöneticileri de, eğitmenler de, öğrenciler de, ebeveyinler de, kısaca alanın tüm paydaşları istisnasız herkes doğal olarak hazırlıksızdı. Çevrimiçi eğitim içeriklerine tüm öğrencilerin erişebilmesi sağlanamadı, internet altyapısı, akıllı telefon, tablet ve bilgisayar açığı, ve benzeri sorunlar büyük eşitsizlik yarattı. Her ne kadar Dünya Bankası'nın (WBG) Eğitim Teknolojisi (EdTech)ekibi desteğe ihtiyacı olan ülkelerle yol haritası oluşturmaya çalıştıysa da ülkelerin sahip olduğu olanaklarının farklı farklı oluşu sıkıntıların aşılmasını zorlaştırdı.

Diğer taraftan çevrimiçi öğrenme sistemlerinin müfredat gereksinimlerini karşılamak ve öğrencilerin dikkatini çekecek dersleri oluşturmak için yaratıcılığın, ileri teknoloji bilgisinin, ilave yetkinliklerin gerektiği de bilinmesine karşın hazırlıksız yakalanıldığından eğitim geleneksel eğitim yapısında, formunda çevrimiçi olarak verilmeye çalışıldı. Doğal olarak geleneksel eğitim yöntem, araç ve içerikleri çevrimiçi eğitim yapısı için yetersizdi. Teknoloji kullanımı konusunda yetkinliklerin zayıf oluşu çevrimiçi sistemin aktif kullanılamaması, altyapı ve ekipman eksiklikleri, vb nedenlere bağlı olarak verimlilik sağlanamadı.

Başarı göstergeleri ile eğitim kalitesi istenen düzeyde olmadığından uzaktan eğitimin mi yoksa yüz yüze eğitimin mi daha yaygın başarı sağlayacağının karşılaştırılması hatalı sonuçlar yaratmaktır. Özellikle sanat eğitimi gibi teorik bilginin yanında uygulama ağarlıklı bilginin öne çıktığı, yüz yüze eğitimin önemli olduğu alanlar için geliştirilen sanal ortam odaklı çevrimiçi eğitim teknolojilerinin her öğrencinin erişimine uygun olup olmayacağı da eğitimde eşitlik ilkesini sağlayıp sağlamayacağı da sorunludur. Elbette dersi verecek akademik kadrolarının bu teknolojiyi aktif kullanıp kullanamayacağı da aynı sorunsalın parçasıdır. Sahip olunan ekipmanların kapasitesinin

programlar için yeterli olup olamayacağı da... Tüm bunlar aşılabilir sorunlardır ancak unutulmamalıdır ki ister uzaktan ister yüz yüze eğitim olsun asıl odak noktası bilginin aktarımıyla ve içerikle ilgilidir. Sanal ortam odaklı eğitim teknolojileri ve uzaktan eğitim anlayışı doğru ve ihtiyaca cevap verecek şekilde yapılandırıldığında yüz yüze eğitimle eşitlenebilecektir. Kaldı ki; istenen düzeyde kaliteli etkileşimli eğitim sağlandığında anlamlı öğrenme deneyimleri gerçekleşebileceğine dair dünya tarihinin en büyük sosyal deneyi pandemi ile beraber yapılmıştır. (Anderson, 2020).

Dijital dünyanın hemen her alanında yaratıcı insanlara her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulduğundan yaratıcılık eğitimin merkezine alınırken herkesin eğitim hakkına eşit düzeyde ulaşabileceği, kendi öğrenme hızına, ilgi alanına, ihtiyacına ve olanaklarına uygun sistemler üzerinde çalışılıyor. Çalışmaların hedefinde eğitimin aktarımında, içeriğinde ve öğrenme süreçlerinde kalitenin arttırılması, etkileşimin ve iletişimin güçlenmesi ve yeni fikirlerin uygulanabilirliği var. Simülasyon yazılımları aracılığıyla eğitici oyunlar, öğrenme ve öğretme yöntemleri, bilgiye ulaşma ve deneyimleme, tasarım ve modelleme yapma şansı ve daha pek çok olanak sunuluyor. Bu şansı sanal ortam odaklı çevrimiçi eğitim teknolojileri sağlıyor.

Füturist Ufuk Tarhan'a göre; *yapay zekâ (AI), robot, bot, nesnelerin interneti, giyilebilir teknolojiler ve blok zincir kullanımı belki de en hızlı ve en çeşitli, en yaratıcı çözümlerle eğitim sektöründe gelişecek. Diğer yeniliklerden olan sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) gibi teknolojiler eğitimi öyle ilgi çekici, yaratıcı, eğlenceli, gerçekçi, pratik ve kolay hale getirecek ki eğitmenler, içerik geliştiriciler, yatırımcılar, öğrenciler ve ebeveynler için "olmazsa olmaz" kategorisinde gelişmeler haline gelecekler.* (int. kay.10)

Pandemi; eğitimde kullanılan tüm bu sistemlerin tıptan mühendisliğe, mühendislikten sanata olmazsa olmazlar arasında hızla yerini almakta olduğunu da almak zorunda olduğunu da gösterdi. İnşaattan, aşçılığa kadar uygulamaya dayalı alanlar robotlara terk edilirken nesnenin gerçekliği, malzemeye temas etme, deneyimleme yavaş yavaş ötelenecek olması, malzeme bilgisini dolayısıyla algısını da tamamen değiştirecektir. Özellikle sanat alanında malzemeye dair değişen anlayışın yerini kaçınılmaz olarak dijital dünyaya ait yeni, farklı

bir değer dolduracaktır. Hatta doldurmalta. İmajlın nesnenin yerini alışıyla başlayan süreç malzeme algısının yitimiyle sonuçlanacakmış gibi gözüküyor.

Sonuçta çevrimiçi olma hali; sistemi kuranların, kullanacakların, yararlanacakların birbirine bir biçimde bağlanmasıyla eklemlenmesiyle zincirleme ilerleyen bir organizma gibidir. En ufak bir değişimin bir diğerini tetiklediği bir organizma. Şuan çevrimiçi olma haline hazırlıklı olanın da hazırlıksız olanın da bilinmezlik yaşadığı bir gerçek, bir dilde deneme yanılma yöntemiyle ilerleniyor. Bu durum sanat için de sanat eğitimi için de aynı, ekonomi için de siyaset için de her alan için de.., Şimdi bilinmiyor ki yarın bilinsin. Kervan yolda kuruluyor, ya tutarsa umuduyla... O olmadı, bu olabilir, o olduysa bu da olabilir diyerek de olsa bilinir ki deneme yanılma yoluyla mutlaka doğruya ulaşılır...Ya tutarsa diye başlayan her bir deneme bir umut. Yılmazlığı da sürekliliği sağlayan da, değişikliği yaptıran da bu umut. Olumlanarak konu ele alınmalı, her olasılık üzerinde durulmalı, akla gelen her olasılığa ya tutarsa anlayışıyla değer verilmeli. Belki düşünülebilenlerin hiç biri geleceği projekte etmeye yetmeyebilir veya gelecekte hiç akla gelmeyen bambaşka bir durum da oluşabilir. Belki oluşmaz. Bugünden bilmek olası değil ama eğitim geleceği şekillendirmek için değil mi? Evet, eğitimle her şey başarılabilir ama yeniçağda değiştiği gözle görülür hale gelen yetenekleri ve davranışları gözetmek de, kolektif zekanın çözeceği, başkalaşan gerçeğe dair problemleri eğitimin parçası haline getirmek de, toplumun her kesimini planlamaya dahil etmek de gerek. Her alanda olduğu gibi eğitim alanında da nokta atışı bir yapılandırma için geleceği düşünmek, hedefleri belirlemek, planlamak da gerek. Öngörülen sistemlerle ilgili politikaları uzun soluklu belirlemek, geliştirmek, dinamikleri keşfetmek de...

Son Not:

1. Pandemi, birden fazla ülkeyi etkisi altına alan salgını ifade eder. Salgın (epidemic) ise; sınırları belirli bir alanda kalan enfeksiyonun yayılmasını ifade ediyor.
2. İşlevselcilik; Émile Durkheim (1858–1917) ile şekillenmiş Talcott Parsons tarafından geliştirilmiştir. Akademik çalışmalarında toplumsal bütünlük ve insanları birleştiren bağların neler olduğu konularına odaklanmıştır. Durkheim, sosyolojinin normalar ve değerlerle, psikolojinin ise insanın içgüdüleri gibi konularla ilgilendiğini ileri sürmüştür. Böylece sosyolojinin felsefe ve psikolojiden ayrılarak müstakil bir bilim dalı haline gelmesine büyük bir katkı sağlamıştır.
3. İnfodemi; DSÖ tarafından info (bilgi) ve epidemi (salgın) kelimelerinin birleşiminden türetilen infodemi, dijital ortamda yanlış veya yalan bilgilerin hızla yayılmasına verilen bir isimdir. İlk olarak 2003 yılındaki SARS salgını sırasında siyaset bilimci David J. Rothkopf tarafından literatüre kazandırılan terim, yakın dönemde yaşanan ebola ve domuz gribi salgınlarında da kullanılmıştır. Fakat kelime, genel bilinirliğini COVID-19 salgınıyla 2 Şubat 2020 tarihli DSÖ raporuyla kazanmıştır. (int. kay.7).
4. Zygmunt Bauman ile Leonidas Donskis; Aklaki Körlük; Akışkan Modenlikte Duyarlığın Yitimi, Akın Emre Pilgin (Çev.) kitabında 'Şeytandan Korkutucu Derecede Normal ve Aklı Başında İnsanlara' başlıklı ilk bölüm söyleşisinden.
5. Clay Shirkey; Araştırma alanları internet teknolojileri ve gazeteciliğin sosyal ve ekonomik etkileri olan yazar, danışman ve öğretmendir.

Kaynakça

Anderson, J. (2020). The coronavirus pandemic is reshaping education. Quartz.https://qz.com/1826369/how-coronavirus-is-changing-education/

Bauman, Z. (2014). Modernlik ve Müphemlik. (İ. Türkmen, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. Donskis, L. (2020) Aklaki Körkük; Akışkan Modenlikte Duyarlığın Yitimi (2013). (Akın Emre Pilgin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Durkheim, E. (2006). Toplumsal İşbölümü, (Ö. Ozankaya, Çev.) İzmir; Cem Yayınevi.

Durkheim, E. (2014). Sosyolojik Yöntemin Kuralları (Ö. Doğan, Çev.). Ankara: Doğubatı Yayınları.

Işıtman,Ö. (2017) "Producers of Contemporary Art; X, Y, Z Generations", Global Journal of Arts Education, Volume 07, Issue 2, (2017) pp.55-60.

Işıtman, Ö. (2018) "Somewhere Beyond Hyper-Realıty" Global Journal of Arts Education, Volume 08, Issue 3, pp.103-107.

McLuhan, M., Powers, B. R. (2015) Global Köy –The Global Village, 21.yüzyılda yeryüzü yaşamında ve medyada meydana gelecek dönüşümler. (B. Öcal Düzgören, Çev.) Scala Yayıncılık, İstanbul.

Ritzer, George. (2013) Klasik Sosyoloji Kuramları, (H.Hülür, Çev.) Deki Yayınevi, Ankara.

Russell, Thomas. L.(1999). The No significant difference phenomenon as reported in 355 research reports, summaries and papers. USA: North Carolina State University.

İnternet Kaynağı

1. Covıd-19;https://www.worldometers.info/coronavirus/?utm_campaign=homeAdvegas1, (18.05.2021) erişim tarihi: 18. 05. 021
2. Corona virüsü devletlerarası korsanlığı arttırdı Mehmet Andaç, Yayınlanma: 05 Nisan 2020 https://www.sozcu.com.tr/2020/dunya/corona-virusu-devletler-arasi-korsanligi-arttirdi-5727134/
3. The Times of India. Biden boosting world vaccine sharing commitment to 80 million doses (18.05.2021) https://timesofindia.indiatimes.com/world/us/biden-boosting-world-vaccine-sharing-commitment-to-80-million-doses/articleshow/82727870.cms, erişim tarihi: 18.05.2021
4. Bacon, J., Aspegren, E. (2021) US to share 80 million vaccine doses with the world; Biden says infections down in all 50 states: Latest COVID-19 updates, USA TODAY, (17.05.2021) https://www.usatoday.com/story/news/health/2021/05/17/covid-news-vaccine-variant-mask-cdc-graduations/5099460001/ erişim tarihi: 18. 05. 2021
5. Pandeminin sinsi silahı: İnfodemi (29 09 2020) https://www.dunya.com/dunyanin-iksi/pandeminin-sinsi-silahi-infodemi-haberi-483358, erişim tarihi: 17.05.2021
6. Wildon, J. (2020) Who director Tedros Adhanom to address tech conference on coronavirus pandemic, (20.05.2020,) https://www.dw.com/en/who-director-tedros-adhanom-to-address-tech-conference-on-coronavirus-pandemic/a-53510711,erişim tarihi: 14.05.2021

7. İnfodemi ile Mücadelede Kontrollü Dijital Hayat! 17.06.2020, https://dipam.org/infodemi-ile-mucadelede-kontrollu-dijital-hayat/ erişim tarihi: 17.12.2021; Yanliş bilginin pandemisi: infodemi, Eki 20, 2021, Dr.Sertaç Doğanay, http://sml.boun.edu.tr/index.php/2021/10/20/yanlis-bilginin-pandemisi-infodemi/ erişim tarihi: 17.12.2021
8. Dünya Gazetesi. (2020) Avrupa ülkeleri 'yeni normal' sürecinde son aşamaya giriyor (14.06.2020) https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupa-ulkeleri-yeni-normal-surecinde-son-asamaya-giriyor/1876192, erişim tarihi: 18. 05. 2021
9. Shirky, C. (2015) The digital revolution in higher education has already happened. No one noticed.(06 .11.2015) https://medium.com/@cshirky/the-digital-revolution-in-higher-education-has-already-happened-no-one-noticed-78ec0fec16c7, erişim tarihi: 02. 05. 2021
10. Tarhan, Ufuk. (2020) Eğitim ve öğrenimde teknoloji kullanımı eksponansiyel olarak (misli misli) artacak. (01 Aralık 2020) https://www.ufuktarhan.com/makale/ben-kimim, erişim tarihi: 02. 05. 2021

covid-19 salgını sürecinde dijitalleşen sanat üzerine bir değerlendirme

*sezer cihaner keser**

Aralık 2019 tarihinde Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan Yeni Koronavirüs diğer adıyla Covid-19, günümüzün en önemli konularından ve sorunlarından biri haline gelmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 11 Mart 2020 tarihinde Covid-19'u, yayılış hızı ve etkisi nedeniyle pandemi, yani dünyada birden fazla ülkede veya kıtada, çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalık olarak ilan etmiştir (WHO, 2020). Aynı gün, ülkemizde de ilk vaka tespit edilmiştir. Halen devam eden ve ne zaman sonlanacağına dair fikir yürütülemeyen bu salgın sadece insan hayatına değil, sosyal yaşama, ekonomiye, eğitime aynı zamanda kültür sanat etkinliklerine de önemli ölçüde zarar vermektedir. İçinde bulunulan durum, ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel tüm yönleriyle, insanlığı etkilemektedir.

* *prof. dr., yüzüncü yıl üniversitesi, güzel sanatlar fakültesi,heykel bölümü*

COVID-19 salgını her kesimi sarsmış ve olumsuz etkilemiştir. Salgınının etkisiyle dünya çapında tüm ülkeler virüsün yayılma hızını azaltmak için; ülkeler arası kara ve hava ulaşımının kesilmesi, vize uygulamalarının kısıtlanması, ambargo, ithalat ihracat yasakları, karantina kararları, ülke veya şehir bazında süreli veya süresiz sokağa çıkma yasağı kararları, seyahat yasakları, toplantı yasakları, iş yeri faaliyet yasak ve sınırlamaları gibi devlet müdahalesi olarak nitelenebilecek birtakım önlemler almak zorunda kalmıştır. Yönetimler salgın ile mücadele kapsamında aldıkları karantina kararları ile bir yandan sağlık sistemlerinin çökmesini engellemeye ve halk sağlığını korumaya çalışırken bir yandan da ekonomik kayıplarına çözüm üretmeye çalışmışlardır.

Tüm dünyaya yayılan salgınının pandemi niteliği kazanması insanın var olduğu tüm alanları etkilediği gibi, eğitim, kültür ve sanat etkinliklerini de ciddi anlamda etkilemiştir. Bazı ülkelerde bu önlemler nedeniyle toplumsal gösteriler ve olaylar da gözlemlenmiştir.

Küresel boyutta yaşanan Covid-19 salgınıyla birlikte dünya ülkeleri, salgın ile mücadelenin en etkili yöntemlerinden biri olarak ifade edilen sosyal mesafeye dikkat edilmesine odaklanmış, bu kapsamda ulusal ve uluslararası eğitim-öğretim organizasyonlarının hepsi ertelenmiş, özellikle genç nüfusun hareketliliği azaltılmaya çalışılmıştır. Yüz yüze eğitim-öğretim faaliyetlerinin ertelenmesiyle karantina uygulamaları başlamıştır. Salgının tüm dünyada yaratmış olduğu kriz durumunun eğitim sistemi üzerindeki etkileri ve yansımaları halen devam etmekte olup bu durumun ne zaman sona ereceğine dair net bir bilgi de bulunmamaktadır.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütünün açıklamalarına göre, Covid19 salgını nedeniyle 07 Nisan 2020 itibariyle 188 ülkede okullar kapanmış ve bu durum, dünya genelinde öğrenci nüfusunun yaklaşık olarak %92'sini etkilemiştir (UNESCO, 2020). Covid-19 salgınının görüldüğü tüm ülkelerde örgün eğitim uygulamalarına devam edilememesi sonucunda eğitim-öğretim faaliyetlerindeki eksiklikleri gidermek ve eğitimin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için devletler tarafından alternatif arayışlara girilmiştir (Zhou, L., Wu, S., Zhou, M., Li, F., 2020, 18). Covid-19 salgınında bulaşıcılığın önüne geçilmesi için alınması gereken en önemli tedbirlerden birinin sosyal mesafeyi

korumak olduğu dikkate alındığında, pandemi sürecinde eğitim alanında sosyal mesafeyi sağlayabilmenin en ideal yolu olarak ifade edilebilecek uzaktan eğitim uygulamaları oldukça önem kazanmıştır.

Tarihte yaşanan büyük kırılma ve dönüşümler incelendiğinde en önemli nedenin, bir bütün olarak insanlığın yaşadığı büyük bunalımlar ve krizler olduğu görülmektedir. COVID-19 salgını üzerinden bütün dünyanın yaşadığı durum tam da böyle bir bunalım olarak tanımlanabilir. Mevcut durumda haklı endişeler nedeniyle dünya genelinde radikal kısıtlamalar ile olağanüstü tedbirlere sebep olan COVID-19 salgını, sanatın da birçok alanını etkilemiş "yeni normal" olarak tanımlanan süreç hem yerel hem de global düzeyde sanat eğitimi ile kültür ve sanat etkinliklerinin yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacını da doğurmuştur. Elbette sanat her dönemde çağının dinamiklerine göre yeniden biçimlenmektedir. Ancak söz konusu dönemde sanatçıların, sanat eğitimcilerinin ve uzaktan sanat eğitimi alan öğrencilerin Globali takip etmeye devam etmekle beraber her ülkenin eğitim kültür ve sanat ortamının biraz kendi kabuğuna çekilmek zorunda kaldığı ve kendi içerisinde yoğun bir iletişim geliştirme çabası sarf ettiğini de söylemek mümkündür.

İnsanların tam olarak göremedikleri, nasıl işlediğini bilmedikleri bir virüs tarafından yaşamsal tehdide maruz kalmaları, aynı zamanda belirsizlik duygusunu da tetikler. Bilinmeze ilişkin korku da, tıpkı güvenliğe ilişkin korku ve kaygılar gibi, temel korkulardandır. (Carleton, 2016,7). Nasıl ki Covid-19 her bireyde aynı şekilde seyretmiyor, bazı bireyler çok ağır belirtiler gösterirken bazı bireyler farkına bile varmadan atlatıyorsa, salgın sürecinin yarattığı psikolojik etkiler de kişiler arası değişkenlik göstermektedir. Elbet ki İnsanoğlu genel anlamda zor koşulda sisteme uyum sağlayan, çözüm üreten ve varlığını devam ettiren bir varlıktır. Ancak söz konusu salgın sürecinde travmatik durumlar, aşırı fobik tepkiler, depresyon, panik, paranoyak ruh hâlleri, bencillik, saldırganlık, ötekileştirme ve damgalama gibi anormal davranışların yaşanıyor olması, salgının aynı zamanda psikososyal bir süreci inşa ettiğini de göstermektedir. Salgın, genel etkilerinin yanı sıra gündelik hayatın farklı boyutlarında da kendini etkin olarak göstermektedir. Bedensel sağlık üzerindeki etkileri sıklıkla vurgulanmasına karşın, psikolojik etkilerinin görece geri plana atıldığını söyleyebiliriz. Salgınların bedensel etkileri yıkıcı ve hayati olsa da, salgınlar sırasında ortaya çıkan psikolojik

reaksiyonlar, salgınların bedensel etkilerinden daha uzun süreli etkiler bırakmaktadır. (Taylor, 2019).

Covid -19 Salgını sürecinde insanlar uzun süre evlerinde karantina altında kalmanın etkisi ile psikolojik ve ekonomik olarak bu durumdan yoğun biçimde etkilenmişlerdir. Eve kapanmanın getirdiği sınırlı imkânlar bağlamında gönüllü veya zorunlu karantina günlerinde evlerde geçirilen zamanın farklı şekillerde değerlendirildiği gözlenmektedir. Karantina günlerindeki ev içi zorunlu haller kapsamında; daha çok zaman ayrılamadığı için yapılamayan faaliyetlere yönelindiği gözlenmektedir. İnsanların ev içi zorunlu yaşamda yeni hobiler keşfettikleri ve/veya çeşitli nedenlerle gerçekleştirilemeyen eylemlere ve sanatsal etkinliklere yönlendikleri ve zaman ayırdıkları görülmektedir. Bu bağlamda her yeni ve zorunlu koşulun varlığıyla birlikte yeni çözümler ve yeni üretim biçimleri yarattığını söylemek mümkündür. Bilindiği gibi, sanatla terapi, sanat ortamını ifade ve iletişim biçimi olarak kullanan bir psikoterapi biçimidir. Bu bağlamda sanat, teşhis aracı olarak değil, kafa karıştırıcı ve üzücü olan duygusal sorunları ele almak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Sanatla terapi kişinin fiziksel, zihinsel ve duygusal refahını iyileştirmek için sanat dallarıyla ilgilenerek, yaratıcı sürecini geliştiren bir ifade terapisidir. Söz konusu süreçte, sosyalleşmenin ve sosyal yaşamın daraldığı, kısmi olarak aile ve iş hayatıyla kısıtlandığı bu salgın döneminde sürecin yansımaları sanatsal üretimde de karşılığını bulmuştur. Kişinin kendisini sanat aracılığı ile ifade etmesine yönelik süreçten bahsedildiğinde; sorunları çözmeye, davranış ve duygularını geliştirip yönetmeye, stresini azaltmaya, yaratıcılık, benlik saygısı ve farkındalığını artırmasına yardımcı olduğu gözlenmektedir.

Dijital teknolojinin gelişmesi ile beraber internetin icadı ve yeni medya araçlarının insanların hayatına girmesiyle dijital ortamda sanatsal faaliyetler gerçekleştirme imkânı oluşmuştur. Bu sayede bilgisayar ortamına veri ekleme, değiştirme, verilerin birleştirilmesi gibi pek çok işlem mümkün hale gelmiştir. Özellikle internet ve dijital ortamlara bağlı belgeleme ile birlikte modern dönemde meta olarak algılanan sanat eserlerinin, bulunduğu ortamın dışında daha geniş kitlelere ulaşmasına olanak sağlamıştır (Groys'dan aktaran; Ersöz Karakulakoğlu, S. ve Demir Askeroğlu, E., 2018,410).

11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü'nün korona virüsünü küresel pandemi ilan etmesiyle birlikte birçok ülkede müzeler ve galeriler kapılarını izleyicilerine kapatmış, sanat fuarları ve bienaller ya ertelenmiş ya da iptal edilmiştir. Bazı sergiler ertelenirken, bazı galeriler çevrimiçi sergi turları düzenlemeye başlamışlardır. 2020 yılında yapılması planlanan Tokyo Sanat Fuarı ve Sao Paulo Uluslararası Sanat Fuarı belirsiz bir tarihe, Art Basel 2020 sonbaharına ertelenmiştir, daha sonra dijital platformda gerçekleştirilmiştir. Paris Bienali, Art Dubai ve her seferinde başka bir kentte gerçekleşen Manifesta'nın, Avrupa Çağdaş Sanat Bienali'nin Marsilya'da yapılması planlanan 13'üncüsü de iptal edilmiştir. Frieze New York ise ilk defa çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir. Korona virüsü pandemisi yalnızca 2020 yılını etkilememiştir, 2021 yılında gerçekleşecek olan Venedik Bienali de 2022 yılına ertelenmiştir. Birçok sanat fuarı, müzayede ve sanat etkinliği dijital platformlara taşınmıştır. Ülkemizde ise 17. İstanbul Bienalinin İKSV tarafından, 2007-2026 Bienal Sponsoru Koç Holding'in desteğiyle, 11 Eylül–14 Kasım 2021 tarihlerinde düzenleneceği, Bienalin küratörlüğünü Ute Meta Bauer, Amar Kanwar ve David Teh'in üstlenecekleri açıklanmıştır.

Dünyanın en çok ziyaret edilen önemli müzelerinden British Museum, The Metropolitan Museum of Art, Rijksmuseum gibi müzeler Google Arts & Culture aracılığıyla ulaşılabilir platformlara taşınmıştır. Ülkemizde de birçok önemli müze ve galeri arşivini izleyiciye dijital platformda açmıştır. Sakıp Sabancı Müzesi, Pera Müzesi, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, SALT, İstanbul Modern, Borusan Contemporary gibi müzeler de dijital platfom üzerinden erişime açılan müzeler arasında yerlerini almıştır. Söz konusu süreçte İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı (İKSV), koronavirüs salgınının kültürel alan üzerindeki etkilerinin ve alınması gereken tedbirlere yönelik kültür politikalarının yer aldığı bir rapor yayınlamıştır. Nisan 2020'de 'Pandemi sırasında kültür-sanatın birleştirici gücü ve alanın ihtiyaçları' başlığıyla yayınlanan bu raporda pandemi sırasında kültürel alandaki dayanışmadan, dünyadaki yaratıcı sektörlere yönelik desteklerden, ülkemizdeki kültürel alandaki kamu desteğinden ve alınması gereken tedbirlerden bahsedilmiştir. IKSV bu metni yaşanan olağanüstü koşullar karşısında Türkiye'de kültürel alanda ortaya çıkan ihtiyaçlara birlikte çözüm üretme amacıyla oluşturmuştur (Pandemi Sırasında Kültür-Sanatın Birleştirici Gücü ve Alanın İhtiyaçları, 2020).

Salgın sürecinde güncel sergileri sanal tur aracılığıyla izleyiciyle buluşturan galerilerin varlığı, instagram üzerinden sanatçı atölyelerinin gösterimlerinin yapılması da izleyici ile sanatçı arasındaki fiziksel engelleri kaldırmakta etkili bir yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönem içerisinde müzelerin kendilerini dijital duruma adapte etmesi, sadece kalıcı koleksiyonlarını değil geçmiş sergilerini de online olarak ziyarete açması süreli sergi kavramının değişime uğramasına sebep olmuştur. Yoğunlukla Plastik Sanatlara yönelik olan müze ve galerilerdeki dijitalleşmenin yanı sıra diğer sanat dalları ve kurumları da bu yeni duruma uyum sağlamaya başlamıştır. Berlin Filarmoni Orkestrası, Bolşoy Balesi ya da Londra Senfoni Orkestrası dijital arşivlerini bu dönemde oldukça başarılı bir biçimde kullanmış, seyirci ve izleyicileri ile paylaşmışlardır. Pandemi döneminden önceki zamanlarda söz konusu kurumların sadece aboneleri bu imkanlardan yararlanabilirken, kısıtlama dönemlerinde geçici süreliğine olsa da açık yayın yapılarak izleyicilerin klasik müzik ya da tiyatro gösterilerine bulundukları ortamdan erişim olanağı sağlanmıştır. Yine bu süreçte Pandeminin etkisiyle birçok film festivali sinema gösterimlerini online gerçekleştirme kararı almıştır. Filmmor Kadın Filmleri Festivali, İşçi Filmleri Festivali online gösterim yapan festivaller arasında sayılabilir. (Pandemi Eşiğinden Sonra Sanat, 2020)

Pek çok belirsizliği içinde barındıran bu salgın süreci, en temel özelliklerinden biri insanları kamusal alanlarda bir araya getirmek olan kültür-sanat dünyasını derinden sarsmıştır. Galerilerden müzelere, tiyatrolardan sinemalara, yayınevlerinden bağımsız sanatçılar ile tasarımcılara kültür-sanatın üretimine ve yaygınlaşmasına katkıda bulunan pek çok kişi ve kurum faaliyetlerini uzun bir süre ertelemek veya iptal etmek zorunda kalmışladır. Yaratıcı sektörlerdeki kurumlar, izleyici ve ziyaretçileriyle kesintisiz etkileşim için dijital platformlarda yaratıcı yöntemler geliştirirken normalleşme ile birlikte etkinliklerini sürdürebilecekleri yeni koşullar ve düzenlemeler üzerinde de çalışmaya başlamışlardır (Ece,Ö. 2020,883).

Yaşanılan süreçte sanat üreticileri kadar Dünya çapında büyük sanat fuarları ve bienaller gibi büyük organizasyonlar ile izleyici kitle de bu olumsuz süreçten etkilenmektedir. Ancak yaşanılan süreç dijitalleşme ve çevrimiçi yayın ile birlikte fiziksel mekanlara olan ihtiyacın ve gerekliliğin sorgulanmasına da sebep olmuştur. Şu anda

birçok galeri bu yeni duruma adapte olabilmek adına çevrimiçi görüntüleme salonları düzenlemeye ve dönüşümlü arşivlerindeki dosyaları yayınlamaya başlamıştır. Bu tarz etkinlikler sanatı canlı tutma çabasının sonuçları olarak değerlendirilebilir.

Salgın dolayısıyla sanatın dijital bir platfom üzerinden alıcıya ulaşmaya başladığı ve galeri, müze, konser salonları gibi sanatsal sunumların mekanlarının da bu dijitalleşmeye uyum sağladığı görülmektedir. Bu süreçte en belirgin durum müzelerin arşivlerini, koleksiyonlarını dijitalleşmeye açarak dünyanın her yerinden, her türlü sanat eserini ve kültürel değeri bir tıkla izleyiciye sunmaya olanak sağlaması olmuştur. İzleyicisine eserlerin sergilendiği mekanlarda izlendiği kadar tatmin edici bir doyum vermese de bu dijital sergileme yöntemi geniş kitlelere büyük imkanlar sunması açısından oldukça önemlidir.
Sonuç olarak, insanlık tarihinde her dönemin özelliklerine göre sanat, sanatçı ve izleyici ilişkisi hep sorgulanmış, yeniden biçimlendirilmiş ve anlamlandırılmıştır. İçerisinde bulunulan sosyal, kültürel, ekonomik, politik, teknolojik olayların her dönemde ve süreçte sanatın anlamında ve ifade ediliş biçiminde değişim yaratması kaçınılmaz olmuştur. Her dönemde, içinde bulunulan olağanüstü durumlara karşı sanatçılar kendilerini ifade ederken yeni bir dil bulmayı, yeni bir yol bulmayı ve yaratıcılıklarını ortaya koymayı başarmışlardır.

Sanat eseri sanatçının kendini ve toplumsal hayatı sorgulamasında çok önemli bir rol oynar. Bu bağlamda sanat tarihi insanlık tarihinin geçirdiği savaşlar, yıkımlar, salgın hastalıklar gibi zor dönemlerin belgeleri olan eserlerle doludur. Yaşattıkları yıkımlar nedeniyle sıtma, veba, cüzzam, kolera, frengi ve İspanyol gribi salgınları gerek ortaya çıkış dönemlerinde gerekse yarattıkları etkiler nedeniyle daha sonrasında eserlerine konu eden onlarca sanatçı sanat değerinin yanı sıra tarihte belge niteliği de taşıyan eserler üretmişlerdir.

Covid-19 salgını sürecinde kültür-sanat etkinliklerinin, dijital platformlar aracılığı ile de olsa insanların birleştirici ve iyileştirici en önemli güçlerden biri olduğunu kabul etmek gerekir. Kültür-sanat dünyası, karantina sürecinde evlerde kapalı kalmanın bir zorunluluk ve sorumluluk hâlini aldığı şartlara hızla karşılık vermeye çalışmış, ulusal ve uluslararası pek çok kültür- sanat kurumu arşivlerini dijital ortamda izleyiciye açmıştır. Dünyada yaşanmakta olan bu olağandışı durum, tarihte olduğu gibi

günümüzde de sanatı, sanatçıların kendilerini ifade etme biçimlerini ve yaratımlarını sundukları platformları değiştirmektedir ve bu anlamda bir kırılma yaşanmaktadır. Pandeminin gündelik hayat üzerindeki etkilerinin ve kültür-sanat alanının salgın karşısındaki kırılganlığının hissedilmeye başlamasıyla harekete geçilmeye çalışılmış, bir çok sanatçı ve müzisyenin sosyal medya aracılığı ile yaptıkları uygulamalar, gösterimler, konserler gibi etkinlikler bu süreçte bir terapi sağlamış, insanlara umut ve birliktelik duygularını aşılamıştır.

Dijital platformlardaki sanatsal faaliyetler her yaştan insanın nitelikli vakit geçirmesine yardımcı olmuştur. Pek çok sanatçı küratör ve oluşum sanatsal ifadenin gücünü kriz ortamında topluma destek sağlamak için kullanmıştır. Tüm sıkıntıların yanında bu dönem, izleyiciye ulaşma yöntemleri konusunda ezberler bozulmaya başlanmış, kültür-sanat kurumları ve sanatçılar dijital imkânları ve dolayısıyla kültür-sanata katılım olanaklarını geliştirmeye yönelik bir bilinç de geliştirmek zorunda kalmıştır. Kültür-sanat alanı, küresel düzeyde yaşanan bu krizde, toplumsal kalkınmanın temel bileşenlerinden biri olduğunu bir kez daha göstermiştir, bu sayede kültür-sanatın sağaltıcı, kapsayıcı ve dönüştürücü gücünün görünür olması ve geniş kitlelere ulaşması mümkün olabilmiştir.

Kaynakça

Baskar, P. (2020, 11 Mayıs). Artists Paint aA Portrait Of A Pandemic. Jefferson Public Radio. Erişim adresi: https://www.ijpr.org/music-arts-culture/2020-05-11/artists-paint-a-portrait-of-a-pandemic

Carleton, N. (2016) Fear of the unknown: One fear to rule them all? Journal of Anxiety Disorders 41 (2016) 5–21

Çeber, T. (2017). İzleyiciyi İzlemek; Sanat Eseri, Sanatçı ve İzleyici İlişkisi. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi (GSED), 38, 87-97. Erişim adresi: http://static.dergipark.org.tr/articledownload/c277/a50f/5ec4/592c44670b0c9.pdf

Ece, Özlem (2020), "Pandemi Sırasında ve Sonrasında Kültür-Sanat" TRT Akademi (syf.882-887), Cilt 5 / Sayı 10 / Temmuz 2020

Ersöz Karakulakoğlu, S. ve Demir Askeroğlu, E. (2018). Dijitalleşmenin Etkisinde Dönüşen Sanat ve Kuşaklar Üzerine Bir Çalışma İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 47, 409-426. Erişim adresi: https://www.academia.edu/38834293/

Euronews < https://tr.euronews.com/2020/04/03/koronavirus-nedir-corona-virusnasil-teshis-covid-19-salgin-belirtiler-turkiye-onlemler >, erişim tarihi 26 Mayıs 2021.

Pandemi Eşiğinden Sonra Sanat, Giderek Dijitalleşen Yeni Bir Sanat Anlayışı. (2020, 20 Nisan). BMW. Erişim adresi: https://www.bmw.com.tr/tr/topics/fascination-bmw/bmw-joy-blog/pandemi-esigindensonra-sanat.html, erişim tarihi 15 Mayıs 2021.

Pandemi Sırasında Kültür-Sanatın Birleştirici Gücü Ve Alanın İhtiyaçları. (2020, 27 Nisan). İKSV. Erişimadresi: https://www.iksv.org/i/assets//iksv/documents/Pandemi_Sirasinda_Kultur_Sanatin_Birlestirici_Gucu_ve_Alanin_Ihtiyaclari_Nisan_2020.pdf , erişim tarihi 5 Mayıs 2021.

Saltz, J. (2020, 2 Nisan). The last days of the art world...and perhaps the first days of a new one life after the coronavirus will be very different. New York Magazine- Vulture. Erişim adresi: https://www.vulture.com/2020/04/how-the-coronavirus-will-transform-the-art-world.html

Tanyel Başar, Ç. (2021). Pandeminin Gölgesinde Sanat Sanatcı İzleyici Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 25, 51-67. doi: 10.17484/yedi.741909, erişim tarihi 5 Mayıs 2021.

Taylor, S. (2019). The Psychology of Pandemics: Preparing for the Next Global Outbreak of Infectious Disease. Cambridge Scholars Publishing.

UNESCO. (2020). COVID-19 Educational Disruption and Response, https://en.unesco.org/covid19/educationresponse , erişim tarihi 15 Mayıs 2021.

World Health Organizations (WHO), (2020). WHO announces COVID-19 outbreak a pandemic. http://www.euro.who.int/en/health-topics/healthemergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/3/whoannounces-covid-19-outbreak-a-pandemic, erişim tarihi 5 Mayıs 2021.

Zhou, L., Wu, S., Zhou, M., and Li, F. (2020). 'School's Out, But Class' on', the Largest Online Education in the World Today: Taking China's Practical Exploration during the Covid-19 Epidemic Prevention and Control as an Example. Best Evid Chin Edu, 4(2), 501-519, DOI: 10.2139/ssrn.3555520, erişim tarihi 5 Mayıs 2021.

https://argonotlar.com/pandemi-surecinde-sanat-alanindaki-dayanisma-pratikleri/, erişim tarihi 15 Mayıs 2021.

https://bienal.iksv.org/tr/haberler/2021-de-duzenlenecek-17-istanbul-bienali-nin-kuratorleri-aciklandi, erişim tarihi 15 Mayıs 2021.

covid-19 salgını sürecinde yükseköğretimde sanat ve sanat eğitiminin sorunları ve çözüm önerileri[1]

nergiz üçüncü altuğ[2], ayhan özer[3], ceren güneröz[4], ayşe okvuran[5], ayşe çakır ilhan[6], ömay çokluk bökeoğlu[7]

COVID-19 salgınının dünya ölçeğinde insan sağlığını yüksek oranda etkilemeye başladığı 2019-2020 bahar dönemi ile 2020-2021 eğitim-öğretim yılının güz ve bahar dönemleri olmak üzere toplam üç dönem boyunca, eğitim kurumları tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yüz yüze eğitime kapatılmıştır. Bu araştırma Sanat Eğitimcileri Derneği (SEDER) tarafından yapılmış ve salgın sürecinde sanat ve sanat eğitimi derslerinin işlenişine yönelik öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin saptanmasını amaçlamıştır. Araştırma nitel araştırma modelleri içerisinde yer alan fenomenolojik (Olgubilim) desen ile uyumludur. Bu çalışma kapsamında COVID-19 salgını sürecinde sanat eğitimi veren güzel sanatlar fakülteleri, sanat ve tasarım fakülteleri, eğitim fakültelerinin resim-iş öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde sanat eğitimi derslerini veren öğretim elemanları ile her biri toplam on katılımcıdan oluşan üç farklı odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmeler sonunda başlıca; idari, teknik ve teknolojik altyapı sorunları, malzeme ve ders materyallerinin temini ile ilgili sorunlar, öğrencilerin derslere devamı ve değerlendirme süreçlerinde sorunlar yaşandığı görülmüş ve bunlara ilişkin çözümlerin neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

COVID-19 salgınının dünya ölçeğinde insan sağlığını yüksek oranda etkilemeye başlamasını takip eden günlerde 2019-2020 bahar dönemi ile 2020-2021eğitim-öğretim yılının güz ve bahar dönemleri olmak üzere toplam üç dönem boyunca, eğitim kurumları tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yüz yüze eğitime kapatılmıştır. Zaman zaman bu kurumlar açılmaya çalışılsa da salgının yayılma hızı nedeni ile bu açılmalar kısa süreleri kapsayacak biçimde olmuştur. Türkiye'de neredeyse tüm devlet ve özel eğitim kurumları bu sürece görece hızlı tepki verip, uzaktan ve çevrimiçi eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüşler ve halen de sürdürmeye devam etmektedirler.

Salgın sürecinin başlarında, uzaktan ve çevrimiçi eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdürebilecek altyapıya sahip bazı kuruluşlar dışında birçok eğitim kurumu, özgün yazılım ve uygulamalarla bu faaliyetlerini sürdürmüştür. Gelinen noktada ise neredeyse tüm kurumlar kendi altyapılarını uzaktan ve çevrimiçi eğitim-öğretim faaliyetlerini en azından teknik ve teknolojik açıdan hazır hale getirmişlerdir. Öyle görünmektedir ki, bu altyapıların sunduğu pek çok olanak bundan sonra da hayatın her alanına olduğu gibi eğitim programlarında da varlığını devam ettirecektir. Ancak eğitim ve öğretim faaliyetleri hangi amaç, yaş ve kitleye dönük yapılıyor olursa olsun, amaçlarına ulaşmada ve sonuçların istendik davranışlara dönüşmesinde yüz yüze eğitim ve öğretim ortamlarının yerini tutamayacaktır. Öte yandan her ne kadar teorik alanlar uzaktan ve çevrimiçi eğitim-öğretim faaliyetlerine daha uygun görünse de bu faaliyetlerin yüksek oranda yüz yüze yapılmasının daha verimli olduğuna ilişkin görüşlerde bir belirginleşme ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma, güzel sanatlar alanının uygulamalı eğitim-öğretim faaliyetlerine odaklanmış olsa da uygulamalı eğitim faaliyetlerinin özünde benzer nitelikleri taşıdığı bilinmektedir. Uygulamalı eğitim-öğretim süreçleri; öğrencilerin tüm duyularını harekete geçiren, öğrenme süreçlerine etkin katılımı bekleyen, birden çok öğrenme ve öğretme yönteminin kullanılabildiği ve tüm bu etkinliklere uygun eğitim ortamı ve malzemeyi sağlayan süreçlerdir. Sanat özü itibariyle uygulama ve deneme yanılma yoluyla gerçekleştirilir. Sanat ve sanat eğitimi derslerinde öğrenci, doğrudan malzemeye dokunarak üretmek zorundadır. Uygulamalı sanatlar eylem ve etkileşimle yaratılır. Ancak uzaktan ve çevrimiçi ortamda yürütülen eğitim-

öğretim faaliyetlerinin, uygulamalı alanın kendine özgü yapısına ne denli uyduğu ve amaçlarına ulaşmadaki başarı düzeyi araştırmalarla ortaya çıkarılması gereken önemli faktörler olarak dikkat çekmektedir. Salgın sürecinde çevrimiçi ortamlarda özellikle uygulamalı derslere ilişkin yaşanan sorunların sıklıkla dile getirilmeye başlanması ile Sanat Eğitimcileri Derneği (SEDER) 21 Mayıs 2021 tarihinde Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin de katkılarıyla salgının sanat eğitimine etkileri konusunda "Ya Tutarsa" başlıklı bir panel gerçekleştirilmiştir. Bu panel Güzel Sanatlar Fakültesi ve Eğitim Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği Bölümünden birer öğretim üyesi ve ortaokulda görev yapmakta olan bir görsel sanatlar öğretmeninin katılımıyla gerçekleştirilmiş ve sanat eğitimi sorunları masaya yatırılmıştır. Paneldeki tartışmalar sonucunda, tüm eğitim kademelerinde verilen sanat eğitimi derslerinde hem teknolojik yetersizlikler hem de malzeme yetersizliği nedeniyle sorunlar yaşandığı ortaya çıkmıştır. Bu durum öğrencilerde isteksizlik, mutsuzluk ve derslere verimli katılmamayla sonuçlandığı belirtilmiştir. Özellikle atölye dersleri birebir öğretmen ve öğretim üyesi etkileşimiyle yapılması gerekirken video izleme yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Öğretim üyeleri uygulamalı dersleri kuramsal derslere dönüştürmek zorunda kalmışlardır.

Özetle, COVID-19 salgın dönemi sanat eğitimi, derse katılımın ve öğrenci motivasyonunun düşük olması, teknik arızalarla karşılaşılması, öğrencilerin uzun süre ekran karşısında olması, öğrencilerin çalışmalarına yerinde ve anlık dönütler verilememesi, öğrencilerin çalışmalarını başkalarına yaptırması, öğrencinin sanatsal malzemelere ulaşamaması, öğrenci-öğretmen etkileşiminin azalması, videoda izlenen örnek çalışmaların birebir kopyalanması, atölye ortamındaki estetik iklimin ortadan kalkması gibi olumsuz durumlara sebep olmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda da derse devam konusunda sıkıntılar olduğu, bir süre sonra öğrencilerin derse katılımlarının çok azaldığı belirtilmiştir. Birkaç öğrenci ile kısa süreli dersler yapılmak zorunda kalındığı, bu nedenle sanat derslerinin verimli yürütülemediği belirtilmiştir.

COVID-19 salgınının özellikle başlangıç dönemlerinde sürece uyum sağlama etkinlikleri olarak adlandırılabilecek bazı gelişmeler de yaşanmıştır. Devlet okulu öğretmenleri çevrimiçi ortamlarda gerçekleştirilen eğitimlere yoğun ilgi göstermeye başlamışlardır.

Çevrimiçi müze eğitimi ve drama eğitimi alan öğretmen sayısı yüz bini geçmiştir. Bu eğitimlere Ankara Üniversitesi sürekli destek sağlamaktadır. Özel okul öğretmenlerinin çevrimiçi ortamda yürütülen drama ve müze eğitimlerine düzenli olarak katıldıkları ve oldukça yaratıcı oldukları gözlenmiştir.

Yukarıda sözü edilen gelişmeler ve sorunlar nedeni ile SEDER tarafından, COVID-19 salgın sürecinin; yükseköğretim kurumlarındaki sanat eğitimi-öğretimi faaliyetlerini nasıl etkilediğini, Dünyada ve Türkiye'deki durumun ortaya çıkarılmasının gerekli ve önemli olduğu düşüncesi ile planlanan bu çalışma, sanat eğitiminin sorunlarına çözüm üretmek ve sanat eğitiminin geleceğine yön vermek açısından da önemli sonuçlar üretme potansiyeline sahiptir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, 2019-2020 bahar dönemi ile 2020-2021 eğitim-öğretim yılının güz ve bahar dönemleri olmak üzere toplam üç dönem boyunca, Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakültelerindeki sanat ve sanat eğitimi derslerinin işlenişine yönelik öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerini saptamayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. COVID-19 salgını sürecinde, Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Eğitim Fakültelerinde resim iş öğretmenliği ve temel eğitim bölümlerince uzaktan ve çevrimiçi ortamlarda yürütülen sanat ve sanat eğitimi derslerinin işlenişine ilişkin olarak:
   a) Yurtdışında hangi konularda araştırmalar ve uygulamalar yapılmıştır?
   b) Türkiye'de hangi konularda araştırmalar ve uygulamalar yapılmıştır?

2. Türkiye'de COVID-19 salgını sürecinde, Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Eğitim Fakültelerindeki resim iş öğretmenliği ve temel eğitim bölümlerinde uzaktan ve çevrimiçi ortamlarda yürütülen Sanat ve Sanat Eğitimi derslerinin işlenişine ilişkin olarak karşılaşılan sorunlar (yönetimsel-idari, teknik ve teknolojik, ders materyallerine ulaşım ve dersin işlenişi, ölçme ve değerlendirme, öğrenci gereksinimleri ve diğer sorunlar ve çözüm önerileri hakkında:

a) Güzel Sanatlar Fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?
b) Eğitim Fakültesi resim iş öğretmenliği bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?
c) Eğitim Fakültesi temel eğitim bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında COVID-19 pandemisi boyunca sanat eğitimi ve öğretiminin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymaktır. Eğitimin neredeyse tüm alanlarında yaşanan sıkıntılar sanat eğitimi ve öğretiminde de yaşanmıştır. Ancak sanat eğitiminin belki de diğer pek çok alanından farklı bir yönü bulunmaktadır. O da tıpkı spor eğitiminde, dans eğitiminde, çalgı eğitiminde olduğu gibi, öncelikle yüz yüze, görerek, etkileşimle yaratmaya dönük olmasıdır. Bu nedenle de ayrı bir öneme ve bununla birlikte de ayrı güçlüklere sahip olduğu düşünülebilir.

Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma modelleri içerisinde yer alan fenomenolojik (Olgubilim) desen ile uyumludur. Fenomenoloji aslında farkında olunan, fakat derinlemesine ve ayrıntılı bilgi sahibi olunmayan olgular, deneyimler, algılar, durumlar vb. üzerine odaklanma yoluyla, bu olguyu yaşayan ve bunu yansıtabilecek bireylerden veri toplamayı amaçlayan araştırmalardır. Bireylerin bu olgularla günlük hayatta karşılaşılıyor olmaları, bu olguların tam olarak kavrandığı anlamına gelmez. Bu nedenle de aslında yabancı olunmayan ama tam anlamıyla kavranamayan olguları araştırmayı amaçlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2018; Yıldırım & Şimşek, 2016).

Fenomenolojik desen bireylerin algılarını ve görüşlerini derinlemesine değerlendirebilmeyi amaçlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2018) ve araştırmanın bulguları da bizzat katılımcıların öznel deneyimlerine dayanır (Denzin & Lincoln, 1998). Bulguların doğrudan alıntılarla desteklenerek sunumu da katılımcıların kendi ifadeleri ile anlaşılmalarını sağlar (Patton, 1980). Araştırmadan elde edilen veriler, tema ve kodlar çerçevesinde yorumlanır (Yıldırım

& Şimşek, 2016). Bu bilgiler temel alındığında, bu araştırmada yer alan grupların COVID-19 pandemisi boyunca sanat eğitimi ve öğretimini nasıl gerçekleştirdikleri, ne tür sorunlar yaşadıkları vb. sorular ile sürece ilişkin bizzat deneyimlerinin ortaya konulmasına çalışıldığından, çalışmanın fenomolojik model ile yürütüldüğü ifade edilebilir.

Verilerin Toplanması

Fenomenolojik desende verilerin toplanmasında görüşme yönteminin kullanması önerildiğinden (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2018), bu çalışmanın verileri odak grup görüşmeleri yolu ile toplanmıştır.

Odak grup görüşmesi, küçük bir grupla gerçekleştirilen ve grup dinamiğinin etkisi kullanılarak derinlemesine bilgi edinme ve düşünce üretmeye olanak sağlayan bir yöntemdir. Bir başka deyişle bireylerin düşüncelerini serbestçe ifade edebilecekleri, iyi planlanmış bir tartışma ortamı oluşturulması olarak da tanımlanabilir (Krueger, 1994; Bowling, 2002).

Odak grup görüşmelerinde grup büyüklüğünün kaç kişi olması gerektiği ve görüşmelerin kaç kez yapılması gerektiğine ilişkin görüşler farklılık göstermektedir. Küçük grupların verimliliğinin daha az olabileceği, büyük grupları ise yönetme güçlükleri göz önünde bulundurularak araştırmacılar tarafından uygun grup büyüklüğüne karar verilmesi önerilmekte ise de (Çokluk, Yılmaz & Oğuz, 2011), literatürde Byers ve Wilcox'ın (1988) 8–12 kişi, Macintosh'un (1993) 6–10 kişi, Edmunds'ın (2000) 8–10 kişi şeklinde tanımladıkları grup büyüklükleri dikkate alınarak, bu çalışma için de başlangıçta her grupta 10 katılımcı olması hedeflenmiştir.

Bu çalışma kapsamında COVID-19 pandemisi sürecinde sanat eğitimi veren güzel sanatlar fakülteleri, sanat ve tasarım fakülteleri, eğitim fakültelerinin resim-iş öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde sanat eğitimi derslerini veren öğretim elemanları ile üç farklı odak grup görüşmesi yapılmıştır.

Odak grup görüşmeleri 20 Haziran, 27 Haziran ve 29 Haziran 2021 tarihlerinde üç farklı oturumda ve çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir. Her bir oturumda bir moderatör, bir raportör ve katılımcılar yer almıştır.

Her ne kadar katılımcılara odak grup görüşmesine katılmadan önce aydınlatılmış onam formu ile bilgi verilmiş ve katılımlarının gönüllü olması sağlanmış ise de yine de görüşme başlamadan önce moderatör ve raportör gruba kendilerini tanıtmış ve odak grup görüşmesinin amacı, görüşmenin yaklaşık olarak ne kadar süreceği ve görüşmede izlenecek yol vb. hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Tüm görüşmeler katılımcıların da bilgisi ve onayları ile kayıt altına alınmıştır.

Örneklem

Bu çalışmada, araştırmanın amacına uygun olarak en fazla katkıyı sağlayacak kişilerin çalışmaya dahil edilmesi önemli bulunduğundan, katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine bilgi elde edilebilmesine olanak verir.

Ölçüt örnekleme ise örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd.2018). Bu çalışmada örnekleme seçilebilmenin ölçütleri olarak aşağıdakiler gözetilmiştir:

1. Mesleki kıdem: "En az beş yıldır bu üniversitede öğretim elemanı olarak görev yapma" ölçütüne karşılık gelmektedir.
2. Çevrimiçi ders verme: COVID-9 pandemisi sürecinde çevrimiçi ortamda lisans ya da lisansüstü düzeyde dersler vermiş / veriyor olma ölçütüne karşılık gelmektedir.
3. Uygulamalı ders verme: COVID-19 pandemisi sürecinde çevrimiçi ortamda uygulamalı sanat ve sanat eğitimi dersi veriyor olma ölçütüne karşılık gelmektedir.

Yukarıda sözü edilen ölçütler dikkate alınarak araştırmada üç farklı örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu gruplar aynı zamanda çalışmanın odak gruplarını da oluşturmaktadır. Bunlardan ilki güzel sanatlar fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarından oluşan gruptur (GSF-OG1). İkinci grup eğitim fakülteleri resim-iş eğitimi bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarından oluşan gruptur (EF-RES-OG2), üçüncü grup ise eğitim fakülteleri sınıf öğretmenliği ve okulöncesi öğretmenliği bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarından oluşan gruptur (EF-TE-OG3).

Aşağıda sunulan tablolarda örneklemde yer alan ve odak grupları oluşturan katılımcıların kişisel ve mesleki bazı özelliklerine ilişkin dağılımlar sunulmuştur. Tablo 1'de güzel sanatlar fakültelerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının kişisel ve mesleki bazı özelliklerine ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 1 Güzel Sanatlar Fakültelerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarına İlişkin Kişisel Bilgiler

Değişken	Düzey	f
Cinsiyet	K	3
	E	7
	Toplam	10
Öğrenim Durumu	Lisans	-
	Yüksek Lisans	-
	Doktora	4
	Sanatta Yeterlik	6
	Toplam	10
Mesleki Kıdem (Yıl)	1-10 yıl	3
	20-30 yıl	7
	Toplam	10

Tablo 1'de, güzel sanatlar fakültelerinde görev yapan toplam 10 öğretim elemanından oluşan grupta yer alan katılımcıların 3'ünün kadın, 7'sinin erkek olduğu; 4'ünün doktora, 6'sının sanatta yeterlik diplomasına sahip olduğu; 3'ünün 1-10 yıl, 7'sinin ise 20-30 yıl arasında mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Bu bilgilere ek olarak; güzel sanatlar fakültelerinde görev yapan katılımcıların COVID-19 salgını boyunca (üç yarıyıl) uzaktan eğitim ile çevrimiçi ortamda yürüttükleri uygulamalı dersler incelendiğinde ise Tablo 2'de sunulan bilgilere ulaşılmıştır.

Tablo 2 Güzel Sanatlar Fakültelerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının COVID-19 Pandemisi Boyunca Uzaktan Eğitim İle Yürüttükleri Uygulamalı Dersler

Düzey	Yürütülen Dersler
Lisans	Belgesel Fotoğraf (f=1), Sokak Fotoğrafçılığı (f=1), Fotoğraf Atölye (f=1), Sayısal Görüntü Tasarımı (f=1), Temel Oyunculuk Eğitimi (f=1), Drama (f=1), Artistik Anatomi (f=1), Alan Araştırma Uygulama (f=1), Disiplinlerarası Sanat Teorisi (f=1), Disiplinlerarası sanat (f=1), Seramik Kent Mobilyaları (f=1), Çağdaş Seramik Sanatı (f=1), Seramik Dekor Teknikleri (f=1), Heykel (f=1), Bedenin Mekânsal Değerleri ve Heykel (f=1), Grafik Atölye (f=1), Grafik Tasarım III (f=1), Grafik Tasarım IV (f=1), Tipografi-III (f=1), Plastik Sanatlarda Renk Çözümlemesi (f=1), Desen (f=1), Desen- I (f=1), Tipografi-IV (f=1), Desen-II (f=2), Resim Atölye (f=1), Resim Atölyesi I (f=1), Resim Atölyesi II (f=1), Resim Atölyesi III (f=1), Resim Atölyesi IV (f=1), Resim Stüdyo-I (f=1), Resim-II (f=1), Resim- II (f=2).
Lisansüstü (YL / DR / Sanatta Yeterlik)	Disiplinlerarası Görsel Sanatlar Atölyesi (f=1), Seramik Sanatı ve Sorunları (f=1), Seramik Atölye (f=1), Seramik Teknoloji (f=1), Seramik ve Müzecilik (f=1), İleri Resim Teknikleri (f=1), Özel Konular (f=2), Sanatta Yeterlik (f=1), Sanatta Yeterlik Hazırlık Atölye (f=1).

Tablo 2 incelendiğinde, güzel sanatlar fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının COVID-19 salgını boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı dersler incelendiğinde hem lisans hem de lisansüstü düzeyde birçok uygulamalı dersin yürütüldüğü görülmektedir.

Tablo 3'de eğitim fakültelerinin resim-iş eğitimi bölümlerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının kişisel ve mesleki bazı özelliklerine ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 3 Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümlerinde Görev Yapan Öğretim Elemanlarına İlişkin Kişisel Bilgiler

Değişken	Düzey	f
Cinsiyet	K	9
	E	1
	Toplam	10
Öğrenim Durumu	Doktora	9
	Doktora (Tez aşaması)	1
	Toplam	10
Mesleki Kıdem (Yıl)	1-10 yıl	3
	11-20 yıl	2
	21-30 yıl	4
	31-40 yıl	-
	41 yıl ve üzeri	1
	Toplam	10

Tablo 3 incelendiğinde görüleceği üzere, grupta toplam 10 katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların 9'unun kadın, 1'inin erkek olduğu; 9'unun doktora mezunu, 1'inin doktora tez aşamasında olduğu, 3'ünün 1-10 yıl, 2'sinin 11-20 yıl, 4'ünün 21-30 yıl ve bir katılımcının da 41 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi bölümlerinde görev yapan katılımcıların COVID-19 salgını boyunca (üç yarıyıl) uzaktan eğitim ile çevrimiçi ortamda yürüttükleri uygulamalı dersler incelendiğinde ise Tablo 4'de sunulan bilgilere ulaşılmıştır.

Tablo 4 Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Alanında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının COVID-19 Salgını Boyunca Uzaktan Eğitim İle Yürüttükleri Uygulamalı Dersler

Düzey	Yürütülen Dersler
Lisans	Müze Eğitimi ve Uygulamaları (f=1), Çocukta Sanatsal Gelişim (f=1), Görsel Sanatlarda Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımları (f=1), Görsel Sanatlar Öğretim Programları (f=1), Öğretim Teknolojileri (f=1), Görsel Sanatlar Öğretimi-I (f=1), Görsel Sanatlar Öğretimi-II (f=1), Grafik Tasarım Atölye (Anasanat) (f=1), Grafik Tasarım Atölye (Yansanat) (f=1), Özgün Baskı Resim (f=1), Temel Tasarım (f=2), Temel Tasarım-I (f=2), Temel Tasarım-II (f=1), Desen (f=1), ASA Grafik Tasarım-I (f=2), ASA Grafik Tasarım-II (f=2), SSA Grafik Tasarım-II (f=1), SSA Grafik Tasarım-V (f=1), SSA Grafik Tasarım-VI (f=1), Anasanat Atölye (f=1), Anasanat Atölye II (f=1), Anasanat Atölye V (f=1), Anasanat Atölye VI (f=1), Anasanat Atölye II (Resim) (f=1), Anasanat Atölye IV (Resim) (f=1),
Lisansüstü (YL / DR / Sanatta Yeterlik)	Yaratıcılık ve Sanat (f=1)

Tablo 4 incelendiğinde, güzel sanatlar fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının COVID-19 salgını boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı dersler incelendiğinde, lisans düzeyinde çok sayıda ders bulunmakta, lisansüstü düzeyde ise yalnızca "Yaratıcılık ve Sanat (f=1)" dersinin yürütüldüğü görülmektedir.

Tablo 5'de eğitim fakültelerinin temel eğitim bölümlerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının kişisel ve mesleki bazı özelliklerine ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 5 Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Alanında Görev Yapan Öğretim Elemanlarına İlişkin Kişisel Bilgiler

Değişken	Düzey	f
Cinsiyet	K	3
	E	2
	Toplam	5
Öğrenim Bilgileri	Lisans	1
	Yüksek Lisans	1
	Doktora	2
	Sanatta Yeterlik	1
	Toplam	5
Mesleki Kıdem (Yıl)	10-20 yıl	2
	21-30 yıl	2
	31-40 yıl	-
	41 ve üzeri	1
	Toplam	5

Tablo 5 incelendiğinde görüleceği üzere, grupta toplam 5 katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların 3'ünün kadın, 2'sinin erkek, olduğu; 1 kişinin lisans, 1kişinin yüksek lisans 2 kişinin doktora ve 1 kişinin sanatta yeterlik diplomasına sahip olduğu; 2 kişinin 10-20 yıl, 2 kişinin ve 1 kişinin de 41 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Eğitim Fakültesi temel eğitim bölümlerinde görev yapan katılımcıların COVID-19 salgını boyunca (üç yarıyıl) uzaktan eğitim ile çevrimiçi ortamda yürüttükleri uygulamalı dersler incelendiğinde ise Tablo 6'da sunulan bilgilere ulaşılmıştır.

Tablo 6 Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Alanında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının COVID-19 salgını Boyunca Uzaktan Eğitim İle Yürüttükleri Uygulamalı Dersler

Düzey	Yürütülen Dersler
Lisans	Çağdaş Sanatı Anlamak Görsel Sanatlar Öğretimi (Uyg) (f=3), Erken Çocuklukta Sanat Eğitimi (f=2), Erken Çocuklukta Yaratıcılık ve Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri (f=1), Çocuk Resimleri ve Çocuk Resimlerinin Analizi Desen (f=1), Çocuk ve Medya (f=1), Sanat ve Estetik (f=1), Sanatsal Kültür ve Estetik(f=1), Öğretim Teknolojileri (f=1), Topluma Hizmet Uygulamaları (f=1), Sanat Eğitimi (f=1), İlkokul Drama (f=1).

Tablo 6 incelendiğinde, temel eğitim alanında görev yapan öğretim elemanlarının COVID-19 salgını boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı dersler incelendiğinde, lisans düzeyinde farklı dersler bulunmakta, lisansüstü düzeyde ise herhangi bir ders yürütülmediği görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri kişisel bilgi formu ve odak grup görüşmelerinde kullanılan bir görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, öğrenim durumu, kıdem gibi bazı kişisel özellikler ile COVID-19 salgını boyunca (üç yarıyıl) uzaktan eğitim ile çevrimiçi ortamda yürüttükleri uygulamalı derslere ilişkin bilgileri yoklayan sorulara yer verilmiştir.

Odak grup görüşmelerinde kullanılan görüşme formunda ise 6 soru yer almıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme forumum geliştirilmesi sürecinde öncelikle literatür taraması yapılmış, COVID-19 salgını sırasında yapılan çalışmalar, bianeller, farklı nitelikteki bilimsel

toplantı ve raporlar incelenmiş ve sorular bunlardan yola çıkılarak yazılmıştır. Ardından 3 kişi üzerinde deneme uygulaması yapılarak soruların işlerliği test edilmeye çalışılmıştır. Deneme uygulamasının ardından son şekli verilen form odak grup görüşmeleri için hazır hale getirilmiştir.

Görüşme formunda; COVID-19 salgını sürecinde atölye derslerinde karşılaşılan idari, teknik ve teknolojik, ders materyallerine ulaşma ve derslerin işlenişi, ölçme ve değerlendirme süreçleri gibi boyutlarda yaşanan sorunlar, bu sorunların nasıl çözüldüğü ve bu boyutlardaki sorunların çözümüne yönelik önerilerinin neler olduğu sorulmuştur. Ayrıca öğrencilerin bireysel gereksinim ve kendilerine özgü sanatsal gelişimlerine ilişkin beklentilerini karşılamakta karşılaşılan sorunlar ile bu boyutlar dışında kendilerine özgü başka sorunlarla karşılaşıp karşılaşmadıkları da ve yine nasıl çözüme ulaştırdıkları, önerilerinin olup olmadığı da sorulmuştur.

Odak Grup Görüşme Formu

Odak grup görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ve temelde COVID-19 salgını boyunca sanat eğitimi ve öğretiminin nasıl gerçekleştiği, yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymaya yönelik toplam 6 sorudan oluşmaktadır.

Formun geliştirilmesinde öncelikle literatür taraması yapılmış, COVID-19 salgını sırasında yapılan çalışmalar, bianeller, farklı nitelikteki bilimsel toplantı ve raporlar incelenmiş ve bunlardan yola çıkılarak sorular yazılmıştır. Ardından 2 kişi üzerinde deneme uygulaması yapılarak soruların işlerliği test edilmeye çalışılmıştır. Deneme uygulamasının ardından son şekli verilen form odak grup görüşmeleri için hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Nitel veri analizinde verilerin anlamlı hale getirilmesi için "betimsel analiz" ve "içerik analizi" olarak adlandırılan analiz yöntemleri kullanılır. Ancak betimsel analiz ile içerik analizi arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Betimsel analiz önceden belirlenmiş bir çerçeve/ temalara bağlı olarak nitel verilerin özetlenmesi ve yorumlanmasını

içerirken, bu doğrultuda da toplanan veriler araştırma soruları, görüşme soruları, gözlem yapılan boyutlar vb. dikkate alınarak sunulurken, içerik analizinde toplanan verileri açıklayabilecek kavramalara ve ilişkilere ulaşmak amaçlanır. Bir başka deyişle betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde çok daha derinlemesine işlenir. Böylelikle aslında betimsel analizle fark edilemeyen bazı kavram ve temaların içerik analiz sonucu keşfedilmesi mümkün olur. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

BULGULAR

Bu bölümde 2019-2020 bahar dönemi ile 2020-2021 eğitim-öğretim yılının güz ve bahar dönemleri olmak üzere toplam üç dönem boyunca uzaktan eğitimle çevrimiçi derslerin yürütülmesine ilişkin yurtdışında ve Türkiye'de yapılan araştırmaların bulguları ile pandemide Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakültelerindeki öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

COVID-19 Salgını Sürecinde Yürütülen Sanat ve Sanat Eğitimi Derslerine İlişkin Araştırma ve Uygulamalar

Araştırmanın birinci alt amacına ilişkin olarak COVID-19 salgını sürecinde uzaktan ve çevrimiçi ortamlarda yürütülen sanat ve sanat eğitimi derslerinin işlenişine ilişkin yurtdışında ve Türkiye'de yapılan araştırma ve uygulamalara yer verilmiştir. İlk olarak Çin'in Vuhan Eyaleti'nde 2019 Aralık ayının sonlarında solunum yolu rahatsızlık belirtileri ile ortaya çıkan COVID-19, yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organisation) tarafından tanımlanarak salgına neden olan bir virüs olarak adlandırılmıştır (Er ve Ünal, 2020).

Salgınla birlikte kamuya açık alanların uzun soluklu olarak kapatılması, belirli gün ve saatleri kapsayan sokağa çıkma yasaklarının ilan edilmesi vb. önemler gündeme gelmiştir. Alınan önlemlerle dünya genelinde yaklaşık iki milyar insan evlerinde kalarak eğitimlerine ve iş hayatlarına interneti ve dijital platformları kullanarak devam

etmişlerdir. COVID-19 pandemisi sürecinde kapatılan kamusal alanlar arasında okul, üniversite, sinema, tiyatro, müze, kütüphane, restoran ve kafeler gibi eğitsel ve sosyal mekanlar yer almaktadır. Bu durum sanat uygulamaları ve eğitiminden sorumlu kurumlar arasında yer alan üniversiteleri de yakından ve derinden etkilemiştir. Bu kurumlarda eğitimin sürdürülmesine ve sanata ilişkilerin gelişmelerin takibi amacıyla yeni yöntem ve tekniklerin izlenmesi zorunluluk halini almıştır.

Bununla birlikte Ece (2020)'ye göre, küresel COVID-19 salgını sırasında sanat kurumlarının ve sanat eğitimi veren kurumların salgına hazırlıksız yakalanması, finansal sıkıntılar yaşamaları vb. olumsuz duruma karşın kültür-sanat, kamu nezdinde en büyük birleştirici ve iyileştirici güçlerden biri olmaya devam etmiştir. Kültür-sanat dünyası, evlerde kalmanın bir sorumluluk hâlini aldığı şartlara hızla karşılık vermeye çalışmış; yerel ve uluslararası pek çok kültür kurumunun arşivlerini dijital ortamda izleyiciye açması, müzisyenlerin sosyal medya kanallarında verdiği konserler gibi girişimler bu süreçte umut ve birliktelik duygusu aşılamıştır.

Yurtdışında Yapılan Sanat ve Sanat Eğitimine İlişkin Araştırma ve Uygulamalar

Sanatçıların ve öğretmenlerin COVID-19 krizi süresince farklı düzeylerde sanat eğitiminde neler yaşandığına ilişkin verdikleri tepkiler ve uygulama örnekleri sürecin sanatı nasıl etkilediği konusunda fikir vermektedir. Eğitimcilerin ve sanatçıların COVID-19 krizini yönetme yaklaşımları farklılık göstermektedir.

Avustralya'da sanat eğitimi sürecinde farklı düzeylerde (öğretmen yetiştirme programlarında, ilköğretim ve ortaöğretim düzeylerinde öğretmenlik uygulamalarında) Avustralya sanat eğitimi müfredatında odak nokta görsel sanatlara ilişkin teori ve uygulamalardır. Dünya kültürü ve sorumlulukları hakkında bir sanat eğitimi anlayışı geliştirmek amaçlanırken, küresel vatandaşlar olarak ve öğrencilerin "dünya sanatını öğrenerek ve bu bilgileri kullanarak çeşitli bakış açıları ve bağlamlar geliştirmeleri hedeflenmektedir (ACARA, 2016). Avustralya'da Mart ve Nisan 2019 aylarında farklı düzeylerde sanat eğitimi veren öğretmenler, öğrencileriyle ve birbirleriyle çeşitli biçimlerde iletişim ve bağ kurmak için yöntemler geliştirdiler.

Avustralyalı sanat eğitmenleri öncelikle şunlara olan ihtiyacı karşılamak için hızlı bir şekilde çözüm üretmeye çalıştılar:

- Yaratıcı, iş birliğine dayalı ve kritik katılım fırsatları
- Öğrencilerin evde görsel sanat öğrenimi
- Herhangi bir cihaza ihtiyaç duyulmadan ya da cihazları kullanarak çevrimiçi ve çevrimdışı sanat eğitimi hizmetleri ve seçenekleri sunumu (Coleman & Macdonald, 2020).

Bu bağlamda öğrencilerin dijital teknolojiye eşit erişimini sağlamak amacıyla önlemler alınmıştır. Öğretmenlerden iyi örnekler toplanmış ve bunlara internet üzerinden erişim sağlanmış; bireysel öğrenci ihtiyaçlarını karşılamanın yaratıcı yolları ve koşullarının neler olduğu konusunda araştırmalar yapılmıştır. Birçok sanat eğitimi bölümü dijital ve harmanlanmış pedagoji platformları oluşturmuş, sanatsal düşüncenin gerçekliği ve önemi konulu çevrimiçi etkinlikler düzenlemiş, çeşitli videolarla sanatsal kavram öğretimi gerçekleştirmiş ve etkileşimli PDF'ler hazırlayarak Google dersleri sunmuşlardır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde birçok üniversite sanat eğitimi konusunda çevrimiçi eğitime geçmiş, salgın süresince yüz yüze eğitimi destekleyen birçok sanat eğitimcisi çevrimiçi platformlarda yaratıcı dersler hazırlamak zorunda kalmıştır. Arizona Üniversitesi Herberger Sanat ve Tasarım Enstitüsü tüm derslerini Zoom platformu üzerinden çevrimiçi ve canlı olarak yürütmüştür. Enstitü, 2018 yılında çevrimiçi dijital fotoğrafçılık derecesi vermeye başladığı için çevrimiçi öğretim konusunda deneyim kazanmıştır, bu deneyim de derslerin çevrimiçi platforma entegre edilerek yürütülmesini kolaylaştırmıştır. Dekan, Mart 2020'de bine yakın dersin çevrimiçi platforma hızla entegre edilmesi zorunluluğunun kendilerini çok zorladığını ancak bunun deneysel bir tarafı da olduğunu ifade etmiştir. Aynı şekilde müzik ve sahne sanatları bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler Zoom platformu üzerinden hazırladıkları projeleri yayınlamışlardır. Dans bölümleri ise derslerini maske ve mesafe kurallarına uyarak okulda yüz yüze gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte bazı öğrenciler de hibrit biçimde derslere çevrimiçi olarak katılmışlardır. Derslerin son on dakikası çevrimiçi öğrencilere ayrılmıştır. Eğitmenler öğretilmek istenen figüre dikkat çekmek için o bölgeye özel renkli bir malzeme (saç bantı) takarak hareketi çevrimiçi katılan öğrencilere öğretmeye çalışmışlardır. (Sussman, 2020).

Rhode Island School of Design'da lisans düzeyinde sanat dersi veren Clara Lieu, yürüttüğü illüstrasyon çizimi dersinde uzaktan öğretim yapıldığı ve canlı modeller kullanamadığı için verim alamadığını ifade etmiştir. Lieu küçük öğrenci gruplarıyla uygunluklarına göre Zoom görüşmeleri yaptığı için sürecin zorlayıcı olduğunu belirtmiş, bazıları uluslararası öğrencilerin Asya ya da Okyanus ötesinden derslere katıldıklarını ve canlı yayınlarda zamanlama sıkıntısı yaşadıklarını vurgulamıştır. Bununla birlikte yüz yüze eğitimden daha çok hazırlık gerektiğini ve mental olarak hazırbulunuşluğu yükseltme ihtiyacı duyulduğundan çevrimiçi sanat eğitimi sürecinde zorlandığını ifade etmiştir. Lieu, yine de sanat eğitiminin çevrimiçi platformlarda yürütülebileceğini düşünmektedir. Lieu, canlı ders yapılamasa bile mutlaka ders videoları hazırlanması gerektiğini, okulların kendi sistemi yok ise, öğrencilerin halihazırda kullandığı platformları kullanmanın daha pratik ve kabul edici olacağını (örneğin YouTube), öğrencilerle farklı iletişim biçimleri bulunması, esnek olunması ve ikamelerin kabul edilmesi gerektiğini önermektedir. Bir dersin temel noktalarını özüne indirgemeyi savunmaktadır çünkü ona göre öğrencilerin çevrimiçi ilgi süreleri düşüktür. (Flaherty, 2020).

ABD Ulusal Sanat Eğitimi Birliği (NAEA) görsel sanatların farklı düzeylerde öğrencilerin uzaktan eğitiminde kullanılmasına yönelik pratik bilgiler ve uygulama örnekleri yayımlamıştır (NAEA, 2020). Bu yönergeye göre, NAEA öğretmenlere, düzenli yapılar oluşturmalarını, net beklentiler belirlemelerini, iletişim sistemleri kurmalarını ve mutlaka ders ya da atölyelerinde kayıt almalarını önermektedir. Uzaktan eğitim, uyarlanabilirlik, değişiklik ve esnek bir zihniyet gerektirdiğinden bu süreçte öğrencilerin geribildirim almasının ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu süreçte nota odaklanmak yerine geri bildirime ve performansın hazırlanması sürecine odaklanmak daha önemlidir. Süreç boyunca üretilen çalışmaların çevrimiçi platformlarda sergilenmesinin sağlanması önerilmektedir. NAEA öğrenciler için özel bir çalışma alanı oluşturmayı teşvik etmenin öneminden söz etmektedir. Öğrenciler için sanatsal süreçlerde özel bir alana sahip olmak önemlidir. Ev içi stüdyo ya da atölye köşesi oluşturulması okul içi ciddiyetin devamını sağlayacaktır. Ayrıca ailelerin bu sürece dahil edilmesinin terapötik olarak tüm aile bireylerinde olumlu etki oluşturacağı düşünülmüştür. NAEA, sanat eğitimcilerine öğrencilerin evde kullanabilecekleri bir sanat seti hazırlamaları konusunda öneride

bulunmaları gerektiğini ifade etmektedir. Gündelik malzemelerin sanat eğitimi sürecinde malzeme olarak kullanılması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Sanat içerikli derslere ve uygulamalara tam ve eşit katılımı sağlamak için kapsayıcı bir içerik ve malzemeleri sunmak önerilmiştir. Öğrencilerin çevrimiçi durumları farklılık gösterdiğinden değişik katılım alternatiflerinin oluşturulması gerekmektedir. Bazı öğrencilerin kardeşlerinin ya da diğer aile üyelerinin evde çevrimiçi öğreniminden de sorumlu olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte öğrencilerin internet erişilebilirliğinin farkında olmak; kopan bağlantılara, bant genişliği eksikliğine ve kullanılamayan çalışma veya iletişim alanlarına karşı toleranslı olmak gerekmektedir. Canlı katılımlar ve eşzamanlı etkinliklerin yapılandırılması önerilmektedir. (NAEA, 2020).

Paris Sanat Kolejinde derslerin büyük bir bölümü uzaktan eğitim yoluyla tamamlanmıştır ancak Nisan 2021 itibarıyla kampüs yüz yüze eğitime açılmış ve derslerin büyük bölümü yüz yüze işlenir hale gelmiştir. Kolej, kampüse gelme olanağı olanlar için kampüs içi derslerle ilgili gerekli tüm bilgileri ve güvenli bir şekilde gidip gelmek için alınması gereken önlemleri paylaşmıştır. Dersler yüz yüze yapılırken aynı zamanda katılım sağlayamayanlar için çevrimiçi katılım fırsatları da sunulmuştur (Paris Art College, 2021).

COVID-19 sonrası ABD'de sanat eğitimi programlarının rolünün ne olacağı üzerine Greenwald (2021) sanata ayrılan ders saatlerinin yeterince az olduğu gerçeği üzerinden bir değerlendirme yaparak, zaten savunmasız olan sanat alanının salgında olumsuz etkilendiğini tartışmıştır. Pandemi süreci sanata erişim ve sanat eğitimine erişim konusunda zorluklar ve eşitsizlikler ortaya çıkarmıştır. Pandemiye rağmen, ABD'de çok sayıda sanat eğitimi kurumu ülke genelinde yeni programlar geliştirmeyi hiç bırakmamış ve son birkaç yıldır aktif sanal sanat ortamı varlığını sürdürmüştür.

Dünyayı küresel çapta etkileyen COVID-19 salgını sanat uygulamalarından ve sanat eğitiminden sorumlu üniversiteler kadar bunu yaygınlaştırma işlevi olan müze ve galerileri de olumsuz yönde etkilemiştir. Müze ve galeriler, koleksiyonlarını ve etkinliklerini müze izleyicisine sanal ortamda sunması zorunluluk haline gelmiş ve izleyicinin müzeye dijital katılımını sağlamak için farklı platformları

kullanmak durumunda kalmışlardır. COVID-19 salgını nedeniyle pandemi süresince müzelerin neredeyse tamamı ziyarete kapanmıştır (en az %70'i kapalı olduklarını bildirmiştir). Bir bölümü de aralıklı olarak yaşanan açılmalarda gerekli hijyen koşullarını sürdüremedikleri için sadece dijital platformlardan hizmet vermeye devam etmiştir.
Müzelerin tekrar ziyarete açıldığı 2020 yılının yaz aylarında bile her 10 müzeden 5'i ziyaretlerde pandemi öncesi döneme kıyasla %75 oranında düşüş bildirmiştir. Bu süreçte müzelerin %53'ü açılmak için uygun hijyen koşullarını sağlayamayacaklarını bildirerek açılmamışlardır. Müzelerin %75'i bilet satış gelirlerinin düşmesi nedeniyle finansal sıkıntıya girdiklerini belirtmişlerdir. %55'i programlarına ve etkinliklerine süresiz olarak ara vermek zorunda kalmışlardır. Müzelerin %42'si personellerini süresiz olarak işten çıkarmak zorunda kalmışlardır. %66'sı acil hükümet finansal desteğine başvurmuştur. Müzelerin %40'ı müzelerinin çevrimiçi etkinliklerini yönetmek için mevcut personelin görevlerini değiştiklerini iddia etmişlerdir (NEMO, 2021).

Türkiye'de Yapılan Sanat ve Sanat Eğitimine İlişkin Araştırma ve Uygulamalar

Türkiye'de COVID-19 salgını nedeniyle sanat ve sanat eğitimi derslerinin yanı sıra farklı branşlarda verilen uygulamalı derslerin işlenişine ilişkin araştırmalar bir araya getirilmiştir. Şeren, Tut ve Kesten (2020), temel eğitim bölümü öğretim elemanlarının pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik görüşlerini araştırmıştır.

Çalışma grubunda 3'ü teorik, 3'ü uygulamalı ders veren ve eğitim etkinliklerini senkron şekilde yürüten altı öğretim elemanı yer almıştır. Araştırmada uygulamalı ders veren öğretim elemanları teorik ders veren öğretim elemanlarına göre daha fazla sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. Öğretim elemanları dersin mecburen anlatmaya yönelik teorik bir derse dönüştüğünü ifade etmiştir. Dersin içeriği öğrencilerin plan hazırlama, etkinlik hazırlama gibi ödev ağırlıklı oluşmuş ve değerlendirme yapılmıştır. Ancak öğrenciler uygulamalı derslerde ödev hazırlamaktan çok sıkıldıklarını ifade etmiştir. Uzaktan eğitimin etkililiğini arttırmaya yönelik uygulama çalışmalarının daha sonra mutlaka telafi edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Eğitim Fakültesi'nde çalışan 124 öğretim elemanının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri anket yoluyla

değerlendirilmiştir. Araştırmada senkron ve asenkron ders veren öğretim elemanları bir arada bulunmaktadır. Çalışmaya katılan öğretim elemanlarının neredeyse tamamı uzaktan eğitimin uygulamalı derslerde etkili olmadığı konusunda aynı görüştedir. Özellikle uygulamalı programlarda uzaktan eğitime yönelik bilgiler içeren eğitimler verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır Sayan (2020). Uzaktan eğitimde uygulamalı derslerin işlenmesindeki zorluklar alanyazında farklı araştırmalarla desteklenmiştir. Uygulamalı derslerin yoğun olduğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da katılımcılar uzaktan eğitimin uygulama dersleri için verimsiz, teorik dersler için verimli olduğunu belirtmiştir (Altun Ekiz, 2020). Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencileri uzaktan eğitimin uygulamalı derslerde uygun olmadığını belirtmiştir (Yolcu, 2020). Mollaoğlu (2021) araştırmasında 1-4. sınıf Resim-İş Eğitimi lisans öğrencilerinin pandemi sürecinde uzaktan öğretime ilişkin görüşlerini incelemiştir. Öğrenciler atölye derslerinde sınıf içi etkileşimin, geribildirimin olmaması ve objeye dokunulamaması gibi nedenlerle uzaktan öğretimi resim-iş eğitimi için uygun bulmadıklarını belirtmiştir.

Sanat ve sanat eğitimi alanlarında birinci sınıfta ortak bir ders olan Temel Tasarım dersi ile ilgili Kahraman (2020) Temel Tasarım II dersinin uzaktan eğitim sürecinde nasıl yürütüldüğüne ilişkin lisans öğrencilerinin görüşlerini araştırmıştır. Öğrenciler Temel Tasarım II dersi için gereken malzemelere pandemi sürecinde ulaşmakta zorlandıklarını ifade etmiştir. Birinci dönem yüz yüze aldıkları Temel Tasarım I dersinden dolayı çizim ve boyama süreçlerinde sorun yaşamadıklarını ancak üç boyutlu formları çalışma, buradan yola çıkarak özgün üç boyutlu tasarımlar üretme konusunda sıkıntı yaşamıştır.

Türkiye'de Güzel Sanatlar alanında uzaktan eğitimde uygulamalı derslerin işlenişi ile yapılan araştırmalar derlenmiştir. Şekerci, Danacı ve Elinç (2021) mimarlık eğitiminde uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle sürdürülmesine ilişkin olarak mimarlık öğrencileri ve ders yürütücülerinin görüşlerini karşılaştırmıştır. Uzaktan eğitimle birlikte öğrenciler ve öğretim elemanları bilgisayar ve teknoloji kullanmada gelişim göstermiştir. Öğrenciler özellikle iki boyutlu ve üç boyutlu bilgisayar destekli tasarım programlarında kendilerini geliştirmelerinin uzaktan eğitimin bir avantajı olduğunu belirtmiştir. Uzaktan eğitimle

uygulamalı derslerin işlenişinde öğrenci ve öğretim elemanları proje derslerinde geri bildirim verme/alma konusunda zorlanmışlardır. Ayrıca öğrenciler ve öğretim elemanları uygulamalı derslerde teknik/yapı/malzeme bilgilerinin kazandırılmasında istenen verimin alınamadığını ifade etmiştir. Bu nedenle uygulamalı derslerle ilgili yeni yöntemlerin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarımı öğrencilerinin uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle yapılmasına ilişkin görüşleri incelemiştir. Öğrenciler uzaktan eğitimin atölye derslerinde öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci arasındaki iletişimi etkilediği, bunun yanında öğretmenin geri bildirimlerinden anlık olarak faydalanamadıklarını belirtmiştir (Tarlakazan ve Tarlakazan, 2020).

COVID-19 salgını günlük yaşantımızın ezberlerini bozmuş ve alışkanlıklarımızı alt üst etmiştir. Bu ortamda kültür ve sanat alanı sanatçı-eser-izleyici döngüsünü farklı platformlarla sürdürmeye devam etmiştir. Sanat eğitimi ile birebir ilişki içinde olan sanat üretimleri ve sunum pratiklerimin pandemi dönemine nasıl ele alındığına ilişkin yapılan araştırmalar sunulmuştur.

Gökbel (2021) pandemi sürecinin seramik sanatçılarının eserlerine olan etkisini incelediği çalışmasında "Belirsiz Zamanlar ve Sonrası" çevrimiçi sergisindeki eserlerle pandemi sürecinde yerli ve yabancı seramik sanatçılarının ürettiği çalışmalara yer vermiştir. Pandemi sürecinde dijital sanatın daha yaygın hale geldiği sanat eseri, izleyici ve sergileme alanlarının farklı deneyimleri beraberinde getirdiğini belirtmiştir. Eserlerde maske, eldiven, enjektör, virüs gibi ögeler elle şekillendirilerek, cam ya da yerleştirme uygulaması ile farklı form ve anlamlarda kullanılmıştır. Pandemi ile gündelik yaşamamıza dahil olan bu imgeler kavramsal boyutuyla da ele alınmış hayat ve ölüm, korku, bilinmezlik kavramlarıyla çalışmalarda metaforik kullanımları yer almıştır. Tanyel Başar (2021) müzelerin ve galerilerin kapalı olduğu pandemi döneminde sanatçıların hem pandemi koşullarının getirdiği farklı sanatsal üretimleri hem de çalışmalarını izleyiciye sunmadaki geliştirdikleri çözüm yollarını araştırmasında derlemiştir. Bu açıdan yerli sanatçımız Tuğberk Selçuk sergileme alanlarının kapalı olduğu pandemi döneminde, sürekli açık olan eczaneyi sergi alanı olarak kullanmış; "Sadece Eczanelerde" projesiyle dört gün boyunca çalışmalarını eczanelerde sergilemiştir. Böylece sanatçıların üreterek

var olduklarını ve izleyiciye ulaşmak için çözüm yolları geliştirdiklerini ifade etmiştir.

Yukarıda açıklanan araştırmalara ve uygulamalara bakıldığında pandemi döneminde sanat ve sanat eğitimi açısından hem yurtdışında ve hem de Türkiye'de benzer sıkıntıların yaşandığı görülmektedir. Pandemi sürecinde sanat eğitimi gibi uygulamaya dayalı alanların eğitimin diğer alanlarına göre daha sancılı bir dönem geçirdiği anlaşılmaktadır.

COVID-19 Salgını Sürecinde Sanat ve Sanat Eğitimi Derslerinin İşlenmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Araştırmanın ikinci alt amacına ilişkin olarak COVID-19 salgını sürecinde Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Eğitim Fakültelerindeki resim iş öğretmenliği ve temel eğitim bölümlerinde uzaktan ve çevrimiçi ortamlarda sanat ve sanat eğitimi derslerinin yürütülmesinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri ele alınmıştır.

Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

COVID-19 salgınında Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim elemanlarının çevrimiçi sanat derslerinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Bulgular idari sorunlar, teknik ve teknolojik sorunlar, ders materyallerine ulaşma ve ders işlenişine ilişkin sorunlar, ölçme değerlendirmeye ilişkin sorunlar ve bireysel ve gelişimsel sorunlar ve çözüm önerileri olarak kategorize edilmiştir. Aşağıda güzel sanatlar fakültelerinde salgın döneminde sanat eğitimi ve uygulamaları konusunda öncelikle idari sorunlarla ilgili bulgular sunulmaktadır.

İdari Sorunlar

COVID-19 salgını, ortaya çıktığı 2019 yılı Mart ayından itibaren tüm yurtta yoğun bir kaygı, korku, belirsizlik durumları yaratmıştır. Türkiye'de tüm eğitim kademelerinde yüz yüze eğitim bırakılarak uzaktan eğitime geçme kararı alınmıştır. Pandeminin yarattığı korku ile Güzel Sanalar

Fakültesi öğrencileri de atölyelerde tüm ders materyallerini bırakarak hızlıca evlerine dönmüşlerdir. Başlangıçta bu durumun kısa sürede geçeceği zannedilmiş ancak süreç uzadıkça öğrencilerde yılgınlığa, mutsuzluğa dönüştüğü gözlenmiştir. Tablo 7 'ye göre araştırmadaki ilk bulgular tüm katılımcıların panik ve şaşkınlık halinden dolayı çevrimiçi derslerin verimsiz ve boş geçmesi olduğu belirtilmektedir. "İdari anlamda uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı eğitimlerin hemen çözülüp çözülmemesi konusu birimlerin kendi inisiyatifiyle bırakıldı. Eğer şartlar düzelirse, yaz dönemine uygulamalı derslerinizi sevk edebilirsiniz dendi, böyle bir imkân sağlanmıştı. Ancak beklediğimiz gibi olmadı maalesef. Şu güne kadar uzaktan eğitime devam ettik" (GSF-ÖG3). "Herkesin ne yapacağını bilemediği bir süreç oldu ama sanat alanında ki problemlere dair daha yapıcı veya süreci daha verimli geçirme açısından herhangi bir çözüm üretilemedi" (GSF-ÖG2).

Tablo 7 Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları İdari Sorunlara İlişkin Kategoriler

Salgının ilk dönemi oluşan sorunlar
İdarenin görev yetki ve sorumlulukları net biçimde belirlememesi
Salgının ikinci döneminde oluşan sorunlar
Sanat alanına uygun gerekli olan yazılımların satın alınmaması
İdarenin karar alma, uygulama ve denetleme sürecinde sorumluluğun büyük kısmını öğretim elemanlarına bırakması

Pandemi döneminin başlangıcında yaşanan sorunların başında idarenin ve öğretim elemanlarının görev yetki ve sorumluluklarını net biçimde belirlenmemesi olarak ifade edilmektedir. GSF yöneticilerinin verdiği kararlar, yönergeler çoğunlukla öğretim üyeleri aracılığıyla öğrencilere iletilmektedir. Pandemi döneminde var olan durumun değişkenliği, idari kararların sık sık değiştirilmesine de neden olmaktadır. Buradaki asıl sorunun tüm idari ve öğretim sorumlularının sorunları anında çözme endişesinden de kaynaklandığı düşünülmektedir.

> Burada görevlerin, yetki ve sorumlulukların çok net biçimde olması gerekiyordu. Burada biraz karışıklıklar oldu yani görev yetki dağılımların da sorumluluklarında karışıklıklar oldu. Sanki bütün sorumluluk öğretim üyesinin üzerindeymiş gibi bir algı oldu öğrenciler üzerinde. İdare bazı kararları değiştirmeye çalıştı ama sonrasında alınan bu kararlar maalesef ilk başta o yaratılan atmosferi değiştirmekte zayıf kaldı. Bu ister istemez öğrencilere de yansıdı. (GSF-ÖG7).

Güzel sanatlar fakültelerinin yaşadığı idari sorunlar salgının başlangıcında ve salgının ikinci döneminde farklılaşmaktadır. Salgının başlangıcındaki şaşkınlık, iletişim sorunları ve belirsizlik hali, ikinci dönemde idari anlamda gerekli önlemler alınarak çözüm sürecine girilmiştir. "Hem dijital ortamda derslerin daha sağlıklı yürütülebilmesi hem de öğrenci ile daha değerli uygulamalı derslerin yürütülebilmesi adına kurumsal bazı adımlar atıldı. Biz de tabii bölüm içerisinde daha spesifik durumlarla ilgili kendi içerimizde yaptığımız toplantılarda gerekli önlemleri aldık" (GSF-ÖG2). Bizim fakültedeki uygulama derslerinin hibrit olarak yapılması hususunda karar aldık. Mümkün mertebe öğrenci arkadaşlarımızla iletişim halinde işleyerek derslere ulaşmalarını sağladık. Ulaşamayanlar için de kayıtlarının Drive üzerinden dersi alan öğrencilerle paylaşılması sonucu bu kayıtlara ulaştılar ve bu eksiklerini gidermeye çalıştılar (GSF-ÖG9).

Sanat derslerinin kendilerine özgü gereksinimi olduğunun idare açısından yeterince anlaşılmaması da önemli bir sorundur. Uzaktan öğretim süreçleri için gerekli olan yazılımların satın alma yolu ile edinilmemesinden kaynaklanan sorunlar da temel sorunlar olarak açıklanmaktadır. "Bazı programlar önerildi video hazırlama ve paylaşma gibi… Öğrencilerin bazıları ulaştı ama bazıları ulaşamadılar. Diğer üniversiteler program satın alarak bunu çözdüler. Bence belirli bir sistem üzerinden gidilmesinde fayda var. Yani bir program alınabilirdi. Ona göre daha düzenli ders dağılımı yapılabilirdi (GSF-ÖG10). "Dersin dijital ortamda yürütülmesi konusundaki iletişim, öğrenci ile kurulamadığı için öğrencilerin sorumluluk tanımları değişmeye başladı. Akademisyen olarak sadece derse giren hocanın öğrenciye sorumluluklarını yeniden tanımlaması gerektiği yüklenmiş oldu. Bu rektörlük tarafından organize edilmeli ve öğrenci ile gerekli iletişim sağlanmalıydı" (GSF-ÖG3).

Araştırmada GSF öğretim elemanları, pandemi dönemindeki idari sorunlardan bir diğeri olarak, idarenin karar alma, uygulama ve denetleme sürecinde sorumluluğun büyük kısmını öğretim elemanlarına yüklemesi, olduğunu belirtmektedir. "Öğrenciyle, idari personelle iletişimlerimiz bozuldu. Protokol gibi bir şey kalmadı. Gece gündüze karıştı, hafta sonu 11'de öğrenci mail atıyor, "Sınav kağıdımı okumadınız mı sıfır görünüyor? Gibi çeşitlendirebileceğimiz, pek çok sorun yumağının içine girmiş olduk" (GSF-ÖG7). Çevrimiçi ortamda ders verme sürecine ilişkin yeni bir durum yaratıldığını, bunun da öğretim üyelerine daha fazla görev ve sorumluklar yüklediğini rektörlüklerin bu düzenlemede yetersiz kaldıklarını belirtmektedirler. Üniversite yöneticilerinin, öğretim üyelerinin pandemi sürecinde oluşan fazladan çalışma süreçlerini dikkate almaması hatta bu süreçte oluşan mevzuat boşlukları nedeniyle ek ders ücretlerinin ya hiç ödenmemesi ya da geç ödenmesidir.

> Ders devam zorunluluklarının olmaması, çakışan derslerin alınmasına izin verilmesi nedeniyle 15-20 kişilik derslerdeki öğrenci kontenjanlarının 6-7 katına çıkarak yüzün 120'nin üzerine çıkan ders seçenekleri ile karşılaştık. En büyük sıkıntı oydu. Zaten yüz yüze uygulamalı atölye ya da stüdyolarda herhangi bir eğitim veremediğimiz için bunların sadece ders ve kredi doldurmak tamamlamak üzere, araştırma-inceleme ödevle geçiştirme gibi uygulamalı eğitimi yapılmayan şekilde ilerledi. Normal çalışma koşullarımızın belki 3-4 katı süre ve zaman içerisinde o sorumlulukla elimizden geleni yapmaya çalıştık (GSF-ÖG9).

İdari Çözüm Önerileri.

Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim elemanları pandemi döneminde yaşanan yönetsel sorunlarla ilgili çözüm önerileri üretmeye çalıştılar. Uzaktan eğitim sistemlerini öğrenci ve öğretim üyelerinin kolayca kullanabilmeleri, ihtiyaca en uygun sistemlerin satın alınması, öğretim üyelerinin bu sistemleri kullanma becerilerinin geliştirilmesi vb. çözüm önerileri ürettikleri ifade edilmiştir. "Pandemi süreci aslında güzel sanatlar fakültelerinde gerek uzaktan gerek yüz yüze. Kendilerini revize etme, akredite etme birbirleriyle uyum içerisinde çalışmalarını gündeme getirdi" (GSF–ÖG1). "Planlı programlı olmak ve teknolojik alt yapısını hazırlamak büyük önem taşıyor. Bu olanağın olması aslında derslerde iletişimi güçlendirdiğini söyleyebilirim" (GSF–ÖG10).

"Fakülte yönetimleri bölümlere fikir sordu, belli sorular ve bu sorulara getirilebilecek öneriler istendi. Alternatifler istendi sunuldu, tabi ki her sunulan görüş, öneri hayata geçirilebildi mi, elbette geçirilemedi ama böyle en azından sistemli bir şey istendi" (GSF–ÖG3).

Tablo 8 Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanlarının İdari Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

İdarenin görev, yetki ve sorumlulukları net biçimde belirlemesi
Uzaktan eğitim sistemlerinin, birimlerin ihtiyaçları ve farklılıkları gözetilerek satın alınması
Ders materyalleri ve ders videolarının paylaşımında öğretim elemanlarını koruyan ulusal düzeyde yaptırımların oluşturulması

Tablo 8 incelendiğinde uzaktan eğitimle derslerin işlenmesi ile ilgili tüm sorumluluk ve inisiyatifin öğretim elemanlarında olduğunu belirtilmiştir. Bu anlamda idarenin görev, yetki ve sorumlulukları net biçimde ve öncelikli olarak belirlemesi gerektiği çözüm önerisi olarak sunulmuştur. "Bütün sorumluluk öğretim üyesinin üzerindeymiş gibi bir algı oldu. Görev, yetki dağılımlarında karışıklıklar oldu. Baştan bu kararlar çok net bir şekilde uygulanırsa daha doğru oluyor. Çünkü sonradan karar değiştirildiğinde öğrenci lehine de olsa bir çelişki yaratıyor" (GSF–ÖG3). "İdare hem fakülte hem senato kararları uyarınca derslerin hangi şartlarda hangi saatlerde yapılmasına ilişkin program çerçevesinde yürütülmesini öğretim üyelerinin yetki ve sorumluluğuna bıraktı (GSF–ÖG5). "Tabii idarenin özellikle rektörlük bazında bizim dersleri nasıl yapacağımızı onlar bizden daha çok merak ediyorlardı. Fakat inisiyatif tamamen biz de oldu öyle söyleyeyim yani onların önereceği bir şey yoktu. Çünkü ne önerebilirler bilemezler ki seramik atölyesini…" (GSF–ÖG6).

Pandemi döneminde yaşanan sorunlar için üniversite yönetimleri tarafından uzaktan ve çevrimiçi eğitim sistemlerine uyum sağlamaya çalışılması, yeni çevrimiçi programların satın alınması, yeni durumlara uyum sağlamak için eğitimler yapılması vb. çözümler geliştirildiği ifade edilmiştir. "ZOOM üzerinden toplanarak bilgilendirildik. Ama gene de

çoğunlukla inisiyatif bizdeydi. Bazı iletişim problemleri yaşadık sistem yenilendi, başka bir program üzerinden ders yüklemeleri yapmamız gerekti bunlarda büyük bir sıkıntı yarattı. Baştan sağlam bir sistemle başlama şansımız olsaydı çok farklı olurdu diye düşünüyorum" (GSF–ÖG10). Tüm bölümler tek bir çatı altında değerlendirilerek teknik ve teknolojik anlamda derslerin o şekilde yürütülmesi bağlamında bir öneri sunulmuş oldu. Heykel bölümü olarak yüzde seksen oranında atölyede geçirdiğimiz süreci dijital ortamda yapmaya çalışmış olmak aslında verimsizliğin sebebi oldu" (GSF–ÖG2).

Ayrıca ders materyallerinin ve ders videolarının paylaşılmasında öğretim elemanının inisiyatif aldığı; bu anlamda yasal bir düzenleme ile öğretim elemanını korumaya ilişkin önlemler alınması ifade edilmiştir. "Hocalardan rıza mektubu niçin istiyor üniversiteler? Benim bu videolarım, ders materyallerim 8 buçuk milyar insan tarafından ücretsiz kullanılacak, erişilebilecek. Böyle bir pandemi kriz döneminde niçin hocalara bu yük yükleniyor? (GSF–ÖG7). "Hoca öğrenci arasındaki mahremiyeti açısından ders kayıtlarının ve ders materyallerinin herhangi bir platformda herhangi bir süre içerisinde paylaşılması, belli bölümlerin alıntılanması vb. durumlarla ilgili idari ve hukuki yaptırımların uygulanacağına dair bir karar alındı üniversitemizde" (GSF–ÖG3).

> Dersle ilgili kayıt altına alınmış olan materyallerin bizim iznimizin dışında üniversitelerimiz tabii ki bizi kanun maddeleriyle koruyor ancak herhangi bir şekilde kullanılmasıyla ilgili belki de ulusal bağlamda bir düzenleme yapılması bu anlamda bir çalışma yapılması ders, üniversite hocalarını hem de öğrencileri mağduriyetten koruyacaktır diye düşünüyorum (GSF-ÖG1).

Teknik ve Teknolojik Sorunlar

Araştırmanın temel başlıklarından biri de Güzel Sanatlar Fakültelerinin pandemi döneminde yaşadığı teknik ve teknolojik sorunlardı. Şimdiye dek yüz yüze eğitim yapan öğretim elemanları pandemiyle birlikte teknolojiyi kullanma becerilerini geliştirmek zorunda kaldılar. Üniversiteler bu teknolojiyle ilgili farklı programlar satın aldılar. Ancak bağlantı sorunları, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin teknolojiyi kullanma sorunları yanında sistemden kaynaklanan sorunlar ve daha da önemlisi öğrencilerin internet ulaşımında yaşadıkları sorunlar

eğitim sisteminde sıkıntılar yaratmıştır. Aşağıdaki tablo 9' da teknik ve teknolojik sorunlar sıralanmaktadır.

Tablo 9 Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Teknik ve Teknolojik Sorunlara İlişkin Kategoriler

Üniversitenin uzaktan eğitim sisteminden kaynaklı sorunlar
Görsel ve vidolarla çalışmanın yarattığı teknolojik yetersizlikler
Öğrencilerin teknoloji kullanımı ile ilgili sorunlar
İdarenin oluşan teknik ve teknolojik sorunların çözümünde yetersiz kalması

Tablo 9'a göre araştırmaya katılan öğretim elemanları öncelikle birebir etkileşimi gerektiren, uygulamaya dayalı derslerin çevrimiçi ortamdaki sıkıntılarından söz etmektedirler. "Öğrenci ile tasarımları üzerine veya teorik konularda da birebir görüşmeler yapmamız gereken aşamalar oluyor. Fakat uzaktan eğitim sisteminde maalesef öğrenciye kamera açtırmak, ekran paylaşımı yöneltmek, mikrofon açtırmak gibi konular biraz riskli konular, bunlarla ilgili problemle yaşanabiliyor" (GSF-ÖG3). Bunun yanında uzaktan eğitim sistemi ile ilgili karşılaşılan sorunlar belirtilmiştir. Ders içeriklerine, arşiv ve kayıtlarına geçici ya da kalıcı süreler ile erişim sıkıntılarının yaşanması da araştırma bulguları arasında sayılabilir.

> Teknik bir aksaklık oldu sistemde bir problem oldu ve bütün ders materyalleri silindi bütün öğretim elemanları ders materyallerinin işte ders izlence formlarının vs bunları yeniden sisteme yüklemesi gerekti. Ek bir iş yükü oldu aynı zamanda öğrencilerle diyalogumuzda da bir güvensizlik ortamı yaratıyor bu teknik problemler. Her an her şey olabilir, her şeyi uçabilir hiçbir şeyi göremeyebiliriz biz ne yapacağız gibi bir korkuya kapıldılar (GSF-ÖG3).

> En önemli sorun UZEM sisteminin altyapısı ile alakalıydı. Sistemi kesinlikle kullanamadık özellikle ilk zamanlar UZEM sistemi

> kitlenmeye başladı ve bu zamana kadar da devam etti. İlk dönem sonuna doğru BigBlueButton yazılımı sisteme entegre edilmişti. Fakat o da bir noktadan sonra tıkanmaya başladı (GSF-ÖG4).

Uzaktan eğitim sürecinin gerçekleştirilmesinde Güzel sanatlar alanının yapısından dolayı dijital ortamda büyük boyutlu görsellerin işlenmesi gereği ortaya çıkmıştır. Dijital ortamda görsellerin yoğun olarak kullanılması, uzaktan eğitim sistemine yüklenmesi, öğrenci ve öğretim elemanlarının bu görsellerle etkileşim halinde olması beraberinde internet hızının yetersizliği, uzaktan eğitim sistemi kapasitesinin yetmemesi ve bilgisayar donanımının yetersizliğini sorunlarını ortaya çıkarmıştır. "Öğrenci bütün yaptıklarını sisteme yüklediğinde sistemin kapasitesi yetmiyor. Yani bir öğrenci bir dosyayı yüklediğinde tıkanıyor kalıyor. Her birini resim olarak yüklüyor bu sefer saatlerce" (GSF-ÖG 6). "Çok büyük boyutlu işler yaptırma şansımız olmadı. Daha çok küçük boyutlu işler yaptırdım, A4 boyutlarında, en büyük olarak A3 boyutlarında. Çünkü sisteme yüklemekte sıkıntılar çekti öğrencilerimiz" (GSF-ÖG 10). "Benim ne bilgisayarda yer kaldı ne telefonda yer kaldı. Yüzlerce resim ve video, bazen çalışırken videolarını gönderiyorlar. Kapasitesi yüksek bir telefon aldım kendime, telefonla daha kolay işimi halledebilmek için" (GSF-ÖG6).

Ayrıca öğrencilerin teknolojiyi kullanma konusunda eksikliklerinin de ortaya çıktığı bir süreç olarak değerlendirilmiştir. "Öğrenciler kaydetmeyi bilmiyorlar, Zip yapamıyorlar veya JPEG istediğim halde başka bir şekilde gönderiyorlar. Bu sıkıntıyı ben üçüncü sınıflarla çalıştığım için çok yaşadım" (GSF-ÖG6). "En temeli öğrencilerin teknoloji kullanım sorunlarıyla boğuştuk. Çocuk bir GB'lık drama videosunu küçültmeyi bilmiyor. Aplikasyonlar var, interneti kullanmayı biliyorsun diye düşünüyoruz seni. WhatsApp'ı kullanıyorsun ama çocuk kendini akredite edememiş, güncelleyememiş" (GSF-ÖG7).

Öğretim elemanları uzaktan eğitim sürecinde diğer fakültelerden farklı olarak görsel ve vidolarla daha çok çalıştıkları için bu konuda yoğun olarak ihtiyaçlarının oluştuğunu belirtmiştir. Hem öğrenciler hem de öğretim elemanları teknolojik sorunları kendi imkanları ile çözmek zorunda kaldıkları bir süreç yaşanmıştır. "Uygulamalarda altyapıda elverişli olmadığından dolayı kendim video çekemedim, çözümü de Domestika gibi profesyonel sitelerden videolar satın alarak hallettim

(GSF-ÖG4). "Teknik ve teknolojik anlamda sunulan imkanlar aslında disiplinler üzerinden spesifik anlamda bir değerlendirme yapılmadan sunulmuş. Yani tüm bölümler tek bir çatı altında değerlendirilerek teknik ve teknolojik anlamda da derslerin o şekilde yürütülmesi bağlamında bir öneri sunulmuş oldu (GSF-ÖG2).

> Kullandığımız bilgisayarların güçlü olması hızlı bilgisayarlar olması gerekiyor özel program ve yazılımların yüklü olması gerekiyor. Elbette ki bunların kullanımı içinde bir internet kotası ve hızına da ihtiyacımız var. Aynı zamanda bu bilgisayarların fotoğrafla ilgili görüntü işlemelerle ilgili, yüklemeler ile ilgili özel program ve yazılımlara ihtiyaç var. Bunlar her öğrencinin bilgisayarında bulunmayabiliyor o nedenle okuldaki bilgisayarlar bu anlamda yeterliydi. Ancak uzaktan eğitime geçtiğimizde hem hocaların hem öğrencilerin bu konuda sorunları çok ciddi bir şekilde karşımıza çıktı (GSF-ÖG5).

Benzer bulgular yalnızca güzel sanatlar fakültelerinde değil diğer fakültelerde de yaşandığını söylemek mümkündür. Pandemi tüm eğitim sistemini yeni bir gerçeklikle karşı karşıya bırakmıştır. Bu gerçekliğe uyum sağlamak ve yeni sorunlara karşı çözüm bulmaya çalışmak yöneticilerin, eğitimcilerin ve öğrencilerin hep birlikte çabaladığı bir durum olmuştur.

Teknik ve Teknolojik Çözüm Önerileri

Teknik ve teknolojik sorunlara ilişkin Güzel Sanatlar Fakültelerinde üretilen çözüm önerilerini Tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10 Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Teknik ve Teknolojik Çözüm Önerilerine İlişkin Kategoriler

Uzaktan eğitim sistemlerinin daha kullanışlı yapıda olması
Uygulamalı dersler için ihtiyaç olan özel program ve yazılımların satın alınması
Öğrenci ve öğretim elemanlarının teknik ve teknolojik ihtiyaçlarının üniversite, belediye vb. kuruluşlarla desteklenmesi

Tablo 10 incelendiğinde, teknik ve teknolojik sorunların çözümü için uzaktan eğitim sisteminde yaşanılan sorunların hızlıca çözüme ulaştırılması, güzel sanatlar alanında ihtiyaç duyulan özel program ve yazılımların satın alınması hem öğrenci hem de öğretim elemanlarının teknik ve teknolojik ihtiyaçlarının çözümünde desteğin sağlanması önerilen çözümler olarak belirtilmiştir. "Derslerin işleyişiyle alakalı öğrencilere materyal sağlamak açısından profesyonel videolar satın alıp, ilgili bölümleri öğrencilere izleterek, yağlıboya nasıl yapılır gibi, malzemeyi anlatmak amacıyla kendimce çözümler buldum. Ben kendi maaşımla bunları karşılayarak öğrencilere en faydalı olabileceğini düşündüğüm şeyleri sağlamaya çalıştım (GSF-ÖG4).

> Çözüm olarak dersleri işleyiş açısından, bölüm olarak ücretsiz Zoom sistemini kullanmaya başladık. Bu sorunu büyük oranda çözdü. Fakat bu Zoom sistemi de ücretsiz olduğu zaman biliyorsunuz 40 dakikalık sınırlamalardan dolayı sürekli ara vererek derslere tekrar girdik. Belki ilk bu sorunlar yaşandığında üniversite olarak Zoom sistemine geçseydik süreç daha sağlıklı ilerlerdi diye düşünüyorum (GSF-ÖG4).

> Üniversitedeki masaüstü bilgisayarın kimilerinin kamerasının olmamasıydı. Onu da çok basit bir yazılımla çözdüler ki aslında bu kullanılıyor Droidcam diye bir program. Bu Droidcam aslında kendi cep telefonlarınız üzerinden yüklüyorsunuz hem de bilgisayarınıza yüklüyorsunuz. Droidcam uygulamasının içerisindeki ne diyelim IP numarasını bilgisayarınıza girdiğinizde, bu telefondaki görüntüyü televizyona aktarıyor. Bunu biliyordu belki birçok arkadaşımız, olmayanları da bu şekilde çözdük (GSF-ÖG8).

> Uzaktan eğitimde gerekli olabilecek teknolojik anlamda bir ekipman, yüksek hızda internet kotalarının hem öğretim üyelerine hem öğrencilere bir şekilde ücretsiz ve kolay ulaşılabilir bir şekilde sunulması gerekiyor. Tabi ki bunu idare nasıl düşünür yapabilir mi hem bütçe hem altyapı oluşturabilirler mi bilmiyoruz ama bunların bu şekilde çözülebileceğini düşünüyorum (GSF-ÖG5).

Dersin İşlenişi ve Ders Materyallerine Ulaşmada Oluşan Sorunlar

Araştırmanın önemli bir boyutu da ders materyallerine ulaşma ve dersin işlenişine ilişkin sorunlar ve çözüm önerilerinden oluşmaktadır. Pandemi sürecinde sanat eğitimi veren tüm fakülte ve bölümlerde uygulamalı dersler, kuramsal derslere göre çok daha fazla etkilenmiştir. Öğretim elemanlarının uygulamalı derslerle ilgili sürekli çözüm

üretmeye çalıştıkları, bu durumdan çok etkilendiği bulgulardan da anlaşılmaktadır. Atölye derslerindeki uygulamalar teknolojiyle yeni bir eğitim ortamına dönüştürülmüştür. Bulgular Tablo 11 'de görülmektedir.

Tablo11 Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Ders İşlenişine İlişkin Sorunları

Derslere katılımın azalması ve verimliliğin düşmesi.
Atölye derslerinde teorik konulara ağırlık verilmesi
Donanıma ve uzaktan eğitime uygunluğu gözetilerek küçük boyutlu çalışmaların yaptırılması
Bölümlerin kendine özgü atölye, malzeme ve araç-gereç gerektiren çalışmaları öğrencinin evde uygulayamaması

Tablo 11 incelendiğinde, araştırmaya katılan güzel sanatlar fakülteleri öğretim elemanları öğrencilerin derse katılımındaki düzensizliklerin farklı öğrenme durumları yarattığını, ders öğretimine ilişkin geçici çözümler yaratmaya çalıştıklarını ve bu durumun da öğretim üyeleri için yıpratıcı bir süreç olarak geçtiği anlaşılmaktadır. "Öğrencinin devam zorunluluğunu tutmayla ilgili net bir şey istenmedi. Dolayısıyla devam devamsızlığı takip etmenin ötesinde, mevcut katılan öğrencinin aktif hale gelmesini sağlamak gibi bir misyon yüklendik kendi kendimize (GSF-ÖG1). "Sonuca değil, sürece bakıyoruz doğal olarak. Atölye dersinin işleyişiyle ilişkin modelden çalışma, kurgusal kompozisyon gibi bütün konuları tamamı evde yapmak zorunda kaldılar. Atölyelerde devam zorunluluğu ister istemez gündeme geldi. Çünkü bu süreci takip edemediğimiz öğrenciler başarısız sayılıyorlar maalesef" (GSF-ÖG8).

Dersin işlenişine ilişkin olarak pandemi süreciyle oluşan kısıtlamalar ve çevrimiçi yapılan dersler sebebiyle atölye derslerinde uygulama ve teorik içeriklerin oranları değişmeye başlamıştır. Öğretim elemanları bu süreci en iyi şekilde yürütebilmek adına derslerini araştırma konularıyla, ödevlerle destekleyerek teorik derslere daha ağırlık

vermişlerdir. Bu durum uygulamalı çalışmalar açısından dezavantaj olmasının yanı sıra yüz yüze eğitimden daha fazla teorik bilgi ile öğrencinin gelişiminin sağlanması avantaj sayılabilir.

> Ben fotoğraf alanındayım verdiğim dersler itibarıyla sokak ve belgesel tarzlı sahada uygulama yapılabilecek dersleri veren bir hocayım. Özellikle 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin 20 yaş altı olması onların uzun süre sokağa çıkma kısıtlaması ile karşı karşıya kalmasını ve öğrencinin alanda çalışmasını tamamen engelledi. Bu nedenle uygulamayı bir tarafa bırakıp konunun özellikle teorik bazda araştırma, inceleme ve ödev şeklinde yapılması şekline dönüştü (GSF-ÖG5).

> Atölye derslerinde süreç o kadar hızlı gelişmek zorundaki, öğrenci uygulamaya daldığında bu işin teorik kısmıyla fazla ilgilenmiyordu. Ne yaparsak yapalım onlara yazı yazdıramıyorduk, rapor oluşturamıyorlardı. Bu süreçte, atölye oranı yüzde seksenden fazla azalınca teorik alt yapıyı daha çok işlemelerine ağırlık verdim. Bunun da bir kazanım olduğunu düşünüyorum. Yaptıkları iş sadece bir teknik değil, öyle öğrendikleri zaman zanaatın üstüne çıkamıyorlar. Sanata daha çok yaklaşmaları için teorik altyapısıyla ilgili çalışmalara daha çok ağırlık verdim, hiç ummadığım şekilde güzel tasarımlar çıktı (GSF-ÖG6).

Pandemi sürecinde uygulamalı çalışmaların yürütülebilmesi için öğrencilerin evde yapabileceği düzeyde çalışmaların, üretimlerin uyarlandığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle öğretim elemanları özellikle çalışma boyutlarını küçültmüş ve evde bulunabilecek, kolay ulaşılabilir alternatif malzemeler kullanılmasını önermişlerdir. GSF öğretim elemanları ders materyallerine ilişkin asgari, ulaşılabilir, basit ve doğal malzemeleri önerdiklerini ve atölyede derslerinin verimlikten uzaklaştığını belirtmişlerdir. "Öğrencilere, yaratıcı özelliklerini ortaya koyarak uygulamalarda alternatif malzemeler kullanmalarını önerdik. Herhangi doğal malzemeden de renk üretebileceğini ya da herhangi bir şekilde renk için bir sebzeyi otu ya da çiçekleri kullanabileceğini keşfetti. Malzeme kullanımı açısından yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak bir süreç yaşadık" (GSF-ÖG6).

> Atölye derslerinde boyutları küçülterek ama mutlaka yapmalarını sağlayarak çözmeye çalıştık. Ama okula getirdiklerinde, bizim kontrolümüzde yapacakları işlerden çok daha acemice, çok daha vasat işler olduğunu gördük. Fotoğraf çekildiği zaman çok güzel görünen WhatsApp'ta bana gönderdiklerinde onay

> aldıklarında "Aman ne güzel olmuş'' dediğim işlerin gerçeğini gördüğümde büyük hayal kırıklığı yaşadım (GSF-ÖG6).
>
> Çok büyük boyutlu işler yaptırma şansımız olmadı. Daha çok küçük boyutlu işler yaptırdım, A4 boyutlarında, en büyük olarak A3 boyutlarında. Çünkü sisteme yüklemekte sıkıntılar çekti öğrencilerimiz (GSF-ÖG10).

Tablo 11 incelendiğinde, derslerin işlenişine ilişkin sorunların önemli bir kısmı atölye derslerindeki sorunlardan oluşmaktadır. Atölye derslerinde çalışmaların boyutlarının küçültülmesi veya alternatif malzemelerin kullanılması gibi çözümler uygulanmış ancak heykel, grafik, özgünbaskı ve sahne sanatları gibi bölümlerde çevrimiçi atölye derslerinde taviz vermek zorunda kalındığını belirtmişlerdir. Atölyedeki uygulamalar ev koşullarındaki durumlara evrilememiştir. Bu durumdan en çok öğrencilerin zarar gördüğü belirtilmiştir. "Okulda atölye sistemleri içerisinde kullanılan belli teçhizatlar vardır. Bunları öğrencilerin kendi ellerinde bulundurmaları ve kullanmaları pek mümkün değildir. Ya çok pahalı ekipmanlar ya da bununla ilgili özel atölye ortamları vardır. Bu nedenle uzaktan eğitimde çok ciddi bir problem yaşadık" (GSF-ÖG3). Grafik bölümü öğretim elemanı öğrencilerin üretimleri ile ilgili bilgisayarlarının olmaması sorununu ifade etmiştir. Üniversitenin ve atölyelerin öğrenciye sunduğu imkanlar pandemi döneminde ne yazık ki öğrencilere ulaşamaması sorunların çözümünü zorlaştırmıştır. "Öğrencilerimin bir kısmının evinde bilgisayarları olmadığından çalışma çıkartmakta zorlandılar. Bazıları derslere katılamadı. Bir süre yapılan çalışmalarda hiçbir şekilde çıktısını alıp kâğıt üstüne göremediklerinden bazı sorunlar yaşandı" (GSF-ÖG4). "Atölye sisteminin gereksinimleri var, makine teçhizat gibi. Örneğin özgün baskıda asit kullanacak ya da presler kullanacak ya da serigrafi yapacak bunları kendi evinde temin etmesi mümkün değil bununla ilgili belli problemler var (GSF-ÖG3).

> Heykel açısından malzeme çok fazla ön plana çıktığı için bizim asıl problemimiz. Öğrencinin malzemeye iletişimi çok önemli ancak eve götürme gibi bir olasılığı yok. Öğrencinin 3 boyutlu bir üretim sürecinde teknik açıdan, malzeme açısından hatta makinelerin, aletlerin kullanımı açısından mutlaka fiziksel olarak deneyimlediği bir süreç geçirmesi gerekiyordu. 2. Sınıfta canlı modelden çalışılan modelaj derslerinde taşla, ahşapla, metalle, alternatif malzemelerle, bedensel pratiklerle, yapılan uygulamalarda kesinlikle sonuç alınamadı. Alternatif malzemelerle ev ortamında

> üretim yapmalarını teşvik etsek bile çözüm üretilebilir bir durum değil (GSF-ÖG2).
>
> Pandemi döneminde kendi mesleki alanımı kapsayan sahne sanatları, opera, bale, dans, ham maddesi insan olan, bir ansamblı gerektiren, izleyip, gözlemleyip, değerlendirip geri bildirimi üzerinden birebir adım adım takip ederek ilerliyoruz. O nedenle sahne sanatları için uzaktan eğitimin fevkalade zararlı bir şey olduğu kanaatindeyim. Tiyatrolar kapalı, sinemalar kapalı 4. Sınıflarla oyun sahneleri koymam gerekiyor sene sonunda yapamadılar. (GSF-ÖG7).

Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim elemanlarının ders materyallerine ilişkin sorunları Tablo 12'de sunulmaktadır.

Tablo 12 Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Ders Materyaline İlişkin Sorunlar

Ders materyalinin hazırlanmasında kullanılacak uygulama, program ve videoların telif hakkında yaşanan sorunlar
Öğrencilerin asgari düzeyde gerekli malzemelere erişiminde yaşanan sorunlar
Öğrencilerin uygulama sırasında malzemeyi doğru biçimde kullanma deneyiminden yoksun kalmalarından kaynaklanan sorunlar

Tablo 12 incelendiğinde Güzel sanatlar öğretim elemanları ders materyallerini hazırlamada telif hakları konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. Yüz yüze eğitimde kitaplardan yararlandıkları ya da internet kayırlarını daha rahat kullanmalarına rağmen çevrimiçi eğitimde dersler kayıt altına alınması görsel ve videoların seçilmesinde telif haklarına özellikle dikkat etmelerini gerektirmiştir. Bu nedenle telif hakkı ile ilgili sorun teşkil etmeyen ders materyallerine internetten ulaşmak için uzun zaman harcadıkları belirtilmiştir. "Derslerimde teklif hakları sebebiyle materyal bulmada bazı sıkıntılarım oldu. Normal örgün eğitimde ders ortamında kitaplar ve dergiler üzerinden iş örnekleri gösterme şansımız varken görsel bulabilmek için gece yarılarına kadar çalıştım" (GSF-ÖG10).

"Materyal hazırlamayla ilgili Wikipedia'dan görsel bulmak ya da telif hakkı olmayanı yakalamakla ilgili sürekli uğraşmak gerekti, hangisi telif hakkına girmez diye. Telif hakkı olmayanı bulamadığımda öğrencilere siz sanatçını çalışmasını internetten inceleyiniz dediğim süreçler yaşadık" (GSF-ÖG1).

"Anonim kaynakları bulmakla geçen zaman bir zül, gece gündüz bir maden işçisi gibi, arkeolojik kazı yapar gibi, hangi videoyu, hangi filmi, hangi edebi metni yazarı ölmüş ve üstünden 30 yıl geçmişse örnek verebileceğim. İlmik işçiliği yapıyor olmak hakikaten zedeleyici" (GSF-ÖG7).

Öğretim elemanları pandemi sürecinde öğrencilerin malzemeleri temin etmesi ve ev ortamında bu malzemeleri kullanmasına ilişkin öğrencileri yönlendirmiş, derslerini şekillendirmiştir. Ancak öğrenciler atölyelerin sağladığı yaparak ve yaşayarak öğrenme sürecinden mahrum kalmıştır. "Sorunların ilki malzemelerin temini oldu. Kargoyla çamurlarını, birtakım boyalarını getirttiler. Buna ulaşamayanlarla elde var olanlarla nasıl yapabilecekleri konusunda çözümler üretmeye çalıştık. İlk başta kendi evlerinde bir atölye kurma sorunu yaşadılar, çünkü dersin içerinde dekor tekniğini mutlaka uygulama yapması lazım" (GSF-ÖG 8).

> Yağlı boya çalışmasını atölyede yapabiliyoruz. Çünkü havalandırmamız var. Ama öğrencilere yağlı boya çalışmasını evinizde büyükleriniz ya da çocuklar varsa lütfen yapmayın uyarısında bulunmak durumunda kaldım. Çünkü bunun farkında ve bilincinde olmayabilirler ve tehlikeli sonuçlar olabilir. Dolayısıyla, akrilik, guaj, pastel ve benzeri farklı malzemeler kullanmak durumunda kaldık. (GSF-ÖG1).

Ders İşlenişine İlişkin Çözüm Önerileri

Araştırmada GSF öğretim elemanlarının derslerin işlenişine özgü çözüm yolları ürettikleri görülmektedir. Ders içerikleri temininde, düzenlenmesinde yaratıcı çözümler ürettikleri anlaşılmaktadır. Atölye derslerinin etkileşime dayalı tartışma ve güncel sanat videoları vb. konularla evirildiğini, daha yaratıcı çözüm yolları aramaya çabaladıkları görülmektedir. Tablo 13'de GSF öğretim elemanlarının ders işlenişine ilişkin çözüm önerileri sunulmaktadır.

Tablo 13 Güzel Sanatlar Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Ders İşlenişi Çözüm Önerileri

Uygulamalı dersleri yürüten öğretim elamanlarının dersin işlenişinde öğrencilerle etkileşimin arttırılması için planlama yapması
Whatsapp grupları ve benzer sosyal medya olanakları ile etkin iletişim kurulmaya çalışılması.
Atölye derslerinde üretilen uygulama çalışmalarının evde yapılabilecek düzeye uyarlanması
Uygulamalı derslerde hibrit eğitimin yapılması

Tablo 13 incelendiğinde, öğretim elemanları yüz yüze eğitimde olduğu gibi dersin işlenişine öğrencilerle birebir ilgilenmek ve iletişim kurabilmek adına çözüm yolları aramışlardır. Bu nedenle Whatsapp gruplarını aktif olarak kullanmıştır. Ayrıca öğrencilerin hem kendi sınıf arkadaşlarıyla hem de diğer sınıflarla etkileşim halinde olmaları için çevrimiçi derslerini planlamışlardır. Aynı gün, aynı saatte farklı dersleri yani 2. sınıf, 3. sınıf, 4. sınıfın derslerini açıyorsunuz. Ortak bir platform oluşturmuş oluyorsunuz. Açtığınız zaman bir sınıftaki diğer sınıftakine, diğer sınıftaki de diğer üst sınıftakini duyabiliyor, görebiliyor (GSF-ÖG8).

> Atölye sisteminde derslerin bire bir yapılması gerekiyor. Ders paneli açık olmasına rağmen öğrencileri birebir çağırdım. Saatler verdim kendi içlerinde gruplar oluşturdum. O gruplarda birebir öğrencilerin yaptıkları işler üzerinden tek tek gerek fotoğrafları çekip WhatsApp'tan ya da sitem üzerinden yükleyerek aşama aşama bu hangi sanatçının eseriyle ilişkilendirilebilir, hangi teorik metinle çalışması güncellenebilir vb. ek çalışmalar yaparak çözmeye çalıştık (GSF-ÖG8).

Pandemi sürecinde uygulamalı çalışmaların yürütülebilmesi için öğrencilerin evde yapabileceği düzeyde çalışmaların, üretimlerin uyarlandığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle öğretim elemanları özellikle çalışma boyutlarını küçültmüş ve evde bulunabilecek, kolay ulaşılabilir alternatif malzemeler kullanılmasını önermişlerdir. GSF öğretim elemanları ders materyallerine ilişkin asgari, ulaşılabilir, basit ve doğal malzemeleri önerdiklerini ve atölyede derslerinin verimlikten

uzaklaştığını belirtmişlerdir. "Öğrencilere, yaratıcı özelliklerini ortaya koyarak uygulamalarda alternatif malzemeler kullanmalarını önerdik. Herhangi doğal malzemeden de renk üretebileceğini ya da herhangi bir şekilde renk için bir sebzeyi otu ya da çiçekleri kullanabileceğini keşfetti. Malzeme kullanımı açısından yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak bir süreç yaşadık" (GSF-ÖG6).

Pandemi sürecinde bazı fakültelerde hibrit öğrenme durumlarının yaratıldığı anlaşılmaktadır. Ders işlenişine ilişkin aynı kentte bulunan öğrencilere atölyeleri kullanmak için izin verdikleri görülmektedir. Atölye dersleriyle ilgili yaşanan sorunlar öğretim elemanlarını öğrenci ve eğitim ortamlarını ve uygulamalarını sorgulamaya yönelttiği görülmektedir.

> Bizim sanat eğitiminde o boyanın kokusunu alması, arkadaşları ile iletişim halinde bir konuyu işte algılaması, tartışması, etkileşimde onu öğrenmesi çok önemli bizim. Ben o dönemde, kendimde yönetimde olduğum için kendi uygulamalı derslerimizin hibrit olması, yani okula gelmek isteyen, tabii ki onların tercihi önemliydi. Zorlamaya değil, gelmek isteyen öğrencileri okulumuza aldık (GSF-ÖG6).

Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Sorunlar

Araştırma sorunlarından bir boyutunu da derslerin ölçme değerlendirmeye ilişkin sorunlar oluşturmaktadır. Çevrimiçi eğitimde öğrencilerin takip edilmesi ve objektif bir ölçme ve değerlendirme yapılması zorlaşmıştır. Tablo 14'te GSF öğretim elemanlarının ölçme ve değerlendirmeye ilişkin sorunları görülmektedir.

Tablo 14 GSF Öğretim Elemanlarının Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Sorunları

Ölçme değerlendirmede araştırma ödevleri ve proje ödevlerinin kullanılması
Uygulamalı çalışmaların değerlendirilmesinde öğrencileri Kontrol ve takip edilmesinde yaşanan zorluklar
Öğrencilerin hazır ödev siteleri ya da sanatçı çalışmalarından yaptıkları intihallerden doğan sorunlar
Orijinal çalışmaları görmeden fotoğraf ile değerlendirmeden kaynaklanan sorunlar
Değerlendirmelerde öğrenci yanlısı yaklaşım nedeni ile başarı ortalamasının yüksek olması
Öğrencilerin toplu kopya girişimlerinden kaynaklanan sorunlar

Öğretim elemanları uygulamalı derslerde üretilen çalışmanın değerlendirilmesinin yanında süreç ile ilgili araştırma ödevlerine ve projelere de yer verdiklerini belirtmişlerdir. "Ödev kısmını haftalık kullandım ve onu değerlendirip hafta hafta kim ne yapıyor ne kadar devam ediyor? Ne kadar ödev yüklüyor bunlara baktım" (GSF-ÖG6). Aynı zamanda yüz yüze atölye eğitiminde olduğu gibi çevrimiçi ortamda da öğrenci çalışmalarının tek tek ele alınması, öğretmen ve öğrencilerle etkileşim içinde yapılan geri bildirimlerle değerlendirme süreci ele alınmıştır. "PowerPoint sunuları hazırladım. Her hafta gönderdikleri iş örneklerini bu sunularda tek tek üzerinden geçerek hepsinin aynı anda görüşmesini sağladım. Hoş, derslere katılım, mesela tipografik dersine katılım çok azdı (GSF-ÖG10).

> Öğrenciye proje vererek. Üç haftada bir denetleyerek onun ses bantlarını dinleyip geri bildirimlerde sınıfın içinde ortak bildirişimde bulunarak yaptığı performansları halk dansıysa, tiyatroysa, tek kişilik gösteri ise. Kendilerini gösterebilecekleri bireysel projelere yönlendirerek geribildirimleri sağlıklı kılmaya, ölçme değerlendirmede keskin sonuçları almaya çalıştım (GSF-ÖG7).

> Yaratıcılık, özgün bilgi ve yorumlaması, ödevde kullanacağı referanslar ya da diğer kaynakların kullanımı, ödevin biçimsel düzeni şeklindeki kuralları özellikle belirttim. Ancak karşılaştığım

> ödevlere baktığımda, daha çok internet üzerinden hepimizin karşılaştığı, kes yapıştır yöntemiyle çok da düzenli olmayan, çokta kurallara uyulmadan bildiği gibi bir ödev hazırladığı görüldü. Elbette bizde çok fazla görsel de kullanıldığı için örnek kullanılan fotoğraf ya da görsele ait olan etiketlerin isim, tarih, yer gibi kaynak gösterme bilgilerinde çoğunlukla dikkate alınmadığı ve özensiz hazırlandığı şeklinde görüldü (GSF-ÖG5).

Tablo 14'e göre araştırmaya katılan GSF öğretim elemanlarının, öğrencilerin tasarım sürecinde ve iletişim eksikliğinden kaynaklanan intihal sorunları ve toplu kopya girişimlerinden kaynaklanan sorunlarından dolayı şaşkın ve üzgün oldukları görülmektedir. Pandeminin öğrencileri kolaycılığa yönlendirdiği, kontrolün zorlaştığı ve öğretim üyelerinin de alternatif çözüm bulmaya yöneldikleri anlaşılmaktadır. "Yüz yüze eğitimdeyken öğrenciyi birebir takip edip kontrol altında tutabildiğimiz mekanizmaların uzaktan eğitimde biraz elimizden kaçtığını gördük. Uzaktan eğitimde öğrenci bize gönderdiği çalışmaları kendisinin tarafından yapılıp yapılmama durumunu kanıtlamak durumunda kalmıyor (GSF-ÖG3).

> Bazı sürpriz sonuçlar aldık. İntihale kadar varan sıkıntılar yaşadık. Bunları da ben isim vermeden sunduğum sunumlarda yayınlayarak bunun aslını ve kopyasını yan yana koyarak görmelerini sağladım ki bunun çok önemli olduğunu defalarca söylediğim halde bu konuda. Kopya çeken ve bunu birebir kullanan öğrencilerin varlığı beni şoke etti açıkçası. (GSF –ÖG10).

Katılımcılar öğrencilerin hazır ödevlere, topluca kopya çekmeye vb. çözümlere başvurduklarını belirtmişlerdir. Öğrencileri kontrol etmede zorlandıkları, ölçme ve değerlendirmede yüksek başarılarla karşılaşıldığını açıklamışlardır. "Bütün üniversitelerde ve bütün fakültelerde sanırım tarihinin en yüksek başarı oranları görüldü pandemi sürecinde, bunun gerçekliğin sorgulanması gerektiğini de düşünüyorum" (GSF-ÖG3).

Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Çözüm Önerileri

Öğretim elemanlarının ölçme değerlendirme süreçlerinde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm yolları buldukları da görülmektedir. Projeler, benzerlik oranı saptama araçlarının kullanılması, çoklu ölçme değerlendirme yöntemleri kullanılması başlıca çözümler içinde sayılabilir. Tablo 16'da GSF öğretim elemanlarının ölçme ve değerlendirmeye ilişkin çözüm önerileri sunulmaktadır.

Tablo 15 GSF Öğretim Elemanlarının Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Çözüm Önerileri

Ölçme değerlendirme süreçlerinde kullanmak üzere benzerlik oranlarının saptanması.
Değerlendirmede birden çok ölçme yöntemine başvurulması.
Değerlendirme ölçütlerinin önceden hazırlanıp öğrencilere bildirilmesi.
Kopya girişimlerini engellemek için bireysel araştırma ödev ve projeler gibi alternatif gibi yollara başvurulması

Tablo 15 incelendiğinde birden çok ölçme değerlendirme yaklaşımıyla sorunların çözülmeye çalışıldığı görülmektedir.

> Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri gibi dersler bizde son sınıfta verilir. Sanat aynı zamanda bir akademik çalışma, gelecekte de yapacağı her türlü ödev tez ya da araştırma bilgilerinde bu bilimsel etik konularını, kaynak kullanmak, kaynak gösterme gibi bilimsel yöntem ve teknik derslerinde öncelikli olarak öğretilmesinde yarar olduğunu düşünüyorum ve bu derslerin birinci sınıftan itibaren konmasını hem mesleki gelişimi sırasında hem de akademik gelişimini birlikte götürmesi açısından önemli olduğunu düşünüyorum (GSF-ÖG5).

> Öğrencilerin yapmış olduğu ödevleri biz Turnitin programına adapte ediyoruz. Kişisel olarak bunu uyguladım derslerimde. Öğrencilerin çalışmalarında benzerlik oranı yüzde otuzu aşıyorsa bu öğrenciyi mümkün olduğunca düşük notla değerlendirdim, ya da başarısız oldu. Yani bizim kendi kişisel verilerimizden öte öğrencilerin kendi hazırladığı ödevi bir Program aracılığıyla denetlenmesinden geçiyordur (GSF-ÖG8).

> Aynı zamanda uzaktan olmasından dolayı projelendirme aşamasında daha sıkı takip etme şansı yakaladım. Her aşamasında ödev sisteminde parçalı not mantığında aşama aşama notlandırdım. Ortak not halinde vize, ortak not halinde finale dönüşmüş oldu. Yani resim dersinde, desen dersindeki anatomi dersinde de bu sistemi uyguladım. (GSF-ÖG3).

Bireysel ve Sanatsal Gelişim Sorunları

Araştırmanın bir boyutu da GSF öğretim elemanlarına göre, öğrencilerin bireysel ve sanatsal gelişim sorunlarına ilişkin bulgulardan oluşmaktadır. Katılımcılar derslerin kazanımlarına ulaşamadıklarını, öğrencileriyle etkili bir iletişim ve dolayısıyla öğrenme yaşayamadıklarını, öğrencilerin okula aidiyet yaşayamadıklarını, ev koşullarının öğrenmeye uygun olmadığını, ailelerin öğrenme durumunu kavrayamadığını ve tüm bunların sanatsal ve bireysel gelişimlerini engellediğini belirtmişlerdir "Sanat rahatı istemiyor gibi bir şey. Ev ortamında etkin bir katılım onlar açısından da yararlı olmadı herhalde. Bilemiyoruz aile ortamında bu dersleri sürdüremediler" (GSF-ÖG7). Tablo 16'da GSF öğretim elemanlarına göre bireysel ve sanatsal gelişim sorunları açıklanmaktadır.

Tablo 16 GSF Öğretim Elemanlarına göre Bireysel ve Sanatsal Gelişim Sorunları

Öğrencinin ev koşullarında atölye derslerini sürdürememesi
Sergileme sürecini öğrencinin fiziksel olarak deneyimlememesi
Öğrencileri tanıma ve şartlarını anlama konusunda iletişim kurulamaması
Öğrencilerin atölyelerden uzak kalmaları nedeni ile okula aidiyet duygularını yitirmeleri
Öğretim üyelerinin çevrim için derslerde verimli olabilmek için yoğun çaba göstermesi

Tablo 16'ya göre öğrencilerin hem izleyici hem de katılımcı olarak sergi süreçlerinde dahil olamamasının sanatsal gelişimlerinde olumsuz

etkisi belirtilmiştir. "Öğrencilerin alanlarına dair üretim süreçlerine dahil olabilecekleri, sergileme süreçlerini izleyici olarak katılabilecekleri birçok şeyden mahrum kaldılar. Kişisel gelişimleri ve üslup açısından en önemli eksiklik buydu" (GSF-ÖG2). Sanat dalında olan öğrencilerin gerek sergileri gezip görmek gerekse mezuniyet sergilerini fiziksel olarak açamamaları bence bir sorundu. Bölüm olarak kendi sanal ortamımızı kurarak bu sorunu bir nebze de olsa ortadan kaldırmaya çalıştık (GSF-ÖG4).

Öğretim elemanları öğrencilerle yüz yüze eğitimde olduğu gibi iletişim kuramamaları nedeniyle öğrencileri tanıma, bulundukları şartları anlama ve empati kurma konusunda öğrencilere yeterince ulaşamadıklarını belirtmiştir. "Pandemi korkularla, teknolojik yoksunluklarla birlikte öğrencilerin okula aidiyet duygusunu yitirmelerine veya uzaklaşmasına neden oldu. Çünkü biz öğrenciyle birebir diyaloğu çok fazla yaşamadık, yaşayamıyoruz. Kişisel gelişimlerini, sanatsal becerilerini, yeterli bilgi birikimlerini henüz tam anlamıyla çözmüş ya da anlamış değiliz" (GSF-ÖG5). "Öğrencinin kapasitesi, algı düzeyi ve öğrencinin genel olarak şartlarını bilemediğimiz için yapmış oldukları işler üzerinden değerlendirmeye çalışmak çok doğru bir yaklaşım olmuyor. Bu işe gönül vermiş, bir yere ulaşma amacı olan öğrenciler kişisel sıkıntılar yüzünden maalesef çok verim almadıklarını düşünüyorum" (GSF-ÖG4).

> Karşılaştığım en büyük sorun empati diyebilirim. Eğitim modelim çok mekanikleşti. Çalışma sistemine adapte olurken öğrenciyle aramdaki o yakınlaşma süreci koptuğu için empatiyle ilgili bir problem yaşıyorum. Pandemi süreci içerisinde zarar gören öğrenciler yakınlarını kaybeden öğrenciler, kendilerinin bu rahatsızlığı geçiren öğrenciler vesaire ve bir süre sonra bunlar hakkında ciddi bir empati kaybı yaşadığımı görüyorum (GSF-ÖG3).

Pandemi sürecinde öğretim elemanları kendi sanatsal ve akademik üretimlerini bir kenara bırakarak öğrenciler ve çevrimiçi derslere yönelik çok çaba sarf ettiklerini belirtmiştir. Ancak bazı üniversitelerde pandeminin ilk döneminde dersler yüz yüze verilmediği için ders ücretlerinin ödenmesinde sorunlar yaşandığı paylaşılmıştır. "Uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyeleri öğrencilere ulaşmak için ekstra çaba sarf ettik. Hocalarımın bir gün 48 saat çalıştım dediği sanırım buna denk geliyor. Öğrenciler de hocalarının onlar için verdiği çaba

ve emeğin farkındalar, bu anlamda geri dönüşleri beni mutlu etmişti" (GSF-ÖG1).

> Kendi sanatsal üretimlerimiz durdu. Yoğun bir tempoyla bütün enerjimizi bilgisayar başında geçirmeye başladığımız için üreteceğimiz eserler azaldı. Hâlbuki bir akademisyen aynı zamanda sanatçı, bu anlamda üretim vererek kendisini de geliştirmek zorunda. Kendi çalışmamızı bir kenara atarak daha çok öğrencinin ve yapmamız gereken işin üzerine odaklandık. Burada öğretim üyelerinin akademisyenlerin büyük bir kaybı var aslında bu göz ardı ediliyor (GSF-ÖG5).

GSF öğretim elemanlarının bireysel ve sanatsal gelişim çözüm önerileri konusunda da alternatifler denedikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerini ders dışı etkinliklere yönelerek öğrencilerin ilgilerinin çekilmeye çalışılması, öğrencilerin kendi projelerini geliştirmelerine olanak sağlayan bir işleyişin benimsenmesi, uygulamalı derslerin uluslararası akreditasyon sistemlerine entegre edilmeye çalışılması gibi çözüm önerileri buldukları görülmektedir.

> Öğrencinin özgün sanat gelişimi ile ilgili olarak, onun çalışmalarını takip etmek ve ihtiyacını karşılama bağlamında uzaktan eğitim yüzde otuzluk iyimser bir rakamla yardımcı olabiliyor. Geri kalan ki önemli bir aşama bence yüzde yetmişlik bir kısma ulaşamıyorsunuz. Bu da çok büyük bir boşluk yaratıyor. Pandemi sürecin yarattığını düşündüğümüz boşluğu doldurmak için fakülte olarak seminer programları düzenledik. Hem farklı bölümlerin hocaları hem farklı üniversitenin hocalarını davet ettik ve bu seminer programlarına öğrencilerin çok yüksek katılım oldu (GSF-ÖG1).

Eğitim Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi alanında görev yapan öğretim elemanlarının COVID-19 salgını boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslere ilişkin bulgular sunulmuştur.

İdari Sorunlar

Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi alanında görev yapan öğretim elemanlarının COVID-19 pandemisi boyunca uzaktan eğitimde karşılaştıkları idari sorunlar Tablo 17'de yer alan kategorilerle sunulmuştur.

Tablo 17 Resim-İş Eğitimi Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları İdari Sorunlara İlişkin Kategoriler

COVID-19 Salgını Boyunca (Üç yarıyıl) Oluşan İdari Sorunlar
Devam Zorunluluğunun Kaldırılmasından Kaynaklanan Sorunlar
İdari Sorunlarla İlgili Çözüm Önerileri

COVID-19 Salgını Boyunca (Üç yarıyıl) Oluşan İdari Sorunlar

Pandeminin ortaya çıktığı 2019 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında yükseköğretimde genel olarak bir şaşkınlık ve acemilik halinin yaşandığı paylaşılmıştır. Bu dönemde idari ve akademik anlamda daha esnek bir ortamın oluştuğu ve derslerin asenkron sürdürüldüğü belirtilmiştir. "Pandeminin ilk dönemi hocalar inanılmaz toleranslıydı. Çünkü öğrenciler birden evlerine gönderildiler" (EF-RE-OG4).

"İlk olarak daha esnek bir yapı sergilemek durumunda kaldık, öğrenci açısından ve öğretim elemanı açısından. Çünkü herkes kendi yolunu o süreç içerisinde kendisi belirledi" (EF-RE-OG8). "Mart'tan sonraki ilk dönemde sadece asenkron bir şekilde ders materyallerini yükleyip ya da her hoca kendi teknolojik bilgisi çerçevesinde neler yapabiliyorsa o şekilde dersleri yürütmesi gerekti. Ama tabii o dönem aslında bir kayıp olarak düşünüyorum" (EF-RE-OG10).

2020 eğitim öğretim yılı güz yarıyılı ile birlikte idarenin uzaktan eğitim ile çevrimiçi derslerin yürütülmesi konusunda öğretim elemanlarına ve öğrencilere kısa videolarla açıklamalarda bulunulduğu belirtilmiştir. Eğitim Fakültesi kendi içinde her anabilim dalı ile organize olmuş, temsilciler ya da ilgili kişiler aracılığıyla sürekli iletişim kurularak sorunlara çözüm getirilmiştir. Böylece uzaktan eğitim sistemi konusunda sorun yaşayan öğretim elemanı ve öğrencilere gerekli desteğin sağlandığı ifade edilmiştir. "EDSY üzerinden, Whatsapp'tan, kurumsal maillerimiz üzerinden güçlü bir şekilde bilgilendirildik. Öğrenci ile hiçbir zaman bir kopukluk yaşanmadan, bölüm ve dekanlık bazında da bir kopukluk yaşanmadan süreç en mümkün olan, en sağlıklı şekilde bilgi edinme ve öğrenciyi bilgilendirmede olumlu bir durumdu" (EF-RE-OG6).

Ancak 2020 eğitim öğretim yılı güz yarıyılı ile birlikte üniversite bünyesindeki tüm derslerin uzaktan eğitimle senkron olarak yapılması beraberinde üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerine yatırım yapmalarını gerektirmiştir. Böylece üniversitelerin maliyet sorunlarının gündeme gelmesine sebep olmuştur. "Üniversiteler donanım ve yazılım konusunda büyük maliyetler gerektiren yatırımlar yaptı ve bunu iyi yöneten rektörlük ve dekanlıklar bu işin içerisinden çok kolay çıktı. O yüzden en büyük sorun bence maliyet sorunuydu bunu aşabilen üniversiteler kazançlı çıktı diye düşünüyorum" (EF-RE-OG7). Pandemi sürecinde ortaya çıkan maliyet sorunu, üniversiteler arasında uzaktan eğitim sisteminin farklı çözüm yolları ile uygulanmasına sebep olmuştur. Bazı üniversitelerin süreci daha başarılı yönetmesi uzaktan eğitim sistemine yatırım yapması ile ilişkilendirilmiştir.

Pandemi sürecinde çevrimiçi derslerin yürütülmesi ile ilgili tüm anabilim dallarını kapsayan kararların alınmasının, özellikle uygulamalı derslerin yürütülmesinde öğretim elemanlarını zor duruma düşürdüğü belirtilmiştir. "Bir sistemin bütün fakültelere, bütün anabilim dallarına uyabileceğini düşünmeleri bence en büyük sorunlardan biriydi. Yani direkt böyle yönetimden kaynaklanan bir karar bütün bölümleri bağlar yaklaşımı, gerçekten de uzaktan eğitim sistemine zarar verdiğini düşünüyorum" (EF-RE-OG4).

Devam Zorunluluğunun Kaldırılmasından Kaynaklanan Sorunlar

Pandeminin ortaya çıkmasından 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz dönemi dahil olmak üzere (dört yarıyıl) üniversitelerde devam zorunluluğu kaldırılmıştır. Önümüzdeki bahar yarıyılında da bu kararın uygulanmaya devam edip etmeyeceği merak konusudur. Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi anabilim dalında görev yapan katılımcılar devam zorunluluğunun kaldırılmasına yönelik olarak öğrencilerin derse katılımının sürdürülmesinde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Diğer taraftan öğrencilerin derse katılımının az ya da hiç olması dersin içeriğini ve işlenişini büyük ölçüde etkilemiştir. "Öğrenci derse gelmese de oluyorsa, ders kayıtları, videoları varsa, ders materyalleri de açık kaynak olarak orada bulunuyorsa derse gelmesinin bir anlamı yok çocuk açısından. Böyle olunca kalite gittikçe düşmeye başladı (EF-RE-OG3). "Öğrencilerin derse katılmamaları çok büyük bir sorun oldu. Kimi zaman bomboş sınıfa yani bomboş sisteme ders anlatıp kaydetmem gerekti" (EF-RE-OG9).

> Çevrimiçi ders tartışma olacak deniliyor ama derse devam zorunluluğu yok. Öğrencilere canlı derse katılmanız gerekiyor arkadaşlar, dersin bu kısmını daha tartışma odaklı yürütmemiz gerekiyor deniliyor; bu sefer yönetimden öğrencileri canlı derse girmek için öğrencileri zorlamayın maili alıyoruz. Ders videolarını atıyoruz, canlı derste tartışma yapacak iki üç tane öğrenci kalıyor sistemde. (EF-RE-OG4).

Bir başka açıdan bakıldığında devam zorunluluğunun olmaması öğrencilerin birbirleriyle çakışan birden fazla dersi seçebilmesine neden olmuştur. Öğrenciler ya dersin bir bir kısmında katıldıktan sonra diğer derse giriş yapmış ya da iki derse de devam etmeyerek ders materyallerine çalışarak derslerini tamamlamışlardır. Bu durum öğretim elemanının dersi işleyişini büyük ölçüde etkilediği kaçınılmazdır. Ayrıca normal bir dönemde çakışmadan dolayı ders seçemeyen öğrenciler varken, pandemi dönemi öğrencilerin rahatlıkla derslerini tamamlamalarını sağlayan bir düzene dönüşmüştür.

> Programda ikinci sınıf öğrencisi aynı anda üçüncü sınıfın dersini de alıyor. Öğrencinin aynı anda iki dersi almasını engellenen bir durum olamaz mı diye dekanlığa bildirdiğimiz zaman, yok hocam öyle bir yaptırımımız yok, siz ilk derste öğrencileri ikna edip üstten ders aldırmamaya çalışın dendi. Ben sistemde görüyordum bir saat çakıştığında öğrenciler pat pat pat dökülmeye başlıyorlardı. (EF-RE-OG4).

Devam zorunluluğunun olmaması öğretim elemanının dersini nitelikli işlemesinde büyük bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Covid-19 hastalığının bulaşıcılığı göz önüne alındığında öğrencinin çevrimiçi derslere devamının nasıl sağlanabileceği hem idarenin hem de öğretim elemanlarının elini kolunu bağlayan bir sorun haline dönüşmüştür.

İdari Sorunlarla İlgili Çözüm Önerileri

Pandemi sürecinde karşılaşılan idari sorunların çözümüne yönelik olarak idarenin ulaşılabilir olması ve fakülte içinde organize olunmasının bu sürecin üstesinden gelinmesinde önemli olduğu belirtilmiştir. "İdari anlamda kriz dönemlerinde problemlerin aşılmasında ulaşılabilir olmak ve organizasyon sanırım son derece önemli. Dekanlık son derece ulaşılabilirdi bu dönemde onun çok faydası olduğunu düşünüyorum" (EF-RE-OG5).

"Bizim alanla ilgili karşılaşabileceğimiz problem telif hakkıydı; bunları nasıl kullanabileceğimiz konusunda idarenin bilgilendirilmiş olması bizim için önemli bir kazanım oldu." (EF-RE-OG6).

Öğrencilerin derse katılımının sürdürülmesi için ders içeriklerinin tamamen sunulması yerine, öğrenciye dersin izleğinin verilmesi ve içeriğin her hafta takip edilecek şekilde uzaktan eğitim sisteminin düzenlenmesi çözüm önerisi olarak sunulmuştur. "14 haftalık ders materyalleri yükleyelim tamam, ders kaynakları belli olsun, neler yapılacağı, konu başlıklarımız belli olsun ama dersin tümünün içeriği orada olmasın. Eğer öyle olursa, öğrenci zaten derse gelmiyor (EF-RE-OG3).

İdari sorunlara ilişkin olarak öncelikle üniversiteler arasındaki maliyet sorunundan kaynaklanan eşitsizliğin giderilmesi, uygulamalı derslerin yapısının idari tarafından göz önüne alınması, derse devam zorunluluğunun öğrenme-öğretme sürecini aksatmadan öğrenci, ders içeriği ve öğretim elemanını kapsayan çözümlerle sağlanması gerekmektedir.

Teknik ve Teknolojik Sorunlar

Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi alanında görev yapan öğretim elemanlarının COVID-19 salgını boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslerde karşılaştıkları teknik ve teknolojik sorunlar Tablo 18 yer alan kategorilerle sunulmuştur.

Tablo 18 Resim-İş Eğitimi Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları Teknik ve Teknolojik Sorunlara İlişkin Kategoriler

Öğrencilerin teknik ve teknolojik sorunları
Üniversitenin Uzaktan Eğitim Sisteminden Kaynaklanan Sorunlar
Teknik ve Teknolojik Sorunlara Çözüm Önerisi

Öğrencilerin Teknik ve Teknolojik Sorunları

2018-2019 eğitim öğretim yılında yenilenen Resim-İş Eğitimi lisans programında temel tasarım dersi 5 saat, anasanat atölye dersleri 4 saat, seçmeli sanat atölye dersleri 3 saat olarak yer almaktadır. Pandemi döneminde bazı üniversiteler ders saatlerini 20 dakika olarak belirlemiş bazıları da normalde olduğu gibi 45 dakika olarak devam ettirmişlerdir. Uygulamalı derslerin ders saatlerinin fazla olması öğrencinin daha uzun süre bilgisayar başında olmasını ve internet tüketiminin artmasına neden olmuştur. "Beş saat olan atölye derslerinde öğrencinin senkronik olarak bu derse katılmasının ne kadar internet tükettiğini tahmin edebiliyoruz. Bunun da aslında bu sistemin bir zaafı olduğunu düşünüyorum" (EF-RE-OG1).

"Öğrencilerimizin özellikle kalabalık bir aile içerisinde internet kotasını çok çabuk tükettiklerini ve internet bağlantılarının zayıfladıklarını, böylelikle hattan düştüklerini hepimiz biliyoruz" (EF-RE-OG3).

Öğrencilerin bilgisayara ulaşabilmelerinden, uzaktan eğitimi kullanan kardeşinin olmasına, internet bağlantısından, sosyo-ekonomik düzeye kadar pek çok değişken öğrencinin derslere katılmasını etkilemiştir. "Bireyin teknolojiye erişim eşitliği de konuşulmalı çünkü herkes eşit koşullarda bu süreci yaşamadı. Herkes şehir merkezinde ve bir bilgisayar ya da internet ortamına sahip olmadan bu süreci yönetmeye çalıştı" (EF-RE-OG6). Pandemi sürecinde bireyin eğitim hakkına sahip olmasının ön koşulu olarak bireyin sosyo ekonomik düzeyi ve teknolojiye ulaşabilmesi belirleyici olmuştur.

Üniversitenin Uzaktan Eğitim Sisteminden Kaynaklanan Sorunlar

Öğretim elemanları çevrimiçi uygulamalı derslerde öğrencileri anlık olarak görebilme ve çalışma sürecine dahil olma konusunda uzaktan eğitim sisteminin bu açıdan desteklemesini beklemişledir. Ancak üniversitelerin uzaktan eğitim sistemleri genellikle uzun süreli kameralı görüşme konusunda verimli olamamıştır. Üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerinin yeterli olmadığı durumlarda alternatif olarak özel video görüşme programlarından yararlanılmıştır. "Uygulamalı derslerde öğrencilerin bilgisayarlarının karşısında anlık olarak çalışmalarını yapmaları adına karşılıklı kamerayla yürütmeyi tercih etmiştim. Bu konuyu idari ile görüştüğümde bana sistem

üzerinden değil Zoom üzerinden dersleri yürütebileceğimi söylendi" (EF-RE-OG9). "Üniversitemizin uzaktan eğitim sisteminde dersleri etkili yürütemedik. Ben öğrenciyi göremiyorum sadece ismiyle katılabiliyor ve mesaj kutusundan bir şey soruyorum oradan cevap yazabiliyor. Atölye derslerinde özellikle uygulama derslerinde çok çok zorlandık" (EF-RE-OG9).

"MERGEN sisteminde öğrencilerin yüzünü görememek, video ile bağlanamamak gibi problemleri alternatif platformlarla çözmeye çalıştık. İşte TİMS vardı, Zoom vardı ve benzeri platformlarla çözmeye çalıştık (EF-RE-OG8).

"Teknik ve teknolojik sorunların genel olarak üniversitelere göre değiştiğini görüyorum. Belki de ilk defa bu kadar çok elzem haline geldi teknolojiyi kullanma zorunluluğu" (EF-RE-OG3). Teknolojiye ulaşmanın öğrenci tarafından zorluklarının yanında, üniversiteler arasında da teknolojiye ulaşmadaki farklılıkların oluşması, öğretim elemanlarına ve derslere yansıdığı belirtilmiştir.

Teknik ve Teknolojik Sorunlara Çözüm Önerisi

Pandemi sürecinde teknik ve teknolojik sorunlara ilişkin olarak, teknolojiye daha yatkın olan öğrencilerin öğretmenlerine ya da aynı kurumda çalışan kişilerin birbirlerine destek olmasıyla sorunlar kısmen ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. "Can alıcı noktalardan bir tanesi de hem öğrenci-öğretim elemanı hem de öğrenci-öğrenci arasında teknolojik anlamda birbirine destek olma sürecinin üst seviyeye çıkmasıydı. Teknolojik aksaklıkları bu şekilde çözmeye çalıştık elimizden geldiğince" (EF-RE-OG8). "Öğretim elemanlarının özellikle de belli bir yaşın üzerinde olanlara yeniden bizim her şeyi anlatmamız gerekti. Böyle bir yükümlülüğümüz olmamakla beraber, böyle bir şey hissettik üzerimizde yani bölümlerimizdeki işleyişi kolaylaştırabilmek için" (EF-RE-OG1).

"En ciddi sorun olarak gördüğüm teknolojiyi kullanma öz yeterliliğinin hem öğrenen hem de öğreten açısından güçlendirilmesi, buna erişim hakkının en doğru ve ulaşılabilir şekilde yapılandırılması gerektiğidir. Güçlü bir yapılandırmayla, internet ve teknoloji kullanımını geliştirerek bunun mümkün olabileceğini düşünüyorum" (EF-RE-OG6).

Dersin İşlenişi ve Ders Materyallerine Ulaşmada Oluşan Sorunlar

Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi alanında görev yapan öğretim elemanlarının Covid-19 pandemisi boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslerin işlenişi ve ders materyallerine ulaşmada karşılaştıkları sorunlar Tablo 19 yer alan kategorilerle sunulmuştur.

Tablo 19 Resim-İş Eğitimi Öğretim Elemanlarının Dersin İşlenişi ve Ders Materyallerine Ulaşmada Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Kategoriler

Çevrim İçi Uygulamalı Derslerin İşlenişi
Uygulamalı Derslerde Her Hafta Ders İçeriğinin Sisteme Yüklenmesi Uygulamalı derslerde teorik anlatımın zenginleşmesi Ders materyallerinin sistemde olmasının öğrencileri devamsızlığa yönlendirmesi Öğretim elemanlarının ders dışında iş yükünün artması
Uygulamalı Derslerde Öğrencinin Malzemelerine Ulaşması
Dersin İşlenişine Yönelik Çözüm Önerisi Teknoloji Odaklı Çözümler İçerik Odaklı Çözümler

Çevrimiçi Uygulamalı Derslerin İşlenişi

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı lisans programının yüzde 50'sini alan eğitimi dersleri (YÖK, 2018, s.2); alan eğitimi derslerinin ise yüzde 57'sini uygulamalı dersler oluşturmaktadır. Uygulamalı derslerde öğrencilerden yaptıkları çalışmalara ilişkin performanslarını ders süresi boyunca göstermeleri beklenmektedir. Bu süreçte atölye ortamının sağlanması ve öğretim elemanı ile öğrenci arasında sürekli ve anlık etkileşimin sürdürülmesiyle dersin işlenişi sağlanır. Atölye ortamının sağlanması sadece fiziksel bir alan oluşturulmasından daha fazla anlam içermektedir. Tüm malzemelerin, araç-gereçlerin öğrencilerle paylaşılması, öğrencilerin arkadaşlarının çalışmalarını gözlemlemesi ve birlikte eleştiri yapması, uygulama sürecinin her adımını deneyimlemesi, çalıştığı ortamı benimsemesi ve koruması gibi zengin eğitim ortamının sağlandığı bir yer olarak düşünülebilir. Bunun yanında öğretim elemanı ile öğrenci arasındaki iletişim sayesinde

öğretmenin tecrübelerini aktardığı, anlık olarak hem sözel hem de çizimle dönütlerin verildiği, usta çırak ilişkisi ya da mentörlük ilişkisinin sürdürüldüğü ortam olarak da görülebilir.

Pandemi sürecinde Resim-İş Eğitimi anabilim dalı öğretim elemanları çevrimiçi ortamda öğrencilerle olan iletişimlerini en yüksek düzeyde tutmak için çalışmışlardır. Öğretim elemanları atölyede olduğu gibi çevrimiçi ortamda yürüttükleri uygulamalı derslerde öğrencinin çalışma sürecine nasıl dahil olabilecekleri konusunda çözüm aramışlardır. "Ben Zoom üzerinden kameraları açıp dört saat, beş saat, ben de onların karşısına geçip birlikte tuvalimizi yaparak yürüttük" (EF-RE-OG9). "Öğrenci tuval üzerine yapılan yağlı boya tekniğindeki bir resme nasıl başladı, boyayı nasıl karıştırdı, renkleri nasıl elde etti. Gerçekten üç boyutlu bir kompozisyona bakarak mı yaptı, fotoğrafa bakarak mı yaptı? Bundan emin olmak için zaman zaman öğrenciler kameralarını açtı" (EF-RE-OG1). "Temel tasarımda guaj boyanın kıvamını öğretmekte sorunlar yaşadım. Video çekip ben de gösteriyorum böyle, yok olmadı. Hakikatten bazen olabiliyor (EF-RE-OG5). "Ana sanat olduğu için öğrenci sayısı biraz daha sınırlı olabiliyor, dolayısıyla öğrenciler internetten katılabileceklerini söylediler ve canlı atölyeler kurduk. Bu canlı derslerde birbirlerini görebildiklerini, değerlendirebildiklerini, motivasyonun artığını ve özledikleri atölye ortamına kavuşabildiklerini söyleyen öğrenciler oldu (EF-RE-OG6).

> Dersimde süreç videoları istedim. Öğrenci çalışmasına başlıyor, video kaydını da başlatıyor. Tüm süreci kayıt altına alıyor. Ondan sonra o videoyu sınıfla paylaşıyor. Hem öğrencinin sürecin hangi kısmında ne durumda olduğunu ne kadar başarılı olduğunu hem de öğrencilerin birbirleriyle etkileşimi bakımından yüz yüze eğitimdeki süreci telafi etmeye çalıştık süreç videolarıyla. (EF-RE-OG1).

Ayrıca uygulamalı derslerin işlenmesinde öğrencilerin atölyede ortamında sahip olabilecekleri olanakları evlerinde bulamayacağı için öğretim elemanları ders içeriğini düzenlendiği ve daha temel çalışmalara yer verildiği belirtmiştir. "Desen dersinde model bulmada çok zorluk çekmişlerdi. Burada dersin akışını değiştirmek zorunda kaldım. Evdeki, gündelik hayattaki bazı pozisyonları, evde iş yapan, televizyon izleyen bireyleri model olarak kullanmalarını istedim" (EF-RE-OG2). Özellikle heykel, seramik, özgünbaskı ve tekstil gibi derslerde

malzeme ve araç-gereç eksikliğinden dolayı içeriğin düzenlenme gerekliliği daha çok ortaya çıkmıştır.

> Özgün baskı çok atölye bağımlı bir ders, öğrencilere verdiğim tüm uygulamaları basitleştirerek vermek zorunda kaldım. Mesela çukur baskıyı elemek zorunda kaldım. Atölyede ortak malzeme kullanıyorduk, öğrenciye her rengi al diyemezsin. Çünkü oldukça maliyetli oluyor. Tek renkle, kaşıkla, basite indirgenmiş çalışmalar. Yani tekniği keşfedebileceği kadar bir görevi olsun. Öğrencinin durumuyla benim istediklerim arasında bir denge kurmam gerekiyordu. Bazı uygulamalardan feragat etmem gerekiyordu (EF-RE-OG4).

Uygulamalı derslerin işlenişinde atölye ortamını sağlanabilmesi için öğretim elemanının görüntülü ve sesli olarak öğrencilerle ve öğrencilerin de kendi aralarında sürekli etkileşim sağlanması önem kazanmaktadır. Bunun yanında ders içeriğinin de normal sürece göre sadeleştirildiği ve temel düzeye indirgendiği de ortaya çıkmaktadır.

Uygulamalı Derslerde Her Hafta Ders İçeriğinin Sisteme Yüklenmesi

Pandemi sürecinde idare tarafından öğretim elemanlarının her hafta sisteme ders içeriklerini yüklemesi istenmiştir. Böylece teorik derslerin yanında uygulamalı dersler için de her hafta ders materyali yüklenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Pandemi öncesinde uygulamalı derslerde öğrencinin performansı üzerinden dersler yapılandırırken pandemide her hafta ders içeriğinin yüklenmesi ve çevrimiçi ortamın uygunluğu sebebiyle teorik anlatımın ön plana çıktığı belirtilmiştir. Böylece uygulamalı dersler daha öğretmen merkezli bir yapıya bürünmüş diğer taraftan teorik açıdan içeriğin zenginleştiği belirtilmiştir. "Temel tasarım dersinde, teorik çok fazla bilgi vermeye çalıştım. Tasarım öğeleri, elemanlarından, paletimizi renk uyumlarıyla nasıl zenginleştirebiliriz, ünlü ressamlardan örnekler, bulduğum tüm videolar, aklınıza ne geliyorsa aslında materyallerle bu şekilde zenginleştirdim" (EF-RE-OG5). "Bizde ters yüz eğitim sistemi olduğu için sürekli video yüklemek gibi bir durumumuz vardı. Özellikle özgün baskı için uygulama videoları, atölyede uygulama videosu çekmek zorunda kaldım. Ama onun dışında hemen hemen dört dersimde Khan Akademi'den çok yararlandım" (EF-RE-OG4).

> Pandemi öncesinde öğrencilere kaynakları biz öneriyorduk, ama öğrencilere kaynak sağlamak gibi bir sorumluluğumuz yoktu. Çünkü öğrencinin kütüphane kullanmak gibi bir süreci kendisinin başarması gerektiğini düşünüyorduk. Ama bu süreçte öğrencilerin kolayca üniversitelerin kütüphanelerine ulaşması söz konusu olamayacağı için bu süreci de biz çözmeye çalıştık (EF-RE-OG1).

Resim-İş Eğitimi anabilim dalında görev yapan katılımcıların uzaktan eğitimle yürüttükleri uygulamalı derslerde her hafta ders içeriği hazırlamaları aşağıda yer alan üç kategorinin oluşmasına sebep olmuştur.

Uygulamalı Derslerde Teorik Anlatımın Zenginleşmesi

Pandemi öncesinde, uygulamalı derslerin teorik kısımlarına ayrıca yer vermek yerine uygulama çalışmasının ağırlık kazandığı ve teorik bilginin uygulama süreci içinde verildiği belirtilmiştir. Ancak uzaktan eğitimle çevrimiçi derslerde teorik bilgiye süre ayrıldığı ve ders materyallerine her hafta içerik yüklendiği belirtilmiştir. Pandemi sürecinin katkısı olarak uygulamalı dersleri teorik bilgi açısından zenginleştirdiği söylenebilir. Diğer taraftan uzaktan eğitim sürecinin teorik bilgiyi aktarmada daha işlevsel olması ve üniversite yönetimi tarafından istenen ders içeriklerinin sunulmasının da etkisi olduğu düşünülmektedir. "Online derslerde dört saat teorik işledik, dört saat uygulama yaptık ve bu dönemin çocukları gerçekten teorik anlamda da çok iyi yetiştiler. Mesela sanat ve çocuk, sanat ve paradoks, sanat ve mitoloji gibi böyle küçük farklı konularda da hazırlıklar yapıp derse katıldılar" (EF-RE-OG7).

> Yüz yüze eğitimde, uygulama ağırlıklı sanat derslerini daha çok üretim ağırlıklı yani öğrencinin o derste çalışmalar yapmasını ve hocanın öğrencilerin çalışmalarına eleştiri yapması ile geçiyordu. Fakat online sürece geçtiğimizde, bu iş tersine döndü ve çalışmalar üzerine konuşmayı, gerek biçimsel olarak eleştirmeyi, üzerine tartışmayı gerektiren bir süreç içerisine girdik. Konuşma becerisi ve eleştiri becerisi gelişti öğrencilerin, aynı zamanda tabii ki eleştiriye tahammül becerisi gelişti. Online süreç bu anlamda çok verimli geçti. (EF-RE-OG1).

Ders Materyallerinin Sistemde Olmasının Öğrencileri Devamsızlığa Yönlendirmesi

Ders içeriklerinin ve kaynaklarının öğretim elemanı tarafından sisteme yüklenmesi çevrimiçi dersleri sadece bilginin aktarıldığı bir işleyişe doğru yönlendirdiği belirtilmiştir. "İşbirliğini, grup çalışmasını çok önemsiyoruz ama öğrenci katılımı çok fazla olmadığı için online eğitimle beraber sanki dersler öğretmen merkezli olmaya kaydı" (EF-RE-OG7). "Artık öğrenci nasıl olsa kayıt var, nasıl olsa her türlü belgeyi şeyi açık erişimden görebileceğim demeye başladılar, gittikçe öğrenci sayısı düşmeye başladı. Yani gün oldu bir öğrenci ile karşı karşıya kaldınız. Gün oldu bazen hiç öğrenci olmadan dersinizi anlatmak zorunda kaldınız" (EF-RE-OG3). Pandemi döneminde öğrenciler için ders içeriklerinin ulaşılabilir olması sağlanmaya çalışılırken diğer taraftan bu durumun öğrenme-öğretme sürecini olumsuz etkilediği de ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin ders içeriklerine sahip olmalarıyla birlikte zaman içerisinde derslere devam etme yönündeki ilgilerini kaybettikleri belirtilmiştir.

Öğretim Elemanlarının Ders Dışında İş Yükünün Artması

Pandemi döneminde uygulamalı dersleri yürüten öğretim elemanlarının, öğrencilerin derslere devamının sağlanması, uygulama çalışmalarının aşamalarının gözlemlenmesi, teorik anlatımın zenginleştirilmesi, her hafta ders materyali oluşturması ve öğrencilerle sürekli iletişim kurulması gibi iş yüklerinin arttığı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenciler uygulama çalışmalarını üretirken öğretmene danışması ve onay alması da öğretim elemanlarının ders dışında da öğrencilerle sürekli iletişim kurmalarına neden olmaktadır. Böylece öğretim elemanı öğrencilerin sorunlarının çözümü için ulaşılması gereken tek kaynak olarak algılanmıştır. Bu durum öğretim elemanının ders öncesinde, sırasında ve sonrasında iş yükünün sürmesine sebep olmuştur. "O video hazırlama süreçleri ayrı bir dertti. Sürekli online dersin bitiyor bir sonraki haftaya video hazırlıyorsun, sürekli derstesin aslında" (EF-RE-OG4). "Öğrencilerle, Whatsapp grupları oluşturduk. Artık gün saat mefhumu kalmadan hiç durmadan mesajlaşıyoruz. Resim yolluyorlar, geri dönüşler sağlıyoruz. Ama dediğim gibi 7/24 iletişim halindeydik. Oluşturduğumuz Whatsapp grubundan da olsun, derslerimizden de olsun" (EF-RE-OG5).

Uygulamalı Derslerde Öğrencinin Malzemelerine Ulaşması

Pandemi döneminde öğrencilerin uygulamalı çalışmalar için kullanacağı malzemeyi sağlaması ayrı boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü uygulamalı çalışmalarda sonuca ulaşabilmek için malzeme oldukça önemlidir. Malzemenin sağlanması uygulama çalışmasının başarılı olmasında çalışmanın içeriği ve yorumlanması kadar önemli bir etkendir. Bu açıdan hem sokağa çıkma yasağının olması hem de öğrencilerin farklı bölgelerde yaşaması malzeme sıkıntısının oluşmasının sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır. "Bazı öğrencilerin yaşadıkları bölge nedeniyle, materyallere ulaşmak konusunda sıkıntılar çektiklerini çok fazla dile getirdiler. Köyde yaşayanlar özellikle hocam bugün köy otobüsü şehre inecek ne istiyorsunuz söyleyin, var mı ekleyeceğiniz bir şeyler. Bu şekilde bir iletişim kuruyorlardı" (EF-RE-OG1).

Öğrencilerin yaşadıkları malzeme sıkıntısı dersin içeriğini ve dersin sürdürülmesini doğrudan etkilemiştir. Bu nedenle ders içeriğinin düzenlenmesi yoluna gidilmiş, güncel sanat anlayışından esinlenerek çevrelerinde varolan malzemelerin kullanılmasıyla öğrenci ve öğretim elemanları pandemi sürecine uyum sağlayan çözümler üretilmiştir.

> Resim atölyeye giren tüm hocalarımızla beraber öğrencilerden ellerindeki malzemelerle daha yaratıcı çözümler bulmalarını istedik. Aslında güncel sanata baktığımızda, bir malzeme kısıtlaması olmadığını görüyoruz, her türlü malzemenin kullanılabildiğini görüyoruz. Bundan örnekler de vererek çocukları cesaretlendirdik. Dijital de dahil olmak üzere, tüm farklı malzemeleri bir arada kullanın dedik. Hatta çocuklar evlerindeki mor lahanayı, pancarı, kahveyi kullanarak farklı boyalar da elde ettiler. Aslında bazı öğrenciler için de gerçekten yaratıcı çözümlerdi (EF-RE-OG7).

> Güncel sanat getirileri anlamında disiplinler arası durumu bir avantaja dönüştürebilir miyiz, öğrencilerle nelere ulaşabiliriz diye bir toplantı yaptık. Bahçede, sokakta, tarlada, evde ne bulabilirsiniz, bu hamur oldu, çamur olur dedim, kil bulabilirsen ya da neye ulaşabilirsin tahta, ahşap, ya da duvar resmi onlarla oturup planladık hocam. Bir gruba duvar resmi yaptırdık, evde mümkün olan malzemeler kullanıldı (EF-RE-OG1).

Pandemi döneminde ders malzemelerine ulaşmada yaşanan sorunların, dersin işlenişinin düzenlenmesine ve daha yaratıcı içeriklerin

oluşmasına sebep olmuştur. Böylece farklı malzemelerin bir arada kullanıldığı güncel sanat çalışmaları ortaya çıkmıştır.

Dersin İşlenişine Yönelik Çözüm Önerisi

Resim-İş Öğretmenliği öğretim elemanları çevrimiçi derslerin işlenişine ilişkin belirttikleri çözüm önerileri, teknoloji odaklı ve içerik odaklı olarak iki grupta incelenmiştir.

Teknoloji Odaklı Çözümler

Uzaktan eğitim aynı zamanda öğretim elemanlarının teknoloji ile bağ kurması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Derslerde öğrencilere uygulama sürecini daha iyi aktarabilmek ve gösterebilmek için teknolojik olanakları araştırmaya ve denemeye başlamışlardır. Öğretim elemanları dersin işlenişinde ulaştıkları teknoloji odaklı çözümlere ilişkin görüşlerini belirtmiştir. "Atölye derslerinde demonstrasyon, renkli resim tekniğini göstererek anlatma var. Temel tasarım dersinde, guaj boyanın miktarını ayarlama konusunu uzaktan eğitim aynasıyla çözdüm. Bilgisayarın kamera kısmında takılan bir ayna, oradan boyanın kıvamını, fırça kullanımını göstererek çözdüm." (EF-RE-OG4). "Çift kamera kullandım, tripod aldım, telefonu da bağladım. Öğrenci hem önden görüyor hem de üstten yaparken görüyor. Çok alternatifler yürüttüm yine de yüz yüze gibi olmadı tabii" (EF-RE-OG5). "Uygulamalı derslerde, demonstrasyonu çok daha güçlü olabilmesi için bazı programlar var. EpocCam diye bir program, telefonunuza ve bilgisayara yüklüyorsunuz, ondan sonra telefonunuzu kamera gibi kullandığınızda, tüm yaptıklarınızı bilgisayara yansıtabiliyorsunuz" (EF-RE-OG3).

Kendi araştırmalarıyla yeni çözümler geliştiren öğretim elemanları olmasına rağmen, uygulamalı derslerde kullanılabilecek uzaktan eğitim uygulamalarıyla ilgili bir ihtiyacın doğduğu belirtilmiştir. "Öğrenme kalitesi de büyük oranda dijital erişime bağlı oldu. Bunun için çevrimiçi öğrenmede eğitim sürecini tasarlama ile ilgili muhakkak eğitimlerin artırılması gerekmektedir" (EF-RE-OG7).

İçerik Odaklı Çözümler

Öğrencilerin çevrimiçi derslere katılması, dersleri sürdürmesi ve ders içinde etkileşimin sağlanmasının önemi ve çözüm yolları konusunda

görüşler bildirilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencinin daha aktif olduğu bir dersin nasıl geliştirilebileceğine yönelik çözüm önerileri belirtilmiştir. "Öğrencilerimizin derse katılımını sağlayabilecek çözüm önerilerine ihtiyacımız var. Öğrenci bu dersin mutlaka karşılıklı, etkileşimli bir şekilde alınması gerektiğini ve ancak böyle iyi yetişilebileceğini kabullenmeden sizin çabanız boşa gidiyor" (EF-RE-OG3).

> Özellikle atölye derslerinde şunu keşfettik hocam; sistemi biraz daha işbirlikli bir yapı içerisinde yürütmeye, öğrencinin bir çalışmayı üretmesi değil de birbirine destek olmasına dayalı bir sistem oluşturmaya çalıştık. Grafik atölye dersimde öğrenciler ekibin bir parçasıymış birbirlerine yardımcı oldular, kritik yaptılar, teknolojik anlamda eksikliklerini gidermeye çalıştılar. Herkes birbirinin ne yaptığını görüp, üzerine kritik yapabildi. Bu teknolojinin sağladığı olanakları hibrit eğitime entegre ederek daha zengin eğitim öğretim ortamı yapılandırabileceğimizi düşünüyorum (EF-RE-OG8).

Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Sorunlar

Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi alanında görev yapan öğretim elemanlarının Covid-19 pandemisi boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslerde ölçme ve değerlendirmeye ilişkin karşılaştıkları sorunlar Tablo 20 yer alan kategorilerle sunulmuştur.

Tablo 20 Resim-İş Eğitimi Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları Ölçme ve Değerlendirme Sorunlarına İlişkin Kategoriler

Çevrim İç Uygulamalı Derslerde Ölçme ve Değerlendirme Sorunu
Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde İzlenen Yöntemler
Uzaktan Eğitim Sisteminin Ölçme ve Değerlendirme Konusunda Avantajları
Ölçme ve Değerlendirme İçin Çözüm Önerisi

Çevrimiçi Uygulamalı Derslerde Ölçme ve Değerlendirme Sorunu

Uygulamalı derslerde, çalışma süreci ve atölye ortamında öğrenci-öğretmen etkileşiminin önemi dersin işlenişinde ortaya konulmuştu. Bu duruma paralel olarak ölçme ve değerlendirmede de uygulama dersleri için süreç değerlendirme önem kazanmaktadır. Ancak çevrimiçi derslerde çalışma sürecinin gözlemlenmesi ve öğrenci-öğretmen etkileşiminin sağlanmasında aksaklık olmasından dolayı ölçme ve değerlendirmenin objektif olarak yapılmasında sorunlar oluşmuştur. "Özgünbaskı dersinde ne kadar eskizler üzerinde konuşsak da, özgünbaskı çok atölye bağımlı bir ders. Atölyede öğrenci merdaneyi yanlış tutuyorsa ya da boyanın kıvamını ayarlamamışsa, renkle ilgili bir sıkıntı varsa öneri getirebiliyorsun. O yüzden çokta iyi işlemedi" (EF-RE-OG4). "Ana sanat resim atölye dersinde öğrencinin ders dışı süreçte çalışmayı sürdürmesi ve değerlendirmede yalnızca belirli aşamalarını görebilmem, çalışmanın doğru ve sağlıklı bir değerlendirmesini ne yazık ki tam anlamıyla yapamadım" (EF-RE-OG9).

Uzaktan eğitimde dönem sonu değerlendirmesi için öğrenci tamamlanmış özgün çalışmasını değil çalışmanın fotoğrafını çekip dijital olarak öğretim elemanına göndermektedir. Bu durum değerlendirme için gönderilen fotoğrafın, öğrencinin özgün çalışmasını tam anlamıyla yansıtmasında sorunlar yaratmıştır. Öğrencinin çalışmasının kendi üretimi olup olmaması, çalışmanın renk ve boyutlarının doğru yansıtılması ve dijital müdahaleler olması gibi soru işaretleri öğretim elemanını değerlendirmede şüpheye düşürmüştür. "Bizde sonuçta bir süreç işlediği için videolarla ve ödevlerle süreci takip edip öğrencilerin ne yaptığını o şekilde gördük. Yoksa kimin kaça kaç ebatlarda çalıştığı, ya da nerede, nasıl çalıştığını bilmek zor oldu. Hocam ekranda görüldüğü gibi değil aslında diye dönütler de verdiler, uygulamalı derslerde" (EF-RE-OG2).

> Seçmeli sanat dersinde ödev olarak daha çok dosya istedim. Çalışmalarının kuramsal alt yapısını oluşturmalarını ödev tanımı olarak vermiştim. Örneğin, duvar resmi nedir, kendi uygulama çalışmalarınız üzerinden örneklendiriniz, diye sınırladım yapacakları şeyi. Çünkü ne yazık ki sanatçı işleri ya da hocalarımızın işlerini koyabiliyorlar. Bunu bu şekilde önüne geçtiğimi düşünüyorum" (EF-RE-OG6).

Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde İzlenen Yöntemler

Uzaktan eğitimle ölçme ve değerlendirme yapılmasında öğretim elemanları öğrencilerin süreçle ilgili kayıtlarından yola çıkarak değerlendirme yapmıştır. Süreçle ilgili eskizleri, sunumları, video kayıtlarından yararlanılmıştır. Bunun yanında performans değerlendirmesi ile dönem sonu tamamlanmış uygulama çalışmaları ve ödevleri ölçütler belirlemiş dereceli puanlama anahtarları kullanmışlardır. Bu noktada öğretim elemanları öğrencilere çalışmaları ile ilgili öz değerlendirme yapmalarını isteyerek süreç ile ilgili fikir almak ve çalışmayı kendisinin yaptığından emin olma yoluna gitmiştir. Bunun yanında dersin whatsapp grupları, akran değerlendirmesi ve süreç değerlendirmeye ortam sağlaması açısından uzaktan eğitimde kullanımı karşımıza çıkmaktadır. "Atölye derslerinde haftalık ya da iki haftada bir, sunum hazırlayıp, aşama aşama yaptıklarını anlatarak canlı yayında hem arkadaşlarıyla kritik yaptılar hem de kendilerinin öz değerlendirmesi yapmış oldular" (EF-RE-OG8). "Öğrencilerden ders dışında sürekli olarak mail ve mesaj yoluyla çalışmalarının aşamalarını göndermelerini belirli aralıklarla değerlendirme yapmamı sağladı" (EF-RE-OG9). "Öğrencinin eskizleri üzerinden süreç değerlendirmeyi yürütebiliyordum. Sonra çalışmasına geçtiğinde Whatsapp grubundan gönderip üzerinde konuşabiliyorduk. Burada konuşurken akran değerlendirmesi sürecine de mümkün olduğu kadar katmaya çalışıyorduk. Öğrenciler tartışsınlar, birbirlerine katkı sağlasınlar diye" (EF-RE-OG4).

> Ödev de alıyorsam, öğrencinin uygulamalarından da alıyorsam, kriterleri yazdım, kriterlerin yanına bir öz değerlendirme açtım. Bu süreç sana ne öğretti, ödev sana ne öğretti, bunu da açık uçlu bir şekilde yazmanı istiyorum dedim. Böylece öğrenci tüm sürecini gözden geçirmek zorunda kaldı. Öğrencinin nerede durduğu konusunda bayağı bir şey öğrendim (EF-RE-OG4).

Uzaktan Eğitim Sisteminin Ölçme ve Değerlendirme Konusunda Avantajları

Ölçme ve değerlendirmenin uzaktan eğitimle yapılmasının pek çok açıdan objektif bir değerlendirmeyi sınırlamasının yanı sıra avantajlarının da olduğu yönünde görüşler belirtilmiştir. Öncelikle

öğretim elemanının ön hazırlık yapması ve dersinin hem öğrenme-öğretme hem de ölçme-değerlendirme sürecini planlama konusunda teşvik edici olduğu belirtilmiştir. "Rektörlüğümüz dönem başında, çoklu ölçme araçlarının kullanılması gerektiğinin bir zorunluluk olduğunu belirtmişti. Dönemin başında ne yapacaksın hangi hafta ne anlatılacak, ölçme aracı ne, her şey belirliydi. Kendimizi en başta programlamış olduk. Bu yönden ben olumlu buldum" (EF-RE-OG7).
Uzaktan eğitim sisteminde görsellerle soru hazırlanma, farklı türde çoktan seçmeli sorular hazırlama, soru ve ders içeriği arasındaki benzerliklerin tespit edilmesi yönlerinden öğretim elemanının işini kolaylaştırmıştır. "Çok farklı tiplerde soru hazırlamak mümkün, bu anlamda aslında çevrimiçi sınavların bir avantajı olduğunu düşünüyorum. Şöyle bir avantaj, daha ekonomik, özellikle de bizim bölümlerde, nitelikli görsellerle soru hazırlamak gibi bir avantajı var" (EF-RE-OG1).

> Ben sınav yaptığımda, eşleştirme, çoktan seçmeli ve klasik sorular sordum. Klasik sorularda sistem etik ihlallerini kimi zamanlarda tespit edebiliyor. Diyor ki şu cevap, şu metin, şu linkteki metinle büyük benzerlik içeriyor ve etik ihlali olabilir diye uyarı veriyor. Bu anlamda LMS sisteminde sınav yapmak bir avantaj (EF-RE-OG1).

Ayrıca uzaktan eğitim sisteminin öğrencilerin sisteminden ne kadar yararlandığına ilişkin öğretim elemanlarına istatistikler sunması öğrencinin objektif olarak değerlendirilmesinde kullanıldığı belirtilmiştir. "Öğrenci kaç defa canlı derse girmiş, kaç defa dersi sonradan dinlemiş, ders materyalleri kısmına yüklediğimiz materyallerle ilgilenmiş mi? Onların sayısal istatistiklerini biz görebilmeye başladık. O da bizim daha iyi değerlendirme yapmamızı sanırım kolaylaştırdı" (EF-RE-OG4).

Ölçme ve Değerlendirme İçin Çözüm Önerisi

Uzaktan eğitimle ölçme ve değerlendirmenin daha iyi yapılabilmesi için öğrenme-öğretme sürecinin çevrimiçi uygun olarak düzenlenmesi gerektiğine yönelik çözüm önerisi sunulmuştur. Böylece dersin işlenişi, öğrencilerin derse devam etmesi ve ölçme ve değerlendirmenin objektif olmasının önüne geçilebileceği ortaya çıkmaktadır.

> Atölye dersleri bağlamında farklı çözümler aramaya çalıştık kendi içimizde. Bu çözümlerden biri de, süreç bazlı değerlendirmeye

> dönüştürmekti. Dersi beş modüle böldük, bu beş modülün sorumlulukları oldu. Bu sorumluluklara dayalı olarak öğrenciler her modülün sonunda sunumlar yaptılar. O sunumlardan aldıkları puanlar, toplamda beş modülse, beş modülün toplamının ortalamasını not olarak verdik. Böylelikle çocuk ister istemez devam etmediğinde, o modüle ilişkin sorumlulukları yerine getiremediği için onunla ilgili puan alamayacağı için devam etmek zorunda kaldı (EF-RE-OG8).

Öğretim elemanının, öğrencinin çalışması ile ilgili yaşadığı tereddüttün çözümü için oluşabilecek sorunlara ilişkin tedbirin önceden düşünülmesi gerektiği, örneğin öğrencilerin fotoğraf çekmeden önce çalışmanın boyutu konusunda fikir verecek yönlendirmelerde bulunulması önerilmiştir.

> Desen dersinde diyorsunuz ki 35x50 çalışacaksınız. Ama gönderilen fotoğrafta ölçünün ne olduğunu göremezsiniz. Ama derseniz ki yanına da cetveli koyarak çekeceksiniz fotoğrafı o zaman bu da belli olurdu. Bu tür öğrenciyi yanlışa sevk etmeyi engelleyebilecek tedbirleri almadan yapılan her türlü uygulama, kolaya kaçma eğilimi olan insanoğlunu bu şekilde ahlaki olmayacağını düşündüğümüz davranışlara girişmesine neden oldu. (EF-RE-OG3).

Sınavlarda sorulan sorular bilgi düzeyinde olması yerine üst düzey bilişsel düzeylerde sorulmasının öğrencilerin kopyaya yönelmesinin bir nebze önüne geçebileceği çözüm olarak belirtilmiştir. "Ölçme değerlendirmede uzaktan eğitimle ilgili alınabilecek tedbirler sınırlı, ne kadar tedbir alırsanız alın, yine de suistimale açık bir tarafı var. Tabii soru türlerine bakmak lazım, eğer sınavlarda bilgi eleştirel düşünce bağlamında işe koşulacaksa o zaman burada kopya dediğimiz o suistimal edilme durumunun biraz daha azaltılması sağlanabilir" (EF-RE-OG3).

Öğrencilerin Bireysel ve Sanatsal Gelişimleri

Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi alanında görev yapan öğretim elemanlarının Covid-19 pandemisi boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslerde öğrencilerin bireysel ve sanatsal gelişimlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlar Tablo 21 yer alan kategorilerle sunulmuştur.

Tablo 21 Resim-İş Eğitimi Öğretim Elemanlarının Öğrencinin Bireysel ve Sanatsal Gelişiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Kategoriler

Uzaktan Eğitimin Birinci ve İkinci Sınıf Öğrencilerine Etkisi
Bireysel ve Sanatsal Gelişim Açısından Her Öğrenciye Ulaşılamaması
Öğrencilerin Atölye Ortamını Deneyimleyememesi
Öğrencilerin Evde Çalışma Ortamı Oluşturamaması
Öğrencilerin Bireysel ve Sanatsal Gelişimleri İçin Çözüm Önerisi

Uzaktan Eğitimin Birinci ve İkinci Sınıf Öğrencilerine Etkisi

Lisans eğitimlerine 2020 yılında başlayan birinci ve ikinci sınıf öğrenciler iki yıl boyunca uzaktan eğitim ile derslerine devam ettiler. Bu nedenle birinci ve ikinci sınıf öğrencileri pandemi sürecinden daha fazla etkilendikleri öğretim elemanları tarafından belirtilmiştir. Bu açıdan bakıldığında üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin pandemi öncesi bir alt yapılarının oluştuğu, öğretmen-öğrenci ilişkisinin sağlanması sebebiyle daha avantajlı oldukları ve uzaktan eğitim sürecinde etkileşimin daha iyi sağlandığına yönelik görüşler yer almaktadır. "Her çocuğun kendine göre özel farklılıkları vardır. İlk sınıflarda bunu gözlemlememiz zor oldu. Ama dördüncü sınıflarda daha rahattık. Birinci, ikinci sınıflardaki çocukların tanınması zor olduğu için derslerde öğretim elemanlarımız zorluk yaşadılar" (EF-RE-OG7). "Özellikle temel tasarım derslerinden başlayarak, asıl temel dersleri uzaktan eğitimle alan birinci, ikinci sınıf öğrencileri maalesef kayıp dönem olarak geçirmiş durumdalar" (EF-RE-OG3).

Diğer taraftan birinci sınıf öğrencilerinin derse devam etme konusunda diğer sınıflardan daha disiplinli olduğu belirtilmiştir.

> Temel tasarım dersini (birinci sınıf) takip eden 7 öğrencim vardı. Birinci dönem de kopmadılar, ikinci dönem de kopmadılar.

> Şöyle diyorum, bu çocuklar üniversite ortamında bir topluluk olamadıkları için birbirlerinden etkilenmediler ve her hafta düzenli bir şekilde derse girdiler. Ama diğer derslerimde öğrenciler, hoca kızmıyor, arkadaş şey yaptı ama hoca çok problem etmedi falan gibi, birbirleriyle etkileşime girip biraz farklı bir kültür oluşuyor. O anlamda birinci sınıf öğrencilerinin çok daha bireysel kaldıklarını düşünüyorum. Bence onun bir artısı oldu (EF-RE-OG4).

Bireysel ve Sanatsal Gelişim Açısından Her Öğrenciye Ulaşılamaması

Pandemi sürecinde öğretim elemanları öğrencilerin bireysel ve sanatsal gelişimleri ile ilgili yeterince destek olamadıklarını belirtmişlerdir. Üniversiteye ve derse olan ilgisini kaybeden, derse devam etmeyen veya sorunları olan öğrencilere ulaşamadıklarını ifade etmişlerdir. "Bir öğrencim daha fazla müdahaleye ihtiyaç duyarken diğeri tamamen kendi başına çalışmasını yürütebildi. Bu nedenle öğrencilerin sanatsal gelişimlerine ilişkin beklenti, karşılıklı olarak hem öğrenci açısından hem benim açımdan tam olarak sağlanabilmiş değil" (EF-RE-OG9). "Bir kere bile yüzünü görmediğimiz ya da hiç eskiz göndermeyen, hiç derse katılmayan öğrencilerimiz de var. Onlara derse katıl, eskiz göndermedin anlamında dönütler yapıyoruz ama yine de çok zorlayamadık açıkçası" (EF-RE-OG10). "Derse katılmayan öğrenci ne yaptı? Dersi sonradan seyretti. Öğrendi mi, seyretti. Yani aslında bir öğrenme eğilimi değil seyretme eylemi oldu diye düşünüyorum" (EF-RE-OG4).

> Sadece ders işledik aslında, bunun dışında öğrencinin hayatına dokunamadık ne yazık ki, şöyle söyleyeyim sınav ve ödev evraklarında öğrenciler sürekli altında bir dip not geçiyorlardı. Hocam sorunlarım vardı, derse çok katılamadım. Hocam sorunlarımdan dolayı çok fazla katkım olmadı şeklinde, birtakım psikolojik sorunlar yaşadıklarını da aslında böylece fark ettik. Üniversite olarak ya da sanat ortamı olarak çok fazla onlarla bir araya gelemedik, destek olamadık" (EF-RE-OG2).

Öğrencilerin Atölye Ortamını Deneyimleyememesi

Uygulamalı derslerde atölye ortamı fiziksel bir alanın ötesinde eğitim sürecinin bir parçasıdır. Uzaktan eğitim sürecinde çevrimiçi derslerin aynı zamanda ama farklı yerlerde yapılması durumu, uygulamalı derslerin atölye ortamı ile sıkı sıkıya olan ilişkisiyle tamamen

çakışmaktadır. Uygulamalı derslerin çevrimiçi ortamlarda yaşanılan pek çok sorunun kaynağı olarak atölye ortamından kopuşun olduğu karşımıza çıkmaktadır. "Atölyede ortamında bulunmanın bile ekstra bir eğitim olduğunu düşünüyorum. Atölye düsturunu öğrenmesi, atölyede nasıl davranılır, arkadaşıyla nasıl iletişim kurar, bir malzemeyi kullanırken ne kadar alanı kullanması gerekir, bunların da bir eğitim olduğunu düşünüyorum" (EF-RE-OG5). "Bir atölye dersinde, usta çırak ilişkisi gibi bir eğitimin de varlığı söz konusudur; bunu hepimiz biliriz. Bir öğretim elemanının boyayı karıştırması veya tuvalle olan iletişimi, buna iletişim diyorum ben bir yönüyle" (EF-RE-OG3). "Atölyede ki o akran öğrenmesi de eksik kaldı diye ben düşünüyorum. Bu da motivasyonlarını ve ilgilerinin kaybolmasına sebep oldu" (EF-RE-OG7).

Öğrencilerin Evde Çalışma Ortamı Oluşturamaması

Uygulamalı çalışmalar, ders sırasında ve sonrasında devam eden, üzerinde uzun saatler veya günler çalışması gereken, emek isteyen bir süreçtir. Öğrencinin bu süreci tamamlayabilmesi için kendisine ayrılan fiziksel bir alana ihtiyaç duymaktadır. Gerektiğinde çalışma düzeninin, tuval, boya gibi malzemelerinin kaldığı yerden sürekli devam edebilecek şekilde hazır olması gerekmektedir. Bu nedenle öğrencilerin evde kendi atölye ortamlarını kuracak bir alan belirlemesi ihtiyacı doğmuştur. Ancak bu durumun her evde karşılığını bulması tabii ki mümkün değildir. Sonuç olarak bu durum öğrenciyi, dersi ve öğretim elemanını etkilemektedir. "Kendilerine güzel çalışma ortamı bulamadıklarından yakındılar. Dersler esnasında da öyle, biri birden odaya dalıyor ve siz bile görüyorsunuz bunu. Birçoğunun ailesinden bu bağlamda destek göremediğini fark ettim, duydum" (EF-RE-OG5). "Atölye derslerinde yaşanan bir sorun da ev ortamının kısıtlı olması, iki odalı evde yaşayan öğrencilerimiz vardı. Ben malzememi her zaman kaldırmak zorundayım, annem kızıyor diyordu" (EF-RE-OG7). "Bazı öğrenciler evde öğrenci olmuş olabiliyor ama ailesi bir şey söylüyor. Öğrenci evde öğrenci olamıyor" (EF-RE-OG4).

> Ana sanat atölye dersinde özellikle öğrencilerden yaşam alanlarından kendi atölyelerini kurmalarını rica ettim. Orayı sürekli kullanacakları için bunu da en çok kırsal kesimde yaşayan öğrenciler daha başarılı sürdürdüler. Mesela arka odamız boştu onu kullandım. Yandaki inşaat boştu oraya bir atölye kurdum diyen öğrencilerimiz oldu (EF-RE-OG2).

Öğrencilerin evde uygulamalı çalışmaları sürdürmesi için fiziksel alanla ilgili ihtiyaçlarının yanında velilerin de pandemi sürecinde öğrencileri desteklemesinin önemli olduğuna ilişkin görüşler belirtilmiştir. "Geçen sene şunu duyduğumu çok iyi biliyorum. Hocam evde ders işlemekte çok zorlanıyorum. Evin işi bitmiyor diyordu. Ailesinin dersine çalışsın gibi bir beklentisi yok. Ev işlerine yardımcı olmasını bekliyorlar demek ki. Ailelerin desteği anlamında, yaşanan sıkıntılar oldu" (EF-RE-OG5). "Veliler uzaktan eğitimin ne olduğunu bilmiyorlardı. Ben de dedim ki anne babalarınıza söyleyin, bizi okulda gibi düşünecekmişsiniz, fakülteye gittik biz şu anda dersteyiz. Ama bazı velilerimiz onu kabul etmediler, yani çocukların, nasıl diyeyim, onları biraz engellemiş oldular" (EF-RE-OG7).

> Öğrencilerim köyden çok vardı, kırsal kesimden, evde telefona bağlanıyor, annesi oradan sesleniyor, yine kiminle konuşuyorsun diye bir türlü onun derste olduğunu kabul edemedi. Sonra dışarı çıkıyorlardı, hayvan sesleriyle, hindi sesleri ile birlikte dersi işlemeye çalışıyorduk. Bir yerlere kaçma ve derste buluşmak için bir ortam arayışları vardı sürekli, bu tür deneyimleri yaşadık (EF-RE-OG2).

Öğrencilerin Bireysel ve Sanatsal Gelişimleri İçin Çözüm Önerisi

Öğrencilerin üniversite ile olan bağını koparmamak ve aidiyet duygusunun sağlanması amacıyla anabilim dalında yapılan etkinliklerin sürdürülmeye çalışıldığı ifade edilmiştir. Böylece öğrencilerin bireysel, sosyal ve sanatsal gelişimlerine katkı sağlanmaya çalışılmıştır. "Bu süreçte anabilim dalımızda online sergiler düzenledik. Özellikle birinci ve ikinci okul yüzü göremediler. Biraz olsun kurumla bütünleşmelerini sağladı, yeni insanlar tanıdılar, hocalarını tanıdılar. Bu okulda ne gibi işler yapılıyormuş, onları gördüler" (EF-RE-OG5). "Müze eğitimi dersini normalleşme sürecinde müzeye gidip canlı olarak anlatabildim. O sırada öğrencilerin derse katılım oranı çok yoğun olmuştu. Birbirlerine haber vermişler Diyarbakır Müzesi'nde Hoca diye. Hem o mekânı görmek onların çok hoşuna gitti hem de ilgilerini çekti" (EF-RE-OG2). "Atölye için bir Instagram hesabı oluşturdum, gençleri hem motive ediyor hem benim de çalışmam orada yayınlansın diye biraz daha iyi çalışmalarını sağlıyor. Seçtiğimiz bitmiş ödevlerden oraya yüklüyoruz. Hem aralarında iletişim sağlanıyor hem de ders arşivi oluşmuş oluyor" (EF-RE-OG5).

Ders dışı etkinlikleri biraz çeşitlendirmeye çalıştık. Kariyer planlama dersinde her hafta hem eski mezunlarımızdan hem de alanında isim yapmış konuklarımız oldu. Bu konukların olması, dersi alan 20 öğrenci dışında bölümdeki birçok öğrencinin katılımını sağladı. Yani süreç içerisinde o aidiyet, ya da okuldan kopma gibi şeyleri yaşamamaları için böyle bir çözüm bulmaya çalıştık. Zaman zaman birazcık daha hareketlendirmek adına workshoplar yaptık. Mesela animasyon, kitchen litografi gibi alternatif, evde yapılabilecek konulara ilişkin olarak alternatif konuklarımızla bu çalıştaylar yaptık" (EF-RE-OG8).

Özellikle atölye derslerinde olan çalışmalarını evdeki bireylere ya da çevresindekilere gösterip sergileme imkânı buldu. Birçok öğrenciyle ilk dönem röprodüksiyon çalışması yapmıştık. Köyde "İnci küpeli kızı" tanımayan yoktu nerdeyse herkes tanımıştı. Leonardo'yu Van Gogh'u birçok kişi tanımış hatta eserlerini kendilerinden almayı talep etmişlerdi. Kendilerini sergilediler ama beslendiler mi yeterince? Bence yeterince beslenemediler" (EF-RE-OG2).

Pandemi döneminde uygulamalı derslerde oluşan aksaklıklardan dolayı yüz yüze eğitimin başlamasıyla telafilerin yapılması ve öğrencilerin sanatsal gelişimlerinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir. "Bunu tolere edebilecek dönemler başlayacak önümüzdeki yıldan itibaren ve arkadaşlarımız atölye derslerinde geçmişe dönük olarak bazı tekrarlar yapmak durumunda kalacaklar. Ama telafi yapılmadan herhalde atölye noktasında başarı elde etmede zorluk çekilebilecek (EF-RE-OG3).

Size Özgü Karşılaştığınız Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi alanında görev yapan öğretim elemanlarının Covid-19 pandemisi boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslerde kendilerine özgü karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri sunulmuştur.

İleride Çevrimiçi Eğitim Hangi Düzeyde Kullanılabilir?

Resim-İş Eğitimi anabilim dalı öğretim elemanları pandemi ile geliştirdiğimiz teknolojik yeterliliklerin ilerleyen yıllarda eğitimde ne düzeyde kullanabileceği konusunda görüşlerini belirtmiştir. Öğretim

elemanları teknolojinin zaman ve mekân açısından sağladığı yararların yadsınamaz olduğu ve hibrit sistemle derslerini zenginleştirebildiklerini belirtmişlerdir. "Müze eğitimi derslerini, dijital ortama taşıyabildik. Belki şöyle diyebilirim. Dijital müzeleri eğitimin bir parçası yapar mıydım? Yapardım ama bu birkaç yıl daha gecikmeli olurdu. Ama bu daha hızlı bir süreçte gerçekleşti. Biraz daha erken işin içerisine alabildik diye düşünüyorum" (EF-RE-OG4). "Bundan sonra pandemi olmasa bile, bir hibrit eğitim gündeme gelir mi? Bu kaçınılmaz bir gerçeklik gibi görünüyor. Teknolojik alt yapı çok yüksek olan ülkeler, özellikle Avrupa bu yönde bir eğilim göstermeye başlamıştı zaten, pandemi bunu hızlandırdı" (EF-RE-OG3).

> Hibrit sistem çok fazla olanağı ile bizim karşımıza geldi. Yurt dışından konuklarımız oldu. Mesela STEAM odaklı çalıştaylar yaptık ya da araştırma yöntemleriyle ilgili dünya çapında isim yapmış hocalarımızla bir araya geldiğimiz oldu. Bunların her biri teknolojinin sağladığı olanaklarla söz konusu oldu. Ama şunu gördük ki hibrit yapı hakikaten süreci daha da genişletip, zenginleştirebilecek bir olanağa sahip (EF-RE-OG8).

> Her şeyden önce bizler sadece ders yürüten hocalar değiliz. Aynı zamanda araştırmacıyız, sempozyumlara gidiyoruz, yurt dışına çıkıyoruz. Böyle zamanlarda dersleri ötelemek zorunda kalıyoruz. Gelip telafi etmemiz de zaman zaman çok sağlıklı olmayabiliyor. Yani belli oranda çevrimiçi ve her ders çevrimiçi yürütme hakkımız olduğu takdirde, örneğin yurt dışında bir sempozyuma katılırken aynı zamanda fırsatını bulup dersimizi işleme şansımız da olabilir. Bu nedenle de çevrimiçi ya da uzaktan öğretimi tümüyle reddetmememiz gerektiğine inanıyorum (EF-RE-OG1).

Ayrıca Resim-İş Eğitimi programının öğretmen eğitimini ve uygulamalı dersleri içeren yapısı nedeniyle teknolojiden belli oranda yararlanılabileceği ancak ağırlıklı olarak yüz yüze eğitimi tercih edildiği belirtilmiştir. "Bir an önce bu sürecin bitip yüz yüze eğitime geçmeyi tercih ediyorum. Ama yüz yüze eğitim yaparken de derslerin bir sistem üzerinde kayıt altına alınmasını tercih ediyorum. Çünkü kayıt altına alınan derslerin avantajlarını da çok gördüm" (EF-RE-OG2).

> Öğretmenlik eğitimi için tamamen uzaktan eğitim uygun değil diye düşünüyorum. Tamam hibrit eğitim olsun ama uygulama kısımlarında birebir örgün eğitim yapılması tarafındayım. Hibrit olabilir ama yüzdeler düşünülmeli diye düşünüyorum. Birde sağlık

problemlerinin çok arttığını gördük. Mavi ışık çünkü hem telefon hem bilgisayar yerinden kalkmayan bir nesil oldu. Devamlı bilgisayar başında, bu da negatif yönlerinden bir tanesidir diye düşünüyorum (EF-RE-OG7).

Bizim bölümlerimizde, özellikle de öğretmen yetiştiren kurumlarda, hibrit eğitimin çok sınırlı düzeyde kalması taraftarıyım. Sırf kuramsaldır diye kuramsal derslerin çevrimiçi yapılmasının da çok doğru olduğu kanaatinde değilim. Nitekim etkileşim, yüz yüze etkileşim, hiçbir zaman çevrimiçi eğitimle karşılaştırılmayacak düzeyde farklı bir boyuttadır. Ama şartlar sizi oraya doğru götürüyorsa, belli oranda bu belki yüzde yirmi beş, yüzde yetmiş beş olabilir. Biraz mesafeli bakıyorum o konuya, hibrit eğitimle ilgili olarak (EF-RE-OG3).

Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü'nde görev yapan öğretim elemanlarının COVID-19 salgını boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslere ilişkin bulgular sunulmuştur.

İdari Sorunlar

Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü'nde görev yapan öğretim elemanlarının COVID-19 salgını boyunca uzaktan eğitimde karşılaştıkları idari sorunlar Tablo 22 yer alan kategorilerle sunulmuştur.

Tablo 22 Temel Eğitim Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları

Covid-19 Pandemisi Boyunca (Üç yarıyıl) Oluşan İdari Sorunlar
Devam Zorunluluğunun Kaldırılmasından Kaynaklanan Sorunlar
İdari Sorunlarla İlgili Çözüm Önerileri

İdari Sorunlara İlişkin Kategoriler

Covid-19 Pandemisi Boyunca (Üç yarıyıl) Oluşan İdari Sorunlar

Temel Eğitim bölümü öğretim elemanları 2019 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında yani salgının başladığı dönemde uygulamalı sanat eğitimi

derslerinin işlenişi ve öğrencilere ulaşılması açısından sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir. "Geçen sene ders işlenmedi, bizim üniversitede sadece slaytlar sisteme yüklendi. Öğrenciyle hiçbir diyaloğumuz olmadan sadece slayt yükleyerek uygulamalı sanat dersinin nasıl yürütüleceği ya da bunun ne kadar amaçlarına ulaşabileceği konusunda elbette ki ümidimiz çok fazla yoktu" (EF-TE-OG1).

2020 eğitim öğretim yılı güz yarıyılı ile birlikte üniversitelerde uzaktan eğitim sistemi ile çevrimiçi dersler yürütülmeye başlandı. İdarenin çevrimiçi ortamda derslerin yürütülmesine ilişkin aldığı kararlar, öğretim elemanlarının adapte olmasını zorlaştırdığı belirtilmiştir. "Dersler şu şekilde işlenecek denilmesinin arkasından tam alışmışken, başka bir şey daha eklendi dersler böyle işlensin dendi. Bunu tabi ki anlayışla da karşılamak gerektiğini düşünüyorum. Herkes hazırlıksız yakalanmıştı. Dolayısıyla eğitim süreçlerinin ayarlanabilmesi için deneme yanılma yolu çok fazla kullanıldı" (EF-TE-OG1). "Hocanın dediği gibi bu o kadar çok beklenilmez bir şeydi ki kimse hazırlıklı değildi. Dolayısıyla hep deneme-yanılma yöntemi ile bir şeyler yapılmaya çalışıldı" (EF-TE-OG3). Ayrıca uzaktan eğitim ile uygulamalı derslerin çelişen yönleri sebebiyle idarenin aldığı kararların sanat eğitimi dersini kapsamadığı belirtilmiştir. "Bölüm başkanlığı elinden geldiğince destek oldu. Fakat dekanlık ve üst yönetim sanat eğitimi derslerinin içeriğine hâkim olmadığı için pek destek olamadılar" (EF-TE-OG4).

Öğretim elemanları, idarenin pandemi sürecini yönetmesi, üniversite içinde bilgilendirme yapılması, iletişim ve desteğin sağlanması konusunda memnun olduklarını ifade etmişlerdir. "Bölümle veya bölüm başkanlığıyla ilgili bir sıkıntım hiç olmadı her zaman destek oldular, belki benim üniversite ile ilgili şansım da bu" (EF-TE-OG3). "Dekanlık ya da bölüm başkanlığı bağlamında herhangi bir problem yaşamadık. Tam tersine bizim taleplerimiz büyük ölçüde yerine getirildi. İlgiler de gayet iyiydi. Hatta bu konularla ilgili bir de sunum, mini kurs gibi bir şey yapıldı" (EF-TE-OG2).

Devam Zorunluluğunun Kaldırılmasından Kaynaklanan Sorunlar

Pandeminin ortaya çıkmasından 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz dönemi dahil olmak üzere (dört yarıyıl) üniversitelerde devam zorunluluğu kaldırılmıştır. Eğitim Fakültesi Temel Eğitim bölümünde

görev yapan katılımcılar devam zorunluluğunun kaldırılmasına yönelik olarak öğrencilerin derse katılımının sürdürülmesinde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Pandemi sürecinde derse devam etmek öğrencinin sorumluluğundan, öğretim elemanının sorumluluğuna dönüşmüştür. Öğretim elemanı dersi daha ilgi çekici sunmaya çalışarak öğrencinin derse devam etmesini sağlamaya çalışmıştır. Ancak öğrencilerin derse katılımının az olması dersin içeriğini ve işlenişini büyük ölçüde etkilemiştir. "Katılım bağlamında tabii ki ilk başlangıçta olduğu gibi olmuyor. Benim derslerim de üçte bir oranına kadar düştü. Yani 40 kişilik bir sınıfta yaklaşık 15 kişilik bir katılımla son dönemlere doğru yürütebildik" (EF-TE-OG2).

> İnternet bağlantıları yüzünden çocuklarımızın mağdur olmaması için devam olmadı. Ama dersi ilginç hale getirip o devamlılığı biz bireysel olarak sağlamaya çalıştık. Fakat devam dönem sonuna doğru gitgide azaldı. Bu belki pandemi sürecinde öğrencilerimizin yaşamış olduğu modlarının düşmesinden kaynaklı olabilir. İnternet sıkıntılarından olabilir (EF-TE-OG3).

İdari Sorunlarla İlgili Çözüm Önerileri

İdarenin uygulamalı derslerin içeriğine hâkim olmaması sebebiyle alınan kararların uygulamalı derslere uygun olmadığı sorunu belirtilmişti. Sanat eğitiminin içeriği ve uygulanmasına yönelik idare ile kurulacak uzun vadeli ilişkilerle alınacak kararların uygulamalı dersleri kapsayabileceği çözüm önerisi olarak sunulmuştur. "Bölüm Başkanlığı ile idari sorun yaşamadım. Bu desteği sağlamak içinde yıllar içinde tüm hocalarımı sanat eğitimi derslerine bir şekilde içine çekerek kenarından kıyısından bulaştırdım. Zaten şansıma bu bilinçte olan hocalarımla çalışmaktayım" (EF-TE-OG4).

Teknik ve Teknolojik Sorunlar

Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü'nde görev yapan öğretim elemanlarının Covid-19 pandemisi boyunca uzaktan eğitimde karşılaştıkları teknik ve teknolojik sorunlar Tablo 23'de yer alan kategorilerle sunulmuştur.

Tablo 23 Temel Eğitim Bölümü Öğretim Elemanlarının Karşılaştıkları Teknik ve Teknolojik Sorunlara İlişkin Kategoriler

Öğrencilerin Yaşadığı Teknik ve Teknolojik Sorunlar
Öğretim Elemanının Yaşadığı Teknik ve Teknolojik Sorunlar
Teknik ve Teknolojik Sorunlara Çözüm Önerisi

Öğrencilerin Yaşadığı Teknik ve Teknolojik Sorunlar

Temel Eğitim bölümünde uygulamalı sanat eğitimi derslerine katılan öğrencilerin teknolojik donanıma sahip olmaması, internete erişimi ve kullanımının sınırlı olmasından dolayı derslerde sıkıntı yaşadıkları belirtilmiştir. "Kırsalda yaşayan öğrencilerimizin internet sorunları oldu ya da bilgisayarları yoktu. Derslere dahil olabilmeleri için teknolojik altyapıları yoktu. Bu konuda o kadar hazırlıksız yakalandık ki benim dahi internet bağlantımda sıkıntılar oluştu (EF-TE-OG3). "Öğrencilerin internet paketleri sınırlı olanlar ve köy gibi internetin nispeten sorunlu olduğu bölgelerde ikamet edenler vardı (EF-TE-OG4). "Canlı derslerde ki en büyük sorun öğrencilerin internete ulaşımlarıydı ya da ders sırasında başka yerde olmaları gerekmeleriydi. %100 katılım sağlanamıyordu" (EF-TE-OG5).

Öğretim Elemanının Yaşadığı Teknik ve Teknolojik Sorunlar

Pandemi sürecinde teknik ve teknolojik sorunlar öğrencilerin yanı sıra öğretim elemanları ve üniversiteleri de önemli ölçüde etkilemiştir. Uzaktan eğitim sistemi ile çevrimiçi derslerin aynı anda tüm hocalar tarafından kullanılması üniversitelerin de internet altyapısında yoğunluklara sebep olmuştur. "Pandemi sürecinde dersim saat birde başlıyor ve o saatte çok yoğun bir şekilde internet kesintisi ile karşılaşıyoruz. İnternet tekrar kesiliyor tekrar bağlanıyor. Çünkü kampüste birçok hoca aynı anda sistemi kullanılıyor. (EF-TE-OG2). "İnternet kopmaları okul ortamında yıl boyu sürdü. Evden bağlantılar daha sağlıklı idi (EF-TE-OG4).

Ayrıca uygulamalı sanat eğitimi derslerinde, renkli resim tekniklerinin

öğrenciye sadece kamera ile aktarılmasında zorlanıldığı belirtilmiştir. Öğretim elemanlarının gösterip yaptırma tekniği kullanırken kameranın yanı sıra ek olarak teknolojik materyallere ve uygulamalara ihtiyaç duydukları ortaya çıkmaktadır. "Gösterip yaptırma yöntemini kullandığım için en çok zorlayan canlı olarak uygulamaları göstermek oldu (baskı, kolaj, renk çemberi vb) Çünkü yaptığım uygulamayı göstermek için şart olan tripodlu bir harici kameram yoktu. Diz üstü bilgisayarı farklı şekilde tutmaya çalışmak da olmadı" (EF-TE-OG5).

Teknik ve Teknolojik Sorunlara Çözüm Önerisi

Teknik ve teknolojik olarak öğretim elemanları, üniversite ve öğrenciler özellikle internet bağlantısı ile ilgili sorunlar yaşamıştır. Bunun yanında öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi sebebiyle bilgisayara ulaşamadığı durumlar belirtilmiştir. Buradan yola çıkarak telefon üzerinden derslere bağlanan öğrenciler için ders içeriğinde yeni çözümler üretilmeye çalışılmıştır. "Öğrencilerimizden laptopu ve tableti olmayanlar vardı. Sadece cep telefonundan bağlanalar için dijitalleştirmeye çalıştığım projeleri cep telefonu aplikasyonlarından yapılabilecek hale getirdim (EF-TE-OG4).

Dersin İşlenişi ve Ders Materyallerine Ulaşmada Oluşan Sorunlar

Eğitim Fakültesi Temel Eğitim bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının Covid-19 pandemisi boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslerin işlenişi ve ders materyallerine ulaşmada karşılaştıkları sorunlar Tablo 24'de yer alan kategorilerle sunulmuştur.

Tablo 24 Temel Eğitim Bölümü Öğretim Elemanlarının Dersin İşlenişi ve Ders Materyallerine Ulaşmada Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Kategoriler

Çevrimiçi Uygulamalı Derslerin İşlenişi
Uygulamalı Derslerde Öğrencinin Ders Malzemelerine Ulaşması
Dersin İşlenişine Yönelik Çözüm Önerisi

Çevrimiçi Uygulamalı Derslerin İşlenişi

Temel Eğitim bölümünde, Sınıf Öğretmenliği 4. sınıf Görsel Sanatlar Öğretimi dersi ve Okul Öncesi Öğretmenliği 3. sınıf, Erken Çocuklukta Sanat Eğitimi dersleri haftada üç saat teorik olarak öğretim programında yer almaktadır. Okul öncesi ve ilkokul düzeyine uygun olarak sanat eğitimi ile ilgili kuram ve uygulamaların öğrenilmesi ve programa uygun renkli resim teknikleri ile kendini sanat yoluyla ifade edebilmesi ders içeriğinde yer almaktadır. Bu nedenle öğretim elemanları vizeye kadar teorik konuların, sonrasında proje veya uygulamalı çalışmaların işlenmesine yönelik bir içerik yürütmektedir. "Vizeden sonra da uygulama alanıyla ilgili sanatsal etkinlikler yapıyorduk. Ben kameradan onlara bakıyorum, tek tek yönergeler veriyorum. Hani ne kadar oldu? Çok fazla olduğunu söyleyemem, içime sinmedi ama başka bir şansımız yoktu" (EF-TE-OG1). Diğer taraftan öğretim elemanı uygulamalı çalışmasının öğretimi ve çalışma sürecinde öğrenciyle kamera ile etkileşim sağlanmasının zorluklarından bahsetmiştir. "Üç boyutlu örnek çalışmaları göremedikleri ve çalışma esnasında daha yoğun müdahalede bulunamadığım için aksaklıklar ve problemler oldu" (EF-TE-OG4).

Temel Eğitim bölümü öğretim elemanları yüz yüze eğitimde uygulamalı sanat eğitimi derslerinde sıklıkla grup çalışmalarından yararlandıklarını ancak pandemi sürecinde ders etkinliklerini grup çalışması olarak yürütemediklerini ve öğrencilerin daha bireysel çalışmaları gerektiği belirtilmiştir. "Öncelikle programda yer alan disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımı ile öğrencilerin yaratıcı etkinlik tasarlamalarını istiyorum. Grup çalışması şeklinde yapıyorlardı, akran tartışmalarıyla yaratıcılıklarını ortaya koyuyorlardı. Bu şekilde etkinlikleri maalesef yaptıramadım" (EF-TE-OG1).

> Tabii ki dersimizin sadece uygulama boyutu biraz problemli oldu. Vizelere kadar kuramsal bilgilere yoğunlaştığımız kısmı yüz yüze ile örtüştüğü için çevrimiçi ortamda da slaytlar eşliğinde soru cevap şeklinde tartışıyoruz burada bir sıkıntı olmuyor. Vizelerden sonra işlenen konular üzerinden proje araştırmaları yapıyoruz. Her gruba birer konu veriyorum, araştırmaları ve sunumları gerçekleşiyor. Sunun neticesinde sınıfça soru-cevap şeklinde ve benim değerlendirmelerimle final notu şeklinde tamamlamış oluyoruz. Çevrimiçi ortamda maalesef bu akışın ancak yüzde 40'ını gerçekleştirebildiğimi söyleyebilirim (EF-TE-OG2).

Uygulamalı Derslerde Öğrencinin Ders Malzemelerine Ulaşması

Temel Eğitim bölümü öğretim elemanları sanat eğitimi derslerinde vizeden sonra uygulamalı çalışmalara ağırlık verdiklerini belirtmişlerdir. Uygulamalı çalışmalar için ders malzemelerinin sağlanması pandemi döneminde sorunlara sebep olmuştur. Pandemi döneminin getirdiği sınırlılıklar ve öğrencilerin malzemelere ulaşamaması öğretim elemanının daha esnek ve anlayışlı bir yaklaşımla çözümler bulmasını sağlamıştır. "Çıkıp almalıyız bunu? Bu kadar her şeyin ötesinde bu riski almalıyız?" gibi sorular soran öğrenciler oldu. Tabii ki karşılığında evet illa çıkacaksınız alacaksınız diyemedim, riske atmaktan da korktum. Çünkü sanki onları riske atıyor muşum gibi soranlar da oldu" (EF-TE-OG1). "Malzemeye öğrencilerim ulaşamadı. Çünkü pandemi, her taraf kapalı ve de özellikle kırsalda yaşayan öğrencilerimiz kırtasiye yok, o yok bu yok hocam falan. O şekilde ben de baya bir sıkıntı yaşadım (EF-TE-OG3). "Öğrencilerin malzeme konusunda sıkıntılar yaşadık, maalesef bu kaçınılmaz bir şey hatta. Ben de onlara ne yapın edin şu malzemeleri alın da diyemiyorum açıkçası. Yani vicdanım el vermedi. Ellerindeki materyalleri kullanmalarını önerdim kendilerine (EF-TE-OG2).

Öğretim elemanları malzeme konusunda daha esnek yaklaşmış; öğrencilerin evlerinde var olan malzemelerle uygulamalı sanat çalışmaları yapmaları konusunda onları yönlendirmişlerdir. Bu durum dersin içeriğinin öğrencinin ulaşacağı malzemeye göre farklılık oluşturacağı gibi, öğrencinin yaratıcı çözüm yolları aramasına da yol açtığı söylenebilir. "Pandemi döneminde evdeki malzemelerle çözümler bulmaya çalıştık. Ben bunu böyle yapalım demedim, elimizdekileri ortaya koyduk bunlarla neler yapabiliriz? Dışarı çıkmadan ne yapabiliriz? Pandemi şartlarında ne yapabiliriz? Böyle çözümler aradık" (EF-TE-OG4). "Bu bağlamda öğrencilerimiz eldeki mevcut araç-gereç ve malzemelerle bir şeyler üretmeye çalıştılar ve bunları sanal ortamda paylaştılar, aslında beklentilerinizin tam karşılığı değil ama uzaktan eğitimin getirmiş olduğu bu zorunlu süreç içerisinde kısmen de olsa tatmin edici olduğunu söyleyebilirim (EF-TE-OG2). "Evdeki malzemeler neyse daha çok artık materyaller üzerine çalışmayı programa bunları dahil ettim. Ders içeriğimi bir B planı olarak değiştirme tercihinde bulundum. Sanatçılar ve eserleri üzerinden hem materyal tanıyabilme hem de görsel sanatların dilini öğrenebilme gibi bir şeye gittim (EF-TE-OG3). "Evde olan malzemelerinizle neler varsa

onlarla bir şeyler yapalım dedim. Yüz yüze yaptığımızdan çok daha dar bir alanda ders işleyebildik özellikle malzeme en büyük sorun oldu" (EF-TE-OG1).

Pandemi sürecinde öğretim elemanları uygulamalı sanat çalışmalarının yapılmasında malzeme sıkıntısının öğrenciyi dersten koparmasını engellemek amacıyla var olan koşullara uygun çözüm yolları aramıştır. Bu açıdan dersin içeriği genişletilerek öğrencilerin ellerindeki malzemelerle çözüm yolları aranmıştır. Bunun yanında atık malzemelerle çalışmaların yapıldığı ya da sanat eserleri üzerinden sanatın dilinin öğretilmesi gibi teorik olarak öğrencilerin farkındalıkları geliştirilmeye çalışılmıştır.

Dersin İşlenişine Yönelik Çözüm Önerisi

Pandemi sürecinde teorik bilginin aktarılmasında yüz yüze eğitime paralel olarak içerik oluşturulmuş ancak uygulamalı çalışmaların öğretilmesinde dersin içeriğinin daha iyi aktarılabilmesi için öğrencileri destekleyen çözüm yolları ortaya konulmuştur. "Öğrencilere ayrıntılı yazılı ve görsellerle desteklenmiş dokümanlar hazırladım. Youtube'dan uygulama videoları bulup onların adreslerini paylaştım" (EF-TE-OG5). Bunun dışında günümüz teknolojik gelişmeleri ve uygulamalarından yola çıkarak öğrencilerle etkileşimin nasıl artırılabileceği konusunda farklı yolların, deneyimlerin araştırılmasına sebep olmuştur. "Arttırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik sorunumuzu çözer mi konularında araştırmalar ve bilgi alışverişi yaptık ve küçük bir uygulama ile çözmeye çalıştık (EF-TE-OG4).

Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Sorunlar

Temel Eğitim bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının Covid-19 salgını boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslerde ölçme ve değerlendirmeye ilişkin karşılaştıkları sorunlar sunulmuştur.

Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde İzlenen Yöntemler

Temel Eğitim bölümü öğretim elemanları ölçme ve değerlendirme uygulamalarında öğrencilerin gösterdikleri çabayı takdir eden ve uygulamalı çalışmalarda kendilerine güven duymalarını amaçlayan bir yaklaşımda bulunmuştur. Uygulamalı sanat eğitimi dersinin

amacının sanatçı yetiştirmek olmadığı, öğrencilere sanata karşı ön yargılarının çaba göstererek belli bir süreç içinde aşılabileceği aktarılmaya çalışılmıştır. "Öğrencilere asla yetenekli olmak durumunda olmadıklarını, önemli olanın çabaları ve edinecekleri bilgi olduğunu her derste hatırlatırım. Güzel ve yetkin bir üründense orijinal düşünce ve konuyu, tekniği anlamalarının önemli olduğunu sürekli dile getiririm." (EF-TE-OG5).

> Ölçme ve değerlendirmede kendime yeni bir formül geliştirdim. Bir kriter geliştirdim ve o kriterin adını da iyi niyet koydum. Onlardan teknolojik bir şekilde bir Portfolyo hazırlamalarını istedim. Öğrencilerin katılımları ve öğrenmeye çalışma konusundaki iyi niyetleri beni çok etkiledi açıkçası. Hepsi çok yaratıcı şekilde artık malzemelerle elinde ne varsa bir şeyler yapmaya çalıştılar, bu beni etkiledi ve mutlu oldum. Bu iyi niyet doğrultusunda her zaman olduğundan daha esnek bir ölçme değerlendirme yaptığımı söyleyebilirim. Bu beni rahatsız etti mi etmedi, dediğim gibi kriterime iyi niyet adı takılınca biraz daha içimi rahatlatacak bir ölçme ve değerlendirme yaptım diyebilirim (EF-TE-OG1).

Öğretim elemanları ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarında yazılı sınavlar yerine öğrencilerin süreç içinde yaptığı araştırma ve uygulama çalışmalarının ödev olarak değerlendirilmesi veya portfolyo değerlendirmesi gibi yöntemler uygulamıştır. Böylece uzaktan eğitim ile teorik sınavın oluşturduğu riskler azaltılarak öğrencinin bireysel araştırma süreci ve gelişimlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Öğretim elemanı çevrimiçi derslerde öğrencinin çalışma sürecine dahil olamadığından öğrencinin çalışmayı kendisinin yapıp yapmadığına ilişkin net bilgi edinemediğini belirtmiştir.

> Uygulama ödevlerinin olduğu uzaktan yapılan bir ders için en büyük problem ödevlerin kendileri tarafından yapılıp yapılmadığına asla emin olamamamdı. Her hafta yapılan ödevleri çevrimiçi derslerde benimle ve arkadaşlarıyla paylaştılar. Ben de uygulamalarına yönelik sorularla kendilerinin yapıp yapmadığını anlamaya çalıştım. Bu ders yüz yüze olsa bile 120 kişilik bir mevcutla sadece dersteki durumlarını gözlemleyebilirsiniz bu asla tam olarak yapabileceğiniz bir şey değildir (EF-TE-OG5).

> Ölçme değerlendirmede sorun büyüktü çünkü sanal ortamda ve uzaktan eğitimde kopya ve yardımlaşma çok yaygın ve kolay olduğu için daha çok proje temelli çalışmalara yöneldim. Fakat bu da ölçme ve değerlendirmede çok geniş bir yelpazede not

değerlendirmesi olamadı ama en azından bireysel çalışmalar olduğu için kopyayı engellediğimi düşünüyorum (EF-TE-OG4).

Pandemide elektronik bir sınav hazırladığımız zaman kopmalar oluşuyor, sınava katılamıyor ve mağduriyetler oluşuyordu. Ben de teorik sınavdan vazgeçtim. Bir araştırma konusu ve uygulama alanına dönük bir ödev hazırlamalarını istedim. Okul öncesinde sanat eğitiminin önemi üzerine belli başlıklar altında konular verdim, onların hazırlaması ve sunumuyla bir vize değerlendirmesi yaptım. Uygulama alanına dönük olarak 4-5 maddelik değerlendirme kriteri belirlemiştim. Teknik kullanım, malzemeyi kullanım, malzemeyi ve tekniği seçtikleri etkinlik üzerinde doğru kullanım ya da kullanmama ve orijinalliği konusunda kriterler belirledim. Dolayısıyla verdiğim puanlar çocuklar açısından çok rahatlatıcı oldu. Benim için temel olan şey aslında sanatı sevmeleri. Çünkü sanatı ne kadar çok severlerse o kadar paylaşırlar ve bu temel üzerinden de aslında kendilerini geliştirebilirler. Çünkü yarım dönemde yapabileceğim tek şey vardı bakış açısı sunabilmek onlara (EF-TE-OG3).

Öğrencilerin Bireysel ve Sanatsal Gelişimleri

Eğitim Fakültesi Temel Eğitim bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının Covid-19 salgını boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslerde öğrencilerin bireysel ve sanatsal gelişimlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlar sunulmuştur.

Sanat Eğitimi Konusunda Öğrencilerin Kaygı Duyması

Temel Eğitim Bölümü öğretim elemanları öğrencilerin sanat eğitimi dersini sadece yetenekle ve çizim becerisiyle ilişkilendirdikleri için derse karşı, kaygı duyduklarını belirtmiştir.

Öğrencilerimiz güzel sanatlar eğitimi bölümü ya da güzel sanatlar fakültelerine giriş koşullarından azade merkezi sistemle geldikleri için bir tedirginlik var. Hocam resim çizecek miyiz, benim resim çizme konusunda yeteneklerimin olmadığını düşünüyorum. Çizim olursa bile nerden başlayacağını bilmiyorum, resim çizememe duygusu beni çok kaygılandırıyor gibi sanata karşı öğrenciler önyargılı olarak geliyorlar (EF-TE-OG2).

Temel eğitim bölümü uygulamalı sanat eğitimi dersi bir dönem içinde öğrencilerin bireysel ve sanatsal gelişimlerinde ivme kazandırmaktadır. Öğretim elemanları öncelikle öğrencilerin yanlış algılarını ortadan

kaldırarak herkesin sanat yoluyla kendini ifade edebileceğini aktarmaya çalışmaktadır. "Dersin ilk haftasında söylüyorum, sanata dair bütün algılarınızı önce yıkacağım, sıfırlayacağım sonra yerine yenilerini koyacağım diyorum. Bu dersin yeteneğe dayalı bir ders olmadığını bir sınıf öğretmeni olarak sanat eğitimini nasıl işleyebilecekleri konusunda o yeni algı üzerinden devam ettiriyorum" (EF-TE-OG1). Sanata olan ön yargılarını kırılmasıyla estetik, sanat eleştirisi, sanat tarihi disiplinleri ile öğrencilere sanat eserlerindeki bağlam, yaratıcılık ve güzellik arasındaki ilişki gösterilmektedir. "Yaratıcı ve estetik düşünemiyorlar ne yazık ki. Bununla ilgili çalışıyoruz, estetik, yaratıcılık, sanat tarihinden örneklerle bakış açısı kazandırdığımı düşünüyorum. Önemli olanın çaba ve sınırları zorlama olduğunu anlatıp gösteririm. Her zaman daha iyisini yapabilirsin bir de şunu denemelisin diye yönlendiririm" (EF-TE-OG5).

Teorik ve uygulamalı çalışmalarla birlikte sanat eğitimi ve alan eğitimi bilgilerini nasıl bir arada kullanabilecekleri konusunda öğrencilerin gelişimleri sağlanmaktadır. Öğrencilerin uygulamalı sanat eğitimi dersinden başarılı olmaları sonucunda öğretmenlik uygulaması stajında da görsel sanatlar branşına yönelik konu anlatımı yaptıkları belirtilmiştir. "Sanat dersinde önemli olanın iyi resim yapmak değil çocuğa rehberlik yapmak olduğunu, hiçbir zaman çocuğun yerine resim ya da heykel vb. yapmayacaklarını rehberlik yapacaklarını ve bilgi vereceklerinin altını çizerim" (EF-TE-OG5). "Bakıyorum ki 4. sınıfta öğretmenlik uygulaması dersinde daha önce hep ana derslerden ders anlatımı yapan öğrenciler, seve seve görsel sanatlar dersini mutlaka uygulamak, yapmak istiyorlar bu benim çok hoşuma gidiyor" (EF-TE-OG1).

Size Özgü Karşılaştığınız Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Temel Eğitim bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının Covid-19 salgını boyunca uzaktan eğitim ile yürüttükleri uygulamalı derslerde kendilerine özgü karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri Tablo 25 yer alan kategorilerle sunulmuştur.

Tablo 25 Temel Eğitim Bölümü Öğretim Elemanlarının Kendilerine Özgü Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Kategoriler

İleride Çevrimiçi Eğitim Ne Düzeyde Kullanılabilir?
Temel Eğitim Bölümü Sanat Eğitimi Derslerine İlişkin Sorunlar

İleride Çevrimiçi Eğitim Ne Düzeyde Kullanılabilir?

Temel Eğitim bölümü öğretim elemanları pandemi ile geliştirdiğimiz teknolojik yeterliliklerin ilerleyen yıllarda eğitimde ne düzeyde kullanılabileceği konusunda görüşlerini belirtmiştir. Öğretim elemanları dersin teorik kısmında çevrimiçi ortamda yapılabileceğini ancak uygulamalı çalışmalarda yüz yüze olması konusunda ortak görüş bildirmişleridir. Bunun yanında sanat eğitimi derslerinde içerik teorik veya uygulamalı olsa da sanata ilişkin algının yeniden inşa edilmesinden dolayı dersin tamamen yüz yüze olmasının önemi belirtilmiştir "Online savunmuyorum kesinlikle yüz yüze eğitim diyorum" (EF-TE-OG4).

> Eğer bu pandemi devam edecekse dersin teorik kısmı belki online olabilir. Ama uygulamalı alan kesinlikle yüz yüze olması gerektiğini düşünüyorum. Ama velev ki bu konuda yine böyle kararlar alınırsa ben şöyle hazırlıklar yapmayı planlıyorum bazı videolarla destekleyip teknik açıdan, malzemenin kullanılması açısından bazı hızlandırılmış videolar şeklinde kendim bu şekilde hazırlayıp öğrencilerime sunmayı düşünüyorum. Benim aklıma gelen en önemli çözüm önerisi bu (EF-TE-OG3).

> Pandemi devam ederse sanat eğitimi gibi derslerin online olmasını arzu etmem. Sanat eğitimi ile ilgili ön yargıları, yanlış algıları yıkmak zaman alıyor. O yüzden kuramsal dersin bile online olmasını istemiyorum. Çünkü yerleşmiş köklü bir algı var. O algı yüz yüze eğitimde bir çaba gerektiriyor, gerçekten yüksek bir enerji ile o algıyı değiştiriyoruz. Bu nedenle çözüm önerisi olarak ders içeriğim olmasa da ders işleyiş sistemimde birtakım değişiklikler yapmam gerekir. Çeşitli videolarla, farklı dijital ortamlarla öğrencilerimize yeni deneyimler sunmak, yeni durumlara adapte olmak, kendimi yenilemek çözüm önerisi olabilir (EF-TE-OG1).

> Pandemi, teknolojiyi kullanma, teknolojinin olanakları ve sınırlılıkları hakkında farkındalığımız büyük ölçüde geliştiğini söyleyebiliriz. Melez eğitim konusu gündemde anabilim dalı olarak toplantı yapmıştık. Eğer pandemi bitse bile derslik sıkıntısından dolayı acaba kuramsal dersleri çevrimiçi olarak yapabilir miyiz bu tartışıldı. Tabi ki yüz yüze eğitimden yanayım ama bu zor durumlarda yine de sanatın kuramsal temelleri çevrimiçi eğitimde verilebilir (EF-TE-OG2).

Temel Eğitim Bölümü Sanat Eğitimi Derslerine İlişkin Sorunlar

Öğretim elemanları Temel Eğitim bölümü lisans programlarının mevcut durumuna dikkat çekerek 1924 ilkokul programından günümüze kadar okul öncesi ve sınıf öğretmenliği lisans programlarında toplam ders kredilerine göre sanat dersi kredilerinin yıllar içinde aşama aşama düştüğünü belirtmiştir. Bu durumun çözümüne ilişkin olarak Temel Eğitim bölümü lisans programının yeniden düzenlenmesi için bir uzlaşma yapılması önerilmiş ve en az iki dönem uygulamalı sanat eğitimi dersine yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir "Eğitim fakülteleri özellikle okul öncesi ve temel eğitim bölümleri bağlamında ulusal düzeyde programların yeniden tasarlanması bağlamında konsensüs sağlanabilir (EF-TE-OG2).

> 240 AKTS içerisinde en azından 2 yarıyıllık bir kuramsal bir de uygulama ağırlıklı iki ders koyulabilir. Ama öncelikli olarak IKSV gibi ulusal; PISA, OECD, UNICEF gibi uluslararası kurumların raporları ve ilköğretimde sanat eğitimi derslerine ilişkin lisansüstü tezlerin bulguları dikkate alınarak programların evrensel düzeyde yeniden yapılandırılması gerektiğine inanıyorum. (EF-TE-OG2).

Ayrıca Temel Eğitim bölümünde sanat eğitimi derslerine giren öğretim elemanlarının okul öncesi ve sınıf öğretmenliği düzeyindeki öğrencinin gelişim düzeyini tanımaması konusunda eleştirilerin olduğu belirtilmiştir. Sanat eğitimi derslerine giren öğretmen veya öğretim elemanlarını temel eğitim bölümü yüksek lisans programlarına başvurmasının sağlanmasıyla çözüm üretildiği belirtilmiştir. "Resim, müzik ve beden eğitimi öğretmenlerinin okul öncesi konusunda desteklenmesi için bölümümüzde 2021 bahar döneminde bilimsel hazırlık yüksek lisans programı açılmıştır. İlk katılımcısı da benim (EF-TE-OG4).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Güzel sanatlar eğitimi alanı kuramsal ve uygulamalı atölye derslerinin birleşiminden oluşmaktadır. Atölye dersleri öğrencilerin yetişimi için önemli bir yer tutar. Atölye derslerinde yüz yüze ve birebir öğrenci-öğretim üyesi, öğrenci-öğrenci etkileşimiyle gerçekleştirilir. Pandemide sanat eğitimi verilen tüm fakültelerde kuramsal ama çoğunlukla da uygulamalı derslerde istenen verimin alınamadığı anlaşılmaktadır. Pandemide, Türkiye'de sanat eğitimi dersleri verilen fakülteler, tüm diğer fakültelerle aynı biçimde değerlendirildi ve aynı kararları uyguladılar. Oysa sanatların tüm alanları, resim, heykel, grafik ya da tiyatro, bale, dans ya da müzik, opera gibi alanlar yüz yüze ve deneme yanılma uygulamaları ile öğrenilen alanlardır. Dolayısıyla bu alanlarda pandemi sürecinde büyük zorluklar yaşanmıştır. Güzel Sanatlar Fakültesi, Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı ve Temel Eğitim Bölümü öğretim elemanları ile yaşadığı ortaklaşan görüşler sonuçlar bölümünde ele alınmıştır.

Pandemi sürecinde idarenin aldığı kararların uygulamalı derslere uyarlanması konusunda öğretim elemanlarının zorlandığı, uygulamalı derslerin yapısının idari tarafından göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Güzel Sanat Fakültesi öğretim elemanları pandemi sürecinde atölye derslerinin çevrimiçi ortamda uygulanmasında karar alma, uygulama ve denetleme sorumluluğunun büyük bir kısmının kendilerinde olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında üniversiteler arasında uzaktan eğitim sistemine ulaşma ve maliyet sorunundan kaynaklanan eşitsizliğin giderilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Derse devam zorunluluğunun öğrenme öğretme sürecini aksatmadan öğrenci, ders içeriği ve öğretim elemanını kapsayan çözümlerle sağlanması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Pandemi sürecinde bireyin eğitim hakkına sahip olmasının ön koşulu olarak teknolojiye ulaşabilmesi etkili olmuştur. Eğitimde adaleti azaltmış öğrencilerimizin eşit koşullara sahip olamadığı gerçeğiyle yüzleştirmiştir. İnternet ve teknolojiye ulaşma açısından hem öğrenci hem de öğretim elemanlarına eşit imkanların sağlanabilmesi belirtilmiştir. Bunun yanında üniversiteler arasında da uzaktan eğitim sistemini sağlama ve imkanları geliştirme açısından farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak Zoom, Google Meet, Microsoft Teams gibi özel alanlar kullanılarak çözüm sağlanmıştır. Güzel Sanatlar

Fakültelerinde öğrenci ve öğretim elemanı arasındaki etkileşimde yüksek çözünürlüklü, büyük boyutlu görsel ve videoların yoğun olarak kullanılması nedeniyle teknik ve teknoloji sıkıntılar daha fazla çevrimiçi dersleri etkilemiştir. Hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının uzaktan eğitimi sisteminin imkânları, bilgisayar donanımı, internete erişim konularında zorlandıkları; özellikle görsel ve videoların düzenlenmesi ile ilgili özel programlara ulaşılmasında desteğe ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır.

Atölye ortamı, malzeme, araç ve gereçlerin öğrencilerle paylaşılması, öğrencilerin arkadaşlarının çalışmalarını gözlemlemesi, uygulama sürecinin her adımını deneyimlemesi, çalıştığı ortamı benimsemesi ve koruması gibi zengin eğitim ortamını içermektedir. Pandemi sürecinde öğretim elemanları çevrimiçi derslerde atölye ortamının sağlanması, öğrencilerle sürekli ve anlık etkileşimin sürdürülmesi ve öğrencinin uygulamalı çalışma sürecine dahil olabilme konusunda çözüm aramışlardır. Bunun yanında uygulama çalışmasının yapılması ve tamamlanması haftalarca çalışmayı gerektiren bir süreçtir. Uygulama çalışmasının başarı ile tamamlanabilmesi için öğrencinin derse katılması ve derse devam etmesi beklenmektedir. Pandemi sürecinde öğrencinin devam zorunluluğunun kaldırılması dersin işlenişini etkileyen en önemli etkenlerden biri olmuştur. Öğrencilerin derse katılımındaki düzensizlik derste grup çalışmalarının yapılmasını engellemiş ve sadece bilginin aktarıldığı öğretmen merkezli bir duruma dönüşmüştür.

Özellikle Temel Eğitim bölümde uygulamalı çalışmalar grup çalışması olarak yaptırılırken; pandemide öğrenciler daha bireysel çalışmak durumunda kalmışlardır. Uygulamalı derslerin çevrimiçi ortamda yapılması teorik bilgiye daha fazla yer verilmesine neden olmuştur. Uygulamalı derslerin yapısının teorik ağırlıklı olarak değişmesi büyük bir kayıp olarak görülürken, diğer taraftan öğrencilerin sanat kuramlarını öğrendikleri, araştırma konuları ve ödevlerle teorik açıdan zenginleşen bir süreç olarak da nitelendirilmiştir. Bunun yanında dersin içeriği ev ortamına uyarlanmış, öğrencilerin, kolay ulaşılabilir, alternatif, doğal malzemelerle çalışabilecekleri temel uygulama çalışmaları istenmiştir. Ancak heykel, özgünbaskı, sahne sanatları gibi bölümlerde çevrimiçi atölye derslerinin ev ortamına uyarlanamaması büyük ölçüde öğrencide öğrenme ve deneyimleme kayıplarına neden

olduğu belirtilmiştir. Öğretim elemanları uzaktan eğitim sürecinde öğrencinin daha aktif olduğu, derse katılım ve etkileşimin daha iyi nasıl geliştirilebileceğine yönelik çözümlere ihtiyaçları olduğunu belirtilmiştir.

Ayrıca her hafta ders materyali oluşturması ve öğrencilerle sürekli iletişim kurulması iş yükünü oldukça arttığı ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin uygulama çalışmasını üretirken öğretmene danışması ve onay alması öğretim elemanlarının ders dışında da öğrencilerle sürekli iletişim kurmalarına neden olmaktadır. Böylece öğretim elemanı, öğrencilerin sorunlarının çözümü için ulaşılması gereken tek kaynak olarak algılanmıştır. Bu durum öğretim elemanının ders öncesinde, sırasında ve sonrasında iş yükünün sürmesine sebep olmuştur. Genel olarak bakıldığında pandemi döneminde öğretim elemanlarının, idarenin sınırlılıkları, uzaktan eğitimin sınırlılıkları, teknoloji sınırlılıkları, öğrenci, Whatsapp iletişimi ve evrak bilgi sistemi arasında köprü vazifesi gördüğü belirtilmiştir.

Çevrimiçi ortamda uygulamalı derslerin işlenişindeki değişime paralel olarak ölçme ve değerlendirmenin objektif olarak yapılmasında da aksaklıklar ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanları hem üretilen çalışmanın hem de sürecin, araştırma ödevleri ve projelerle, değerlendirilmesine yer vermiştir. Yüz yüze atölye eğitiminde olduğu gibi öğrenci çalışmalarının tek tek ele alınması, öğretmen ve öğrencilerle etkileşim içinde geri bildirim yapılmasına önem verilmiştir. Ancak pandemi döneminde öğrenci kontrolünün zorlaştığı, öğrencilerin kolaycılığa yönlendiği, tasarım ve ödevlerde intihal sorunlarının yaşandığı da belirtilmiştir. Ayrıca üretilen çalışmanın fotoğraf üzerinden değerlendirilmesi, özgün çalışmayı tam anlamıyla yansıtması açısından belirsizlik oluşturmuştur. Öğretim elemanları öğrencileri doğru yönlendirebilmek ve objektif değerlendirebilmek adına çözümler bulma çabasındadır. Ancak genel olarak öğretim elemanları pandemi sürecinde daha esnek, öğrencilerin gösterdikleri çabayı takdir eden bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımı sergilemiştir. Pandemi sürecinde öğrencilerin bireysel ve sanatsal gelişimlerini sağlama konusunda öğretim elemanları öğrencileri tanıma, bulundukları şartları anlama ve empati kurma konusunda öğrencilere yeterince ulaşamadıkları ve destek olamadıklarını belirtmiştir. Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin pandemi sürecinden daha fazla etkilendikleri,

üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin pandemi öncesi bir alt yapı sağlaması nedeniyle daha avantajlı oldukları belirtilmiştir. Öğretim elemanları da derslerinde birinci ve ikinci sınıf öğrencilerin bireysel farklılıklarını gözlemlemede derslerinde zorluk yaşamıştır.

Çevrimiçi ortamda uygulamalı derslerin yapılması öğrencilerin evde kendi atölye ortamlarını kurma ihtiyacını doğurmuştur. Ancak her evde atölye ortamını oluşturma konusunda öğrenciler ailesinden destek görmedikleri ifade edilmiştir. Bu nedenle katılımcılar öğrencinin evde öğrenci olamadığı yönünde ortak görüş belirtmektedir. Ayrıca Güzel sanatlar fakültesinde öğrencilerin alanlarına dair kişisel gelişim ve üslupları açısından, üretim süreçlerine dâhil olabilecekleri, izleyici olarak katılabilecekleri sergileme süreçlerinden mahrum kaldıkları belirtilmiştir.

Pandemi sürecinin yarattığı boşluğu doldurmak, öğrencinin üniversite ile olan bağının kopmaması ve aidiyet duygusunun sağlanması amacıyla fakültelerde etkinlikler düzenlenmiş. Çevrimiçi ortamda farklı bölümler ya da farklı üniversitelerden katılımcılarla seminerler oluşturulmuştur. Bu etkinliklere öğrencilerin katılımlarının yüksek olduğu; böylece bireysel, sosyal ve sanatsal gelişimlerine katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca kariyer planlama dersi, müze eğitimi, sosyal medya ağları ders dışı etkinliklerle ilişkilendirilerek öğrencinin motivasyonu ve derse ilgisi artırılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarından biri de pandemi ya da benzer travma yaratan durumlara karşı hazırlıklı olmamızın gerektiği vurgulanmıştır.

Öğretim elemanları teknolojinin zaman ve mekân açısından sağladığı yararların yadsınamaz olduğunu ve hibrit sistemle derslerini zenginleştirebildiklerini belirtmişlerdir. Zorluklarına rağmen uzaktan eğitimin iyi yanları keşfedilmiş ve derslerin hem yüz yüze ve hem de çevrimiçi ortamda Hibrit eğitim modeli önerilmiştir. Resim-İş Eğitimi programı, öğretmen eğitimini ve uygulamalı dersleri içeren yapısı nedeniyle teknolojiden belli oranda yararlanılabileceğini ancak ağırlıklı olarak yüz yüze eğitimi tercih edildiği belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarında uygulamalı çalışmalarda dersin yüz yüze olması konusunda ortak görüş belirtilmiştir.

Güzel Sanatlar Eğitimi alanında çalışan kişiler olarak sanat eğitimi ve öğretimi alanında büyük sıkıntılar yaşandığını biliyoruz. Salgın

öncesinde de tüm eğitim kademelerinde uzunca süredir sanat eğitimi dersleri ve saatleri azaltılmıştı. Oysa sanat eğitimi ve öğretimi 21. yüzyıl becerilerini geliştirmede eğitimin vazgeçilemez alanlarıdır. Salgında bugün var olan iyileşme durumları gelecek için güven verici görünmemektedir. Bu nedenle uzun süreli evde bulunma olasılığına karşı tüm eğitim kademelerinde iş birliği içinde çözüm üretilmelidir. Eğitimden hiçbir koşulda vazgeçilemez; bu nedenle salgına rağmen önlemler alınarak yüz yüze yapmaya çalışmak gerekir. Sanat eğitimi ders saatleri ve etkinliklerinin oranları artırılmalıdır. Tüm kurumlar elbirliğiyle iyileşme çalışmalarına katılmalıdır. Salgında yaşanan yoksunluklar, tüm toplum kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği içinde ve çok çalışarak, fırsat sağlayarak ve özellikle maddi desteklerle telafi edilebilir. Çevrimiçi eğitimin yeni yaklaşım ve yöntemleri tüm eğitim çalışanlarının öğrenmesi ve uygulaması için disiplinler arası çalışmalara öncelik verilmelidir. Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilere ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Uygulama içeren tüm sanat derslerin şartların el vermesi durumunda atölye ortamında ve yüz yüze yapılması önerilir. Ancak bir süredir yaşamakta olduğumuz pandemi süreci ve teknolojik ilerlemeler uzaktan öğretimin kapsamı, yöntemi ve gerekliliklerini yeniden düzenleme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Gelecekte derslerin önemli bir kısmının uzaktan ya da çevrimiçi yapılabileceği öngörülmektedir. Bu bakışla aşağıdaki öneriler belirlenmiştir.

- Sanat ve sanat eğitimi derslerinde görsel ve videoların ders materyali olarak kullanılması ve paylaşılmasında telif haklarının sağlanması,
- Uygulamalı derslerde kullanılabilecek uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesi,
- Uygulamalı derslerde kullanılabilecek uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesi,
- Uzaktan- çevrimiçi öğretim mevzuatlarının; yönetim, öğretim elemanı ve öğrencilerin görev ve sorumluklarını belirleyen ve sürdürülebilir bir yaklaşımla planlanması,
- Uzaktan-çevrim içi eğitim merkezlerinin toptancı yaklaşımlarının yerine, her birimin kendine özgü ihtiyaçlarını karşılayabilecek modüler bir yapıya kavuşturulması,

- Uzaktan eğitim merkezlerinin teknik ve teknolojik altyapılarının geliştirilmesi ve teknik danışmanlık yapabilecek kadroya kavuşturulması,
- Üniversite kampüslerinde kablosuz internet erişim altyapısının tüm öğrencilerin etkin kullanımlarına olanak sağlayacak yapıya kavuşturulması önerilmektedir
- Çevrimiçi derslere öğrencilerin katılımını teşvik edecek ve denetleyecek bir modülün online ders sistemlerine entegre edilmesi,
- Uygulamalı derslerin etkin biçimde yürütülmesine katkı sağlayacak ders materyali ve kaynakların geliştirilmesi,
- Uygulamalı çalışmaların çıktılarının sergilenmesine olanak sağlayacak çevrimiçi sergi ortamlarının altyapılarının geliştirilmesi ve sosyal ortamlarla entegre kullanımına olanak sağlanması,
- Uygulamalı online dersler nedeni ile iş yükü artan öğretim elemanlarının özlük haklarının geliştirilmesi ve bu derslerin ek ders hesaplamalarına tam olarak katılması ,

- Pandemi döneminde uygulamalı derslerde oluşan aksaklıklardan dolayı yüz yüze eğitimin başlamasıyla atölye derslerinde telafilerin yapılması ve öğrencilerin sanatsal gelişimlerinin sağlanması önerilmektedir.
- Temel Eğitim bölümü lisans programında en az iki dönem uygulamalı sanat eğitimi dersine yer verilmesi,
- Temel Eğitim Bölümlerinde görsel sanatlar, müzik ve beden eğitimi alanlarında öğretim elemanı eksikliği belirtilerek, Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenliği anabilim dallarında sanat eğitimi uzmanı öğretim elemanlarının olması önerilmiştir.
- Temel Eğitim bölümünde sanat eğitimine ilişkin uygun bir ders içeriği ve öğretim elemanı yetkinliği konusunu çalıştay yapılması önerilmiştir.
- Tüm paydaşların katıldığı ve uzaktan-çevrimiçi eğitimin sorunları ile bunların çözümlerinin tartışılacağı bir çalıştay düzenlenmesi önerilmektedir.

Son Not:

1. Bu araştırma; Sanat Eğitimcileri Derneği (SEDER) tarafından yapılmıştır.
2. Arş. Gör. Dr. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, nergizucuncu@gmail.com, https://orcid.org/0000-0002-9975-9302
3. Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, ayhanozer77@gmail.com, https://orcid.org/0000-0002-0014-4608
4. Doç. Dr. Ankara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzecilik Bölümü, ckaradeniz@ankara.edu.tr, https://orcid.org/0000-0001-5773-8557
5. Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, okvuran@education.ankara.edu.tr, https://orcid.org/0000-0001-7248-2537
6. Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü,ayse.c.ilhan@education.ankara.edu.tr,https://orcid.org/0000-0003-1236711X
7. Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, cokluk@education.ankara.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-3879-9204

Kaynakça

Altun Ekiz, M. (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karantina dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri (nitel bir araştırma). Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi, 2(ÖS1), 1-3. https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/1129313 adresinden edinilmiştir.

Australian Curriculum Reporting and Assessment Authority (ACARA) (2016). The Australian Curriculum: The Arts, Visual Arts (Version 8.3). Retrieved from https://www.australiancurriculum.edu.au/f-10-curriculum/the-arts/visual-arts/

Bowling, A. (2002). Research methods in health: Investigating health and health services. Berkshire: McGraw-Hill House.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Yayınevi.

Byers, P.Y. & Wilcox, J.R. (1988, November). Focus groups: an alternative method of gathering qualitative data in communication

research. Paper presented at Annual Meeting of the Speech Communication Association, New Orleans, L A. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED297393.pdf

Coleman, K. & MacDonald, A. (2020, May 15). Tiny coronavirus stories: Becoming co-conspiratorial. Artists and Climate Change. Retrieved from https://artistsandclimatechange.com/2020/05/15/tiny-coronavirus-stories-this-misery-loves-isolation/

Çokluk, Ö. Yılmaz, K. & Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. Kuramsal Eğitimbilim, 4(1), 95-107.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (1998). Strategies of qualitative inquiry. Thousand Oaks, CA: 12 Sage.

Ece, Ö. (2020). Pandemi sırasında ve sonrasında kültür-sanat. TRT Akademi Dergisi, 5(10), 882-885. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1262504adresinden edinilmiştir.

Edmunds, H. (2000). The focus group research handbook. New York: McGraw-Hill.

Er, A. G. & Ünal, S. (2020). Dünyada ve Türkiye'de 2019 koronavirüs pandemisi. Flora Dergisi 25(1), 1-8. http://www.floradergisi.org/managete/fu_folder/2020-01/2020-25-01-001-008.pdfadresinden edinilmiştir.

Gökbel, F. M. (2021) Pandemi süreci: seramik sanatına yansımaları üzerine bir değerlendirme. Akademik Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi, 13, 50-68. https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademiksanat/issue/64719/953601adresinden edinilmiştir.

Greenwald, R. C. (2021). The role of arts education programs in post COVID-19 U.S. Columbia School of International and Public Affirs. Retrieved from https://www.sipa.columbia.edu/sites/default/files/Richard%20Greenwald_The%20Role%20of%20Arts%20Edu%20Post%20Covid.pdf

Flaherty, C. (2020, April 14). Remotely Hands-on: Teaching lab sciences and the fine arts during COVID-19. Inside Higher Ed. Retrieved from https://www.insidehighered.com/news/2020/04/14/teaching-lab-sciences-and-fine-arts-during-covid-19

Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: temel tasarım dersi örneği. İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, 6(1), 44-56. https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.741737 adresinden edinilmiştir.

Krueger, R.A. (1994). Focus groups: A practical guide for applied research. London: SAGE.

Macintosh, J. (1993). Focus groups in distance nursing education. Journal of Advanced Nursing, 18(12), 1981–1985. Retrieved from https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1993.18121981.x

Mollaoğlu, S. (2021). Bir üniversitenin resim-iş eğitimi öğrencilerinin Covid-19 pandemi sürecinde sürdürülen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 42, 431-443. doi:10.33418/ataunikkefd.813193

National Art Education Association. (2020). Tips for Higher Education and Preservice Visual Arts Educators. Retrieved from https://www.arteducators.org/learn-tools/art-educator-toolkit

Network of European Museum Organisations (NEMO). (2021). Follow-up survey on the impact of the COVID-19 pandemic on museums in Europe final report. Retrieved from https://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMO_documents/NEMO_COVID19_FollowUpReport_11.1.2021.pdf

Paris Art College (2021). Health and safety measures at PCA. Retrieved from https://www.paris.edu/home-2/about/covid-19-pca-response-and-faqs/

Patton, M. Q. (1980). Qualitative evaluation methods. Thousand Oaks, CA: Sage.

Sussman, D. (2020, October 13). Creativity required: How COVID-19 accelerated change in design and arts Education. Arizone State University News. Retrieved from https://news.asu.edu/20201009-creativity-how-covid-19-accelerated-change-asu-design-and-arts-education

Sayan, H. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 11(42), 100-122. doi: 10.5824/ajite.2020.03.004.x

Şekerci, Y., Mutlu Danacı, H., Kaynakçı Elinç, Z. (2021). Uzaktan eğitimin uygulamalı derslerde sürdürülebilirliği: mimarlık bölümleri örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 12(1): 54-68. https://doi.org/10.29048/makufebed.874055 adresinden edinilmiştir.

Şeren, N., Tut, E., Kesten, A. (2020). Korona virüs sürecinde uzaktan eğitim: temel eğitim bölümü öğretim elemanlarının görüşleri.

Turkish Studies, Educational Sciences, 15(6), 4507-4524. https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.46472adresinden edinilmiştir.

Tanyel Başar, Ç. (2021). Pandemi gölgesinde sanat-sanatçı-izleyici. Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 25, 51-7. https://doi.org/10.17484/yedi.741909 adresinden edinilmiştir.

Tarlakazan, E. ve Tarlakazan, B. E. (2020) Covid 19 pandemi sürecinde Türkiye'de uzaktan eğitim çalışmaları: Kastamonu Üniversitesi örneği. Turkish Studies, 15(7), 3107-3122. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43704 adresinden edinilmiştir.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yolcu, H. H. (2020) Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinde sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd), 6(4), 237-250. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1268229adresinden edinilmiştir.

Odak Grup Görüşme Formu

Araştırmanın verileri 12 maddeden oluşan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır.

COVID-19 Salgını sürecinde atölye derslerinde karşılaştığınız,

SORU 1

1.a. İdari (Bölüm Başkanlığı, Dekanlık vb.) sorunlar nelerdi?

1.b. İdari sorunları nasıl çözdünüz, ne gibi önerileriniz olur?

SORU 2

2.a. Teknik ve teknolojik sorunlar nelerdi?

2.b. Teknik ve teknolojik sorunları nasıl çözdünüz, ne gibi önerileriniz olur?

SORU 3

3.a. Ders materyallerine ulaşma ve derslerin işlenişinde yaşanan sorunlar nelerdi?

3.b. Ders materyallerine ulaşma ve derslerin işlenişinde yaşanan sorunları nasıl çözdünüz, ne gibi önerileriniz olur?

SORU 4

4.a. Ölçme ve değerlendirme süreçlerinde yaşanan sorunlar nelerdi?

4.b. Ölçme ve değerlendirme süreçlerinde yaşanan sorunları nasıl çözdünüz, ne gibi önerileriniz olur?

SORU 5

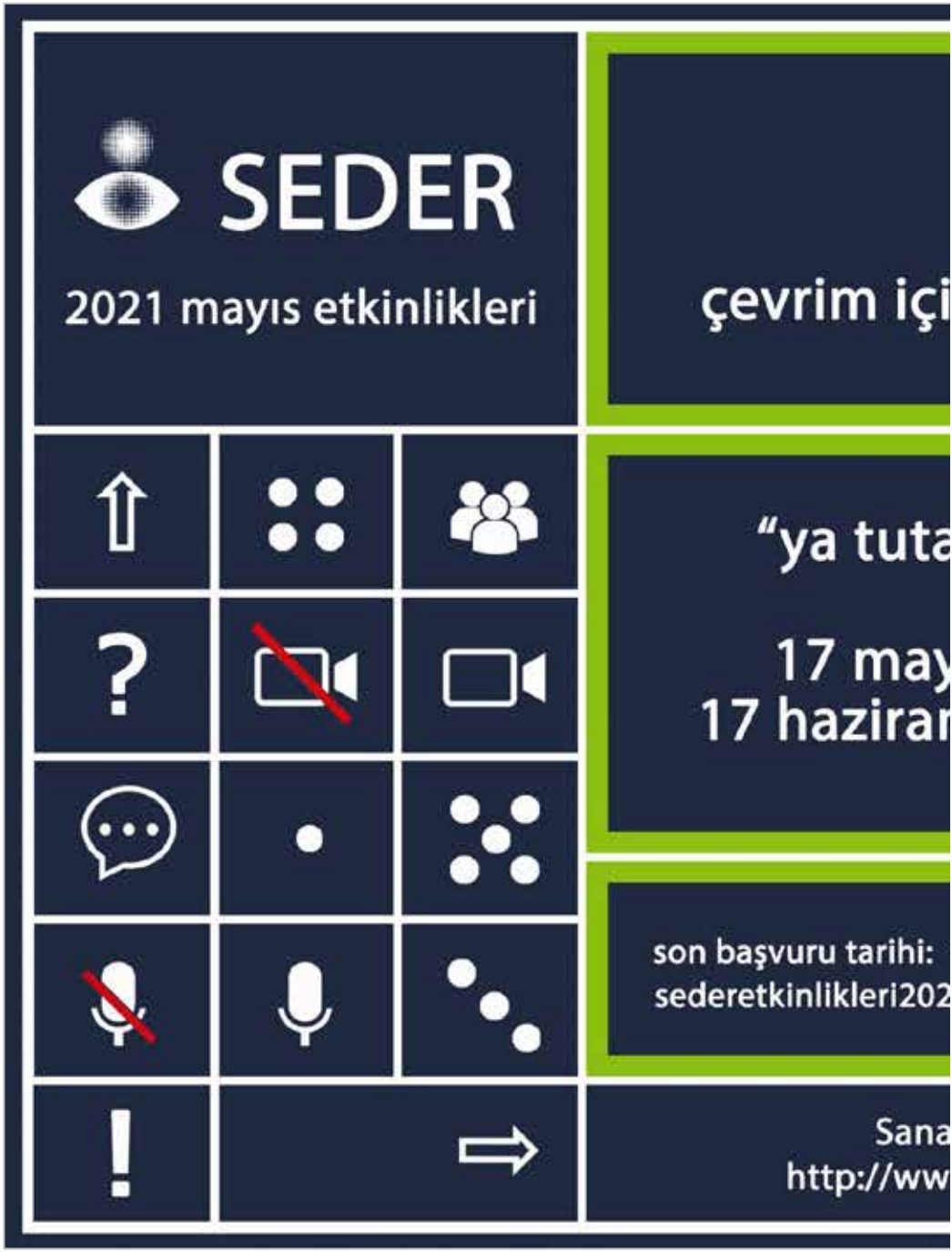
5.a. Öğrencilerin bireysel gereksinim ve kendilerine özgü sanatsal gelişimlerine ilişkin beklentilerini karşılamakta karşılaşılan sorunlar nelerdi?

5.b. Öğrencilerin bireysel gereksinim ve kendilerine özgü sanatsal gelişimlerine ilişkin beklentilerini karşılamakta karşılaşılan sorunları nasıl çözdünüz, ne gibi önerileriniz olur?

SORU 6

6.a. Karşılaştığınız ve size özgü olduğunu düşündüğünüz diğer sorunlar nelerdi?

6.b. Karşılaştığınız ve size özgü olduğunu düşündüğünüz diğer sorunları nasıl çözdünüz, ne gibi önerileriniz olur?

SEDER 2021- Mayıs etkinlikleri katalog, kitap grafikleri, görsel malzemeleri ve web sayfası tasarımları: Ödül Işıtman

sergi;

çevrim içi panel;

rsa”

ıs -
n 2021

“eğitimde ve sanatta
ya tutarsa”
25 mayıs 2021
saat: 18:00

15 nisan 2021
1@gmail.com

moderatör:
prof.dr. ayşe çakır ilhan

t Eğitimcileri Derneği-SEDER
w.sanategitimcileridernegi.com/tr

Ctrl